J. ARBESA: SEBRANÉ SPISY. IX.

ANDĚL MÍRU.

III.-IV.

NAKLADATEL J. OTTO
V PRAZE

ARBESOVY

SEBRANÉ SPISY

J. ARBES:

SEBRANÉ SPISY.

DÍL IX.

ANDĚL MÍRU.

III.-IV.

NÁKLADEM J. OTTY V PRAZE,
II., KARLOVO NÁMĚSTÍ 34.

ANDĚL MÍRU

ROMÁN O ČTYŘECH DÍLECH.

NAPSAL

J. ARBES.

III.-IV.

NÁKLADEM J. OTTY V PRAZE,
II., KARLOVO NÁMĚSTÍ 34.

Tiskem České grafické společnosti Unie v Praze.

DÍL III.

I.

Bledy měsíc vznášel se ještě nad černým lesem, když nad obzorem na východě objevil se sivý, sotva pozorovatelný pruh, jenž znenáhla bledne.

Modravý stříbrosvit, jenž byl údolu dodával tak bájného kouzla, mění se v přísvit vždy bledší a matnější. I měsíc pozbývá na svém magickém lesku.

V několika minutách protáhl se blednoucí pruh na východě v dél i šíř a mění se v stříbrnou a přece již žloutnoucí záplavu.

V údolu panuje ještě klid, rušený jen místy šplounáním potoku a poblíž vodopádu temným hukotem.

Po lesnatých výšinách zaznívá však už snivý ševel a polou tajené svištění.

Jedna polovice úvalu stápí se ještě v blednoucím, chladném zamžení, kdežto druhá, vždy jasněji a tepleji prosvitá, jakoby znenáhla vystupovala z jemné, zažloutlé mlhy.

Měsíc — skoro již bez lesku — právě zapadá...

Žlutá záplava na východě nabývá vždy více lesku, přechází v oranžovou a začíná se vždy zjevněji rozbíhati paprskovitě.

V tom kdesi v údolu kohout zakokrhal.

A se všech stran: z lesů, ze zahrádek, z polí i luk začínají se jako na povel ozývati nepostižitelně svištivé, cvrlinkavé, pištivé a řinkavé zvuky.

Začíná svítati...

V několika minutách změnila se oranžová záplava v jemně zarůžovělou, která se vždy rychleji mění v červenou, tato pak v purpurovou — až z krvavých a oslňujících červánků vyhouplo se slunce...

Ze všad zaznívá ševel, bzukot a zpěv — od jednotvárného svištění až po jasné řinčení...

Čarokrásné jitro začíná rozvíjeti veškeren svůj divuplný půvab.

Údol jest skoro ještě úplně ve stínu; leč nejvyšší části k východu obrácených strání lesknou a vytřpytí se již ve všech odstínech poroseného zlata.

Víska ještě dřímá...

Náhle zaštěknul kdesi pes — a po chvíli začínají se i z údolu ozývati různé zvuky, věštící, že se víska probouzí...

Však dříve nežli v kterémkoli baráčku jen petlice cvakla, ba dříve nežli první pes zaštěknul, otevřely se přivřené jen dvéře Rorejsovy krčmy.

Vystoupila z nich ženština, zahalená skoro úplně ve velký šedý šátek, z něhož jí vykukuje pouze nos a dvé modrých očí. Pod šátkem pozorovati krátkou spodní sukni neurčité barvy, na nohou zimní střevíce na boso.

Za ženštinou vyběhl Rorejsův hafan Fišlifutri.

Před domkem se ženština ani nerozhlédla. Zaměřilať chvatným, skoro možno říci úzkostlivě chvatným krokem směrem k můstku přes potok.

Hafan se za ní chvíli připitoměle díval, na to se dal do běhu a dohoniv ji, počal se k ní nesměle lísati.

Pohladila jej sice po oblezlém hřbetě, ale nevrle řekla: „Pojď!“

Pes nedbaje tónu, jakým bylo slovo to proneseno, radostí zaštěknul a pobíhaje pak velkými skoky kolem ženštiny, provázel ji, čmuchaje po zemi, kňuče, vrče a poštěkávaje — jak mu bylo právě vhod dávati radost svou na jevo.

Přešedši můstek přes potok, nezaměřila ženština na cestu vedoucí do vsi za potokem, nýbrž na klikatou, příkrou a neschůdnou vozovou cestu, po které byl den před tím agent Horyna odpoledne od baráčku staré Byšické sestoupil do úvalu.

Vykračovala si statně, tak že jí cesta přes příkrost a neschůdnost svou dosti rychle ubíhala.

Asi v polovici cesty však se přece zastavila, by si pooddechla.

Dech její srážel se v chladném ještě vzduchu ranním v lehýnkou páru — důkaz to, že byla rozehřáta.

Stanuvši poohlédla se a zrak její zakroužil po údolu, jakoby něco hledal. Na chvíli utkvěl na baráčku, v němž byl v noci zmizel Florian Helebrand.

Po několika vteřinách ženština se otočila a ubírala se dále do příkrého vrchu po různě zahýbajících zatáčkách, tak že se začasté napolo obrátila tváří proti slunci na východě.

Ale i nyní nebylo viděti nežli nos a oči s poněkud zanícenými víčky jako po probděné noci.

Cesta byla i pro statnou a jak ze všeho patrno, podobným cestám uvyklou pěšačku unavující.

Musilať mnohdy skákati i přes hluboké výmoly, nechtěla-li si zajíti několik kroku, by výmol obešla. Jindy se bořily nohy do hrubého kamenitého písku, nebo jim bylo jíti přes spousty kamení.

Teprve když už byla skoro u chýže staré Byšické, porozhalila, vlastně uvolnila si trochu šátek a zahnula s cesty k chýži.

U dveří se zastavila a z hluboka si oddechla. Oddechnutí to nebylo však nepodobno tesknému vzdechu.

Bez rozpaku sáhla po šňuře u petlice. Sotva však se jí dotkla, vztáhla ruku zase zpět a na chvíli se zamyslila.

Po té šourala se pomalu ode dveří, zahnula kolem rohu baráčku a připlíživši se k okénku zlehka naň zaťukala, aniž by byla do vnitř nahlédla.

Za to tím napjatěji naslouchala.

V chýži, — jejíž obyvatelé: stará Byšická a její hoch Erazímek, byli se, jak víme, tak pozdě ku spaní položili — nic se nepohnulo.

Ženština před okénkem zaťukala po chvíli nápadněji, až sklo zařinčelo.

Stará Byšická na chatrném loži procitla. Zrak její utkvěl na okénku, kterýmž zpozorovala venku někoho státi.

„Kdo to?“ ozvala se mimoděk; ale zároveň seskočila s postele, vztáhla ruku po staré sukni, přehozené přes stolici u lože a vlekouc sukni za sebou, přiblížila se k okénku.

Ženština před chatou byla se zatím zase vrátila ku dveřím.

Byšická nevidouc nikoho před oknem, přehodila sukni přes hlavu na sebe a zavazujíc si tkaničky pospíšila do předsíňky.

„Vždyť je zavřeno jen na petlici!" ozvala se hlasitě, když se blížila ku dveřím.

„Já vím, paní Byšická," odpověděl přede dveřmi fistulkový soprán. „Já jen nechtěla — —"

Petlice cvakla, dvéře se pootevřely.

„Pro umučení boží — Purčinko!" vzkřikla Byšická poznavši Rorejsovu dceru... „Co pak se stalo? — Co?"

„Maminka," počala Purčí smutně rozechvěným hlasem a zajikla se.

„Maminka?! Maminka!?" opáčila živě Byšická, načež chvatně pokračovala:

„Co pak se, pro boha, stalo — že — —? Vždyť jsem byla pozdě v noci u tatínka, abych koupila Erazímkovi krapínek pivečka... A nikdo ani muk — ani muk!"

„Maminka si stěžovala už dřív," vysvětlila dívka; „ale tatínek myslil, že to do rána přejde — jako jindy:.."

„A nepřešlo — nepřešlo!" vpadla stará Byšická. „Nu, pambů' snad dá, že nebude tak zle... Podíváme se! Uvidíme!... Chcete-li, počkejte chvílenku — hned se dostrojím a hned budeme u maminky."

Nečekajíc odpovědi obrátila se a zmizela.

Dívka, kteréž byly mezi řečí zvlhly oči, zadívala se upřeně před sebe a chvílemi netrpělivě přešlapovala.

Hafan ulehl těsně u jejích nohou a vždy, kdykoli tiše stanula, začal jí olizovati střevíce, napuštěné dle všeho tukem, by přes leto nezkornatěly.

Byšická vrátivši se kvapně do sednice, rychle se dostrojila, obula střevíce, přehodila přes sebe velký šátek, v němž jsme ji byli viděli v noci v Rorejsově krčmě.

Popadnuvši s poličky u dveří starý košíček, v němž měla pro všechny možné a snad i nemožné případy své lékařské, babické i lékárnické ingredience, obvazky a nástroje, chtěla ze dveří.

Na prahu však stanula a poohlédla se po Erazímkovi.

Ležel v gatích a košili na své postýlce na znak, maje obě ruce pod hlavou.

Matka nemohla odolati.

Připlížila se po špičkách až k loži a zadívala se mu v tvář.

V jasném světle, vnikajícím do vnitř jizby, měla hošíkova tvář výraz klidně, ba přívětivě spokojený.

Ležel bez hnutí.

Náhle však sebou zavrtěl, ruce ze spod hlavy se vysmekly, zašermovaly ve vzduchu, načež je hoch bezděky složil křížem na prsou.

Tvář matčinu přelétl uspokojivý úsměv.

Jisto, že by se byla na hošíka, jenž jí byl v noci takové potěšení připravil, dívala nepoměrně déle než kdy jindy; ale připomenuvši si čekající Rorejsovu dceru, obrátila se a chvatně vyšla před chatu.

„Tak! Už jsem tu! Už můžeme jít, milá Purčinko," zašvadronila skoro vesele; ale ihned přešla v tón káravě vyčítavý:

„Že mi tatínek neřek' hned v noci! . . . Nemoc, milá Purčinko, nečeká — to je to . . . Aspoň bychme už věděli, co a jak — mohli maminku potěšit nebo —"

Mezi řečí byla vykročila, Purčí šla podle ní.

Octnuvše se na vozové cestě, zrychlily obě krok — chvátaly . . .

Slunce jim svítilo přímo do očí, tak že se nemohly skoro ani rozhlédnouti.

Z oudolu zaznívaly již i různé jiné hlasy, věštící, že se víska probouzí. Bylo slyšeti tu a tam i vrznutí nebo přiražení vrat, kdákání slepic i štěchotání husí.

Nad potokem, vinoucím se údolem, vznášela se lehýnká pára. Místy bělaly se hejna husí a kachen.

Nad statkem představeného kroužili holubi. Ze statečků kmotra Votýpky a souseda Lopíčka zazníval klapot cepů.

Před některým baráčkem objevila se žena, děvče nebo muž; ale hned zase zmizeli.

Štěkot psů různého druhu zazníval se všech stran. Někdy bylo slyšeti i zádumčivé zabučení nebo jektavé zamečení.

Sotva obě ženštiny popošly asi dvacet kroků, zaznělo ze hřbitova zvonění, věštící šestou hodinu — když už samo slunce ohlašovalo asi půl sedmé.

Obě ženštiny poznamenaly se křížem a chvátaly mlčky podle sebe dále, nevšímajíce si ničeho kolem, ačkoli i všední, ale porosený bodlák s karmínovým svým květem leskl se v plném jasu slunce, jakoby byl poset nesčetnými drobnými démanty.

Náhle cosi podle cesty skoro příšerně zašviřelo.

Obě ženštiny se ulekly; ale hned se vzpamatovaly, když viděly, že hejno koroptví přelétlo jen přes cestu.

Po několika minutách přeběhl na příč zajíc a stříhaje ušima, uháněl po stráni do vrchu k lesu.

„Neštěstí," zaúpěla Purčí.

„Ach, jaké pak neštěstí?!" konejšila stará Byšická dívku. „Toť bych já už musila mít tisíckrát neštěstí!! Mně každé chvíle přeběhne zajíček přes cestu... Prosím vás! Tady na samotě mají zajíci pré! Tady je jim hej!"

A zase chvátaly dále.

Když už byly skoro v údolu u mustku, zazněl z vísky za potokem zběsilý štěkot hafana. Fišlifutri také zaštěkl; poznalť Kartuše páně Matýskova.

Pan Matýsek, jenž ujížděl ve svém vozíku jako s vichrem o závod, dohonil ženštiny na můstku přes potok. Vlastně vozík jeho podle nich jen kmitnul.

Pan Matýsek smekl svůj zamaštěný a zaprášený klobouk, šviháckv jím zamával — a již byl u Rorejsovy hospůdky a ujížděl dále po cestě, vedoucí k Pitrdlově, druhdy své vlastní chaloupce, aby byl co možná brzy na vzdálenější, krajskému městu a zámožnějším osadám bližší křižovatce, kde do žebráckého klobouku jeho zapadnul mnohdy i stříbrňáček.

Fišlifutri, jak přirozeno, Kartušovi ranního pozdravu také nedaroval. Zaštěknul si naň, když mihnul po mostě, z plných plic a štěkal vrčivě, když už byl Kartuš i s pánem svým dávno zmizel.

Byšická i Purčí všimly si jen ještě, že kmotr Votýpka s obyčejnou křenovkou mezi zuby dívá se z okna a soused Lopíček že pobíhá po dvoře svého statečku a někoho plísní.

Po několika vteřinách vešly obě do Rorejsovy krčmy, kterouž byl, jak již víme, agent Horyna opustil dříve, nežli se byla Purčí vypravila pro starou Byšickou.

Obě ženštiny vešly do předsíňky, zabočily do kuchyňky a vstoupily do nízké světničky, sousedící s komůrkou Purčinou.

Rorejs měl dle všeho přece jen pravdu, když si posteskl starému kamarádu na psotné živobytí.

Nábytek i nářadí ve světnici nasvědčovalo, když právě ne bídě, tedy aspoň skoro chudobě. Vše bylo zvetšelé, nevlídné, pošmurné.

V jednom koutě jizbičky ležela na prosté posteli obstarožná žena v režné kytlici, s rozhalenou na prsou košilí z hrubého plátna.

Rorejs stál u postele se svisle spuštěnýma rukama a s výrazem beznadějnosti v tváři.

Hekticky zrudlá, starostmi předčasně svraštělá tvář nemocné s vlhkýma, do prázdna upřenýma očima nasvědčuje chorobě vážné, snad nebezpečné.

„Pochválen pán Ježíš Kristus!" pozdravila stará Byšická slavnostním tónem a s vážnou tváří blížíc se k lůžku.

„Nu, jak je, milá paní Rorejsová," počala po chvíli bodře, jakoby chtěla nemocné dodati důvěry. „Kde a jak pak bolí — co? Nebo nebolí —?"

Nemocná, jejíž prsa namahavě se zdvihají, chtěla odpovědít, ale dech jí vypověděl službu — zaúpěla jen bolestně z hluboka.

„Nu, snad nebude tak zle, milá paní Rorejsová," pokračuje Byšická. „Nad námi nad každým je všemohoucí bůh, všickni jsme v rukou páně — všickni, milá paní Rorejsová, — všickni..."

Po té se poněkud nahnula a zpytavě dívala se nemocné do očí. Přejela plachou dlaní přes zvlhlé čelo, utřela si ruku o svůj šátek a ohledala tepnu...

„Horko — palčivé horko — a žízeň, není-liž pravda, milá paní Rorejsová?" ujala se pak slova sebevědomě.

Nemocná přikývla.

„A píchání — strašné — v lopatkách — na prsou," vypravila dodatečně namahavě ze sebe. „Sotva — dechu — popadám..."

A rozkašlala se dutě a přece křečovitě.

„Ah, plíčky!" připomenula Byšická vážně přes to vše, že užila slova zdrobnělého.

Chvíli ještě nemocnou bedlivě pozorovala, ohmatávala pak prsa, ohledala ještě jednou tepnu a zavrtěla několikrát povážlivě hlavou.

Posléze se obrátila k Rorejsovi, naklonila hlavu poněkud na pravo a zadívala se mu do očí s výrazem tak výmluvně beznadějným, že okamžitě pochopil.

„Ach, bože!" uklouzlo bezděky Rorejsovi.

Byšická pokrčila ramenoma.

„Tady, milý pane Rorejse," prála šeptmo, by toho nemocná nezaslechla, „nejsem já pranic platna. Pošlete pro doktora!"

Osudný tento výrok z úst staré Byšické byl všeobecně znám. Každé dítě vědělo, že znamená — smrt...

V tváři Rorejsově i jeho dcery zračilo se po výroku tom zděšení, jež postřehla i nemocná, která nebyla osudných slov vůbec ani zaslechla.

I ona porozuměla a zmocnila se jí smrtelná úzkost.

„Ach, bože, bože milosrdný!" úpěla trhaně, napínajíc veškeré síly, by si ulevila slovy. „Oh, já vím, že musím umřít... Co jsem se nastarala — nadřela — naplahočila!... A teď — teď, když mám dorostlou dceru, která mne zastane — teď, teď, když si mohu na stará kolena pooddechnout — teď umřít — umřít..."

Planoucí oči nemocné byly plny slzí — hlas zněl dutě, chvějivě, bolestně, ba příšerně.

„Ah, milá paní Rorejsová!" jala se Byšická těšiti nemocnou. „Proto ještě umřít nemusíte! Ah, ne, ne! Dokud je duše v těle, nemusíme nikdy zoufat. A na poslední hodinku musí být každý z nás připraven. Toť se ví! Proto jsme se také narodili,

abychme se tu v tom slzavém údolí plahočili a potom — potom umřeli... A umřít musíme, ať jsme žebráci nebo páni a králové. Můj muž — vždyť víte, taky umřel. A ani nebyl nemocen — tedy ještě ani umřít neměl... A přece umřel — přece."

Prostinká tato útěcha z úst staré a v životě dosti zkoušené ženy, která se vyznala v knihách, nezůstala na nemocnou bez účinku.

Tvář její, před chvílí úzkost a strach jevící, nabyla aspoň poněkud výrazu oddání se v nezbytný osud.

„Zatím něco uděláme pro ulehčení," počala zase Byšická bodřeji. „Trošičku bezového a lipového thé pro zapocení — uvaříme... A také proti žízni dáme: trochu citronové šťávy na kousek cukru... Toť se ví, než přijede pan doktor... Potom už uvidíme, co a jak..."

A vyndavajíc ze svého košíčku thé i cukr i citronovou šťávu, ihned jala se konati přípravy k léčení zatímnému.

Zatím nemocnou neustále těšila, dodávajíc jí odvahy ku snášení bolesti poukazováním k bídnému živoření a plahočení po světě, k útrapám a bolestem jiných a podobně.

Podavši nemocné cukr s citronovou šťávou, vyčkala, až nemocná vysloví se o účinku osvěžujícím. Po té vyšla do kuchyňky, by uvařila lektvar.

Rorejs vyšel za ní, ana mu byla nepozorovaně pokynula.

„Pro doktora hned — hned!" zašeptala úzkostlivě. „Ať třeba koně spřetrhají...! Proč jen jste mi neřek' hned v noci?!... Proč — proč?... Ale jaká

pomoc! Děj se vůle boží!... A pro doktora — hned, hned! — A nejlíp ať letí, bude-li chtít — Helebranduj Floriánek. Ten je ve městě dřív nežli koně představeného."

Rorejs vyvolal ze sednice dceru a prál:

„Honem běž pro Floriánka!"

Purčí běžela — letěla...

Zastala jej právě, když rozespalý a mrzutý opouštěl bídnou svou chýži. S udivením zadíval se jí do pomněnkových očí, co asi chce.

Pověděla.

Helebrand nejevil sice takové ochoty jako jindy a prál, že chtěl jíti rovnou cestou ku svému strýci Votýpkovi — (čemuž však se Purčí jen pro úzkost svou nepodivila) — ale pro Purčí a její dobrou, starostlivou matku, která mu občas ledacos k snědku podstrčila — všechno — —

Oba vrátili se do krčmy.

Stará Byšická pověděla, co má Floriánek doktorovi vyřídit — a v několika vteřinách chvátal již statný, rychlonohý mladík po téže vozové cestě, po které byl před nedávnem odejel Matýsek Brzdíček a po které byl před Matýskem z vísky zmizel i agent Horyna.

Purčí stála před krčmou a dívala se za Floriánkem, až nedaleko před chatrčí krejčího Pitrdle zahnul do lesa a zmizel.

Na to vrátila se do sednice, by pomáhala ošetřovati nemocnou matku.

II.

V chalupě starého granátníka Pitrdle panovalo před východem slunce neobvyklé ticho.

Staroch, jenž byl „císaři pánu čtrnáct roku sloužil,“ aniž by si byl jiného vysloužil nežli vědomí, že vůbec sloužil, neměl již spaní.

Spávalť jen tři, čtyři hodiny, a poněvadž „chodil se slepicemi spat“, probouzíval se dříve, nežli kohout poprvé zakokrhal, protřel si oči, vyšel v gatích před chatu, nabral trochu rosy do hrsti, umyl se a vrátiv se do sednice zasedl do zákamní a čekal, až se rozední.

Někdy si přichrupnul i sedě; ale nikdy ne na dlouho.

Vycházející slunce pozdravovalo jej skrze okénko k východu obrácené z pravidla u stolu, kde — měl-li co — „popichoval“.

Neměl-li co „popichovati“, seděl oběma lokty o stůl opřen a nemaje pro nic kolem sebe smyslu, díval se začasté po celé hodiny v neurčité prázdno.

Myslil-li, vzpomínal-li v takovýchto chvílích, nesnadno říci. On sám snad ani nevěděl. Ohyzdná a přece originelní tvář jeho mívala ráz ztrnulé zblbělosti.

Někdy po několik minut ani nezamrkal.

Dcera jeho, Kačenka, vstávala nepoměrně později, zpravidla teprve po východu slunce.

Uklidila sednici, rozdělala oheň a začala vařit snídaně: obyčejně oukrop nebo praženou polívku; v neděli a ve svátek pak vždycky bramborovou polévku s houbami a jenom někdy výminečně, když bylo „dost“ peněz, také kafíčko s kozím mlékem.

*

Mezi vařením dohlédla do chléva, kde byla koza, skoro nezbytný užitečný tvor chudiny v pohorských osadách — ku slepicím a kachnám, vůbec ke drubeži, jejíž počet nepřesahoval v zimě tři, čtyry staré „matky“, kdežto v letě a na podzim, když byla kuřata a kachňátka, páčen mnohdy na čtyřicet až šedesát tvoru určených z větší části k prodeji na trhu v krajském městě, kam Kačenka docházívala dvakrát nebo třikrát do roka, by s bezpříkladnou starostlivostí vypiplanou drubež spenězila nebo jinými slovy: bez milosrdenství na nůž vydala.

Loučívala se s drůbeží jako citlivá matka, když vysýlá syny nebo dcery své do světa nebo docela, když vypravuje syny na vojnu v čas války.

Na trh odnášívala své odchovanky s nepoměrně lehčím srdcem, poněvadž se těšila nadějí, že neodprodá všech a vrátí se aspoň zase s některými.

Ale prodala-li všechny, vracela se s pláčem a mnohdy po celé týdny, ba měsíce vstupovaly jí slzy do očí, když si to neb ono „ubožátko“ nebo některou jeho vynikající nápadnou vlastnost nebo návyk připomenula. Podobně, ale přece s nepoměrně větší něžností lnula Kačenka ku králíkům.

Milovala je jako něžná a zároveň vášnivá matka, mazlívala se s nimi jako nejněžnější dítě s koťátky a to snad právě jen proto, že byli v čas potřeby nebo v neobvyklejší svátky určeni také „pro stul“, pro kterýž je Kačenka sama — od chycení až po zabití, od stáhnutí až po upečení a na stul přinešení — upravovala.

Jak si při tom počínala a co asi cítívala, víme již z toho, co byl agent Horyna viděl den před tím okénkem a co Kačenka otci svému, když se vrátil, napověděla.

Jinak nevyžadovali králíci od jara až do zimy péče a žádného ošetřování.

Měliť v zahrádce, pod chlévem a pod kurníky svá stará doupata, v kterýchž se rodili a do kterýchž se vracívali přes to vše, že následkem blízkosti lesa, do něhož vybíhali, byli nad míru plaší a skoro polodivocí.

Kačenka na ně ovšem nezapomínala. Pamatovalať na ně i s „pamlskami", jako z jara s útlým oseníčkem, jež na vzdálených cizích polích kradmo naškubala, v letě a na podzim nějakou hlávkou zelí nebo kapusty a podobnými „králičími lahůdkami", jež opatřovala týmže způsobem jako oseníčko.

V zimě, když napadl sníh a bylo třeba králíky živiti, nepřesahoval počet jejich šest až osm párků.

V letě a k podzimu, když se rozplemenili a nebylo třeba starati se jim o píci, páčen počet jejich na dvě stě a více krásných, skoro vesměs bílých exemplářů jednoho druhu.

Někteří ovšem se zaběhli v lese a více se nevrátili; jiní uvízli i v léčkách na zajíce a ještě jiní vzali za své tím, že je ten neb onen „ukrutník" z vesnice kamenem bacil, domů odnesl a upravil si pečínku.

Přes to zbylo Pitrdlovým vždy ještě dosti, aby mohli býti spokojeni.

V letě a v prvních měsících podzimních ovšem upravováni králíci pro nekrálovský stůl starého granátníka a jeho dcery pouze v čas naléhavé potřeby, která se bohužel někdy dosti zhusta naskytala, nebo v neobvyklejší svátky.

Vlastní honby a zabíjení každodenní nadešly teprve krátce před sv. Václavem a řídily se dle pohody.

Trvala-li pohoda podzimní déle, poskytnuto také většině obětem déle času radovati se ze života; ale jakmile napadl první sníh, zahájeno vraždění skoro hromadné.

Den co den padli dva nebo tři králíci za oběť a upravováni všemožným způsobem, pokud prostředky na úpravu věnované stačily.

Z počátku pouze vaříváni, později dostávalo se jim cti býti pečenu na pekáči nebo upravovánu „na sladko", „na divoko" i „na kyselo".

Vraždění bylo tím nemilosrdnější, čím krutější byla zima, t. j. čím více docházely zásoby píce, tak že okolo vánoc nezbývali z pravidla již nežli králíci pro plemeno.

Závidění hodné hody Pitrdlových počínaly tudíž okolo sv. Václava.

Starý Pitrdle, ba i jeho cudná a něžná dcera těšívali se na ně od jara neb aspoň od okamžiku, když objevilo se v zahrádce nebo na dvorečku první mládě.

V tu dobu dostával starý Pitrdle vždycky laskominy, které potrvaly po několik měsíců.

Okolo sv. Václava začalo jich ukájení.

Otec i dcera si nikdy tak nelibovali, nikdy se necítili tak spokojenými a šťastnými jako v době, když zahájeny králičí hody.

Po devítiměsíčním postu, t. j. zdržení se od pojídání masa — bylo nyní každý den masíčko na stole nejen v poledne, ale i večer, ba kdykoli se otci nebo dceři jen zachtělo.

Zvláštní vůně naplňovala jizbu, ba celou chatu, ba i okolí její — ano sám starý Pitrdle i jeho dcera páchli z daleka.

V tu dobu nesměli do vsi, vůbec do společnosti, by jim i zámožnější nezáviděli.

Skoro každý chudší se zálibou vtahoval do sebe libý, zasládlý zápach, kterýmž se lišil každý cár Pitrdlova a Kačenčina chudobného šatu od cárů a šatů jiných lidí, ať chudých nebo zámožných.

Staroch se blaženě usmíval, pomlaskával a každou chvíli si liboval.

„Masíčko jako dort — jen se rozpadává — učiněné piškoty,“ říkával, ačkoli piškot jaktěživ neměl v ústech a snad jich po celý svůj život ani neshlédl.

„A polívčinka jako z kapounů nebo bažantů,“ dodával, když posluchači jevili laskominy — ačkoli bažant i kapoun byli mu ptáky jako Eskymákům kolibříci.

„A což — až začne Kačenka dělat ‚mišpulanc‘,“ — čímz naznačoval labužničtější upravování zamilovaného jídla — končíval a tvář jeho jevila při tom výraz v pravdě labužnický.

Avšak asi po měsíci — někdy dříve, jindy později — začal pan Augustin doma talíř s polévkou — později i vařené maso — odstrkovat...

Kačenka, které se také již začalo znechuťovat jídlo každo- ba několikadenní — musila začít dělat králičí „mišpulanc“.

Po týdnu, po čtrnácti dnech — nejdéle prodlením měsíce znechutili si Pitrdle i jeho dcera králičí hodování v té míře, že kuchařské umění Kačenčino bylo v koncích.

„Ach! šťouchané brambory nebo suchý brambor je přece jen stokrát chutnější,“ říkával staroch odstrkuje mísu s králíkem „na divoko“.

„Udělám zítra ‚na sladko‘ nebo ‚na kyselo‘,“ těšívala Kačenka otce.

A udělala, jak si otec přál — třeba na obojí způsob...

Ale nic na plat.

Po tří — čtyřdenním „mišpulancování" na nejmilejší způsob starého granátníka — „na kyselo" — neměl někdejší labužník vřelejšího přání, než „aby už byli všickni králíci u všech všudy".

„Praženka — oukrop — ach, bože! — kdy zas dojde na moje nejmilejší!" vzdychával nutě se do jídla. „Jsme, milá Kačenko, přece jen ubozí lidé — chudáci, kterým by bylo líp, kdyby byli jako tvá matka už pod zemí... Všecko se mi ošklivi, nač jen kouknu... Fuj!..."

Nic však naplat!

V králičích hodech musilo býti pokračováno, dokud byla zásoba obětí.

„Mišpulancováno" tedy dále — lamentováno, vzdycháno, ba někdy zaláteřeno několikrát za den.

Ale kam s králíky?

Mnohdy, když jel čeledín ze vsi v poledne kolem chaty, v které starý Pitrdle se svou dcerou hodovali, a hryzl tvrdý, připlesnivělý kus chleba, nabídnul mu zaň starý Pitrdle půl nebo celého králíka „na divoko" neb „na kyselo", a výměna provedena k obapolnému uspokojení.

Někdy putoval zbytek od oběda, jindy celý oběd nebo celá večeře, ještě jindy zbytky po několika obědech a večeřích, — dolu do vsi do chat obyvatel chudších, kteří si pochutnali na tom, co se již starému Pitrdlovi a jeho dceři bylo zhnusilo.

Někdy vyhozen plný pekáč nebo dvě tři misky přímo na hnuj nebo kamkoli...

V tu dobu nesměl se nikdo před ubohým Pitr-

dlem o králíkách ani zmínit, aby se starochovi nedělalo „po všech čerchmantech na nic“....

Tvářil se mrzutě, odplivoval.

„Fuj! fuj! Co živ budu — ani do huby — ani kouknut!“ říkával a končil zase s největší ošklivostí pronášeným: „Fuj! fuj!“

Krátce před vánocí končila posléze martyrologie Pitrdlova žaludku návratem k obvyklé stravě, což vítala i Kačenka s netajenou radostí.

Oukrop, pražená, skleněná polévka — bramborová s houbami i bez nich — jahelník — šťouchané brambory nebo jen na loupačku -- rozpeky — vodová kaše z trhaných krup a podobné přišly na denní pořádek...

U Pitrdlů nastaly zase závidění hodné hody...

Otci i dceři opět chutnalo jako zřídka kterým zmlsaným boháčům a bohakyním, kteří mají „všeho na fůry“, jak říkával pan Augustin.

Toto druhé období „hodování“ ovšem také netrvalo dlouho.

Zásoby se tenčily — začalo se toho a onoho nedostávati — musilo se spořiti...

Zima je dlouhá i v městech, neřku-li v takových zákoutích jako osada, v které byla Pitrdlova chata „jako na vystrkově“.

„Pamatuj, Kačenko, s houbami na velkonoční svátky!“ říkával staroch již o třech králích, ačkoli suchých hub byly v komoře ještě plné pytlíky.

Kačenka pamatovala sice nejen na houby, ktere byly v letě zadarmo; ale i na jáhly, krupici, krupky, mouku — a vůbec na všechno jiné, co nebylo a nikdy zadarmo nebude.

Ale před masopustem nebo po něm býval v chatě skoro všeho citelný nedostatek.

V kamnech sice bylo zatopeno — jizba vyhřáta; ale vařilo se jen — jednou za den.

Později se mnohdy po celý den pranic nevařilo — hladovělo se...

V tu dobu, vlastně již dávno před tím nežli nadešla, začaly se vraceti pomalu laskominy.

„Ah — jen krapinek polivčinky z králíčka kdyby bylo!" vzdychal staroch, upíraje oči na skyvu černého tvrdého chleba, jakoby chtěl i nechtěl na něm zkoušeti křehkost svých kotlavých zubů, nebo jakoby přemítal, nemá-li si ho nechati na zejtra, až bude hladovější, nežli právě je.

„Uvařím oukrop, tatíčku!" nabízí se ochotná dcera. „Kousek česneku a sůl ještě máme — —"

„Třeba, třeba, milá dobrá Kačenko!" svoluje staroch zádumčivě.

Ale když dcera vstává, by přání tatíčkovu vyhověla, povídá smutně:

„A třeba ne, Kačenko! Třeba mi přines trochek čerstvé vody!..."

Kačenka tatíčkovu přání vyhovuje a přináší vodu.

Staroch namáčí si do vody tvrdý chléb, „aby si nevylámal ještě ty poslední — —"

Asi od polovice masopustu přibývá laskomin na všechno možné: na jahody i na borůvky a na vše, co v létě poskytuje les.

A přece není možno ukojiti laskominy nežli na promrzlou trnku nebo šípek. Ale i těch je na blízku málo a dále se pro sníh skoro ani nemůže.

A co by dal staroch — kdyby totiž měl — za kousek vařeného masíčka králičího — „tak jen jednou do huby" — „pro zašmáknutí"!

A co teprve „za flák“ — za plný pekáč!... Nebo za „mišpulanc“, nebo docela za drobíneček „na kyselo“!...

Celá tvář se mění při pouhém pomyšlení, že by mohlo vůbec býti, neřku-li když si staroch připomene, že časem svým bude — na jisto, že bude...

V ústech sládne — sliny — — proklaté sliny!

„Člověk musí chutí pořád odplivovat,“ říkával. „Až je mi té sliny líto...“

Věru — člověku srdce kamenného bylo by snad líto starocha, kdyby jej viděl a slyšel, když se dostavují laskominy.

My jej i dceru jeho poznali, když už bývají laskominy na králičí hody aspoň někdy ukojeny, ale jsou doposud ještě v plné síle: tudíž — abychom tak řekli: v předvečer nejšťastnějšího, nejblaženějšího ročního období starého granátníka a jeho dcery.

Staroch mohl si tudíš „směle“ popřáti zase jednou „doušek“ pivenka v krčmě, Kačenka pak se mohla skoro zcela podle libosti pokochati podivným a přece tak krásným snem.

Ale ranní pořádek v chatě byl zvrácený.

V době, kdy staroch býval již dávno vzhůru a dcera ještě klidně spala, otec ještě chrápal a dcera již dávno, vlastně od okamžiku, co otec přišel, nespala, nýbrž jen ležela a v polospaní rozpřádala svůj sen.

Staroch spal neklidně.

Kdežto jindy spával první dvě hodiny „jako pařez,“ házel sebou tentokráte „jako kapr na suchu“.

Chrápal, „jako když fošny řeže“ — někdy vzdychl, jindy ze spaní něco zamručel.

Někdy bylo i slovům rozuměti...

Zdálo se, že jej mučí trapný nebo příšerný sen. A hned zase bylo nade vši pochybnost jisto, že to není sen mučivý, nýbrž příjemný, veselý...

Staroch se také někdy ze spaní zasmál, ba zachechtal, a jednou docela se zdálo, jakoby si mručivě zpíval písničku z r. 1848., která končí charakteristickými slovy:

»Tu písničku skládal
jeden granatýr od Reiner; —
ten císaři věrně sloužil —
a po svobodě — netoužil . . .«

V polomrákotném rozjímání ponořená dcera domnívala se aspoň rozeznávati chroptavě mručivý nápěv a zcela zřetelně slyšela poslední dva verše.

I nadzvedla se na loži a naslouchala.

Otec však začal poznovu chrápati.

Kačenka zase lehla, přimhouřila oči a počala sen svuj dále rozpřádati.

„Oh, oh!" zaúpěl náhle otec chroptavě, načež drala se mu trhaně z prsou slova:

„To tak, to tak — ucho! Prach set sakra — ucho! Píchni — sekni — utni — nabodni! Oh, oh!... A já — já huf... Kam pak s tou flintou — čerchmanta bychme koupili... A co že bych koupil já — já?... I starý pendrek a ne komži — to tak, to tak... A funus je veselá věc — kam pak s tou flintou?... Přece nenapíchnu ucho, když nemám pagnet..."

Po té se převalil, zamával ve vzduchu rukama a hučel, jakoby strašil děti.

„Húhú! — brr!" začal po chvíli a pokračoval buď mručivě, nevrle nebo bodře; ale nikoli dle smyslu rázovitých slov, nýbrž zcela nahodile:

„A křamp, křamp — starý křamp — to tak, to tak... Za pět stovíček koupím si nové ucho — celé zlaté ucho... Ať se mi někdo postaví! To si dáme berdo! Pijte, kamarádi, pijte! Paní Brigitta je hodná paní, hezká paní, fuj tajbl — ta bude moje, až jen všichni čerchmani toho fouňu Mihulku — — A prr, prr! Jeď čehý! Zvrátíme — oh! oh! Už jsme v louži, v žumpě... Ale Šebastianka přece — ne, ne, Kačenko, ne — drž mne — drž!‟‟

Poslední slova bolestně zaúpěl, jakoby jej na skřipec natahovali, a zaplašil tak přeludy mrákotného polosnění, jež blažily právě Kačenku.

Vztyčila se na loži prudce a vytřeštěně rozhlédla se po jizbě, ve které panoval následkem zloutnoucí záplavy na východě zvláštní, zpola příšerný a přece již skoro poetický přísvit.

Zadívala se k okénku a na otce skoro v nerozdílném okamžiku zase zapomněla.

Vehloubávala se zase ve svůj sen. Po několika okamžicích se jí zdálo, jakoby jej snila poznovu — ovšem matněji, asi tak, jako když si nějaký sen pouze připomínáme...

A neustále se jí zdálo, jakoby viděla anděla, vznášejícího se nad ouvalem; ale nikoli jako ve snu, nýbrž s tváří podobnou — Matýskovi Brzdíčkovi...

Sedíc na loži s přikrčenýma kolenama, jež oběma rukama objímala, podobala se v zažloutlém přísvitu příšerné babizně.

A přece byla duše její čistá, srdce jako křišťál a hlava plná růžových snů...

Chvílemi se jí zdálo, jakoby se zachvívala nikdy nepocítěnou rozkoší a slastí — div nevykřikla...

Tak dívala se neodvratně k okénku. Viděla, jak zažloutlá záplava přechází v oranžovou a tato v ružovou ...

Náhle seskočila s postele.

Chvíli postála, pak vzala na sebe ještě jednu sukni, a plíživě, by otce nevzbudila, opustila sednici.

V předsíňce zabočila ku dveřím do druhé sednice, vlastně do komory, v které bylo složeno všechno možné harampátí a byly uloženy zásoby na zimu, a jejíž oknem bylo viděti k západu a na úval.

Otevřela chvějící se rukou.

Chvíli vyčkala, jakoby se bála přestoupiti práh, na to přece vykročila a připlíživši se k oknu, o němž se jí bylo zdálo, že skrze něj viděla anděla, zadívala se do úvalu, nad kterýmž klenula se již od západu šeře modravá obloha, přecházející v zenithu v zarůžovělost.

Zrak Kačenčin upřen byl z počátku v neurčité prázdno, pak těkal s předmětu na předmět.

Tak dívala se, až ružová záplava na východě přešla v žhavý purpur a slunce vyhouplo se nad obzor.

Zrak její utkvěl především na chatě staré Byšické na druhé, skoro nejvyšší stráni úvalu, kam zapadly paprsky slunce nejdříve a od okénka v předsíňce vrhaly oslňující reflex nazpět.

Za nedlouho všimla si ženštiny ubírající se, vlastně chvátající tak časně z rána po cestě k chatě staré Byšické a podle Rorejsova hafana, ženštinu provázejícího, domnívala se poznávati buď Purči nebo Rorejsovu ženu.

Viděla ji dojíti až k chatě, sledovala ji, jak zahnula kolem rohu a viděla pak nejen, jak Byšická

otevřela, nýbrž i, jak později obě ženštiny chvátaly po cestě dolů do vsi.

Napadlo jí sice, že snad někdo u Rorejsů ochuravěl; ale i myšlenka, že by to mohla býti kamarádka její Purčí, kterou nepoznala, ani když se vracela a byla tváří obrácena k ní — zůstavila ji úplně lhostejnou.

Tak mocně působil ještě krásný sen...

Zatím ovšem těkal zrak její i jinde.

Několikrát utkvěl i na známé chatě, kterou obýval za potokem pan Matýsek, a vždy se jí zdálo, že mrzák — již již vyjede...

Konečně zaslechla z dáli zaštěknutí a poznala páně Matýskova Kartuše.

Mimoděk přitlačila tvář ke sklu a dívala se upřeněji nežli před tím k chatě Brzdíčkově.

Po několika vteřinách mrzák za obvyklého štěkotu svého Kartuše na svém nízkém vozíku vyjel ze stínu stromů.

Viděla jej vyjížděti po cestě za potokem a zahnouti na můstek.

Všimla si, jak pozdravil Byšickou a ženštinu s ní se ubírající a sledovala jej, až zmizel za Rorejsovou hospůdkou pod vrchem, do kterého ujížděl.

Bezděky odvrátila se od okénka.

Chvíli zdála se býti na rozpacích, co počíti; po té rychle vyšla z předsíňky, prošla ji a octnuvši se před chatou, zaměřila k nedaleké kapličce, před kterouž babička páně Matýskova, když s vnukem svým obývala Pitrdlových chatu, — obzvláště když vnuk pracoval v lomech, — každodenně časně z rána a večer se modlívala.

Octnuvši se před kapličkou, která byla již skoro na rozboření, pohlédla jen plaše a jaksi nesměle

k zaprášenému a skoro již nerozeznatelnému obrazu Panny Marie pomocné — poklekla a sepjala ruce k modlitbě.

Modlila-li se, nebo-li byla v zbožné rozjímání pohřížena, nesnadno říci. Klečela bez hnutí s hlavou k prsoum nakloněnou.

Tvář její byla sice ve stínu, ale v plném jasu ranním bylo lze přece rozeznati každou, byť sebe drobnější pihu, kterýmiž byla jemná a přece jaksi pergamenově zažloutlá pleť její hojně skropena.

V celku měla tvář její výraz zbožného a přece stydlivě rozechvěného vytržení.

I líce, obyčejně bez ruměnce, byly zarůžovělé a rty zdály se býti přes všech třiatřicet let, po které nebyly nikdy v milostném zanícení ani jednou políbeny, svěží a skoro vábné...

Z počátku přitlumený, později vždy zřetelnější štěkot blížícího se Kartuše páně Matýskova slyšela i nyní.

Čím více se blížil, tím napjatěji naslouchala. Když pak rozeznala i rachot blížícího se vozíku, zachvěla se a naslouchala se zatajeným dechem.

Pan Matýsek byl již na vrchu a blížil se jako vichr.

V tom kmitnul po cestě podle chaty. Zahlédnuv z dáli několika kroku před kapličkou klečící ženštinu, dojel a vzkřiknuv na Kartuše „prr“ — zastavil na cestě několik kroku před kapličkou.

Obyčejně letíval podle chaty Pitrdlových a podle kapličky jako vichr — —

„Proč se zastavuje?“ napadlo Kačence a celým tělem projelo jí slastné chvění.

„Pán buh dej dobrého jitra, panno Kačenko!" houknul pan Matýsek, poznav teprve nyní Pitrdlovu dceru.

Obrátila k němu napolo tvář a chvějícím se hlasem pozdrav opětovala:

„Pochválen Pán Ježíš Kristus!"

„A co vy dnes tak časně, Kačenko?" houknul mrzák bodře a bezúčelně.

Chtěla odpovědít, ale srdce se jí sevřelo, jazyk vypověděl službu a jenom rty se zachvěly.

„A což tatínek?... Jak se vyspal?" pokračoval mrzák, jemuž bylo zcela lhostejno, že neodpověděla tázaná na otázku předešlou.

„Ještě, prosím spí, pane Matýsku," vypravila ze sebe namahavě.

„Nu, dnes mu musíte uvařit nebo upéct něco dobrého... co jídá nejraději," radí mrzák.

„Už jsem upekla — králíčka — Šebastiáňka," zaúpěla skoro bolestně.

„Tedy jste už načali — načali?" ozval se bodrým, kamarádským tónem pan Matýsek.

„Už dávno," zajikla se.

„A na mne jste si nevzpomněla, panno Kačenko?" škádlí mrzák. „Mně jste neposlala — nepřinesla ani na zašmáknutí?"

Kačenka nevěděla, co se s ní děje.

Takto s ní nebyl Brzdíčku Matýsek ještě nikdy mluvil.

Ani ve snu by jí nebylo napadlo, že by pojedl od ní králičího — člověk, o němž byl každý ve vsi přesvědčen, že je „zazobaný" a jenž pojídal v Rorejsově krčmě každý den pečeně jiné a jiné.

Až dosud byla stála se sklopeným k zemi zrakem jako cudná Vestálka.

Teprve po posledním slově páně Matýskově odvážila se k mrzákovi pohlédnouti.

Zraky jejich se setkaly.

V jejím chvělo se slastné zanícení — v jeho škádlivá bodrost a přece jakýsi druh přívětivosti.

Kačenka si všimla, jak švihácky koketně přehazuje uhaslý doutník z jednoho kouta úst do druhého — jak přívětivě se usmívá a jak podivně na ni upírá jiskrný pronikavý svuj zrak.

Vše to postřehla Kačenka v nerozdílném skoro okamžiku a přece teprve po chvíli trhaně a chvějícím se hlasem odpověděla:

„Přinesu — dnes — kus Šebastiánka — —“

„Přineste, přineste!“ odpověděl mrzák tváře se, jakoby jevil laskominy. „Beztoho už snad dlouho králičího pojídat nebudete.“

Kačenka nerozuměla, co tím mrzák míní; ale upřela naň zrak tak výmluvně, že uznal za dobré doložiti:

„Nu — až tatínek vyhraje, milá Kačenko, nebudete už tady ani zůstávat... Tatínek vystaví ve vsi kostel nebo kapličku — a potom budeme všickni pohromadě jídat u Rorejsa... Zeptejte se tatínka!“

Kačenka vytřeštila na mrzáka zrak; ale nepostřehla, že se potutelně usmívá.

Dříve však nežli odpověděla, vlastně nežli se optala, co a jak, byl mrzák rozžal sirku, zapálil si uhaslý doutník a rozbafávaje jej zvolal:

„Zatím s pánem bohem, milá Kačenko! Tatínka že pozdravuju... A vy, prosím vás, na mne nezapomeňte!“

„Nezapomenu!“ zašeptla stydlivě.

Ale mrzák slova toho nezaslechl. Byltě právě pobídl Kartuše k poklusu. Hafan se rozštěkal a dal do běhu.

Mrzák zamával šviháckv kloboukem a ujížděl jako s vichrem o závod zůstavuje za sebou lehynké kotoučky modravého kouře.

Kačenka dívala se za ním upřeně.

Postřehla, že se několikrát poohlédl a — pousmál...

Stála jako socha bez hnutí upírajíc zrak za odjíždějícím, až po několika minutách zmizel ve vzdáleném lese.

Postála ještě chvíli, po té se obrátila k obrazu Panny Marie Pomocné a sklesnuvši na kolena sepjala ruce k modlitbě...

III.

Obě chaty, kterýmž jsme byli věnovali pozornost, skvěly se už dávno v nejžhavějších paprscích slunce, když ouval, zvláště pak poboční úžlabiny jeho nalezaly se ještě ve stínu.

Světelné effekty provázející východ slunce, byly tam nenáhlejší, jemnější, skoro možno říci lyričtější.

Nejvyšší partie úvalu, zvláště úbočí k východu obrácených, zdály se už dávno v plném jasu slunečním jásati, když nížiny úvalu a jeho úžlabin byly ještě stopeny v lehýnkou, průsvitnou, ale nevylíčitelně zádumčivou mlhu.

V chatě, obývané „anarchistou" Vorovkou a jeho ženou Boženkou, bylo před východem slunce a po nějaký čas i po něm nepoměrně truchlivěji nežli

za lunojasné noci, když magický přísvit měsíční dodával všemu klamného puvabu.

Vždy nevlídnější a chladnější šero, jež v chatě zavládlo, když měsíc, prošed zenithem, začal se schylovati k západu, změnilo se krátce před východem slunce v přítmí mrazivé a skoro příšerné.

V brzku však i zde osvědčilo nad obzor se vyhoupnuvší slunce svou divuplnou moc.

Přítmí přecházelo v jitřní přísvit tak znenáhla a nepozorovaně, že nebyl by toho postihl ani člověk na východ slunce nedočkavě čekající, neřku-li bdící Vorovkova žena, v jejíž hlavě křižovaly se myšlenky nejpalčivější.

Teprve, když už bylo slunce dávno nad obzorem a v chatě stejnoměrně, ovšem jen šeře se vyjasnilo, vztyčila se paní Božena na loži a všimla si, že jest již den.

Zrak její zakroužil plaše po jizbě — však na čem utkvěl, vše bylo nevlídné, chladné, skoro mrazivé.

Ze všech koutu zela neskonalá bída.

Vše pusobilo skličujíc — každá nepatrnost budila onen druh útrpnosti, která o nejnepatrnějším popudu propuká v tichý pláč...

V očích Boženčiných zaleskly se slzy, jakmile si připomenula, že muž její prohrál v kartách do posledního krejcaru.

Zamrazilo ji.

Příšerná beznadějnost vycenila na ni své tesáky — div ubohá žena nezaúpěla.

Po chvíli však se přece vzmužila.

Tiše, by spícího muže neprobudila, opustila lože, připlížila se po špičkách ku stěně, kde na hřebíku

visela ještě jedna sukně, oblékla ji a vzala na hlavu malý šedý šátek s vybledlou obrubou.

Po té zustala nerozhodně státi, nevědouc, co počíti.

Po několika vteřinách usedla tiše na nízkou stolici, sáhla po punčochách s přiflikovanými patami, oblékla je a chtěla obouti i příštipkované střevíce, ale pohlédnuvši k mužovu loži vstala, sáhla po velkém zimním šátku, přehozeném přes lenoch stolice, shýbla se pro střevíce, vzala je do ruky a po špičkách opustila nevlídnou jizbičku.

Prošedši předsíňkou, otevřela dvéře chaty a teprve na prahu obula střevíce.

Ale i zde zustala nerozhodně státi.

Zlatý jas slunce byl se zatím po úbočí k východu obráceném sešoural dosti hluboko; lehýnká pára vznáševši se nad potokem a paloukem byla již skoro úplně zmizela.

Ze všad zaznívaly jemné i jásavé hlasy procitnuvsí přírody...

Leč pro ženu „anarchistovu ‘ nemělo vše to nejnepatrnějšího puvabu.

Stála na vyšlapaném, vlastně zpola již ztrouchnivělém prahu upírajíc zrak před sebe, jakoby čekala, že z chladné, vlhké země vytryskne aspoň jediná, byť sebe matnější jiskérka naděje.

Tvář její jevila výraz ztrnulé truchlivosti. Jemná, bělostná druhdy pleť měla poněkud matný lesk, jako u lidí, u nichž se jeví první symptomy chudokrevnosti.

A přece byla celá tvář nevýslovně puvabna.

Kolem rtů pohrávalo cosi, jako hluboký ne ystižitelný němý žal.

Sklopené oči byly přistíněny řasami, v nichž skvěly se zbytky osychajících slzí.

Doposud ještě kyprá ňadra lehynce se zdvihala a zase klesala, jakoby žal rozrýval srdce i nyní ještě s bezpříkladnou krutostí.

A přece se zdálo, jakoby trpký úsměv pohrávající kolem rtů byl vlastně úsměvem, kterýmž se manifestuje zmužile snášená bolest — němá, hluboká, srdce rozdírající a přece bolest, která nemá dosti síly sraziti člověka do propasti zoufalosti.

Tvář krásné ženy činila dojem, jako jemně se usmívající čarokrásná tvář mramorové sochy antické souměrnosti, jejíž jasné, klidné čelo jest ovinuto a zastíněno zádumčivým věncem cypřišovým.

Tak stála bez hnutí skoro po deset minut.

Náhle se rozhodla — vykročila a chvatně se ubírala touže cestou, kterouž byl přišel v noci muž.

Octnuvši se na návsi zaměřila k Rorejsově krčmě, by opatřila, čeho bylo k snídaní, obědu a večeři potřebí — na úvěr.

Dostalo se jí všeho, čeho si přála.

Nebylo toho mnoho, malý jen balíček, ale stačilo na tři, snad i čtyry dny.

Přes to opustila krčmu s okem nikoli jasným a radostným, nýbrž zvlhlým. Bylať se dověděla o nebezpečné nemoci Rorejsovy ženy.

Znala ji jako ženu dobrého srdce, vzorně přičinlivou, starostlivou, která nikdy nikomu ničeho neodepřela a začasté — aby muž nevěděl, vypomohla.

Leč sotva paní Božena přešla náves, pozapomenula i na Rorejsovu ženu a chvátajíc k domovu zabývala se v duchu jen osudem svým vlastním.

Dříve však nežli přešla lávku přes potok vedoucí, dohonil ji úprkem uhánějící klučina ze statku představeného.

„Pan představený vzkazuje," vyřizoval hoch, „aby k němu přišel pán hned a hned."

„Vyřídím, hošíku," odpověděla paní Božena vlídně.

Napadlo jí sice, že byl muž s představeným ještě po půl noci v krčmě a že obyčejně krátce před polednem, a to jen dvakrát neb i jednou týdně do kanceláře představeného se dostavoval, ale nepodivila se přece.

Úřady, byť sebe menší, vyžadují někdy také obsluhy mimořádné.

Hoch vyslechnuv odpověď, obrátil se k odchodu.

Teprve nyní připomenula si paní Božena, že opomenula pronésti obvyklou frási zdvořilosti, v jejích a jejího muže poměrech tím důležitější, poněvadž každé odchýlení se od obvyklosti mohlo snadno míti nepříjemnosti v zápětí.

Zvolala tudíž za hochem:

„Prosím, hošíku, vyřiď, že vzkazujeme uctivé poručení."

Hoch otočiv se, zadíval se na paní Boženu s výrazem, jakoby slov, jež právě slyšel, zcela nechápal nebo se bál, že jich zapomene.

„Myslím," vyložila paní Božena, „abys vyřídil, že srdečně pozdravuju..."

„Ah, tak!" uklouzlo táhle kloučkovi, načež se obrátil a uháněl nazpět.

I paní Božena šla svou cestou krokem dosti kvapným.

Na prahu chaty zula opět střevíce, vzala je do ruky a vklouzla tiše do světničky.

Muž ještě spal.

Připlížila se k loži, chvíli se naň dívala; po té zavrtěla hlavou.

„Ne, ne, neprobudím ho!" pomyslila si. „Pro půl hodinky asi nebude tak zle."

Odplíživši se od lože, odložila šátek i zuté botky a chodíc jen v punčochách počala konati přípravy k uvaření snídaně.

Počínala si při tom co možná nejopatrněji, by muže neprobudila; ale byla přece dosti brzo hotova. Na ohništi splanul malý ohníček, k němuž přistaveny dva hrníčky.

Paní Božena byla zase na rozpacích, co počíti. Šíti nemohla a neměla také co — uklízeti nebylo třeba, nebyloť čeho — — —

Přecházela tudíž tiše po jizbě, přihlížela k ohni; brzo usedla, brzo zase vstala a opět přecházela . . .

Pulhodinná asi doba, kterou chtěla spícímu muži ještě popřáti, byla již dávno minula.

Snídaně: bramborová polévka s houbami — byla již uvařena; paní Božena však doposud váhala muže probuditi.

„Škoda, že jej musím probuditi nebo že se vůbec probudí," pomyslila si několikrát. „Nejlíp by pro něj i pro mne bylo, kdybychom mohli všechno, všechno zaspat . . ."

A zase přecházela, usedla a zase vstala — jako dříve . . .

Sluneční jas byl se již sešoural do poloviny skalní úžlabiny.

Slunce stálo již dosti vysoko nad skalnatým úbočím proti chatě a vrhalo oběma okénky do světničky dvě dlouhé zlaté prouhy.

Chladné, ba mrazivé ovzduší, jež bylo časně z rána činilo nuzáckou světničku tak nevlídnou a smutnou, ustoupilo povzbuzujícímu, skoro možno říci příjemně rozhřívajícímu jasu.

Dohořívající ohníček na ohništi, žhavé, občas poprskávající a zároveň se rozpadávající uhlíčko — z venku zaznívající zpěv ptáků — — vše to a mnohé jiné změnilo fysiognomii světničky tak úplně, že zdála se býti útulnou, ba skoro vábnou.

I výraz tváře paní Boženy byl se nápadně změnil.

Tvář její byla sice opravdová a vážná; ale jevila nyní spíše tichou resignaci nežli němý hluboký žal.

Chuzí a šukáním při vaření byla se jí i líčka rozpálila a rtíky skoro rozžhavily; ba i v krásných azurových očích kmitalo cosi jako jiskřinky naděje.

Přecházela — někdy zamyšleně, jindy snivě... Někdy pohlédla i k mužovu loži, ale vždy zavrtěla hlavou, jakoby chtěla říci, že ho ještě — nevzbudí...

Náhle zabloudilo oko její k okénkum, kam se nebyla doposud ani podívala.

Vyhlídka nebyla daleká — ani dvacet kroku ku skalní stráni, podle které plynul tiše potok, v místech těch široký a mělký.

Paní Božena vyhlédla jedním oknem až k potoku. Po té poodstoupila a vyhlédla ven i druhým okénkem; ale zustala zaražena státi.

S okénka šlehl jí do očí bílý bleštíček, jako když se paprsky slunce odrazí od malého, zamženého zrcátka, ležícího v záokní.

Váhavě přistoupila blíže k okénku a spatřila v jednom rohu, těsně za sklem ležeti stříbrný zlatník, jejž tam byl někdo malou skulinkou skrze papír, kte-

rým byla část rozbitého skla zalepena, z venku podstrčil.

Pro paní Boženu nebylo nejmenší pochybnosti, že tak učinil představený, když se v noci plížil podle chaty a ona již spala, vlastně v polodřímotě upírala zrak k hambalkám.

Stud, lítost a hněv zavířily skoro v nerozdílném okamžiku její duši a vehnaly jí všechnu krev do tváře.

A přece vztáhla skoro lakotně ruku po penízi a zadívala se naň upřeně jako na nejvzácnější skvost.

Náhle přelétl tvář její trpce bolestný úsměv.

„A za tuto cenu chtěl bys mne zakoupiti?...“ uklouzlo šeptmo jejím rtům.

V bezprostředně následujícím okamžiku však se jí začala ruka, v které držela peníz, chvěti. Skoro zbrunátnělá tvář se zachmuřila — z očí šlehly dva blesky náhlého rozjitření.

Jediný prudký, vášnivý pohyb ruky — a peníz letěl kamsi do kouta, kde naraziv o nějakou plechovou nádobu nebo jiný kovový předmět, vydal tak pronikavě řinkavý zvuk, že se spící muž probudil.

„Co to?“ zvolal s mírným udivením, vztyčuje se na loži a rozhlížeje se kolem.

Paní Božena pro vnitřní pohnutí nemohla hned odpověděti.

Mávla jen rukou směrem, kterýmž byla peníz zahodila.

Muž shlédnuv ženu v tak mimořádném rozčilení, seskočil s postele a přibliživ se optal se skoro úzkostlivě:

„Pro bůh, co se stalo?“

„Nic, nic — upokoj se!“ odpověděla chvějícím se a přece konejšivým hlasem a tvář její přelétl trpce bolestný úsměv.

Muž na ta slova ovinul ruku její kolem jejího tílka a vtiskl jí lehýnké políbení.

Teprve po delší chvíli opanovala se žena tou měrou, že mohla souvisle pověděti, co ji bylo rozčililo.

Muž se jen usmál, jako se usmíváme, když nám někdo vypravuje o malomocném člověku, který se odvažuje něčeho, s čeho není.

„Upokoj se, duše milá!“ bylo vše, co pronesl.

Na to přivinul ženu ještě jednou, ale prudce k ňadrům a políbil ji vášnivě — — —

Co bezprostředně následovalo, možno dopovědět několika slovy.

Paní Božena zvěstovala, kde byla a co představený vzkázal.

Muž se nepodivil ani zprávě první, tím méně druhé.

„Půjdeme tedy za svou povinností!“ připomenul lhostejně.

Na to popošel do kouta, kam byla žena zahodila zlaťák, našel a zvednuv jej, chvíli se naň upřeně díval.

„Vrátit není možno a zahodit bylo by přece jen škoda,“ zamručel polohlasitě, vraceje se k ženě a podávaje jí peníz dodal:

„Schovej, milá duše! Zejtra nebo pozejtří přijde nám najisto vhod.“

Žena vzala peníz a uschovala.

Muž počal se rychle oblékati.

I Boženka obula střevíce a po několika minutách zasedli oba k snídani.

Sotva však pojedl Vorovka několik lžic, přiběhl klučina od představeného se vzkazem, že představený „prosí“, aby přišel pan Vorovka hned, poněvadž je nadmíru pilno.

Vorovka, jenž neměl ani potuchy, co by mohlo tak kvapiti, rychle dojedl a rozloučiv se s žínkou, šel kvapným krokem k představenému.

Zastal jej v obecní kanceláři, v prostém pokojíku, sloužícím zároveň za skladiště ruzného haraburdí — s pěnovkou mezi zuby a netrpělivě po jizbě přecházejícího.

Odporná tvář Mihulkova měla právě výraz skoro až hněvivý.

Přes to přivítal Vorovku dosti vlídně, to jest, snaže se utlumiti hněv, že jej nechal placený písař tak dlouho čekati.

„Nu, dnes bych se na vás přece jen měl tento nonc — skoro rozhněvat,“ vítal Vorovku pocrkávaje skrze zuby. „Nikdá vás člověk nevolá — nechá vás dělat, co sám chcete. A když však člověk jednou za čas — — eh!“

Vorovka se omluvil, že neměl ani potuchy, že by neznámá mu záležitost mohla tak kvapit — jinak že by se snad byl pan představený o ní zmínil již v noci.

„Eh — to je to, kdyby — kdyby člověk moh' na všechno pamatovat!‘ ušklíbnul se Mihulka přecházející hřmotně po jizbě, bafaje a odplivuje skrze zuby.

„Pospíšíme si tedy,‘ míní Vorovka, sedaje poblíž okna, kterýmž bylo viděti na náves, k velkému, pokaňkanému stolu z měkkého dřeva a počal si upravovati před sebe náčiní ku psaní.

Na stole nebylo nežli několik hromádek úředních spisu a dvě velké a umolousané knihy — patrně celá představenská registratura.

Představený přechází po jizbě vždy hřmotněji a prudčeji.

Tvář jeho jeví zvláštní směsici nerozhodnosti a přece mocného nutkání něco říci, pro co nemá buď slov, neb o čem není ještě rozhodnut, může-li o tom začít mluvit čili nic.

Vorovka upraviv si, čeho bylo třeba, zadíval se klidně a přece s mírnou dychtivostí na představeného, kterýž teprve po chvíli se zastavil a drsným tónem velel:

„Pište!"

Vorovka namočil a nasadil péro ku psaní.

Představený však začal poznovu po jizbě přecházeti, bafaje za dva a odplivuje cvrkavě za tři.

Pro Vorovku nebylo žádné pochybnosti, že jde skutečně o nějakou záležitost, která představeného rozjitřila, nebo má aspoň poměrně větší důležitost nežli obvyklé záležitosti úřadní.

Čekal tudíž s mírným napjetím; ale marně.

Představený přecházel, jakoby nebyl ještě ani Vorovku vyzval, aby zasedl ku stolu.

„Co mám, prosím, psáti, pane představený?" optal se posléze Vorovka úslužně.

„Co?" zavrčel Mihulka, zastaviv se. Z očí šlehl mu podivný blesk, když po krátké pomlčce drsně velitelsky dodal:

„Napište hejtmanství oznámení — ale ostré — to víte, hodně ostré — že se tu potuluje podezřelý člověk, — aby žandarmerie —"

Nedořekl, jako míval ve zvyku a obrátiv se, počal opět přecházeti.

Vorovkovi nebylo sice jasno, o jakém podezřelém člověku má hejtmanství podati zprávu; ale znaje představeného, jenž málo kdy pověděl něco v úplné souvislosti, nýbrž vždy trhaně, nasadil namočené péro a začal psáti.

Sotva však péro několikrát zaskříplo, zastavil se představený poznovu a jaksi rozhodněji povrčíval:

„A vypište, jak ten chlap vypadá od hlavy k patě... Ale dobře, aby ho četník, když ho potká, poznal — rozumíte? Napište, jaký má kabát, vestu, kalhoty — klobouk — já sám jsem si toho nevšimnul. A řekněte také, jak se jmenuje... Krátce a dobře: vypište všechno, co a jak — — Vždyť víte — eh!"

Vorovka naslouchal sice jako vždy jindy pozorně, aby postihl, co představený míní; ale když „hlava obce" umlkla, nevěděl přece ještě, ani koho představený míní.

Však dříve, nežli své mínění projevil, vyhrklo z představeného drkotavě:

„T' se ví, že musíte říct, že ten chlap prodává zakázané losy."

„Horyna!?" zvolal udiven Vorovka, v jehož hlavě teprve nyní se rozbřesklo a jenž si zároveň připomenul, jak vřele byl se Rorejs zmínil o svém někdejším spolužáku, nežli se Horyna vrátil z podvečerní vycházky po vsi.

„To přece není možné, pane představený," ozval se Vorovka po chvíli přesvědčujícím tónem. „Vždyť pak tento Horyna zdá se býti zcela neúhonný, poctivý cestující, kterého sám Rorejs — —"

„Eh, láry fáry!" rozkřiknul se Mihulka, odplivnuv si. „Poctivý —? To tak! Darebák je — ničema... A vy se chcete takových chlapů snad ještě ujímat? Co? He?!"

Vorovka, pokrčiv rameny, připomenul si poznovu svědectví hostinského Rorejse, kterýž byl jemu samému tak často dobrodiní prokázal.

„Lituji, pane představený," ozval se po několika vteřinách, „že náhledu vašeho tentokráte nesdílím. Já aspoň na tomto Horynovi neshledal pranic podezřelého — a proto myslím, že bychom takovým oznámením hejtmanství i četnictvo jen obtěžovali."

Tvář představeného zrudla hněvem, jejž v něm budil neočekávaný odpor se strany placeného písaře.

„Obtěžovat — obtěžovat!" zavrčel úšklebně. „Koho pak obtěžovat? Hejtmanství a žandáři jsou tu od toho, aby takové chlapy pochytali a dali jim co proto... Co tedy — jaké obtěžování? My — občanstvo na žandáry platíme — my je živíme — i ty pány u hejtmanství!... Ať tedy svou povinnost — A proto — pište!"

Poslední slova pronesl s tak drsným a velitelským důrazem, že nezdálo se, aby se dal jakoukoli námitkou obměkčiti.

Přes to uznal Vorovka za dobré pokusiti se o to ještě jednou.

Však dříve, nežli promluvil, ozval se představený vrčivě poznovu:

„A jakmile budete hotov — jak to vypíšete a já podpíšu, pošlete pro Floriana Helebranda, aby to hned odnesl — rozumíte?"

„Rozumím, pane představený," přikývnul Vorovka; ale ihned odvážil se pronésti námitku, řka:

„Dovolte však, pane představený! Ví o tom — schválila to paní Brigitta?"

„A co je Brigittě do toho? Co?" zahřměl popuzen Mihulka. „Brigitta neví nic. A kdyby věděla —

kdyby byla i proti tomu — já, já jsem pánem — já jsem představeným... A dost! Teď pište — he?"

Vše, co byl Vorovka právě slyšel, bylo tak podivné, neobvyklé, ba neslýchané, že nemohl se vynadiviti.

Duší obecního úřadu byla paní Brigitta. Bez jejího vědomí a svolení nedělo se pranic v hospodářství, tím méně v úřadě. Každou úřední listinu, která došla, každou zprávu, která se odesílala — vše dříve paní Brigitta čtla a schvalovala...

A nyní z čista jasna má se něco státi bez jejího vědomí a třeba i proti její vuli?

Nepsat, co představený velí — odmítnout, vzepřít se — nebylo radno, vlastně nebylo vubec možno.

Vyhověti rozkazu znamenalo odboj proti paní Brigittě a mohlo míti pro Vorovku tytéž následky jako vzepření se rozkazu bez odkladu.

„Vyhovme tedy oběma stranám!" pomyslil si. „Napišme! Ale dříve, nežli bude odesláno, uvědomíme o tom paní Brigittu!"

Vorovka začal psáti koncept.

Bafající a crkavě odplivující představený přecházel netrpělivě po jizbě.

Asi ve čtvrt hodině byl koncept hotov.

„Teď mi ten krám přečtěte!" zvolal představený, usednuv na stolici naproti Vorovkovi.

Vorovka uposlechl.

Četl pomalu, — slovo za slovem — jasně a zřetelně.

Představený uspokojeně přikyvoval.

Vše bylo po jeho přání, vlastně jasněji, jadrněji a rozhodněji pověděno, nežli by byl sám mohl pověděti.

„Dobře jste to skomponýroval,“ přikývnul představený, když Vorovka dočetl. „Teď z toho udělejte lejstro, já ten krám podpíšu a potom — hajdy s tím na hejtmanství!“

Vorovka upravil si před sebe nový arch „úředně“ přeloženého papíru a začal opisovati.

Představený vstav, začal poznovu po „kanceláři“ přecházeti.

V duši jeho, jak se zdálo, vše kypělo. Odplivoval vždy crkavěji, přecházel vždy hlučněji, občas i něco zamumlal.

Opisující Vorovka zaslechl sice jen několik nesouvislých slov; ale vyrozuměl, že zanáší se představený novým nějakým plánem.

Naslouchal tedy pozorněji a vyrozuměl aspoň tolik, že odporem svým vzbudil nedůvěru představeného, kterýž nejspíše chce opsanou a jím podepsanou a snad i vlastnoručně nebo před jeho očima zapečetěnou úřadní listinu doručiti poslovi sám — aby byl úplně zabezpečen, že bude hejtmanství dodána.

Co počíti pro tento případ?

Nezbývalo, nežli se odvážiti lsti.

V okamžicích, když se představený obrátil k Vorovkovi zády, připravil si píšící pod podložku starší, již k odeslání připravenou úřední listinu — a dokončil opis.

„Tak! Teď mi ten krám ještě jednou přečtěte!“ kázal představený.

Vorovka uposlechl.

Opis souhlasil doslovně s konceptem.

Mihulka byl spokojen.

Namahavě přičmárnul svůj neohrabaný podpis a velel:

„Teď to složte — dejte to do kopertu — zapečeťte a napište adres!“

Pro Vorovku nadešel rozhodný okamžik.

Představený stál těsně u stolu. Podstrčiti připravenou listinu nebylo možno.

Snad ještě nikdy neskládal Vorovka úřední listinu nějakou tak loudavě a nemotorně jako tentokrát.

Od stolu se nehýbající představený díval se mu upřeně do rukou.

Listina složena. Vorovka vztáhl pomalu ruku po balíčku obálek — v tom šlehl mozkem jeho spásný nápad...

Vytáhl a položil jednu obálku před sebe a chtěl zase balíček uložiti; ale upustil jej, jakoby mu byl náhodou z ruky vypadnul.

Obálky se rozlítly po podlaze.

„Nemotoro!“ zavrčel hněvivě představený a pozapomenuv v prudčím návalu rozhorlenosti na svou úřadní důstojnost, shýbnul se pro dvě, tři obálky dříve, nežli písař, poctěný nehrubě voleným, vlastně urážlivým epithetem.

Vorovka momentu toho ruče využitkoval. Vyměnil nepozorovaně obě listiny, načež se shýbnul sám a omlouvaje se, sesbíral obálky a hodil je na stůl.

Představený sám vzal složenou listinu, všoupnul ji do obálky, položil vše před Vorovku a díval se, jak písař pečetil a později adressu psal.

„Tak!“ přikývnul, když bylo vše hotovo. „Teď mi ten krám dejte! Sám to donesu Helebrandovi, aby s tím perendil k hejtmanství.“

Vorovka se tedy ve svém předpokládání neklamal.

Podal tudíž obálku s podstrčenou listinou představenému s výrazem zřejmého uspokojení.

„To jste teď rád, že budete mít celý den pré — co?" zahučel představený neporozuměv bezděčné němohře Vorovkovy tváře. „Teď tedy můžete zas jít po svých!"

„Okamžitě, pane představený," odtušil Vorovka, „Jen ještě seberu a uložím obálky."

Představený popošel několik kroků ku dveřím. Vorovka mezi uklízením poodhrnul podložku, zastrčil psanou listinu do kapsy a dříve nežli vzal představený za kliku, byl i on připraven k odchodu.

„Pojďte!" ozval se představený, jenž „anarchistu" nikdy nenechával v kanceláři o samotě.

Vorovka šel.

„Brigittě o tom ani muk!" zavrčel představený před statkem.

„Spolehněte se, pane představený," odpověděl kvapně Vorovka.

Po té šli chvíli mlčky vedle sebe až na náves, kde se rozešli.

Vorovka zaměřil nazpět k domovu. Představený ubíral se k chatě Floriana Helebranda, kterýž byl — jak víme — již časně z rána opustil osadu, by přivedl nemocné ženě Rorejsově lékaře.

Představený se to dověděl dříve, nežli došel k Helebrandově chatě.

Nezbylo mu, nežli se poohlédnouti po jiném, spolehlivém poslovi.

Učinil tak po delším přemítání, svěřiv — po svém mínění nad jiné důležitou listinu — ševci, vlastně přístipkáři Strnadovi, jenž obýval první brlohovitou chatu za můstkem přes potok.

*

Zpropitného dal dvakrát tolik, co obyčejně: čtyřicet krejcarů za cestu, ku které tam i zpět i nejlepší pěšák potřeboval několik hodin.

Ubohý příštipkář přijal odměnu s jásotem. Zbavilť se mrzuté práce při verpánku a vydělal více nežli prací nejvýnosnější. Mimo to se pokládal poctěným důvěrou představeného, jenž mu svěřil úkol, který se hned tak ledakomu nesvěřuje.

V několika minutách byl připraven a co možná nejrychlejším krokem vydal se tímže směrem na cestu, jako z rána Florian Helebrand.

Představený vrátil se do statku a prolelkoval, jak obyčejně nejen dopoledne, nýbrž i odpoledne, aniž by byl ženy své jen shlédl.

IV.

Dopoledne i odpoledne minulo v osadě obvyklým způsobem.

Loudavá práce — která jen tu a tam, hlavně ve statcích představeného, kmotra Votýpky a souseda Lopíčka, kde pracovaly také najaté síly, konána rychlejším tempem — neměla v desíti, ba v dvanácti hodinách v ohledu národohospodářském žádné značné ceny.

Konánať, jako v prvních dnech podzimních na venkově z pravidla se děje, spíše pro každodenní domácí potřebu, nežli pro užitek vůbec.

Votýpka i Lopíček strávili den podobně jako představený, toliko s tím rozdílem, že jej prolelkovali „užitečněji“, dohlížejíce tu a tam ku práci čeledi a najatých pomocníku, kteří by byli práci s touže asi správností vykonali i bez vrchního dozoru.

I v chatě Vorovkových, kde byli „na úvěr“ na dva, na tři dny zabezpečeni životem, nesběhlo se prodlením dne pranic zvláštního.

Byloť tam jako v dny, kdy Vorovka nevycházel — kdy oba manželé mučeni démonem dlouhé chvíle, marně se snažili jeden před druhým skrýti nejprosaičtější pozorování...

Mimořádný den měli, jak víme, jen Pitrdlovi, ovšem jen v jistém vzhledě; pak rodina Rorejsova a jak se právem lze domysliti — paní Brigitta.

Stav Rorejsovy ženy zdál se býti zkušené staré Byšické od hodiny k hodině povážlivější.

K poledni nabyla Byšická úplného přesvědčení, že zde žádný lékař světa nepomůže, že jest ubohá žena ztracena.

Přirozenoť, že příjezd lékařův očekáván s horečnou úzkostlivostí.

Nicméně hodina míjela po hodině — lékař nepřijížděl a po poslu ani památky.

Stará Byšická obsluhovala nemocnou s příkladnou, ba směle možno říci obětavou pečlivostí. Těšila ji, jak vůbec mohla a dodávala i odvahy.

Útěcha prosté a přece rozumné ženy působila na trpící aspoň tak dalece, že posléze i v okamžicích, kdy po mrákotných polosnech horečnosti dostavovalo se na chvíli ještě úplné vědomí, oddávala se v osud svůj s resignací mučennice.

Toliko před polednem „odskočila si“ stará Byšická na chvíli do své chaty, by svému Erazímkovi pověděla „co a jak“.

Vrátivši se v půl hodině, více nemocné neopustila.

I plavovlasá Purčí s pomněnkovýma očima byla neustále kolem matky neb aspoň na blízku a ještě

nikdy nevzpomínala na Floriánka tak často a neočekávala ho s tak horečnou nedočkavostí jako tentokráte.

Jen hostinský Rorejs neměl pokdy, věnovati veškeren čas svůj ženě své.

Lidem, od kterýchž byl živ, praničeho po tom nebylo, co jej stihlo. Přicházelit, jako kdy jindy, by se dali obsloužiti — leda že ten onen, jenž si zaskočil i mezi dnem na chvíli do krčmy, z pouhého pudu dříve odešel, nežli by se bylo stalo jindy.

Hostů a pijáků ovšem se ve dne nedostavovalo z pravidla ani pět; za to bylo nepoměrně více oněch, kteří přišli koupit tu neb onu maličkost, jakých v jiných osadách v hospodách a krčmách neprodávají: tu pro za dva krejcary chleba, za krejcar soli,. pro ždibeček sádla, másla — ba i skobičku chtěl kdosi koupit; ale nedostal ji prostě proto, že ji Rorejs v „starém železe“ nemohl najít. —

Konečně k páté hodině přichvátal Florian Helebrand skoro bez dechu a zvěstoval, že nestihl lékaře doma, že čekal a když se nemohl dočkati, že pověděl v bytě lékařově, kam má lékař přijeti, a vrátil se, by aspoň pověděl, jak pořídil.

Netrvalo však ani čtvrt hodiny a podle Pitrdlovy chaty kmitnula úprkem ujíždějící lehká bryčka. Za nedlouho sjížděla pomalu po klikaté a neschůdné cestě do úvalu a zastavila před Rorejsovou krčmou — lékař byl přijel.

Byl to muž skoro již sedmdesátiletý; ale posud ještě statný: prostřední postavy, širokých plecí, mocně vyklenutého hrudníku.

Výrazná, poněkud osmahlá, obrejlená tvář byla zarostlá dlouhým zažloutlým plnovousem, což dodávalo celé postavě, zvláště když obnažila zpola ly-

sou, přikadeřovatělými šedinami ovroubenou hlavu, vzezření skoro velebného.

Bylté to jeden z oněch vzácných mužů přísné vědy, jejž byl osud zavál daleko od střediska duševní činnosti a jež právem možno nazvati dobrodinci celého okrsku jejich působnosti, v němž trávívají začasté skoro bezradostný život, věnovaný jen konání své humanní povinnosti.

Muž ten byl již dávno, skoro před půl stoletím uzavřel účty svého života vzhledem k sobě samému. Žil jen své vědě, zkoumaje a bádaje v prázdných chvílích experimentálně, a byl vždycky ochotně k službám každému, kdo si pomoci jeho přál.

Neúhonná a skoro závidění hodná pověst jeho jako přísného vědátora, vzorně pečlivého léčitele a zároveň i lidumila v nejširším slova toho smyslu ovšem nepřesahovala hranic okrsku jeho působnosti.

Nicméně muž jeho povahy, temperamentu a snah uspokojoval se vědomím, že konal po celý svůj život svou povinnost. Vše ostatní bylo mu pouhým klamem a mamem, jimiž si bláhovci a pošetilci oslazují dny i noci pustého svého života.

Do pohorského zákoutí, do něhož byl právě přibyl, přijíždíval zajímavý tento muž zřídka kdy a vždy jen k loži — umírajících.

Lehké, pomíjející choroby, které míjívají individuelním vzpružením životní síly bez léků a jakéhokoli přispění, „hojívala“ stará Byšická neškodnými svými lektvary, sloužícími nanejvýše k úlevě nepříjemného stavu chorobu provázejícího.

Po celou dlouhou, skoro čtyřicetiletou dobu své lékařské praxe nebyl dr. Doubravský nikdy povolán nežli k chorobám akutním, vlastně již smrtelným. A přece po celou tu dobu ani jednou nezjistil, že

by byla stará Byšická jednala v jakémkoli způsobě — nesprávně.

Znal ji tudíž jako ženu rozvážlivou, zkušenou a ve všem spolehlivou.

Není tudíž divu, že byla i stará Byšická první před krčmou, když povoz dra. Doubravského zastavil a že se oba pozdravili srdečně, jako staří, dobří známí, kteří si rozumějí.

Zajímal se také, jak přirozeno, nejen o její neškodné a zároveň i více méně neprospěšné uměníčko, nýbrž i o její osudy.

„Jak je, paní Háto?“ optal se lékař slézaje s vozu a podávaje staré ženě duvěrně ruku.

„Ah, zle, zle, milostpane,“ zašeptala stísněným hlasem, jakoby se bála, by slov jejich nikdo neslyšel, a šourala se pak za lékařem do komůrky k nemocné.

Lékař vstoupil vážně a přece s výrazem vlídnosti a přívětivosti. Přisedl k loži nemocné, pronesl několik útěšných slov a vzal ji za ruku.

Zatím co takto nepozorovaně zkoumal tepnu, vyptával se zdánlivě bezúčelně na to a ono, až zvěděl o povšechném stavu nemocné z vlastních jejích úst vše, co dovedla pověděti.

Již výraz tváře, zejména oka věstil nebezpečí svrchované. Nepravidelný, brzo matný a hned zase zrychlený puls — v celku 120 úderu v minutě a teploměrem zjištěná teplota 42 stupňu Celsiových nebezpečí dotvrdily.

Poklepem a posluchem rozpoznán akutní zánět obou křídel plic.

Závěrečná diagnosa, kterou lékař v duchu na základě zjištěného stavu učinil, zněla: V několika hodinách dostaví se agonie.

V tváři lékařově ani sval se nezachvěl.

Léků nepředepsal, nýbrž — jak v krajině, v které není lékáren na blízku, jinak býti nemůže — sám léky připravil a dal jen Byšické návod, jak jich má býti užito.

Potěšiv pak ubohou ženu, jak vůbec může těšiti muž, jenž byl již tisíce lidí viděl na vlastní oči k smrti pracovati, aniž jim mohl pomoci — opustil truchlivou komůrku, nad kterouž anděl smrti skláněl již své zádumčivé peruti...

Stará Byšická šourala se za ním až před krčmu.

Lékař vstoupil do vozu a teprve nyní všimnul si staré ženy, stojící opodál s výrazem starostlivosti v tváři.

„A kde že zůstáváte vy, paní Háto?“ optal se lékař, patrně jen z té příčiny, by vůbec něco pronesl.

„Posavad tamhlenc, milostpane!“ odpověděla a ukázala směrem ku své chatě.

Lékař pohlédl na stráň.

„Aj — to vás tedy budeme moci dnes nebo zejtra navštívit,“ připomenul. „Jedu právě také do myslivny a musím podle vás.“

„Ale já, prosím, milostpane, nebudu dnes snad ani doma,“ připomenula Byšická, nevědouc rozpaky skoro co odpovědít a přistupujíc blíže.

„A já snad zase ani dnes nepojedu ještě nazpět a možná že se stočím k domovu jinudy,“ děl lékař, „ale pojedu-li podle vaší chaty, zastavím se na jisto. Vždyť se přece také jednou musím podívat na vašeho synka, o němž jste mi nejen vy, ale i jiní tolik chvalného již napovídali.“

Vráskovitá tvář staré Háty studem i radostí rudla. Rozpaky její byly tak velké, že chtěla i ruku, již jí lékař z vozu podal, políbiti, ačkoli z mnoholeté

zkušenosti věděla, že doktor Doubravský nikdy k tomu nesvolí.

Nesvolil ani tentokráte, nýbrž vymknuv opatrně ruku svou z ruky Byšické, dal kočímu rozkaz, by jel.

Kočí práskl do koní a jel udaným směrem po neschůdné, klikaté vozové cestě vzhůru.

Stará Byšická, nevědouc skoro ani, co se s ní děje, zůstala před krčmou a dívala se upřeně za odjíždějícím povozem.

Slib lékařův, že zavítá pod chudobný její krov návštěvou, naplnil ji nejblažší předtuchou.

Nepřálať si, jak přirozeno, návštěvy té pro sebe, nýbrž pro Erazímka.

Napadloť jí, že tento dobrý, předobrý lékař, kterýž byl chudým lidem v okolí tolik dobrodiní prokázal, mohl by se, kdyby čiperného jejího Erazímka poznal, — nad ním smilovati, jako se zápotocký pan farář smiloval před mnoha a mnoha lety nad Klimentem Vorovkou — —

A staré oči její zvlhly radostí, že vzdalující se povoz skoro ani rozeznati nemohla.

Po chvíli však, když se povoz blížil k chatě, viděla již zase dobře — rozeznala aspoň lékaře v povoze.

I napadlo jí, že snad se zastaví v chatě hned . . .

I upírala k vozu zrak neodvratně.

Ale povoz před chatou nezastavil. Jel podle ní a po několika vteřinách viděla jej Byšická již nad chatou poklusem dále ujížděti.

Zpola zklamaná a zpola roztruchlená vrátila se k smrti pracující ženě Rorejsově — — —

V.

Zatím, co dálo se vypravované v komůrce nemocné a před krčmou, seděl Florian Helebrand v hostinské místnosti sám a sám za stolem „plebejcův“ na témže místě, jako minulého večera.

Purčí byla mu z rozkazu otcova přinesla nějaký zbytek od oběda, by se posilnil, a zároveň i džbánek piva, by svlažil vyprahlé hrdlo. Když přijel lékař, zůstavila jej o samotě.

Poodpočinuv si, zabýval se mladý muž v duchu myšlénkou, která byla duší jeho šlehla v noci na hřbitově.

Na cestě pro lékaře a zpět byl se sice pevně ustanovil, že ji bez otálení provede, jakmile se vrátí, ba věděl již také, jak strýce osloviti. Byltě si slova ta na cestě nesčetněkrát opakoval.

Nicméně když zasedl v krčmě a povyhlédnuv oknem, kterýmž bylo viděti ku statku strýcovu, sklesla mu mysl — stud hlásil se ku svému právu.

Kdyby bývalo možno provésti myšlénku tu v noci, bezprostředně po té, když mu byla šlehla mozkem, není nižádné pochybnosti, že by se byl ani okamžik nerozpakoval, že by byl strýce odprosil slovy nehrubě volenými, ale upřímnými, vřelými, po případě s veškerou ponížeností pokání činícího prosebníka.

Možná, že by tak byl učinil se slzami v očích, že by byl mluvil rozechvěným hlasem, ba že by snad byl i klekl na kolena a sepjal ruce...

Ale nyní — při chladné rozvaze — za jasného dne — po zralém uvážení všech možných následků, tudíž i drsného, ponižujícího a pokořujícího odmít-

nutí — zdálo se mu, že přece jen není možno předstoupiti před strýce — bez zahanbení, ať již by omluvu neb odprošení přijal zpusobem jakýmkoli, třeba sebe přátelštějším.

A přece byl přesvědčen, že odprositi musí, byť i se měl pokořiti třeba zpusobem zahanbujícím, poněvadž to byla jediná cesta pokusiti se stuj co stuj o smír, od kteréhož — kdyby ho dosáhl — pro budoucnost přímo spásu očekával.

Není tudíž divu, že nesčetněkráte se rozhodnul vydati se na trudnou cestu několika jen kroku a přece — zustal seděti; že nesčetněkráte vstal, ale zase — usedl, ba mnohdy na stolici skoro sklesl; že nesčetněkráte nejen vstal, nýbrž i popošel ku dveřím, ale zase — se vrátil a opět nerozhodně usednul.

Slunce bylo se již hluboce sklonilo k západu.

Nad údolem klenula se jasnomodrá, jen tu a tam šedavým mráčkem přervaná obloha.

Vše zdálo se dýchati klidem a mírem, skoro možno říci uspokojením, za jakéhož odmítnutí nějaké není vubec ani možným.

Statek strýce Votýpky, právě tak jako hospodářství Lopíčkovo pod kolmými buližníkovými stěnami skalními nalezaly se — právě tak jako z části i velké hospodářství představeného — v plném jasu slunce, kdežto protější stráň údolu byla úplně ve stínu, jenž rozkládal se již až za potok.

Náhle se mladý muž prudce zvedl, dopil pivo ze sklenice do kapky a vyšel před krčmu.

Náves byla úplně prázdna; nikde nebylo živého tvora k spatření.

Mladík zaměřil k statku Votýpkove.

Krok jeho byl pevný; tvář jevila klidnou, sebevědomou odhodlanost.

Sotva však přešel podle statku Lopíčkova, zrychlil nápadně krok a přešel i podle statku Votýpkova, aniž by byl do kořán otevřenými vraty jen do dvora pohlédl.

Šel vždy rychleji, jakoby si byl teprve před statkem připomenul, že si má popíliti, a nezastavil se až za statkem představeného.

Zde se poohlédl, jakoby se chtěl přesvědčiti, nestíhá-li ho nikdo.

Když pak nikde nikoho neviděl, obrátil se a ubíral se loudavě nazpět.

Čím více však se blížil statku strýcově, tím rychleji šel.

Není nižádné pochybnosti, že by byl i tentokráte přešel podle statku, aniž by byl do dvora nahlédl, kdyby mu to nebyla zmařila náhoda.

V otevřených vratech Votýpkova statku objevila se statná, švarná, ale poněkud již přistárlá dívčina v krátké suknici, vůbec jen po domácku oblečena — Votýpkova dcera a Floriánkova sestřenice Ludmila, která si, jak víme, mladíka nadcházela.

Vidouc jej tak nápadně na blízku statku, kterémuž se vždy z daleka vyhýbal, nedovedla si toho jinak vysvětliti, nežli že snad ji Florian z daleka zahlédl ve dvoře a přiblížil se, aby ji buď jen pozdravil nebo jí něco pověděl.

I popošla několik kroků s přívětivým úsměvem v snědé tváři, z které nad jiné vynikaly dvě řady krásných sněhobílých zubů, a nevědouc, jak zahájiti řeč, oslovila mladého muže obyčejnou frází:

„Dobrý večer, milý Floriánku! Co pak nám nesete?“

Oslovený byl prostinkou otázkou tak překvapen, že se mu zdálo, jakoby byla Ludmila již z jeho tváře vyčtla, čím se byl tak dlouho v duchu obíral.

„Já bych rád s tatínkem," uklouzlo mu bezděky, při čemž i jeho tvář přelétl lehýnký úsměv, jakoby měl Ludmilině otci zvěstovati příjemnou nějakou zprávu.

„Tatínkovi?!" zadivilo se děvče; ale okamžitě si připamatovalo, že bratranec sotva asi přichází k otci bez důležité příčiny a proto rychle dodalo:

„Ah, to se tatínek podiví! Jen jděte — jděte! Nebo mám tatínka zavolat? —"

„Ne, ne, Ludmilo," zajikl se hoch; „rád bych mezi čtyrma očima..."

„Tedy tajnost nějaká!' zvolala dívka šelmovsky se usmívajíc. „Nu — jděte tedy! Jděte! Tatínek je v chlévě — sám — —"

Helebrand však přece váhal.

„Nu, když chcete tatínkovi něco povědít mezi čtyrma očima, milý Floriánku, tedy si pospěšte, nežli někdo přijde!" vybízela dívka. „Já zatím doskočím k Lopíčkovým a snad vás tu ještě zastihnu."

Slova ta přiměla Floriánka, že popošel a prošed vraty ubíral se po prázdném dvoře ku chlévu.

Šel však vždy loudavěji a jisto, že by se byl ještě z prostřed dvora vrátil, kdyby se nebyl pohlédl a spatřil u vrat Ludmilu, kterak za ním pokukuje.

Šel tedy dále.

Obešel hnojnici a dospěl až k otevřeným dvířkám chléva, kde se nerozhodně zastavil.

Byltě na rozpacích, má-li vejíti nebo vyčkati, až strýc vyjde z chléva.

K uchu jeho dorážela řinčení řetězů, přešlapávání dobytka, občas zabučení nebo crkavé zachlamstnutí...

Kromě toho slyšel i kroky lidské, chvílemi i strýcův přitlumený hlas, jakoby mluvil sám k sobě nebo — jak mívají hospodáři ve zvyku, k dobytku.

Naslouchaje přeříkal si Floriánek ještě jednou uctivá slova, kterýmiž chtěl strýce osloviti, a bylo mu, jakoby čekal vlastně na dobrého nějakého kamaráda, kterému chce něco příjemného povědít.

Náhle zaslechl z chléva, že se pádné kroky blíží. Zvuk ten vehnal mu krev do tváře.

„Kdo je tu — he?... Je tu někdo?" ozval se po chvíli strýc z chléva.

Florianek chtěl odpovědít slůvkem „já", ale hlas mu vypověděl službu. Pronesl ť slůvko to jen slabým dechem a stál jako přimrazen dívaje se upřeně dveřmi do chléva, v jehož temném pozadí, jak se mu zdálo, byla se objevila postava strýcova; leč ihned zmizela.

Mladý muž cítil, jak se mu žene krev od srdce k hlavě, jak mu pulsy začínají bušit a pot vyvstává na čele a skráních.

A přece stál, jakoby chtěl sám sobě vzdorovati a napjatě naslouchal.

Po chvíli zaslechl z chléva blížící se kroky poznovu. Dech se v něm zatajil.

V tom objevila se mezi dveřmi vysoká postava starého strýce. Markantní tvář jevila mračnou nenávist...

Florianek mimoděk o krok couvnul.

„Já tě přece poznal," zamručel strýc polo pro sebe měře synovce pohrdlivě od hlavy k patě.

Několik vteřin postáli mlčky proti sobě.

Florianek, jenž byl po prvním pohlédnutí sklopil zrak — nesměle, skoro bázlivě s planoucí tváří — strýc, maje pravou ruku za zády, s výrazem mračného, ale chladného opovržení.

„Co chceš, krňouse?“ optal se posléze strýc drsně.

„Přicházím,“ počal nesměle Florianek, jenž byl poslední slovo strýcovo přeslechl.

„Abys mne zmlátil — he?!“ vpadl úšklebně strýc. „Na to jsme se připravili...“

Zároveň pohnul pravou rukou, kterou držel za zády a ukázal — bejkovec.

„Ne, ne — já prosím, pane strýčku, za — odpuštění,“ zajektal synovec doposud ještě se sklopeným zrakem.

Slova ta strýce překvapila tou měrou, že neodpověděl.

„Lituju všeho, vážený pane strýčku,“ počal po krátké přestávce zajikavě Florianek, „i toho — co jindy — i toho, co včera — —“

Slovo „včera“ strýce však popudilo.

Připomenulot mu neslýchanou urážku, kterou mu byl synovec bez příčiny metnul v tvář.

Svraštil čelo, z očí šlehl blesk podráždění.

„Halamo!“ zahřměl, a ruka s bejkovcem zamávla nad hlavou, až žíla temně zasyčela.

Florianek zvednuv zrak postřehl strýcův výhružný posuněk.

Viděl napřaženou pravici — viděl i bejkovec; ale přece stál jako přimrazen s vytřeštěným na strýce zrakem.

„Pakuj se, halamo!“ zahřměl strýc ještě jednou. „Nebo tě spráskám jako prašivého psa!“

Florianek chtěl odpovědít; ale zajektal jen něco mezi zuby — a sepjal obě ruce...

Skoro bezděčný posunek ten zdál se býti strýcovi úšklebkem a rozjitřil jej. Beze slova mávnul bejkovcem proti synovci a zasáhnul jej v tvář.

Florianek spíše lítostí nežli bolestíí zaúpěl.

Zaúpění podráždilo však rozjitřeného strýce ještě více.

Beze slova mávnul bejkovcem proti synovci ještě několikrát po sobě. Dvakrát do prázdna — po třetí však jej vší silou zasáhl koncem žíly přes pravou líc.

Floriánek zařičel, ba zařval bolestí...

Chtěl se na strýce vrhnouti; ale skoro v nerozdílném okamžiku mu napadla bezúspěšnost toho.

Couvnul — v očích leskly se mu dvě slzy...

Neviděl více, co se kolem něho dělo. Slyšel jen švihavé zvuky bejkovce, kterýmž po něm strýc práskal, aniž by ho více zasáhnul.

Po několika vteřinách se obrátil a volným krokem odcházel.

Strýc díval se za ním, až zmizel ve vratech.

Zde však Floriánek zrychlil krok a po malé chvíli běžel skoro úprkem k Rorejsově krčmě.

Zde zahnul na cestu k lukám a teprve po několika stech krocích, když domníval se býti beze svědků, vypukl v křečovité řičení bolesti, kterouž byl až dosud tlumil.

Běžel, vlastně letěl podle potoka řiče jako postřelený dravec...

Nedbal, že zabořují se mu místy nohy do močálu, jinde že prodírá se šípkovými nebo hlohovými keříky...

Běžel — letěl jako furiemi štván, až asi po půl hodině skoro bez dechu sklesl na nějakém pažitu poblíž cesty, kterouž se odtud vycházelo velkou oklikou po stráni k chatě starého Pitrdle.

Ale neležel klidně.

Svíjel se — plakal, řičel a řval bolestí.

Pravá tvář mu otékala. Krví podlitá prouha táhla se od pravého oka až po bradu a pálila, jako bys jí žhavým železem přejížděl.

Co dělo se v duši mladého muže, jenž se byl v nejpokornějším úmyslu kajícího hříšníka, jenž jest hotov činiti pokání sebe přísnější, vybral po celodenním otálení ku strýci, aby jej odprosil a byl takto zapuzen — vzdoruje vylíčení, ba i pouhému nastínění.

Byla to duševní bouře, ve které nejpalčivější lítost sdružena jest s nejzuřivějším hněvem, ba vztekem, a nad kterýmiž vznáší se černý, zkázonosný mrak — pomstylačnost...

„Odměna — pomsta," hučelo to rozvášněnou duší bolestí se svíjejícího Helebranda...

V tu chvíli byl dobrý jinak mladík schopen všeho.

Kdyby se byl v tu chvíli strýc jeho přiblížil, nebyl by po několika minutách více mezi — živými.

Helebrand by byl vyskočil, aby se mu zahryzl, kam by se byly skřípající zuby zabořily — a byl by jej rozsápal...

Dlouho však rozčilený mladík nepoležel. Vzchopil se a úpě a řiče běžel dále po cestě k chatě Pitrdlově, kde zabočil do lesa a běžel lesem, nevěda kam...

VI.

Paní Brigitta Mihulková měla tentokráte, jak se snadno lze domysliti, v ohledu psychickém bez odporu den nejmimořádnější.

Snad ještě nikdy, ani když poprvé měla vstoupiti ve svatební lože, nebyl jí drsný a ohyzdný muž, jemuž byla zaprodána, tak odporným, ba hnusným jako tentokráte, když v návalu milostné šílenosti byla se odhodlala k oběti nejšlechetnější, a byla — mravně odkopnuta.

Bezprostředně následující nepříčetnost vášně — nejžhavější, nejmučivější myšlénky, jež chaoticky vířily jejím mozkem, zbavily ji na delší čas smyslů.

Dýchala jako v nejvyšší míře rozvášněná bachantka; ale chvěla se studem, lítostí, hněvem a rozjitřením . . .

Ve chvíli, když ji muž opustil, byla schopna všeho a jenom nejprudčímu affektu vášně, jenž byl náhle všechny fysické síly ochromil, a ji, ženu tak silnou srazil k zemi — děkovala, že v zuřivosti nevztáhla samovražedně ruku na sebe.

Když se jí podařilo vztyčiti se se země, doplížiti se k loži a vrhnouti se na ně, neměla více síly, nežli povrnívající nemluvně.

Bylo jí, jako bleskem zasáhnutému, když probírá se pomalu z mrákot nebo správněji řečeno: jako k děsnému mučení na celém těle spoutanému, když byl při pohledu na přípravy k mučení omdlel a přicházeje znenáhla opět k vědomí pozoruje, jak blíží se k tělu jeho rozžhavený železný hrot, kterýmž mu má býti připravena první bolestná rána přímo k srdci.

*

Cítila, že žije, ale nebyla mocna své vůle, ba skoro ani svých smyslů...

A přece mozek i srdce pracovaly se zvýšenou horečností.

Zdálo se jí, že teprve nyní počíná chápati, jak politováníhodný byl posavadní osud její; ale zároveň také počínala chápati, jak hrozná muka duševní ji očekávají v budoucnosti.

Až dosud byla osud svůj snášela aspoň zmužile jako žena, vzdorující neobyčejnou životní silou všemu, co by ji chtělo donutiti ku sklonění šíje.

Avšak nyní jí bylo jasno, že jí nastává boj nejen proti sobě samé, proti svému srdci a vlastnímu názoru v svět, nýbrž zároveň také s člověkem, jemuž snažila se po leta uvyknouti a jemuž byla již také poněkud uvykla; ale kterýž v několika okamžicích stal se jí tak protivným a hnusným, že marně by se byla namáhala připomenouti si člověka, nebo jen němého tvora, kteréhož by tak nenáviděla, jako svého muže.

Vždy jindy byla by snad vzdorovitě podstoupila i tento boj; ale tentokráte — poprvé v životě svém se přesvědčila, že nemá síly, že jest přece jen málomocnou ženou.

Leč noční chlad vnikající otevřeným oknem do jizby a ovívající rozpálené tělo duševně mučené ženy pusobil prodlením dvou, tří hodin přece jen konejšivě, vlastně chladivě.

Ochlazením těla vrátila se aspoň poměrná pružnost nervů a s prvním zásvitem jitra nabyla paní Brigitta smyslu svých aspoň tak dalece, že mohla myšlenky své, když ne právě obvyklým způsobem rozpřádati, tedy aspoň více méně uvědoměle sledovati.

I rozvášnění bylo sice valně ochablo; ale u náruživé ženy tak neobyčejné životní síly bylo doposud ještě tak mocné, že podobalo se pološílené nepříčetnosti, jaká se jí byla zmocnila, když vrátivši se ze zahrady začala se sebe trhati svůj šat.

V době, když obzor na východě zahořel krvavými růžemi, když zarůžovělý reflex vnikaje oknem do ložnice dodával všemu nevylíčitelně poetického půvabu, začala znenáhla pracovati i obraznost pravidelněji.

Před duševním zrakem paní Brigitty začaly se pomalu vyhupovati z počátku mlhavé, později vždy jasnější obrazy: brzo chmurné a zádumčivé, brzo smutné, tklivé a dojemné...

A za nedlouho, když vyhouplo se podzimní slunce v celé čarokráse nad obzor, obletoval duši paní Brigitty i obraz muže, jenž se jí zdál býti lásky její nejhodnějším.

Není nižádné pochybnosti, že — kdyby se byl muž ten před ní v tu chvíli objevil — byla by se s napjetím veškerých sil vzchopila, byla by jej objala, jako snad ještě žádná žena neobjímala, byla by se vpila v jeho rty — a žádná světa moc a síla nebyla by ji živou odtrhla od jeho ňader...

Nicméně rozpalující obraz vášnivě milovaného muže neobjevoval se vždy sám.

Někdy se nad ním nebo na jeho blízku vznášel nepoměrně matnější, ale přece znatelný obraz krásné, tiché, vzorné trpitelky, — připoutané k osudu nešťastného muže — —

A mocně bušící srdce náruživé ženy zachvělo se vždy také sotva pozorovatelným soucitem.

Někdy se jí zdálo, že by i tuto podivnou ženu dovedla přivinouti k srdci a líbati ji, až by ji ulíbala;

ale hned zase jí bylo, jakoby byla nepoměrně spíše schopna ženu tu přitisknouti k ňadrům s veškerou silou a vytrvalostí vášně, až by se jí na vždy zatajil dech — — ba někdy se jí zdálo, že by byla schopna sevříti politování hodné a přece tak nevýslovně šťastné ženě hrdlo a nepustiti, až by ustala dýchati...

Avšak i rozvášnění probouzejícím se jitrem znenáhla míjelo, až zbyl paní Brigittě jen stud ovívaný lítostí — nepochopitelnou sice, ale přece nevýslovně tklivou a zádumčivou.

Bylo jí, jako když se člověk zahloubá v myšlénky a domněnky o své pomíjejícnosti a okamžik děsného konečného rozkladu zdá se býti tak blízek, že nestačí již skoro ani času k poslednímu políbení, po němž byl člověk po celý svůj život práhnul...

A paní Brigitta opět se rozplakala; ale tiše, skoro sladce bolestně jako něžná matka, když po mnoha, mnoha letech v osamělé chvíli připomene si mrtvé, ale již dávno v prach rozpadlé robátko.

Teprve po tomto pláči pocítila osvěžující úlevy.

Nicméně za nedlouho následkem vzpružení ochablých nervu začaly mozkem křižovati poznovu myšlenky obludné.

Vzdorovitost domáhala se svého práva a mučila ubohou ženu nejsmělejšími projekty.

Chtěla prchnouti a nikdy více se nevrátiti... Ale hned zase chtěla s veškerou obvyklou rázností přivésti vuli svou k platnosti a teprve potom prchnouti...

Nicméně bez odvety, bez pokoření brutálního muže, ku kterémuž byla ukována, zdálo se jí vše to býti pouhou hříčkou málomocného dítěte.

Duší její šlehla i myšlénka — odtrhnouti se od nenáviděného nyní muže a žíti jemu na vzdor a k posměchu po vlastní vůli beze všech ohledů, bez odříkání se — — divoce, vášnivě jako žijí ti, kteří životem chtějí co možná nejdříve dosíci klidu smrti.
Leč i to zdálo se jí býti čímsi, co podobá se sice odvetě, ale přece není vlastně ničím jiným, nežli obětováním sama sebe a strhnutím v divoké ovzduší nezřízené vášně nevinných obětí...
Posléze i resonující démonové začali znenáhla skládati své malomocné zbraně, a paní Brigitta k poledni nabyla klidu aspoň tak dalece, že zdřímla...
Mučily ji sice příšerné sny, ale byly to přece jen pouhé přeludy, jejichž moc a síla netrvá déle, nežli dokud trvá sen — —
Paní Brigitta procitla asi po druhé hodině odpolední nápadně osvěžena.
Představenému i domácím lidem bylo sice divno i nápadno, že paní Brigitta neobjevila se, jako vždy jindy hned nejčasnějším jitrem.
Z počátku souděno, že snad ochuravěla.
Představený podléhaje přece jen mocnému vlivu duševní převahy své ženy, neodvážil se jiného, nežli zaklepati na dvéře a optati se, co jest.
Neobdržev odpovědi zamručel a šel po svých. Byltě vrtochům své ženy příliš uvyklý, než aby byl mlčení jinak vykládal, nežli praobyčejným návalem bezdůvodné vzdorovitosti, která — jak u lidí cholerických z pravidla skoro ve všech případech vzrušení mysli se děje — za nedlouho ustoupí neodolatelné touze po činnosti.
Když pak paní Brigitta i přisluhujícímu děvčeti, ohlašujícímu, že jest snídaně připravena, skoro drsně odpověděla, že k snídani a snad i k obědu nepřijde

— aby jí dali pokoj, až zavolá sama: byli sice všickni, kdož o tom zvěděli, přesvědčeni, že paní Brigitta přece jen nejspíše churaví, nebo že se o ni nějaká nemoc aspoň pokouší.

Představený pokusil se sice ještě jednou dověděti se, co se s ženou jeho děje.

Ale jako poprvé neodvážil se nežli zaklepati a optati se za dveřmi.

Neobdržev však ani nyní žádné odpovědi, byl přesvědčen, že žena nestůně, nýbrž že pokouší se o ni — jak nehrubě něžný manžel rozmarně říkával — „zase jednou nějaký fantas".

Nechal ji tedy na pokoji v pevném přesvědčení, že toho činná a rázná ženština, zvyklá vzrušující činnosti každodenní, do večera nevydrží.

Nemýlil se.

Když paní Brigitta asi po druhé hodině odpolední, kdy muž její obyčejně již přes hodinu popřával „svým hnátům" v polodřímotě odpoledního klidu, procitla, zdálo se jí, že musí stůj co stůj pod širé nebe — do lesa, do polí, na luka — vůbec někam, kde by ji nic neupomínalo na její život, zejména na právě minulou noc.

Oblekla se, zavolala přisluhující děvče a dala si přinésti oběd do ložnice.

Přání jejímu vyhověno.

Přinesena polévka s krupicí, smažená kuřátka a koroptev, ba i znova uvařená káva — kdyby se paní zachtělo dodatečně posnídati.

Paní zasedla ku stolu; ale nepojedla nežli několik lžic polévky. Jiného se ani nedotkla a jenom kávu vypila skoro jedním douškem do kapky.

„Kde je můj?" optala se, když byla dopila, přisluhujícího děvčete stojícího u dveří a očekávajícího

dalších rozkazů podrážděně vyhlížející paní, která je proti zvyku svému nebyla až dosud ani jednou oslovila.

„Nejspíš ještě spí," odpovědělo děvče nesměle.

„Zatím skliď!" velela paní Brigitta skoro příkře. „Možná, že poobědvám, až se vrátím — pozdě na večer..."

Děvče uposlechlo.

Ale bylo mu divno i nápadno, že paní připravující se, jak se zdálo, k odchodu na několik hodin, neudává, jak obyčejně činívala, kam jde, aby pro ni mohlo býti posláno, kdyby buď někdo přišel, nebo bylo přítomnosti její potřebí.

Teprve když byla paní již ve dveřích, odvážilo se děvče k otázce:

„A co mám, prosím — kdyby se někdo ptal?"

„A kdo by se mohl po mně ptáti?" opáčila paní obrátivši se k děvčeti. „Můj — až se vyspí — půjde se projít a zajde pak nejspíš hned k Rorejsovi, odkud se před půl nocí nevrátí... A jiný někdo? Co mi po jiném?!"

V tom si připomenula, že by snad přece mohl přijíti někdo, kdo by potřeboval nutně jejího přispění.

„Řekni tedy," velela děvčeti, „že se vrátím před západem slunce. Ať počká!"

Po těchto slovech překročila práh, přešla přes dřevěnou pavláčku, sestoupila po schůdkách do dvora a zaměřila přes dvůr do zahrady.

Z počátku šla nápadně rychle, skoro jakoby před někým prchala.

V zahradě zmírnila krok a později se již jen loudala, až dospěla k besídce, kde ji byl den před tím k večeru agent Horyna poprvé spatřil.

Bylo zřejmo, že není rozhodnuta, co má počíti, ba ani kam jíti.

U besídky se zastavila, poohlédla se nazpět, jakoby se chtěla přesvědčiti, následuje-li někdo, načež rychle vystoupila po stupních na vyvýšené místo, kde byla v noci tak dlouho postála.

Plaše rozhlédla se po okolí a — sklopila, vlastně byla nucena sklopiti zrak.

Celý údol nalezal se totiž v plném jasu slunce, jež minuvši zenith asi před třemi hodinami bylo se poněkud již schýlilo k západu, takže paprsky jeho padly skoro přímo do očí paní Brigitty a na chvíli ji takměř oslnily.

Sklopivši zrak zakryla si oči dlaní a pomalu obrátila se zády k slunci.

Když pak po chvíli ruku spustila, padl zrak její na úzkou, sotva rozeznatelnou stezku, vinoucí se v nesčetných oklikách po příkré stráni až na pokraj lesa, rozkládajícího se na blízku chaty Pitrdlových.

Pro příkrost a neschudnost stezky volívala paní Brigitta k Pitrdlovým nebo do lesa nad statkem raději vozovou cestu oklikou, po které se jezdilo ku krajskému městu; leč tentokráte bez rozpaku vykročila a stoupala dosti rychle po stezce vzhuru.

Několikrát byla sice nucena zastaviti se, by si poodechla; ale v necelé čtvrt hodině octla se přece na pokraji lesa — popošla a sklesla unavena na mech ve stínu obrovských jedlí.

Hluboké, skoro možno říci mrtvé ticho odpolední, kořenatá a pryskyřicová vuně lesní a především nevylíčitelný, zlatě smaragdový přísvit — vše pusobilo na paní Brigittu konejšivě a poetičtěji nežli kdy jindy.

Obloha nebyla více bezoblačná. Občas zastínil slunce na několik vteřin nebo i minut nějaký mráček.

Výměna zlatě smaragdového přísvitu v šerý stín a naopak bavila paní Brigittu bezděky. Bylať to jediná nápadnější neb aspoň zřejmě postižitelná změna, která se v bezprostředním blízku jejím děla.

Poodpočinuvši si, zvedla se paní Brigitta zvolna, jakoby vlastně ani vstáti nechtěla — a loudala se pak lesem...

Přemýšlela a vzpomínala ledabylo — bez ladu a skladu, možno-li tak označiti duševní stav, kdy po konvulsivní práci ochablé a prodlením času zase vzpružené nervy počínají poznovu zkoušeti svou pružnost.

Někdy se zastavila, jindy i na chvíli usedla; ale po několika minutách zase vstala a loudala se bezúčelně lesem dále.

Napadlo jí sice, aby zabočila k chýži Pitrdlových a zastavila se u Kačenky.

Zabočila směrem tím skutečně; ale když se k chatě přiblížila a postřehla neurčitou silhouetku její skrze stromy, obrátila se bezděčně zase jiným směrem a vrátila se hlouběji do lesa.

Po necelé hodině pocítila paní Brigitta zvláštní změnu.

Rozčilení i únava, jež bojovaly před tím o převahu, úplně zmizely. Byloť jí, jako bývá lidem po prudké, úzkost a strach budivší bouři — nápadně svěže...

Někdy se jí zdálo, že tak vlídnou a spokojenou nebyla už dávno, snad nikdy, co se byla provdala — že bývala tak klidnou, spokojenou a šťastnou jen někdy za bezstarostného mládí, kdy snívala ještě tak dětinsky naivně, že zdálo se jí, jakoby vše, nač ča-

sem svým jen pomyslí, musilo jí býti k službám, jakoby každý bláhový sen dříve nebo později musil se vyplniti.

A povlovně vracel se do duše její tajemný, divuplný talisman — bezpředmětné, nepochopitelné, nevystižitelné kouzlo, jež víže člověka k plahočení se světem přes všechny útrapy a bolesti, přes všechnu beznadějnost: láska neb aspoň chuť k životu.

I sebevědomí, síla a ráznost její dostavily se znenáhla zase.

A když pak paní Brigitta po svém slibu vracela se dříve ještě, nežli se slunce nachýlilo úplně k západu, domů, zdálo se jí, že jest zase touže silnou, sebevědomou a energickou ženou jako jindy.

Vracela se domů po téže cestě, po které byla domov opustila; ale po stezce dolů nešla loudavě, nýbrž skoro seběhla.

Představený byl již po dlouholetém zvyku odbyl svou odpolední siestu a kdesi po vsi, v polích neb v lese bezmyšlénkovitě se potuloval.

Paní Brigitta ho více nestihla a zaměřila zase přímo do své ložnice, aby si po cestě s vrchu jen na několik okamžiků poodpočinula.

Sotva však se octla pod krovem a usedla na pohovku, dostavil se zcela prosaický, ale přece jen závidění hodný pocit — hlad.

K ukonejšení stačilo několik slov.

V několika minutách bylo přisluhující dívkou prostřeno a přinesen oběd, jejž byla paní Brigitta vrátila, doplněný zvěřinou a láhví vína.

Paní Brigitta, uvolnivši si poněkud na prsou zapínací šat, zasedla za stůl, snědla chutě polévku, pojedla kus zvěřiny a zapila statným douškem vína.

V tom objevila se mezi dveřmi přisluhující dívka poznovu.

Paní Brigitta tázavě k ní pohlédla.

„Pan Vorovka by rád,“ počala dívka, ale nedokončila.

Paní Brigitta prudce se vztyčila, tvář její mírně zahořela a jevila i nepatrnou rozpačitost.

„Co že jsi povídala, Baruško?“ optala se po chvíli, ačkoli byla zcela dobře slyšela.

„Že by pan písař Vorovka rád s paní představenou,“ začala dívka, ale ani tentokráte nedokončila.

„Ať počká! Že sejdu okamžitě dolů do kanceláře,“ vpadla paní představená.

„V kancelářských prý záležitostech a beze svědku,“ doložila dívka.

Z očí paní Brigitty šlehl zvláštní blesk. Postoupila skoro až ke dveřím.

„Ať přijde tedy sem!“ kázala rozhodně a váhavě dodala: „Že — prosím.“

Dívka zmizela.

Paní Brigitta si z hluboka oddechla, přejela plochou dlaní přes čelo, ale hned po té učinila rukou tou prudký pohyb, jakoby chtěla něco zachytiti a zvolala hlasitě:

„Baruško! Baruško!“

Dívka se vrátila a upřela tázavě zrak na paní.

„A kdyby někdo přišel,“ pravila paní Brigitta poněkud stísněným hlasem, „řekni, aby počkal — třeba by to byl i můj... Rozumíš?“

Dívka přikývla.

„Anebo řekni,“ ozvala se paní Brigitta rozhodně, „že nemám kdy, nebo — že nejsem doma — řekni, co chceš...“

Dívka poznovu jen přikývla a zmizela.

Paní Brigitta opět si z hluboka oddechla, opět přejela dlaní čelo a nahnula poněkud hlavu, jakoby naslouchala, brzo-li se po dřevěných rupavých schodech ozvou kroky.

Po několika minutách je zaslechla.

Couvla poněkud ode dveří, jakoby chtěla popojíti ku stolu, od něhož byla vstala; ale přece zůstala poblíž dveří a upřela zrak neodvratně na kliku.

Tvář její byla zruměněná, oko mírnou dychtivostí rozjiskřeno a rty poněkud pootevřeny.

Slunce, sklonivši se skoro úplně k západu, začalo se již skrývati za vrchole jedlí nad chatou staré Byšické; ale vrhalo ještě plnou zář oknem do ložnice, ve které bylo skoro tak slunně jasno, jako pod širým nebem.

Po několika vteřinách kroky přede dveřmi utichly, klika se nahnula, dvéře se otevřely a na prahu objevil se „anarchista“ Vorovka.

I v intelligentní, obyčejně zádumčivý, ba truchlivý klid jevící tváři jeho kmitly mírné rozpaky.

Byltě prostým, ale přece tak vábným obrazem, jenž se jevil jeho zraku, tak překvapen, že teprve po několika vteřinách pozdravil a překročil práh.

Nebylo také divu.

Až dosud nebyl ještě nikdy, co meškal v osadě jako vypovězenec, překročil práh bytu představeného, tím méně aby vstoupil do ložnice paní Brigitty, která byla — snad jediná to jizba v celé osadě — zařízena úplně po velkoměstsku: v celku jednoduše, ale vkusně a pohodlně.

Nábytek nebyl sice elegatní a také již nikoli nový, jako bývá ve velkoměstských „domácích skla-

dech nábytku", kam se uvádívají jen nejvzácnější hosté několikrát do roka.

Ale vše — od lože s kyprými peřinami v sněhobílých cejchách až po pohovku, temně zelenou látkou potaženou, dvě křesla a dvě židle, ba i po poslední z obrazů, jimiž byly sněhobílé stěny okrášleny, svědčilo o zálibě paní Brigitty v milé a snivé útulnosti.

Na intelligentního člověka, jenž byl po dvouletou vazbu, ba po celou dobu po propuštění z vazby nepřekročil práh bytu jen obstojně slušného, nemohla vkusná úprava ložnici zůstati zcela bez účinku.

Nepoměrně více však naň působily i jiné okolnosti.

Až dosud nebyl se totiž ani jednou octnul tváří v tvář paní Brigittě — o samotě; až dosud nebyla naň ještě nikdy učinila tak zvláštního, skoro možno říci poetického dojmu, jako právě v okamžiku, když otevřel dvéře a spatřil ji státi v slunně jasné útulné ložnici jaksi nerozhodně, skoro rozpačitě — s dychtivě rozjiskřeným okem, s ruměnými lícemi a pootevřenými rty, na nichž zdála se zachvívati soucitná otázka: „Čím ti mohu býti nápomocna?"

Paní Brigitta však byla přece ženou, která se dovedla opanovati.

Sotva byl Vorovka pozdravil, poděkovala s obvyklou vlídností a optala se:

„A přejete si?"

„Přicházím, paní představená, v záležitosti úřadní," počal Vorovka.

„Ah!" uklouzlo mimoděk paní Brigittě, jakoby ji byla první slova zklamala. Však hned po té dodala:

„Ah, ano, ano — vždyť už Baruška . . . Pojďte tedy, prosím — sedněte! Vyřídíme jednou úřadní záležitost mimo úřadní místnost — beze svědku, bez vyrušení.“

Ukázavši na křeslo poblíž stolu, popošla ku křeslu, z něhož byla dříve vstala, a usedla.

Vorovka učinil po jejím příkladu.

„Nuže?“ optala se po chvíli vlídně upírajííc zvědavě zrak na Vorovku. „Šlavné představenstvo obecní v osobě Brigitty — ženy představeného Petra Mihulky jest ochotno vyslechnouti — —“

Vorovka nečekaje ani, až paní Brigitta domluví, vytáhl z náprsní kapsy úřadní listinu, na jejímž místě byla hejtmanství odeslána zcela všední listina podvržená, a podal ji mlčky paní Brigittě.

Tato listinu klidně rozbalila a začala čísti.

Vorovka nespouštěl s tváře její zraku; ale nikoli, že by byl dychtiv, jak asi rozhodne, nýbrž jedině proto, že zdála se mu býti dnes vábnější, ba svůdnější nežli kdy jindy.

Paní Brigitta dočtla, aniž by byla výrazem tváře dala na jevo, jaký dojem na ni obsah listiny učinil.

„A zakládá se to na pravdě?“ optala se suše a přece s durazem.

Vorovka pokrčil rameny a vypravoval pak v stručnosti, co zavdalo k listině té podnět.

Paní Brigitta vyslechla jej i nyní klidně.

„A toto bezduvodné, mrzké a hanebné udání má býti odesláno?“ zvolala — když dokončil — v prudkém návalu hněvu.

„Mělo býti a já tomu zabránil,“ připomenul Vorovka a pověděl, jak.

Paní Brigitta naslouchala dychtivěji nežli dříve. Když Vorovka dokončil, nepronesla ani slůvka, ale

roztrhla vášnivě listinu a smačknuvši ji, s největším odporem ji odhodila.

Chvíli panovalo v jizbě mlčení skoro trapné.

Představená snažila se opanovati. Vorovka byl na rozpacích, jak si počínání její vyložiti.

„Nemluvme o tom více!“ ozvala se náhle paní Brigitta „Děkuju vám, že jste to zamezil... Leč odpusťte, že pro úřadní záležitost opomenula jsem vás jako hosta — —“

Přerušivši sama sebe připomenula:

„Měla jsem dnes špatnou noc — nespala jsem!.. Obědvám teprve teď... Nebyl byste tak laskav a — — chci říci: Nevykládejte mi za zlé, že vás zvu...“

Vorovka stěží trhané řeči té porozuměl; ale pochopiv, počal se omlouvati.

Paní Brigitta však ruče připravila talíř a podavši mu vlastní příbor donutila jej spíše tímto svým šukavým jednáním nežli slovy, že přisedl blíže a pojedl s chutí kus zvěřiny.

Při tom vyměněno jen několik všedních frásí.

Paní Brigitta nalila i vína a podávajíc sklenku Vorovkovi žertem prohodila:

„Dnes už musíte slavnému obecnímu představenstvu v osobě Brigitty Mihulkové dovolit, že převzalo úřad číšníka.“

Vorovka se lehýnce, skoro nuceně pousmál, ale napil se přece...

Tak seděli skoro po čtvrt hodiny.

Paní Brigitta obsluhovala „obecního písaře“ jako vzácného hosta — nutila píti — a Vorovka pil...

Několik rychle za sebou vypitých sklenek pravého mělnického poněkud jej rozehřálo; ale nic více.

Cítil, že jest mu nepoměrně volněji, nežli když byl opustil domov a když byl vstoupil. Zdálo se mu,

jakoby začínal zapomínati na tak mnohé, co mu ještě před chvílí jako trapná vzpomínka tanulo neustále na mysli.

Odpovídal na dotazy paní Brigitty snadněji, ochotněji, volněji; slovem duch jeho začal se odpoutávati od stísněných poměrů a stával se pružnějším.

Zatím bylo slunce zašlo.

Západ rděl se v krvavých červáncích — ložnice a nyní zároveň také „hodovní síň" stopena byla v zarůžovělém přísvitu, v němž vše, na čem oko spočinulo, zdálo se býti nepoměrně puvabnější nežli dříve.

I paní Brigitta měla vzezření skoro poetické.

Hlas její chvílemi se zachvíval. Výrazné oko zdálo se býti zamženo slzou a přece plálo skoro horečně. Nevýslovná touha zdála se zračiti v každém pohledu, ať již nesmělém nebo vášnivém, jež střídaly se v nesčetných odstínech, jako když prudký vichr sivé a temné mráčky rozvívá.

„A víte-liž, pane Vorovko," ozvala se náhle důvěrně, „že takto — jako teď — neseděli jsme doposud ještě nikdy pospolu?"

Vorovka lehýnce přikývnul hlavou.

„A myslíte, že nevím,, kdo tím vinen, že se tak nestalo již dříve?" pokračovala s mírnou výčitkou sotva pozorovatelné roztouženosti, snažíc se potlačiti vzmáhající se nepokoj. „Myslíte, že nevím, že jste si toho nikdy nepřál — že jste se mi vyhýbal?"

Zadívala se mu do očí s výrazem skoro až prosebným.

Chtěl opět jen přikývnout; ale napadlo mu, že by tím mohl snad uraziti.

Chtěl se tedy omluviti; leč dříve nežli pronesl první slovo, ozvala se paní Brigitta skoro stísněným hlasem, jakoby chtěla i nechtěla prozraditi, co právě pronášela:

„A víte-li, že učinila jsem opatření, abychom nebyli vyrušeni? Že jsem Barušce nařídila, by nikoho nepředpouštěla — že nejsem pro nikoho doma?“

A opět se mu chtěla zadívati upřeně do očí; ale on zavrtěl v odpověď hlavou a zrak jeho sesmekl se bezděky na její rty a odtud na porozhalená ňadra.

„Ah, odpusťte, prosím!“ zvolala v zjevném pomatení vztyčivši se. „Bylo mi horko — dusno —“

Ruče sáhla do kapsy, vytáhla bílý šátek a zastrčivši jej za šaty na prsou, zastřela tak i poslední část kyprých, nyní nápadněji se vlnících ňader.

Výraz mírné stydlivosti, jenž by se byl v abnormálním stavu v tváři její jevil, překonán výrazem vždy více se vzmáhajícího rozčilení.

Líce jí hořely, v očích kmitaly jiskry úzkostlivosti a kolem vlhkých, pootevřených rtů pohrával stydlivě bázlivý úsměv, jenž dodával druhdy spíše velitelsky imposantní tváři rázu ženštějšího, ba skoro až výrazu něžné oddanosti.

Chvíli nerozhodně postála a zrak její zakroužil plaše po ložnici.

Náhle šlehla duší její dle všeho postrašující myšlénka.

„Odpusťte!“ bylo však vše, co skoro zajíkavě pronesla, načež s úzkostlivým chvatem pospíšila ku dveřím dělícím ložnici její od ložnice mužovy, otevřela a zmizela nechavši dvéře do kořán otevřeny.

Vorovka sledoval ji zrakem, nemoha si počínání její vysvětliti.

*

Do vedlejší jizby však neviděl — slyšel jen chvatný krok paní Brigitty a po chvíli zaslechl i skřípavé zarupnutí, jako když někdo v druhých dveřích otočí klíčem, aby buď otevřel nebo zamknul.

Hned na to zaslechl kroky spěšně se vracející paní Brigitty poznovu.

Objevila se v ložnici jako stihaná laň. Pospíšila ku dveřím, vedoucím na pavláčku a ku schodum, a otočila i zde klíčem.

Z pohybu ruky domníval se Vorovka, kterýž paní Brigittu i svým zrakem sledoval, poznávati, že zamknula.

Paní Brigitta vrátila se ode dveří krokem volným, skoro váhavým ku křeslu, s něhož se byla před chvílí tak nápadně prudce vztyčila a zadívala se Vorovkovi poznovu do očí.

Ale v bezprostředně následujícím okamžiku oči sklopila, přejela plochou dlaní přes tvář a pomalu se spustila do křesla.

Vorovka byl sice na vše připraven a rozuměl nyní nejen slovum, alebrž i počínání paní Brigitty zcela dobře; přes to vše jevil přece jen mírné rozpaky.

Bezprostředně před tím jej opanovavší uvolněnost měnila se v stísněnost.

Bylo mu jako člověku, jenž ví, že se musí dotknouti žhavého železa a váhá ještě vztáhnouti ruku.

Chtěl něco pronésti — třeba něco beze vší souvislosti s tím, co předcházelo nebo co se právě dělo; ale i v tom případu vypověděl mu jazyk službu.

Upíral jen pátravě zrak svuj na rozpálenou tvář paní Brigitty, vlastně na rozžhavené její rty, jakoby čekal, brzo-li promluví; ačkoli věděl, že ona promluviti nemůže.

Při pohledu na imposantní a právě nyní tak svůdně se podávající ženu zapomněl pro okamžik na vše, — na minulost i budoucnost — a jenom přítomnost vznášela se před zrakem jeho v duhových barvách...

A přece byla mlčící paní Brigitta se sklopeným zrakem i nyní ještě tak imposantní, že zdálo se mu býti nepromíjitelným proviněním třeba jen pouhým pohledem jí ublížiti.

Tak seděli proti sobě mlčky.

Ona v milostném, vždy žhavějším rozechvění, on v rozpacích vždy více přecházejících v úzkostlivost, jak asi sladce trapný výstup skončí.

„Oh!" zaúpěla posléze paní Brigitta, jakoby byla chvíli tajila dech a náhle z plných plic vydechla. „Jak je tu horko, dusno!" dodala a pravá ruka její zpola bezděky rozepla ještě dva, tři knoflíčky šatu, kdežto levice posunula bílý šátek hlouběji.

V bezprostředně následujícím okamžiku však se prudce vztyčila, zrak její zakroužil bezúčelně po jizbě a utkvěl na okně, kterýmž vnikala dovnitř večerní záplava.

Beze slova pospíšila paní Brigitta k oknu a zadívala se ven.

Celý okraj lesa na protější stráni planul v purpurovém zlatě prokmitajícím skrze větve zádumčivých jedlí a sosen. Stráň sama byla již úplně ve stínu, ale nade vším, co bylo původně bílé, bělavé nebo šedé, vůbec jasných barev, vznášela se zarůžovělá mlha.

Jenom potok tu a tam leskl se a třpytil jako roztavené zlato.

Lehýnký modravý kouř, vznášející se nad některými chatami, měl kovový lesk matně nazelena-

lého zlata a jestřáb kroužící náhodou vysoko nad údolem, podobal se v nedozírné skoro výši nevinné vlaštovici.

Vše to a mnohé jiné přelétl a postřehl sokolí zrak paní Brigitty v nerozdílném okamihu.

Ze stísněných, prudce se vlnících ňader vydralo se jí jen jediné, ale rovněž tak výmluvné jako vábné a svůdné citoslovce: „Aj!"

Vorovka mimoděk vstal, ale zůstal jako přimrazen státi.

Paní Brigitta, zarupnutím křesla a šelestem upozorněna, napolo se k němu otočila, ale nejsouc snad ani sama mocna slova, pokynula mu pouze rukou, by se přiblížil.

Uposlechl.

Krev však mu zavířila v žilách, jakoby se blížil k místu, kde v smaragdové trávě číhá had...

Sotva však stanul podle paní Brigitty, vyrazila tato prudce, ba prudčeji nežli byla v noci učinila, okno, a beze slova ukázala rukou na údol.

Vorovku ovanula omamující vůně resed a rozmarýn ze záhonků pod oknem.

Rozhlédl se po údolu.

Čarokrásou krajiny a světelných odstínu skoro zaražen upřel zrak svuj neodvratně k chýži staré Byšické, tudíž k vlastní rodné chatě.

Duší jeho zavířily vzpomínky z útlého mládí...

Srdce se mu sevřelo a již již se mu zdálo, že tlačí se mu slza do oka, když paní Brigitta přerušila mlčení.

„A toto divuplné zákoutí," počala hlasem, zádumčivě se zachvívajícím, „tento tichý čarokrásný ráj, nad kterýmž se častěji než nad kterýmkoli ji-

ným vznášívá anděl míru — chtěl byste zase opustiti?“

Vorovka mimoděk sklonil poněkud hlavu; ale hned ji zase vztyčil a zadíval se poznovu k chatě staré Byšické.

Paní Brigitta sledovala tento jeho pohyb a po krátké pomlčce položila lehce pravou ruku na jeho rameno a pokračovala:

„A tamo! — nemýlím-li se — je rodná vaše chata, v které jste prožil, jak mi bylo vypravováno, tolik truďných, trpkých chvil... A ani tato chata — tato jediná svědkyně vašich vzdechů a slzí... Leč — ne, ne! Chápu to přece... Však já dobře vím, že jste nešťastným jenom zde — já dobře vím, že byste byl jinde zase šťastným a nikdy, nikdy si nevzpomenul, že zde, ve vašem rodišti žije také bytost tak neskonale nešťastná...“

Vše to pronesla v nejprudčím rozechvění skoro v úzkostlivém chvatu.

Náhle však se zajikla, oči se jí zalily slzami...

„Pojďte, pojďte!“ zvolala po krátké pomlčce. „Vypravujte mi, nežli červánky pohasnou — o svém mládí, o ubohé matce a ubohém otci — o chatě — o svých nadějích a snech!“

Vzala jej jemně za ruku...

Šel — nevědělť proč a kam, až stanuli u pohovky.

Usedl bez vybídnutí.

Paní Brigitta vyčkala, až usedl, po té usedla po levém jeho boku, přehodila prudce jednu nohu přes druhou, povykasala sukně, tak že ze spod povykukovala bílá punčocha v černém, pozaprášeném střevíci, skřížila obě ruce v klíně a zadívala se mu se zvlhlým okem do očí.

„Prosím, vypravujte — povídejte!“ zašeptala po chvíli.

A Vorovka počal...

Ale bylo to vše, jenom ne vypravování...

Několik skoro nesouvislých slov — pak dlouhá pomlčka — a zase několik slov zdánlivě bezvýznamných a přece pronešených tak tklivě a dojemně, jako když se srdce ouží truchlivými vzpomínkami...

A paní Brigitta dívá se mu do očí, jakoby chtěla uhodnouti každou myšlenku dříve, nežli ji pronese, jakoby chtěla postihnouti každé slovo dříve, nežli se zachvěje na rtech.

Sedí bez hnutí jako socha.

Jen ňadra prudce se zdvihají a zase klesají. Srdce jakoby chvílemi ustávalo bíti, by hned zase se rozbušilo jako horečně bušící pulsy.

Naslouchala napjatě. Byla vtělenou pozorností a přece skoro ani nevěděla, co Vorovka vypravuje.

Náhle prudce sebou pohnula a zaúpěla:

„Ne, ne — ustaňte! Toť přece jen obraz skoro příšerný... Raději vypravujte o své milé, drahé ženě — o té tiché, vzorné trpitelce... Jak jste ji poprvé spatřil, jak jste s ní poprvé promluvil a poprvé ji políbil...“

Vorovka, sotva byl začal vypravovati o svém truchlivém mládí, musil ustati a začít vypravovati prostinký, skoro všední svůj milostný románek.

Vypravoval jako dříve — trhaně, nesouvisle, zajikavě, s dlouhými pomlčkami.

Paní Brigitta naslouchala z počátku bez hnutí, později však sebou několikrát křečovitě škubla, až jí spadl šáteček s ňader a tato skoro do pola z šatů vykynula.

Ona toho však nezpozorovala — tak napjatě naslouchala, upírajíc zrak neodvratně na vypravujícího. Jenom obě ruce v klíně pohrávaly se spadlým šátkem; ale křečovitě, jakoby jej rozškubávaly.

Náhle jedna její ruka zůstala bez hnutí, pak pomalu se pohnula do výše a zase sklesla do klína.

Hlava paní Brigitty nahnula se poněkud na stranu, takže se dotýkala skoro ramene vypravujícího — oči se přimhouřily...

Tak naslouchala zase po několik minut. Horký, skoro žhavý dech její ovíval skráně vypravujícího, skoro omamujíc.

Bezděky vztáhl Vorovka ruku svou po ruce paní Brigitty, klidně v klíně jejím odpočívající.

Ruka paní Brigitty však se ani nepohnula, i když ji chvíli držel ve své. Cítil jen, že jest vlhká, rozpálena a že se chvěje...

Zrak jeho utkvěl na kyprých, prudce se vlnících ňadrech — dech se mu zatajil... Zajikl se — odmlčel — —

A již již chtěl ruku její nadzvednouti, by ji políbil, když paní Brigitta prudce sebou pohnula a hned po té s přitlumeným, ale vášnivým výkřikem ovinula obě ruce kolem jeho šíje a vpila se mu ve rty.

Štkajíc a upíc líbala jej jako šílená po několik minut, aniž by byla jen okamžik ustala, by líbání opětoval — — — —

— — — —

Náhle však v líbání sama ustala, vztyčila se a majíc plné oči slzí táhle a bolestně zaúpěla:

„Odpusť — odpusť, Klimente!“

On sám byl skoro smyslu pozbyl.

Chtěl se taktéž vztyčiti; ale nohy mu vypověděly službu.

Zůstal jako přimrazen s očima upřenýma na majestátní ženu, která v nastávajícím, ale přece ještě zarůžovělém šeru byla ve svém vášnivém rozčilení neodolatelně svůdnou.

„Ne, ne!“ zaúpěla paní Brigitta po krátké pomlčce. „Ty nemůžeš — ty nesmíš zde zůstati... Ta tichá, vzorná trpitelka tvá — ne, ne! — Vždyť šílím... Ano, ano — musíš odtud — pryč — pryč, abys byl zase šťastným, jako jsi býval, — aby byla šťastnou i ona...“

Zarazila se, něco zamumlala a jako šílená odběhla do ložnice manželovy...

Vorovka zůstal chvíli o samotě.

Teprve nyní, když byl zbaven pohledu na rozvášněnou ženu, cítil se poněkud volným.

Vstal; ale nemohl učiniti ani kroku. Slyšel jen z vedlejší jizby zaznívající kroky a šumně drkotavé zvuky, jakoby paní Brigitta otvírala a zavírala skříně a něco hledala...

Po chvíli vrátila se paní Brigitta rovněž tak chvatně, jako byla zmizela.

Několik okamžiků nerozhodně postála, načež přiblíživši se pomalu k nepohnutě stojícímu Vorovkovi zadívala se mu upřeně do očí.

Pro panující již šero nepostřehl více výrazu její tváře; jenom příšerný lesk oka byl mu důkazem, že v duši paní Brigitty zuří doposud duševní bouře.

Náhle se paní Brigitta přitlumeně zasmála.

Vorovku zamrazilo; ale v bezprostředně následujícím okamžiku se přesvědčil, že to byl bezděčný výbuch citů.

„Odpusť!" zaúpěla paní Brigitta prosebně. „„Odpusť, že sama jsem ztěžovala odchod tvůj odtud!... Ale nyní — přisámbůh! Nesmíš, nesmíš zde zůstati!... A zatím nežli — —"

Zajikla se, jakoby jí byl došel dech; ale hned na to stísněným hlasem bolestně dodala:

„Ach, ne, ne — já bláhová... Tys přece jen hrdý — ty mé pomoci odmítneš!"

„Neodmítnu," uklouzlo mimovolně Vorovkovi.

„Zde tedy!... Vem! — Prchni!" zvolala paní Brigitta skoro jásavě.

Sáhal do kapsy a vytáhnuvši plnou hrst smačkaných papírků vtiskla je Vorovkovi do ruky.

„Co to?" optal se.

„Neptej se! — Uvidíš! Zaručil jsi se — že neodmítneš!" zvolala paní Brigitta.

Vorovka pohledem do hrstě rozeznal i v šeru množství scumlaných bankovek.

Chtěl něco pronésti, ale paní Brigitta jej předešla:

„Toť vše, co jsem zatím našla... Zatím — — rozumíš? Ale teď — pro vše, co ti drahého — opusť mne! Jdi!... Řekni své ženě, že nejsou všickni lidé zlí a bezcitní — řekni jí, že i Brigitta má srdce — řekni jí, žes viděl tuto Brigittu také jednou v nejslabším okamžiku, ale že sobě právě v čas připomenula, že je tvá žena — anděl, kterému ublížiti bylo by přece jen hříchem nepromíjitelným..."

Slova ta pronesla paní Brigitta v tak bolestném rozechvění, že Vorovka neodvážil se ani slovem, aniž posuňkem odporovati.

Vztáhl ruku po klobouku a šel, jak si paní Brigitta přála — ale váhavě, skoro potácivě.

Paní Brigitta postála chvíli jako přimrazena, upírajíc zrak na dvéře, za kterýmiž byl Vorovka zmizel. Slyšela jen ještě vzdalující se krok jeho.

Náhle vykřikla divoce, až ryk ten zaslechl i Vorovka, sestupující již po schodech, a sklesla na zem.

Vorovka potácel se přes dvůr za nastalého šera. Vyšel ze statku, aniž by ho byl někdo zahlédl a zamčřil k návsi, by zahnul na cestu k domovu.

Paní Brigitta vzpamatovala se teprve po delší chvíli.

Vztyčila se namáhavě a doplížila se k oknu, by odcházejícího aspoň ještě jednou v šeru zahlédla; ale — nespatřila ho více.

Po několik minut dívala se otevřeným oknem, načež se doplížila k pohovce, sklesla na ni a vypukla v tichý pláč...

VII.

Skoro v téže době, v kteréž se v ložnici paní Brigitty odehrál právě vylíčený vzrušující výjev, byla odlehlá chata Vorovkových svědkyní výjevu, jehož se několik jen minut před jeho zahájením nenadál ani sám jeho původce.

Představený Petr Mihulka, odbyv si obvyklou svou odpolední siestu, vydal se na neméně obvyklou každodenní potulku.

Od rána, vlastně od okamžiku, když se přesvědčil, že paní Brigitty „chytá se zase jednou fantas“, nebo jiným slovem, že „rapluje“, jak její vrtochy, vlastně začasté bezděčné výbuchy chorobně vášnivého temperamentu nazýval, byl nevrlý, mrzutý a dráždivý.

Marně však hledal osobu nebo věc, na nichž by si byl mohl „shladit žáhu". Vše, nač oko jeho pohlédlo, bylo ve vzorném pořádku; ani jediné slovo, jež zaslechl, nevyzývalo k odporu; krátce nic nezavdávalo podnětu ku „shlazení žáhy".

V duši páně představeného hlodal však červ nespokojenosti, až zahlodal se v nejtupější, a přece někdy nejcitlivější nerv jeho mozku: Mihulka začal hloubati, až mu napadnul agent Horyna, jejž okamžitě uznal za hodna, by padl za oběť.

Jakým způsobem si představený při této nezápalné oběti počínal a jakým zdarem bylo počínání jeho korunováno, víme.

On sám byl uspokojen.

Nevrlost, mrzutost a popudlivost jeho postoupily před polednem místa tupému očekávání, jaký asi následek bude míti „ostrá nóta", kterou byl domněle okresnímu hejtmanství zaslal.

Nicméně, když v poledne paní Brigitta nepřišla k obědu, přihlásila se nevrlost poznovu ku svému právu. Představený nemohl po obědě dlouho usnouti a když pak přece zdřímnul, spal nepokojně.

Když posléze procitl, byl mrzutější a popudlivější nežli z rána.

Provaloval se ještě o půl hodiny déle nežli obyčejně, načež vstal, a aniž by se byl umyl, vyšel na potulku.

Bezmyšlénkovitě zaměřil k Rorejsově krčmě. Ale asi v polovici návsi si připomenul, co byl již slyšel z rána, že je Rorejsova žena na smrt nemocna a že by byl odpoledne v krčmě sám.

Obrátil se tedy nazpět loudavě, až dospěl pod okno ložnice paní Brigitty.

Pohlédl vzhůru a hned zase dolů pod okno, kde byl záhonek rozmarýn a reset; shýbl se, utrhl stonek rozmarýny a zastrčiv si ji do knoflíkové dírky své kazajky, byl chvíli na rozpacích, kam se obrátit.

Posléze přece vykročil, přešel podle statku i celé své zahrady a zase se vrátil.

Přešel přes náves a podle Rorejsovy krčmy, načež zabočil, jako později Florian Helebrand, na luka a šel dlouho pomalu co noha nohu mine po klikaté stezce podle potoka.

Asi po hodině však se vrátil, přešel můstek u krčmy, loudal se po vsi po levém břehu potoka.

Když jej to omrzelo, vrátil se zase na náves a v době asi, když „anarchista" Kliment Vorovka opustil chatu, by podal paní Brigittě tajně zprávu o úřadní beztaktnosti „hlavy obce", zabočila tato — patrně z dlouhé chvíle — na cestu vedoucí od návsi ku hřbitůvku.

Došedši k němu ubírala se dále touže cestou jako po půlnoci za svitu měsíce, když byla opustila Rorejsovu krčmu.

Že byl Vorovka chatu opustil, představený nevěděl. Že se nepotkali, ba ani neshlédli, toho příčinou byla okolnost, že Vorovka jako vždy zvolil cestu, po které jsme jej viděli v noci ubírati se domů, a že v době, když dospěl k místu, odkud bylo viděti ku hřbitovu, byl představený již zašel do skalní úžlabiny.

Pobafávaje ze své pěnovky, kterouž byl prodlením odpoledne neméně nežli asi desetkrát vyklepal a znovu nacpal, loudal se Mihulka bezúčelně a skoro i bezmyšlenkovitě dále.

Několikráte se zastavil a chtěl se vrátit; ale přece šel, aniž by věděl proč, zase dále.

I když vešel do skalní úžlabiny za vodopádem a zahlédl chatu, obývanou manžely Vorovkovými, nenapadlo ho pranic zvláštního.

Připomenul si sice paní Boženu, ale úřadní případ, kterýmž se byl dopoledne s napjetím všech svých duševních sil zabýval, zatlačil v obraznosti jeho obraz sličné blondýnky úplně do pozadí.

Přešed za chatou přes vyčnívající z potoka kameny na levý jeho břeh, ubíral se po stezce vinoucí se přes zelený palouk, jenž byl jako chata taktéž jeho majetkem, dále, až dospěl na konec úžlabiny, odkud již jen příkrá stezka vedla do vrchu, na kterémž skrze les zatáčela ve velkém oblouku k vozové cestě, vedoucí od hranic zemských podle chaty staré Byšické do úvalu.

Rozhlédnuv se zde zběžně a bezúčelně, nastoupil cestu zpáteční rovněž tak bezmyšlénkovitě jako dříve, toliko s tím rozdílem, že hned o prvních krocích se rozhodnul, že nepůjde zpět cestou do vrchu ku hřbitůvku, nýbrž po nepoměrně schůdnější cestě, podle vodopádu a potoka, po které jsme již v noci Vorovku provázeli.

Tak octnul se představený po několika minutách a sice v téže asi době, kdy byl Vorovka překročil práh ložnice paní Brigitty, před chatou Vorovkových, podle které musil jíti.

Slunce bylo se již schýlilo k západu.

Do skalní úžlabiny nevnikal přímo již ani jediný jeho paprsek, — panovalo tam tudíž skoro již zášeří, jež teprve později, když slunce skutečně zapadlo a obloha zplanula v krvavých růžích, znenáhla se změnilo v jemnou zarůžovělost, která pak vždy více bledla, až zavládlo v celé úžlabině nevlídné šero večerní.

Představený byl toho domnění, že jest Vorovka doposud ještě doma.

Jest jisto neb aspoň pravděpodobno, že by byl přešel podle chaty, aniž by se byl zastavil — kdyby z otevřeného okénka, na němž byla paní Božena ráno nalezla stříbrný zlaťák, nebylo zaznělo přitlumené zaštěnání.

Stanul, zadíval se ze vzdálenosti asi pěti kroků do otevřeného okénka a chvíli naslouchal.

Kolkolem panovalo hluboké večerní ticho. Z jizbičky nezazněl po několik vteřin ani nejnepatrnější šelest.

„Snad jsem se mýlil, snad není nikdo doma," pomyslil si; ale přece ustal bafati, dal dýmku z úst a naslouchal skoro napjatě.

Avšak i nyní nepostřehl nejnepatrnějšího šelestu, což jej právě proto, že naslouchal bezúčelně, mírně podráždilo.

„Eh! přesvědčme se!" zamumlal, načež hlasitě vzkřiknul:

„Hola, hej! — Vorovko!"

Slova jeho dozněla.

Z okénka zalehl k jeho uchu praskavý zvuk, jako když se někdo prudce na loži vztyčuje.

Nebylo proň tudíž žádné pochybnosti, že někdo doma jest.

Vyčkal tedy několik vteřin; ale když se nikdo neozýval, svraštil poněkud čelo a zahouknul drsně ještě jednou:

„Vorovko!? He — ? Což pak neslyšíte?"

Teprve po těchto slovech zaslechl zevnitř jizbičky, v které panovalo skoro již přítmí, slaboučký šelest, jako když se někdo bosýma nohama pomalu plíží k okénku.

Po malé chvíli zahlédl ženskou tvář, která se objevila, ale hned zase zmizela, a zaslechl přitlumený výkřik překvapení a leknutí.

Vše stalo se v nerozdílném okamihu, tak že ani nepostřehl, byla-li to paní Božena čili nic.

Někdo jiný však to vůbec ani býti nemohl.

Představený sešklebil tvář a polohlasitě zamumlal:

„Nu, nu — jako bych byl nějaký bubáč... To by tak!"

A hned zase hlasitě se ozval volaje:

„Paní Vorovková — paní Boženo!... Vždyť to jsem já — představený."

Vorovkové nezbylo, nežli přistoupiti k oknu a odpověditi.

Ale dříve nežli pronesla první slovo, ozval se představený:

„Nu — podívejte se! Vždyť já nestraším a vás jsem ani nevolal — he? Já volal Vorovku."

Paní Božena, v jejíž tváři se jevila ustrašenost, chtěla odpověděti, že muž není doma; ale v čas si ještě připamatovala, že jest lépe ani toho nepřipomínati a odpověděla skoro chvějícím se hlasem:

„Vím, vím, pane představený — já jen — — Ach, vždyť je tu u nás tak smutno a pusto..."

„Nu, když vy ani do vsi nezajdete!" vpadl představený, jehož tvář začala se šklebovati k úsměvu.

„Byla jsem tam, prosím, dnes ráno," zašeptla paní Božena.

„Ach, pravda," přikývnul představený secpávaje si malíčkem popel v dýmce. „A vzkázala jste mne pozdravovat — srdečně pozdravovat," doložil s důrazem na předposlední slovo.

Tvář paní Boženy přelétl lehynký ruměnec. Zalekla se vlastních svých slov, jež byla představenému vzkázala jako výklad obvyklé velkoměstské fráse zdvořilostní, které vesnický pacholík nerozuměl.

Náhoda však jí přispěla ku pomoci. Představenému počala dýmka uhasínati, tak že rozbafávaje ji, opomenul rozpřádati zahájenou rozmluvu.

„Uhasíná!“ ozvala se paní Božena, by dala rozmluvě jiný směr. „Libo-li, podám sirku.“

„Ne, ne — mám,“ zamumlal, neustávaje bafati, až zase lehýnký modravý dým byl dukazem, že mu přece jen neuhaslo nadobro.

„Nu, vždyť jsem věděl,“ zavrčel přikyvuje a mžouraje očima. „Ale ďas aby tu bavorskou nať — někdy pálí jako zvlhlý pepř.“

„Můj si také stýskává,“ připomenula paní Božena, která se byla zatím úplně opanovala, „ale on nekouří, nežli někdy...“

„Za to tím častěji lípá karty!“ odtušil představený. „V kartech je ‚metr‘ — v kartech se mu hned tak někdo nevyrovná... A fixlovat umí — nu, jen ať...“

„Fixlovat — falešně hrát?!“ vykřikla paní Božena, tvářic se zaraženou a zardívajíc se do opravdy hanbou. Věděla, že představený mluví pravdu.

„Nu, — jaká pomoc!“ jal se vykládati Mihulka. „Člověk jako my umí už přimhouřit oči a nechat člověka fixlovat, když ví, že to potřebuje... Kdo pak by taky, prosím vás, koukal na krejcar?... Když si tím pomůže, nu — s pánem bohem — já proto neschudnu a ostatní, s kterými hrává, také ne — víme? Ale někdy to člověka přece jen dopálí... Jako včera, když nás obral skoro do krejcaru — div s nás poslední košili nesvlékl.“

„Včera?“ optala se paní Božena a ruměnec hanby, jenž již zmizel, zase se vrátil. Věděla ť, že představený tentokráte lže.

„Nu, — ovšem, včera — včera,“ dotvrzoval Mihulka s drzým čelem mžouraje na Vorovkovou chytrácky očima. „Zač pak byste byla dnes ráno ve vsi nakupovala? He?...“

„Vy víte, pane představený?“ vpadla paní Božena nechápajíc, kam míří.

„Jakž pak bych nevěděl! Viděl jsem vás z okna, jak jste šla k Rorejsovi a nesla balíček domů... Poslal jsem za vámi kluka — toť se ví...“

„Ale já, prosím,“ zajikla se Vorovková, „vzala u Rorejsa na dluh...“

„Aj!“ uklouzlo Mihulkovi a tvář jeho mírně se zakabonila, jevíc zároveň dvojsmyslnou rozpačitost, jakoby nevěděl okamžitě co odpovědít.

Po chvíli však si odpověď skomponoval přece.

„Tedy jste — nenašla?“ pravil drsně, ukázav dýmkou do kouta okénka, kde byla Vorovková nalezla podstrčený zlaťák.

Pochopila tudíž, co představený míní, ale v bezpříkladných rozpacích, jež se jí zmocnily, přece se optala:

„Co, prosím — co?“

„Ah, co —?“ zavrčel představený, načež postoupiv až k okénku, zaťukal dýmkou na místo, kde byl zlaťák ležel, a upřel skoro vyzývavě zrak na paní Boženu, jejíž tváře hořely.

Byla tak pomatena a zaražena, že nemohla odpověděti.

„Nu — tadyhlenc to leželo,“ ozval se po chvíli netrpělivě Mihulka, poklepávaje dýmkou na místo,

*

kam byl dříve jen zaťukal. „Tadyhlenc to leželo!... Nic jste nenašla?“

„Nic — prosím,“ uklouzlo zajikavě paní Boženě.

„Tedy to našel ten halama a propije to!“ houknul popuzen představený, mávnuv výhružně směrem ku vsi.

„Nu, však já si to s tebou spravím, — neříct ženě, co najdeš — a raději to zanést do hospody,“ mručel pak jevě vždy mračivější výraz ve tváři.

Paní Božena nebyla však pouze v rozpacích — chvělať se již studem a strachem.

A přece jí i v kritickém okamžiku tom napadla případná vytáčka, kterouž se snažila náhle rozlíceného představeného ukonejšiti.

„Míníte-li mého muže, pane představený,“ pravila, přemáhajíc své pohnutí, „musím snažně prosit za odpuštění... Možná, že našel — ale nejspíš mi zapomněl povědít... Vždyť víte, že má plnou hlavu starostí...“

„Nu, tak — nu, tak,“ — mumlal Mihulka.

„Nehněvejte se, prosím!“ dodala prosebně.

„Nu, — vždyť já — vždyť já se nehněvám,“ zavrčel snaže se tvářiti laskavě. „Nevídáno také pro pár grošu! Ale když tak člověk vidí samou faleš mezi lidmi — — Eh! co pak na tom!... A abyste věděla, že se nehněvám — tuhlenc!“

Po té vytáhl z knoflíkové dirky u kazajky rozmarýnu, a s výrazem komického frejířství podával ji paní Boženě.

Tato váhala po ní vztáhnouti ruku; leč po několika vteřinách vzala ji s trpce bolestným pousmáním přece.

„Nu, přivoňte, přivoňte!“ vybízel Mihulka usmívaje se a přehazuje špičku dýmky z jednoho kouta úst do druhého.

Paní Božena uposlechla.

Mihulka provázel tento akt nucené zdvořilosti obvyklým svým crkavým odplivnutím.

„Voní — co?“ připomenul zamlasknuv si a mžouraje vždy frejířštěji očima.

„A máte-li starého doma,“ doložil po chvíli, když Vorovková neodpovídala, „dejte mu taky přivonět!“

Paní Božena se rozpačitě poohlédla, jakoby se chtěla přesvědčiti, je-li muž doma, a obrátila se pak zase mlčky k oknu.

„Kulich tedy už vylít z doupěte!“ zvolal představený sarkasticky. „Nu, přejte mu tu radost, paní Boženo, ať se trochu nazunká... Beztoho někdy člověk — eh!...“

Nedořekl.

A on i ona se odmlčeli, dívající se na sebe s nejrůznějšími výrazy v tváři:

Ona jakoby chtěla říci: „Jdi už!“, on pak jakoby prosil: „Zůstaň!“

Po chvíli se zase ozval položertem a polopravdově představený:

„Nu — nestojím-liž tu pod oknem jako šuhaj na freji — co? A z okna kouká panenka — a povídá, povídá — ale neřekne: „Mládenečku, pojďme dál!“

Po vznětlivé tváři paní Boženy kmitla svrchovaná ustrašenost. Zardělá tvář zbledla, ale hned zase se červenala. — —

„Snad byste se mne nebála, paní Boženo?“ pokračoval Mihulka drsně, ale přece tónem šelmovské

hrdosti. „Vždyť už jsem prál — a taky vidíte, že nejsem žádný bubáč... To tak — to tak! Ale u vás pod střechou jsem přece ještě nebyl... Či se mne bojíte?“

„Ne, ne — nebojím,“ zajikla se.

„Nu, tak — tak — Nebojím!... A přece neřekneme: „Pojďme dál!“

„Ani se nemohu — odvážit —“ vyhrklo z paní Boženy úzkostlivě. „Ani nemám uklizeno... Všechno v nepořádku — a — —“

„Eh, pořádek sem, pořádek tam,“ míní dobrodušně představený. „Vždyť pak nejsem žádný frejíř, abych se šel podívat, kolik kusu peřin máte. Ne?“

„Ovšem,“ přisvědčila paní Božena, které jiného nezbylo.

„A mohla byste mi snad taky jednou upřímně povědít,“ pokračoval, „co a jak myslíte — stran těch pletek... Jak by se to mělo u hejtmanství narafičit...“

Duší paní Boženy kmitnul slaboučký zásvit naděje. Ale přes to vše, že naskytala se tak vhodná příležitost poprositi snažně za přispění, neodvážila se vybídnouti představeného, by vešel.

Mihulka však nedbal jejího mlčení.

„Či snad se zavíráte na závoru?“ optal se s úsměvem, dívaje se ku dveřím.

„Ah, ne — ne — —“ vzlykla.

„Tedy je otevřeno — mohu vejít,“ připomenul představený, učiniv několik kroku směrem ku dveřím, ale zastaviv se, otočil ještě jednou hlavu k okénku a lakonicky se optal:

„Či ne?“

Paní Božena bezděky přikývla, couvla prudce od okna, jakoby ji byl had uštknul a zalomivši rukama, zůstala po několik vteřin jako v ztrnutí.

Slyšela, jak venku cvakla petlice — slyšela i z předsíňky se blížící temné kroky; ale zdálo se jí, že se nemůže pohnouti.

Náhle ji zamrazilo a teprve tím se vzpamatovala.

Takořka bleskurychle strhla se skoby starý vlněný šátek a vzkřiknuvši: „Hned, hned — rozsvítím!" přehodila šátek přes sebe a hledala v přítmí střevíce, by se obula.

Našla je; ale dříve, nežli obula jeden, představený otevřel zlehka dvéře a stanul na prahu.

„Hned, hned — rozsvítím, pane představený," volala Vorovková úzkostlivě, obouvajíc na boso i druhý střevíc.

„Eh, vždyť je ještě vidět," ozval se Mihulka.

Paní Božena však námitky nedbala. Ruče hmátla kamsi v koutě pro sirku, rozžehla ji a vrávorajíc k ohništi, rozsvítila louč...

Představený, stoje s dýmkou v ústech na prahu, nepokročil sice, ale nespouštěl s paní Boženy očí.

Neušlo mu tudíž, že se jí ruka třese, ba že se chvěje na celém těle, jakoby ji mrazilo.

Teprve, když louč jasněji vzplanula, ozval se:

„Nu, — vidíte, že nestraším, paní Boženo!"

„Ah, vím, vím," ozvala se chvějícím se hlasem, zastrkávajíc louč do vysokého dřevěného svícnu. „Vždyť já se také nebojím."

Představený postoupil a rozhlédl se kolem.

V drsné tváři jeho však ani sval se nepohnul.

Obraz venkovské bídy, jenž se jevil jeho oku, nebyl pro něj ničím novým. Vídalť v osadě podob-

ných brloh příliš často, než aby naň mohla zbídačelost bytu Vorovkových učiniti zvláštního nějakého dojmu.

Přes to připomenul:

„Nu, pansky zařízeni nejste, to je vidět — — I postele — nu, kdybyste nepohrdli, poslal bych vám několik otepí slámy...“

Doposud ještě u krbu stojící Vorovková chtěla odpovědít: „Děkuju — o slámu není tak zle,“ ale místo přímé odpovědi vzala útočiště k vytáčce tím, že představenému nabídla stolici u stolu.

Popošel ku stolu, aniž by byl klobouk sňal a obrátil se k Vorovkové.

„A vy ani nesednete?“ optal se.

„Hned, hned — jen co se louč rozhoří, by neuhasla,“ odpověděla, ačkoli byla louč již tak rozhořelá, že by ji ani nejprudší průvan nebyl shasil.

Představený usedl a mlčky díval se na paní Boženu, které posléze přece jen nezbylo, nežli vyhověti pouhé zdvořilosti a zasednouti za stůl, za kterým seděl pobafávající Mihulka.

Připlížila se ku stolu jako stín a usednuvši jevila vždy větší rozpaky.

Chvíli panovalo v jizbě trapné mlčení, rušené jen poprskávající loučí.

Jizba byla dosti jasně ve všech koutech osvětlena; přes to měla v plápolavém světle loučí cosi příšerného do sebe.

Šeré mihotavé stíny, zachvívající se po hambalkách a zčernalých, vlhkých stěnách, nepříjemný dojem dovršovaly.

Za to byla tvář paní Boženy, nalezající se v plném světle, nepoměrně vábnější nežli za šera, když stála u okna.

Vorovková byla sice úplně zahalena v starý, zašedlý vlněný šátek, tak že jen obličej a část bohatého plavého vlasu bylo viděti; nicméně právě toto zahalení činilo ji dvojnásob půvabnou.

Oduševnělá tvář její byla následkem prudkého vzrušení mysli, možno-li tak říci, oduševnělejší nežli v okamžicích nejsladší rozkoše.

Naděje a úzkost, stud i bázeň střídaly se tak rychle, že nebylo lze skoro ani postihnouti, který pocit jest právě v převaze.

Rozpálené líce a žhavé rty měly v plápolavém osvětlení mihotavě kovový lesk.

V navlhlých očích chvěly se nesčetné jiskérky jako drobné žluté perličky všech možných odstínů — od žhavosti zlata až po zamžený, sotva pozorovatelný zákmit oranžova.

Představený, jehož tvář byla od ohniště odvrácena, tudíž zpola ve stínu, upíral zrak svůj neodvratně na tvář paní Boženy, jakoby se pásl na jejích rozpacích, i na úzkosti, kterou domníval se v tváři její čísti.

„Nu, tak vidíte, paní Boženo," přerušil po několika minutách mlčení, „že nejsem, jak už jsem prál, žádný bubáč... Teď snad se mne už nebojíte?"

„Ah, nebojím... Proč bych se vás bála?" uklouzlo stísněným hlasem paní Boženě.

A zase nastala krátká pomlčka.

„A kde pak máte moji rozmarýnu?" optal se náhle představený, když ji neviděl ani v ruce paní Boženy, ani na stole.

Paní Božena opravdu nevěděla, kam ji odložila, nebo docela pohodila; ale přece odpověděla tónem co možná nejurčitějším:

„Schovala jsem si ji na památku."

„Nu, to je hezké od vás," zavrčel, snaže se dodati hlasu svému líbeznosti, „že neopovrhujete ani takovou maličkostí! Nu, já bych také — — Ale což? Vždyť pak jste zapomněla, že přišel do domu host — —"

Paní Božena hned nechápala, až když představený s laskavou výčitkou dodal:

„Ani chleba a soli nepodáte!"

„Já se ani neodvážila," zajikla se.

„A přece jsem prál, že bych také neopovrhnul," vyložil Mihulka, ačkoli byl posledního slova před chvílí po svém zvyku vůbec ani nepronesl.

Paní Božena se zvedla, přinesla z vedlejší, neobydlené komory skyvu okoralého chleba a trochu soli v dřevěné slánce a postavila obé před představeného. Po té zase usedla, pootevřela šuple stolu a vytáhnuvši z něho velký nůž, položila jej vedle chleba.

„Libo-li, pane představený?" připomenula s nuceným úsměvem. „Ale já bych ani neradila! Chlebíček je okoralý — — —"

„I to je jedno!" zavrčel bera nůž i chléb, aby si ukrojil. „Já se u vás neštítím — to je to..."

Marně však se namáhal tupým nožem ukrojiti skyvičku tvrdého a suchého chleba, jenž se mu v ruce drolil.

„Dovolíte-li, posloužím sama!" nabídla se ochotně Vorovková.

„Ah, to by tak — to by tak!" odmítal drsně představený, při čemž odložil nuž, sáhl do své kapsy, vytáhl svou „žabku" a otevřev ji, vylomil ze skyvy kousek kurky, kterou napíchl a začal obalovati solí.

„A teď byste mi snad taky mohla jednou upřímně povědít," počal po chvíli, „jak to myslíte stran vás a toho úřadu..."

Po té vstrčil solí obalený kousek kůrky do úst a začal jej pojídati, až to chrupalo, jakoby oříšek louskal.

„Jak to myslím?" opáčila paní Božena, nevědouc okamžitě jak odpověděti.

„Nu," vyložil představený lakonicky, „chcete-li nebo — nechcete-li tu zůstat..."

Teprve nyní domnívala se pochopovati, že by si přál slyšeti, že chce zůstat, a také v tom smyslu, ovšem s podmínkou odpověděla:

„Ah, jak rádi bychom zůstali, pane představený. Jeť zde tak krásno — lidé tak dobří, upřímní, poctiví — slovem, my bychom byli spokojeni... Ale živobytí je tu pro nás krušné — —"

„Vy tu tedy zůstat nechcete — to je to!" zvolal drsně představený; ale hned na to, jakoby příkrého tónu svého litoval, dodal vlídněji:

„Nu — já se tento ani nedivím... Kde pak brát a nekrást? — he? To je to!"

Paní Božena svěsila smutně hlavu a zadívala se před sebe na stůl.

„Ale což?" ozval se po chvíli představený s jakousi nesmělou rozhodností, jakoby chtěl pronésti něco rozhodně nutného a přece se bál odporu. „Což kdyby tak někdo o vás — to je: kdyby se vás tak někdo ujal — nebo kdybyste tak každý den našla za oknem něco takového jako dnes — —?"

V tváři paní Boženy kmitly svrchované rozpaky.

Muž, jenž ji byl v tak krátké době svými zdánlivě nemotornými, a přece zcela zřejmě účelnými

dotazy a odpověďmi tolikrát do rozpaků přivedl, počínal se jí jeviti v zcela jiném světle nežli doposud.

Nebyl to člověk duševně obmezený; naopak — přes všechnu nemotornost v chování a výrazu přece jen duševně vyspělý, prohnaný.

Tentokráte vskutku nevěděla, jak odpověděti, by představeného neurazila.

Několik okamžiků snažila se tvářiti, jakoby slovům jeho sice dobře nerozuměla, ale jakoby jí přece jen byly milé. Náhle bolestně zaúpěla a zaúpění to bylo pro okamžik její spásou, že nemusila odpovědít přímo.

„Co je vám — co?“ optal se představený s drsným soucitem.

„Ach, moje klouby!“ vzdychla bolestně, ačkoli právě v okamžiku necítila nežli brnivé popichování. „Nejspíš bude co nejdřív změna povětrnosti...“

„Taky jsem řek' už odpoledne,“ dotvrdil představený, „když tu a tam vylez' nad lesem mráček. Dostaneme déšť nejspíš v noci nebo k ránu...“

A zase nastalo mlčení skoro až trapné.

Paní Božena tvàříc se, jakoby trpěla, upírala zrak do klínu, kde měla obě ruce složeny.

Představený dívaje se jí upřeně do očí pohrával nožem na stole ležícím, toče jím na plocho nebo jím pobřinkávaje.

„Když vy tedy,“ ujal se konečně zase slova, „nechcete ani tak, ani onak, tedy —“ následující pronesl s přátelskou úslužností — „už se nějak u hejtmanství postaráme, abyste se odtud dostali...“

Tvář paní Boženy zazářila radostí.

„Jakže? Vy byste chtěl — vy byste byl ochoten?“ zvolala skoro jásavě. „Oh, jakým díkem bychom vám byli zavázáni!“

„Eh, láry, fáry!‘ odsupnul si představený. „O to našinec nestojí. Může-li něco udělat, proč by neudělal — ne? A já, jak víte, mohu všechno — na moje slovo u hejtmanství už něco dají... Řeknu-li, tak a tak — — musí se tak taky stát... To je to!“

Paní Božena naslouchala se zatajeným dechem, upírajíc radostí rozjiskřený zrak neodvratně na představeného, jehož tvář byla sice doposud klidna, ale z jehož očí přece jen sálal podezřelý oheň.

V tom pozorovala, že se v jizbě nápadně přitmělo.

Pohlédnuvši k ohništi postřehla, že byla v zmatku a úzkosti rozsvítila jen krátký a tenký kousek louče, jenž poprskávaje a čoudě právě dohoříval.

Chtěla tudíž vstáti, by dohořívající louč vyměnila za jinou; leč představený ji chytil za ruku.

„Kam pak zas!‘ zamručel.

Pověděla.

„Eh! Nač pak? To my tedy půjdem' raděj k nám,“ zavrčel nevrle a s výčitkou dodal:

„Když nás tu nechcete mít!‘

„Ale tak já to nemíním, pane představený,“ zvolala paní Božena úzkostlivě a vstala.

Představený učinil po jejím příkladu a poodstoupil několik kroků, jakoby se obracel k odchodu.

Paní Božena popošla za ním — a po chvíli stáli oba tváří v tvář, dívajíce se jeden druhému do očí.

Tvář paní Boženy byla v mihotavém světle dohořívající louče, která již jen chvílemi vzplanula, tak neodolatelně krásnou, že Mihulka nemohl se ubrániti pocitu nejpříjemnějšímu. Tvář jeho rozšklebila se k odpornému úsměvu...

Náhle zvedl ruku a štípnuv paní Boženu do jedné líce, zahučel:

„Nu, hezoučká jste — jako panenské jablíčko..."
Paní Božena chtěla couvnouti, ale pohyb ruky představeného byl tak prudký a neočekávaný, že zůstala jako v ztrnutí.
Přes to vzpamatovala se v několika vteřinách. Rychle popošla k ohništi, by vyměnila louč.
Představený ji následoval.
„A za jednu hubičku — víte, co bych dal?" pravil dutě a skoro zajikavě.
Neodpověděla. Slova ta vehnala ji všechnu krev do tváře. Chvějící se rukou sáhla po dohořívající louči...
Představený chopil ji za ruku, jakoby jí v tom chtěl zabrániti, ale zároveň snažil se ji druhou rukou obemknouti v pasu.
Paní Božena vytrhla dohořívající louč i se svícnem a couvla tak prudce, že představený zůstal bez hnutí...
Tak stáli chvíli proti sobě mlčky, načež paní Božena pomalu couvala až ku stolu.
Představený ji následoval...
„Ne, ne!" vzkřikla náhle divoce, zamávnuvši loučí nad hlavou.
Louč ještě jednou nápadně zplanula a osvítila zcela jasně jizbu i neobvyklý výjev.
Představený však nedbal výkřiku, tím méně malomocného zamávnutí ruky.
Přistoupil k paní Boženě tak těsně, že cítila horký jeho dech na své tváři a viděla zcela zřejmě příšerně se lesknoucí jeho oči.
V smrtelné úzkosti, která se jí zmocnila, hmátla druhou rukou po noži ležícím na stole a beze slova zamávla jím nad hlavou.

Zarudlý blesk, jenž se od nože odrazil, šlehnul představenému tak neočekávaně do očí, že couvnul tentokráte on...

Tak stáli oba zase chvíli proti sobě.

On s mračným, divokým výrazem, ona s výrazem rozlícené, ale náhle zkamenělé čarokrásné furie.

„Nu, nechcete-li, já vás nutit nebudu," zavrčel konečně představený urputně. „Ale nemyslete si, že budu chtít taky něco já! To tak! To by — —"

Nedořekl; ale paní Božena pochopila — vše bylo ztraceno.

Ruka s nožem jí jako bez vlády sklesla — nůž vypadl jí z ruky.

Druhá ruka, v které držela skoro již dohořelou louč, třásla se jako v zimničném záchvatu.

Představený odvážil se tudíž ještě jednou.

Postoupil a ona — necouvla...

Usmál se a ona — sklopila zrak...

Nahnul se k ní a — ona zůstala jako v ztrnutí..

Náhle ji objal a políbil a — ona se nebránila —

— Jen hluboký vzdech vydral se jí z prsou bouřlivě se vlnících...

Hrůza projela jí všemi údy.

Člověk, jenž ji byl právě políbil, zhnusil se jí v té míře, že jej prudce odstrčila, až zavrávoral.

Ale představený využitkoval okamžik: Vyrval jí louč z ruky a zahodil...

V jizbě zavládla skoro tma...

S výkřikem zděšení chtěla paní Božena prchnouti. Ale místo ku dveřím zahnula v zmatku k posteli mužově...

Představený dostihl ji těsně u lože a přes tuhý, skoro zoufalý odpor přece ji zase objal...

Úpěla, vzlykala, plakala, ba několikrát vydral se z prsou jejích výkřik tak zoufalý, div krev nestydla v těle...

Ale představený držel ji křečovitě objatu a líbal ji — — — až — — — — — — — — — — — — — — — — —

Asi po čtvrt hodině opouštěl představený chatu, kdežto paní Božena, ležíc na loži mužově, vypukla v tak křečovitý pláč, že se zdálo, jakoby jí srdce lítostí a bolestí pukalo...

V tváři představeného pohrával úsměv żarputilé uspokojenosti.

Šel z počátku pomalu, co noha nohu mine — jakoby se ostýchal; ale posléze přece vykročil statněji.

Po několika stech krocích se zastavil, vyndal z kapsy dýmku, vyklepal ji a znovu nacpav, zapálil.

Teprve po několikerém zabafnutí pohodil nedbale a pohrdlivě hlavou a odlehčil si polo mrzutým a polo lehkomyslným „Eh!‘ — a šel loudavě dále touže cestou, kterouž chodíval „anarchista“ Vorovka — — — —

— — — —

V téže skoro chvíli, v které Mihulka opouštěl Vorovkovu chatu, opouštěl Vorovka Mihulkuv statek krokem skoro vrávoravým, nevěda skoro ani, co se s ním děje.

Zahnul k domovu, by své Boženě pověděl, co a jak se bylo stalo...

Bankovky držel v hrsti scumlané skoro křečovitě.

Teprve za návsí u potoka strčil je do kapsy a šel dále...

Na lávce, na které byl Vorovka v noci shodil věnec do potoka, setkal se s představeným.

„Aj! Kam pak, filuto?' vzkřiknul Mihulka, nutě se do rozmarného rozpoložení mysli. „Domů? To by tak — to by tak! Hajdy nazpět! Teď se půjde do hospody!..."

„Tentokráte, prosím, pane představený, promiňte," ozval se Vorovka, snaže se potlačiti prudké hnutí mysli. „Není možno. Slíbil jsem ženě — čeká — —"

„Eh, láry fáry! Nechte ženu ženou — ať čeká!" odpověděl představený. „Moje Brigitta taky musí čekat... A ta je přec jinší kos — he?..."

„Ale tentokrát já sám — věřte, pane představený — není mi volno," namítl Vorovka.

„Ah, po jednom, po dvou džbánech už se líná krev rozpálí — —"

„A také dnes nemám, čím bych — —"

„Eh! To je nejmenší!" vyhrkl Mihulka. „Dnes mám den, jako nikdy... Dnes platím — he?"

„Ale stará Rorejsová umírá," odvážil se Vorovka k poslední námitce, která však neučinila na představeného nejmenšího dojmu.

„Nechte ji umírat!" zavrčel. „Nepomůže-li jí Háta nebo doktor — my jí nepomůžeme!... A to tak! Když je v hospodě jux, to přijdete — když se vás nikdo neprosí... A kdyby tam bylo smutno, chcete domů... A mne byste tam nechal zívat na holou zeď — he? Známe tě, ptáčku — známe! A proto," kázal s rozmarnou přísností, „hajdy se mnou do hospody!"

Vorovkovi nezbylo, nežli uposlechnouti.

Stlačiv scumlané bankovky hluboko do kapsy, obrátil se a přešel lávku.

Představený přešel lávku za ním, načež šli mlčky podle sebe směrem k Rorejsově krčmě.

VIII.

V šenkovně Rorejsovy hospůdky bylo tentokráte zamlkleji než obyčejně z večera, dokavad se nerozproudila zábava, — z pravidla ovšem jednotvárná, nehlučná a všední.

Přes to vše, že nad domem snášel se vždy níže tajemný anděl smrti, tak že se skoro zdálo, jakoby bylo pozorovati i mrazivé zavívání příšerných jeho křídel — sešli se hosté, zvlášť každodenní jako kdy jindy.

Především byl zde mrzák Brzdíček, jenž přijíždíval ze žebravých svých potulek přímo do hospody, by se navečeřel, nežli přijdou jiní hosté.

Pes jeho, Kartuš, zapřažený do vozíku, ležel nikým neznepokojován před hospůdkou, kdežto Rorejsova fena Fišlifutri byla uvázaná ve dvorku a občas z temna zavyla, aniž by tím Kartuše z klidu jeho vyrušovala.

Kartušův pán seděl již asi od páté hodiny odpolední za stolem na témže místě jako včera. Byltě se navečeřel dříve, nežli kdo jiný přišel, a bavil se zatím nejvšednějším zpusobem: rozhazovalť karty po stole a zase je skládal, aby je po chvíli zase rozhodil.

Když se začalo smrákati, přišel i soused Lopíček a po několika minutách kmotr Votýpka.

Později dostavili se ještě někteří hosté ku stolu „plebejcův", takže — když rozžehnuto světlo, bylo v hospůdce osm hostů, z nichž každý seděl na témže místě jako minulého večera.

Po příchodu Lopíčkově přestal si pan Matýsek hráti kartami a vyměnil se sousedem několik slov o beznadějném stavu Rorejsovy ženy, což skoro do slova opakováno, když dostavil se kmotr Votýpka a zaujal místo po pravé straně páně Matýskově.

Když přišel představený s Vorovkou, uvítal je Brzdíček hned na prahu skoro radostným „Ah!"

I tito dva zaujali místa jako minule, jakoby i dnes čekali, že dostaví se agent Horyna.

U stolu „honorace" scházel tudíž kromě Horyny jen starý granátník Pitrdle, jenž však byl v hospůdce hostem občasným a zároveň nad míru řídkým.

U stolu „plebejců" scházel z každodenních hostů Florian Helebrand.

Ostatní, kteří u stolu toho sedávali, byli hosté jako starý Pitrdle jen občasní.

Z počátku byla zamlklost u obou stolů všeobecná.

Rorejs obsluhoval hosty jako kdy jindy ochotně, ale s nápadně smutným výrazem v tváři.

Někdy, zvláště když se ten neb onen host zeptal: „Jak je?" — nemohl skoro ani odpovědít a měl ihned plné oči slzí.

Ale což naplat!

Posloužit musil — vždyť to bylo jeho „živobytí", jak říkával. Setřel tedy slzu, nebo jí vůbec ani nesetřel a vyhověl každému přání svých hostů s obvyklou ochotou a obyčejně mlčky.

Tentokráte mu nemíchání se do hovoru hostů u přítomnosti představeného nepřicházelo ani dost

málo za těžké; byltě rád, že mohl mlčeti nebo nanejvýše odpovědít nebo se optat co nejlakoničtěji.

Jakmile se naskytla příležitost, „zaskočil“ do komory, kde žena pracovala k smrti, a musil býti od mnohého hosta dvakrát, mnohdy i vícekrát volán.

Nikdo však mu toho ve zlé nevykládal.

Kromě hostů u stolu „plebejcuv“ jevili toliko jen ještě dva: Brzdíček a Lopíček, — kterýmž se patrně prodlením dne nebylo pranic neobvyklého přihodilo, — obvyklou fysiognomii a také se tak chovali.

Lopíček pokusil se několikrát „zaprášit si“, ovšem nevinně a bezúčelně a bylo to přijato jak obyčejně s pouhým úsměvem neduvěry, aniž by byl někdo odporoval a tak Lopíčka dráždil k napínání sil, aby novými výmysly za pravdu vydávanou lež opodstatňoval.

Mrzák Brzdíček byl bodré mysli, jakoby ho nebylo po celý den pranic podráždilo nebo docela popudilo.

Občas mu uklouznul i lehynký vtipeček a skoro se zdálo, že by ho dnes hned tak něco nepohnulo k zaláteření, kterýmž obyčejně nikterak neskrblil.

Kmotr Votýpka byl však nápadně podmračený, jakoby se v duchu zabýval závažnou a nehrubě příjemnou nebo docela mrzutou záležitostí. Z vlastního popudu nemluvil a skoro na nic se nedotazoval, a byl-li tázán, odpovídal úsečně, skoro až zarputile.

Vorovka jevil nápadnou zamlklost a zamyšlenost skoro až zádumčivou.

I on z vlastního popudu na nic se netázal a nebyv také skoro nikým na nic tázán, seděl klidně se zrakem skoro do prázdna upřeným, jakoby v du-

chu meškal mimo společnost, která proň neměla nejmenší zajímavosti.

Nejnápadnější změnu jevil představený Mihulka.

Vešel sice s jakousi, ovšem sotva pozorovatelnou ostýchavostí, jako člověk, jenž se domnívá, že setká se s někým, kdo mu může říci něco nadmíru nepříjemného přímo do očí.

Ale jakmile se rozhlédl po krčmě, pousmál se sebevědomě, ba skoro hrdě a zasednuv na své místo vyklepal si dýmku a odloživ ji čekal chvíli, až povychladne, načež ji začal pomalu zase nacpávati.

Toto jeho počínání sledováno všemi mlčky. On sám vykonal důležitou tuto předehru, aniž by byl na někoho pohlédl.

Teprve když si zapálil a několikrát zabafal, rozhlédl se kolem po hostech u stolu „honorace", jako by chtěl říci:

„Tak jako já nezabafne si dnes žádný z vás — krňousové!"

„Nu, co nového?" bylo vše, čím poctil společnost a která mu odpověděla několikým: „Nic", načež všickni chvíli mlčeli.

„A což?" ozval se posléze pan Matýsek, ukázav s vyzývavým úsměvem představenému celou hru karet.

Představený však zavrtěl záporně hlavou, odplivl si skrze zuby a bafal jako o závod.

„Ještě ne," pronesl se Lopíček.

„A já dnes tak jako tak nehraju," doložil Votýpka.

Pan Matýsek položil klidně hru karet před sebe a začal po svrchním listě prsty pravé ruky pobubnovávati.

Skoro po pět minut nepřerušil nikdo mlčení. Všickni jen popíjeli — někteří častěji a s chutí, jiní jen občas a jaksi z pouhého zvyku nebo z pouhé nudy.

I u stolu „plebejců“ rozhostila se po výměně několika frásovitých dotazů a odpovědí zamlklost skoro trapná.

„Brr!“ ozval se konečně kdosi. „To mně svrbí kuří oko!“

„Dostaneme tedy déšť!“ vyložil jiný.

„Jakž bychme nedostali, když už vylézají mraky nad lesy,“ ozval se třetí.

„Nu, ať si prší a třeba hrom bije,“ připomenul čtvrtý. „Mně nic nezmokne, leda že dřevěnky drobet zvlhnou.“

„Ale hrom ti muže rozbít barák na cimpr campr,“ zasmál se pátý.

„Kéž by nebeský pán buh dal!“ odpověděl čtvrtý s líčeným povzdechem. „Tak bychme se aspoň zbavili ženy — —“

„Snad nemyslíš, že by se hrom opovážil také bít do ženy?!“ zvolal první, jenž si byl stýskal na svá kuří oka.

„Jak pak ne?!“ odtušil oslovený. „Do žen přec pere — jen to praší...“

„Ale ne do takových, jako je tvoje,“ namítal třetí. „Ta by mu hned po první ráně dala co proto — ne? Spustila by svou řehtačku a ubohý pan hrom by perendil z baráku, že by ho ani Florianek nedohonil.“

„Aj! Kde pak vězí Helebrand?“ optal se čtvrtý, patrně, aby rozhovor převedl od své ženy na jiný předmět.

„Nejspíš ještě někde očumuje," připomenul třetí, načež i u tohoto stolu zase všickni se odmlčeli.

„A což starý graňafous Pitrdle?" optal se po chvíli u stolu „honorace" pan Matýsek, zapaluje si nový pašovaný doutník.

„Nu, ten si dá na půl roku zajít chuť," odpověděl Lopíček. „Měsíc mu bude hlava brnět, dva měsíce břicho kručet a čtvrt leta — —"

Další řeč Lopíčkovu přerušil představený.

„Rorejsi! Rorejsi!" zavolal.

Hostinský pospíšil, aby vyhověl přání „hlavy obce".

Představený, jenž v krčmě zřídka kdy večeříval, poručil si k udivení všech „něco" k večeři.

„Dle všeho dnes doma buď nevečeřel nebo mu nechutnalo," pomyslili si všickni; ale nikdo ani nehlesnul.

„A tadyhlenc — Vorovkovi taky!" pravil představený k Rorejsovi, když již se chtěl oslovený vzdálit — a hosté divili se ještě více.

Ale ani nyní nikdo nedal podivení svého na jevo kromě pana Matýska, který sarkasticky připomenul:

„Pan představený je dnes ňák špendábl. Totě skoro — jakoby byl vyhrál — —"

„Kdo ví — kdo ví?!" zahučel Mihulka s dvojsmyslným úsměvem, jakoby přisvědčoval a přece nechtěl s barvou ven.

„A pro nás neobjednáte pranic, pane představený?" dráždil Brzdíček sarkasticky se usmívaje. „Já jsem sice už po večeři ;ale tak něco pro chuť — jako herink nebo sardel — by neškodilo."

„Pro mne?!" ušklíbnul se představený, jakoby chtěl i nechtěl vyhověti.

Ale hned na to vzkřiknul rozhodně:

„Hola — Rorejse! Deset herinku sem! Deset!"

„Kakrahnáte!" zvolal s líčeným udivením Brzdíček. „Tohlenc bude ňáká traktace!"

„A žížeň — žížeň," doložil Lopíček. „To budeme musit z hospody rovnou cestou — k potoku."

Představený se samolibě usmíval.

Možná, že by byl i něco pronesl, ale pozornost celé společnosti obrácena jinam.

Ve dveřích objevil se starý Pitrdle s trpce bolestným výrazem v ohyzdné tváři.

„Pán buh rač dáti vespolek dobrý večer!" zaskuhral a popošel.

„Pěkně vítáme, pane Augustine!" vítal Brzdíček přívětivě. „Jen pojďte dál — pojďte a seďněte!"

„A jak pak jsme se vychrounili po včerejším flámu?" optal se Lopíček, když si byl Pitrdle usedl na totéž místo jako včera.

„Ah, špatně, — mizerně, vážený pane Lopíčku," odpověděl starý granátník, trpce se usmívaje, jakoby polykal pelyněk. „Hlava ještě brní, jakoby mi do ní bylo nalezlo pul věrtele brabencu — —"

„A přece jdete zas na flám?" ozval se Lopíček s výčitkou.

„To já jen tak na chvilinku, na malou chvilinku," omlouval se staroch. „Jaká, prosím, pomoc, když člověka dcera pošle."

„Dcera — Kačenka vás poslala do hospody?" zadivil se Brzdíček.

„Kdož pak jiný, prosím?" odvětil Pitrdle. „Jakž pak bychme se mohli opovážit, kdyby Kačenka — — Ale to je tak... Já nechtěł a Kačka prálą: „Jen jdi, tatíčku, jdi!" A tak jsem šel — a tuhlenc to vám, pane Matýsku, nesu..."

Poslední slova provázel ochotným, skoro možno říci obětavým úsměvem.

Zároveň vytáhl z kapsy malý balíček a položiv jej před Brzdíčka, zadíval se mrzákovi upřeně a jaksi radostně do očí.

„Mně — mně že tohlenc nesete?“ zadivil se pan Matýsek, vrtě hlavou a upíraje zrak na předmět, zabalený do umolousaného potištěného papíru.

„Arciť — vám — vám, pane Matýsku!“ odpověděl staroch dobrodušně. „Což pak už nevíte? Nepamatujete se?“

„Nevím — nepamatuju,“ odtušil tázaný, potěžkávaje balíček, jakoby chtěl dle váhy uhodnouti, co asi obsahuje.

Tvář starochova poněkud se zachmuřila, ale hned se zase vyjasnila.

„Ah, to vy jen tak povídáte špásem, pane Matýsku,“ připomenul a vzav Brzdíčkovi balíček z ruky, přivoněl k němu, tváře se, jakoby obsah páchnul nejlibější vůní.

„Co pak to je — co?“ optal se Lopíček zvědavě.

„Přičuchněte!“ vybízí Pitrdle Lopíčka a strká mu balíček přes stůl pod nos.

Lopíček přičuchnul a vtáhl dech do sebe tak nápadně, že by snad byl poznal obsah balíčku po zápachu i skrze dřevo, neřku-li skrze pouhý papír.

Zraky všech byly upřeny na Lopíčka. On však buď skutečně ničeho necítil, nebo se tak jen tvářil; nedalť nejmenším hnutím vráskovité tváře znáti, co asi balíček obsahuje.

Starý Pitrdle položil tudíž balíček před sebe a počal jej pomalu a opatrně rozbalovati. Sotva však

porozbalil část nejsvrchnějšího papíru, ozval se netrpělivě pan Matýsek:

„Eh, ke všem všudy krucihnátům — co pak to je?"

„Přivoňte si tedy!" vybízí staroch a strká porozbalený balíček k nosu mrzákovu. „Voní to jako mandle."

Při tom se pousmál a olízl spodní ret, jakoby sám dostával laskominy.

Mrzák sice přivoněl, ale i on buď necítil nebo nechtěl dáti na jevo, že něco cítí. Pokrčilť jen ramenoma a usmál se, jako člověk, jenž nechce pokazit připravovaný právě žert.

„No, to jsem jako zpitomělý," ozval se Pitrdle klada balíček před sebe a rychle jej rozbaluje.

Rozbalil však pouze vrchní papír, pod kterýmž byl ještě jiný papír, skoro úplně zamaštěný.

Teprve nyní vtáhl pan Matýsek nápadně vzduch do sebe, jakoby z daleka voněl a vykřikl:

„Aj, králíček, králíček, není-liž pravda, pane Augustine?"

„Ovšem, ovšem," přikyvuje staroch.

Rozbaliv pak i zamaštěný papír klade před pana Matýska žluťoučký kus hřbítku uvařeného králíka.

Pan Matýsek se ušklíbnul; ale hned se začal zase nuceně usmívati řka:

„Ah, teď už vím. Vždyť jsem si zamluvil zbyteček u panny Kačenky..."

„Nu, tak — nu tak," vpadl Pitrdle skoro vítězoslavně a hned začal nutit:

„Jen ochutnejte, ochutnejte, pane Matýsku! Masíčko jako mandle — jen se rozpadává — učiněný dort... Přivoňte, přičuchněte!"

Ale Matýsek marně se namáhá potlačiti vždy zřejměji se jevící známky nechuti.

„Škoda, škoda,“ vypomáhá si výmluvou, „že jste nepřinesl dříve, pane Augustine — před večeří... To bych si byl pochutnal! Teď jsem syt — po večeři — to víte — teď jen splachovat!“

Rozradostněná tvář starochova se kaboní; ale další řeč mrzákova jej přece usmiřuje.

„Ale po půlnoci,“ pokračuje mrzák, „nebo zejtra ráno si pochutnám. Vyřiďte, prosím, dobré, hodné Kačence, že jí pěkně děkuju a že jí oplatím...“

Po té zaobalil zbytek nebohého Šebestianka do papíru zamaštěného i nezamaštěného a vstrčil jej do kapsy v pevném úmyslu, že — jakmile vyjde ven, hodí to na pospas svému Kartušovi...

U stolu „plebejců“ sledovali rozmluvu tu i celý výjev napjatě a skoro se závistí...

Bylo zřejmo, že mají všickni laskominy; ale že neodvažují se vyrušovat. Jen chvílemi si něco šeptali.

Zbytky Šebestianka, jimiž byl mrzák opovrhl, byly by každému přišly vhod jako nejvzácnější lahůdka.

Zatím byl Rorejs přinesl starému granátníkovi pivo, představenému a Vorovkovi večeři — a úryvkovitý hovor přesunul se k předmětům jiným.

Teprve když se představený a Vorovka najedl a Rorejs přinesl i objednané a připravené slanečky, stal se hovor všeobecnějším, ale byl přece jen planý.

Zatím byl se do hospůdky v pravém slova smyslu připlížil i Florian Helebrand a zasedl na své místo za stůl „plebejců“.

Tvář měl zavázanou šátkem a soudruhům u stolu pošeptal, že ho „strašně bolí“ zuby.

Společnosti u stolu „honorace“ nevěnoval žádné pozornosti a nesúčastnil se ani planého, šeptem vedeného hovoru u stolu „plebejcův“, odkud zase s jakousi lakotou pohlíženo ku stolu „honorace“, kde zahájena „traktace“ pojídáním slanečku.

Chvílemi mrsknul Helebrand okem po strýci Votýpkovi, kterýž seděl klidně a ani jednou ku stolu „plebejcův“ nepohlédl, nejevě v tváři, nežli podmračenost jako dříve.

Slanečky zmizely v několika málo minutách. Vyjímaje Vorovku, jenž se omluvil, pojedl každý z hostů dva.

„A ještě deset — dvacet herinků!“ vzkřiknul představený na Rorejsa, když se byl hostinský objevil v šenkovně.

„Snad už jich tolik ani nemám,“ připomenul Rorejs.

„Podívejte se!“ zavrčel představený.

Rorejs uposlechl.

Hosté, kteří si byli na slanečkách pochutnali, začali chutě zapíjeti.

Za nedlouho přinesl Rorejs znovu objednané slanečky, ale již jen čtrnáct kusu — více neměl v zásobě.

„Nu, nic nedělá!“ míní představený a vybízí hosty, by pojedli.

Všickni s chutí sáhli po lahudce; ale sotva byli pojedli ždibeček, nechtěli více. Slanečky páchly po petroleji, což byli hosté puvodně nejspíše ani nezpozorovali.

„Hola, hej, mládenci!“ obrátil se představený ku stolu „plebejcuv“. „Nepojedli byste ždibeček herinka?“

„Ah, s radostí, poníženě děkujeme!“ zaznělo z několikera úst současně.

A jeden z hostů rychle se zvedl, ale ostýchavě se přiblížil ku stolu „honorace“.

Představený ukázal dýmkou na hliněnou misku a miska putovala se stolu „honorace“ na stůl „plebejcův“.

Jako dravci vrhli se hosté na lahůdku.

V několika málo minutách byla miska prázdná. Slanečky pojídány i s kostmi s úžasným chvatem a zároveň se závidění hodnou chutí, která i přesyceným u stolu „honorace“ dělala laskominy.

„Ale kdo nám teď uhasí žízeň?“ ozval se pan Matýsek učiniv notný doušek a stavě džbánek hřmotně na stůl.

„Já mám chřtán jako pec,“ připomenul starý Pitrdle labužnicky se usmívaje.

„A mně je, jako bych byl rozžvýkal za čtverák pepře,“ doložil Lopíček.

„Pijte tedy, haste!“ vybízel představený. „Haste, haste!“

„Haste, haste — hoří!“ zvolal i kmotr Votýpka, jenž byl dnes obzvláště skoupý na slovo, ale jejž všeobecně se rozproudující hovor začal již také zajímati.

„Ale kdo zaplatí? Vždyť vypijeme sud!“ namítl Bizdíček svlažuje si chutě hrdlo.

„Kdo zaplatí?“ vzdychnul si starý Pitrdle napiv se jako upejpavá panenka.

Tak a podobně ulevovali si, ovšem šeptmo i u stolu „plebejcův“.

Představený se pásl na těchto laskominách žíznivců se zjevnou zálibou po delší chvíli, usmívaje se, jakoby chtěl říci:

„Nu, tentokráte jsem vás pořádně napálil."
Náhle však zavrčel:
„Eh! Kdo že to zaplatí?'
A po chvíli doložil:
„Třeba já!'
Slova ta přijata s všeobecným jásotem.
Jen Vorovka a Helebrand seděli v myšlenkách pohříženi, jakoby se v krčmě nedělo pranic neobyčejného.
„Rorejsi, Rorejsi!' zavolal představený, když se hostinský objevil. „Konev piva — ale tu největší!'
Za nedlouho objevila se na stole „honorace' asi desítilitrová konev.
„A tamhle, mládencum,' kázal představený ukázav ke stolu „plebejcův', „taky konev!... Platím dnes, co kdo vypije."
Dosavadní udivení skoro všech změnilo se v pravý úžas.
Něco podobného nebyla „hlava obce' doposud nikdy učinila. Nikdo ji vůbec nepokládal něčeho podobného za schopnu...
„I kakrahnáte!' zvolal mrzák Brzdíček několikrát mezi směsicí řečí. „Co pak se to dnes přihodilo, že je pan představený tak špendábl... Totě jakoby byl od paní Brigitty dostal za vyučenou..."
Představený však nikterak nechvátal ukojiti zvědavost. Šešklebovalť jen drsnou tvář k polochytráckému a polotajemnému úsměvu — pobafával, odplivoval a občas něco zavrčel.
Na stole „plebejcuv' se objevivší konev, z které připito především jiným „na zdraví a dlouhá léta pana představeného Petra Mihulky' — podána jen jednou kolem stolu a vyprázdněna.
Rorejs poznovu ji naplnil.

U stolu „honorace“ pito umírněněji, vlastně méně hltavě, ale přece statně, takže i zde musila býti konev za nedlouho znovu nalita.

Zábava, vlastně všední, bezvýznamný a bezúčelný hovor začínal býti vždy živější a nenucenější.

Za nedlouho nikomu ani nenapadlo, že se byl zatím anděl smrti snesl tak hluboko nad dům, že zdálo se již, jakoby se příšernými křídly dotýkal okénka komůrky, v které Rorejsova žena vedla poslední zápas — ba nikdo si ani nevšimnul, že nejen Rorejsova fena Fišlifutri ve dvorku, nýbrž i Brzdíčkův Kartuš před krčmou několikrát tak úpěnlivě zavyli, jakoby větřili umrlčinu...

„A jak pak jen my panu představenému oplatíme?!“ ozval se po chvíli bzučivého hovoru starý Pitrdle tak významně a hlasitě, že skoro všickni umlkli.

„I na to je dost času, až — vyhrajete!“ odpověděl úšklebně představený.

„A máme tu už los?“ optal se chvatně starý granátník.

„Eh, co vás napadá!“ vyložil pan Matýsek. „Asi tak za týden nebo — —“

„A nebo,“ vpadl Lopíček, „nás chlap napálí a nepošle nám nic.“

„Pro umučení Krista! To snad ne!?“ zvolal starý Pitrdle s tak opravdovou úzkostí, že se ostatní nemohli zdržet smíchu.

„Vždyť je to Rorejsův kamarád!“ vyložil Brzdíček. „A Rorejs má peníze — o ty tedy přijít nemůžeme...“

„Ah, tak!“ oddechl si staroch a po krátké pomlčce se optal:

„A mnoho-li tak asi každý z nás vyhraje?“

„Já to rozpočítal dnes na cestě," pochlubil se mrzák.

„Mnoho-li tedy — mnoho-li?" ozvali se Lopíček a Pitrdle současně.

„Čtyřicet zlatých jsme vsadili," počal pan Matýsek vykládati, „a vyhrajeme jedenkrát sto a padesát tisíc — —"

„Jedenkrát sto a padesát tisíc!" opakoval starý granátník sprásknuv úžasem ruce.

„Na jeden zlatý," pokračoval klidně mrzák, „přijde výhra 3750 zlatých — —"

„Jenom tři tisíce!" vpadl zase Pitrdle tonem mírného zklamání a přece radostně.

„Na jeden zlatý — na jeden!" poučil jej pan Matýsek. „Kdo tedy vsadil, pane Augustine, jako vy — pět zlatých, vyhraje pětkrát 3750 — nebo-li 18.750 zlatých —"

„Osmnáct tisíc zlatých!" opakoval opět s úžasem Pitrdle.

„Vlastně bez mála devatenáct tisíc," doložil pan Matýsek.

„Devatenáct tisíc zlatých!" zvolal starý granátník a oči div mu nevylezly z důlku. „Já vyhraju devatenáct —"

„Starého kozla vyhrajete!" vpadl úšklebně představený. „Že jste tak starý a ještě takový blázen — he?"

Příkře výsměšnými slovy těmi byl starý vojín tak zaražen, že sklopil oči a svěsil smutně hlavu.

I ostatní, zvláště Lopíček jevili zklamání.

Jenom Vorovka, jenž byl až dosud skoro ani nepromluvil, zustal i nyní lhostejný, vlastně apathický.

„Dobře tedy, že jsem si nepřisadil," připomenul po chvíli kmotr Votýpka.

„Za to budete litovat, až my vyhrajeme," posmíval se žertem mrzák Brzdíček. „A že vyhrajeme a vyhrát musíme, je tak jisté, jako že — — Nebo — ke všem všudy krucihnátům!"

A udeřil pěstí na stůl, jakoby chtěl štěstí stůj co stůj ze stolu vytlouci.

„Snad byste mi také něco z výhry uštědřili — ne?" ozval se zase Votýpka.

„I ba ne — ba ne!" škádlil Brzdíček. „To byste si musil, kmotře, dojít na pana představeného — ten vás zradil — —"

„Já — já že zradil?" vzkřikl představený drsně. „To tak — to tak! Co mi do toho — —?"

„Nu, vždyť já od vás nic nechci," míní chlácholivě Votýpka.

„A kdybyste chtěl — já nic nedám," zavrčel představený.

Rozhodným, vlastně příkrým tímto odmítnutím hovor o možné výhře a jejích následcích jako na přísný povel umlknul.

Než po několika minutách planého požvatlávání přivedl na to škádlivý mrzák, jenž byl dnes obzvláště v dobré míře, řeč poznovu.

„A co pak byste si tak především koupil, kdybychom vyhráli?" obrátil se k starému granátníkovi.

„Já? Cože bych si koupil?" opáčil staroch, jakoby jej otázka překvapovala a jakoby nebyl o tom vůbec ani přemýšlel.

„Nu, ovšem — vy! Kdož pak jiný, milý pane Augustine!" vykládá pan Matýsek.

„Abych svatou pravdu řek',“ odpověděl po krátkém přemýšlení Pitrdle. „Já pro sebe o tu vejhru skoro ani nestojím — —“

„Aj, aj! To snad ani není možno!“ zadivil se úsměšně mrzák. „Snad byste ty peníze nerozházel?“

„I chraniž pánbů'!“ bránil se staroch. „Já si jen myslím, že tak starý člověk jako já může být rád, když mu dá pánbů' zdraví... Ale moje Kačenka — —“

„Ah!“ uklouzlo mrzákovi.

„Musila by si dát,“ pokračoval starý vojín, „beze všech caviků ušít nové šaty — —“

„Snad hedvábné?“ vpadl Brzdíček.

„Toť se ví, že ne jiné! Jak pak jiné? To by se snad ani pro takovou bohakyni neslušelo, aby chodila jako ledajaká coura — —“

„Snad by to spravil atlas, — ne?“ vpadl opět mrzák.

„Třeba, třeba,“ přikývnul Pitrdle; „ale musil by být, nu, vždyť víte, že tomu rozumím... Sám bych jí to šel vybrat a koupit do města — sám... Dal bych se dovézt... Myslím, že by mně pan soused Lopíček —“

„Příležitost?“ vpadl Lopíček. „I s radostí — s největší radostí! Kdo pak by také neposloužil, kdybyste dobře zaplatil...“

„Ale, ale, pane Lopíčku,“ káral dobrodušně mrzák. „Snad byste si nedal od tak starého muže ještě platit?!“

„Což pak jsem já taky nějaký mladík?“ bránil a omlouval se Lopíček. „A koně taky nejsou zadarmo. Víte, co takový pár koní i s pacholkem za den pojí? Ostatně — pan Augustin nebyl by už takový chuďas jako teď — —“

„A vy také ne!“ vpadl živě pan Matýsek. „Přibylo by vám také tolik — skoro devatenáct tisíc...“

Soused Lopíček přiblble se usmál.

„Než — co pak byste si koupil vy, kdybychom vyhráli?“ pokračoval Brzdíček. „Nový statek — koně — dobytek — —“

„Ah, o to já o všechno nestojím,“ míní Lopíček. „To dělá člověku jen zbytečné starosti. Já bych tak několik stovek dal synovi, aby si přilepšil a ostatní bych zanesl do spořitelny... Tam bych o ně nepřišel — —“

„Leda kdyby udělala spořitelna ‚pangrot‘,“ vpadl mrzák uštěpačně.

Ukázav pak prstem na Vorovku, zádumčivě před sebe pohlížejícího, dodal:

„Ostatně — nejlíp by pochodil asi tenhlenc!“

„Pan Vorovka?“ optal se živě starý Pitrdle.

„Kdož pak jiný?!“ pokračoval mrzák s jistotou, jakoby byl uhodnul Vorovkovy nejtajnější myšlenky. „Myslím, že by se z nás ze všech nejchutěji zasmál do pěstě a — vzal do zaječích...“

„Jak to?... Do zaječích? Proč do zaječích?“ optal se dychtivě Lopíček.

Sám Vorovka nazvedl hlavu a zadíval se zvědavě na mrzáka.

„Já myslím,“ pokračoval mrzák, „že kdyby měl pan Vorovka v cizině od čeho živu být, ukázal by nám paty hned a upláchnul do Bavor a z Bavor, kam by ho oči nesly. A vyhrajeme-li, vyhraje i on. A potom — adié česká země — pan Vorovka zmizí jako stín...“

Kolem úst Vorovkových pohrával lehýnký úsměv.

*

Zdálo se, že mrzákovi v duchu přisvědčuje, ale přece se nechce přiznati přímo.

I představený naslouchal slovům těm pozorně, ba napjatě, a jenom s největším přemaháním potlačil výkřik: „Nu, to bychme se na to podívali!“

Tvář jeho z počátku se zakabonila; ale po chvíli, jakoby mu byla uspokojující myšlenka šlehla mozkem, zase se vyjasnila.

Jelikož na poslední slova Brzdíčkova nikdo neodpověděl, přesunula se rozmluva zase k předmětům jiným. Byla sice vždy všeobecnější, ale zároveň živější, bezstarostnější a bujnější.

Jedna konev piva vyprazdňována na účet představeného po druhé — skoro jako o závod.

I představený přihýbal si nápadně rychle za sebou a mrzák Brzdíček snažil se vynahraditi si, co byl minulého večera zanedbal.

Jediný Vorovka nenalezal dnes na společnosti a na pití nejmenší záliby. Přihýbal si sice, vlastně byl nucen přihýbati si rovněž tak statně jako ostatní; ale tvářil se jen, jakoby pil.

Bylo mu, jakoby seděl na řeřavém uhlí. Několikráte chtěl se vzchopiti a pod jakoukoli záminkou odejíti, nebo se nepozorovaně vytratit a později se u představeného nějak omluvit.

Ale znaje povahu Mihulkovu a obávaje se, že by jej tím právě dnes, když jej představený pozval a byl ochoten i řád zaplatit, v nejvyšší míře popudil.

Zůstal tedy a snažil se s vyjícími vlky na oko výti a čekal jen, brzo-li se naskytne vhodná nějaká příležitost k důvodnému upláchnutí.

Florian Helebrand u stolu „plebejcův“ naproti tomu pil dnes nejen na pouhou zlost, nýbrž i — na vztek...

Snad ještě nikdy nepřišlo mu zdarma poskytnuté pivo tak vhod, jako tentokrát.

Pil dlouhými, vytrvalými doušky, z nichž každý byl by i nejsilnějšího pijáka na polo zalknul; ale Floriánek si přihýbal jako vyškolený piják a píl s bezpříkladnou úsporou času.

A podivno! Tentokráte se mu zdálo, jakoby rozčilující nápoj neměl na něho žádného účinku — jakoby vůbec ani nepil.

Žízeň však byla vždy palčivější, žhavější; nebylo ji možno uhasiti.

Přihýbal si tudíž vždy častěji — někdy více, jindy méně.

Ale nic na plat!...

V duši jeho zuřil nejděsnější démon — málomocný vztek.

Kdykoli pohlédl kradmo neb i zřejmě na strýce Votýpku a postřehl mračný jeho klid, vždy v něm vzkypěl vztek tou měrou, že již již chtěl vyskočiti a vrhnouti se jako rozlícená šelma na strýce.

Ale stud jej vždy zase zdržel. Styděltʼ se dáti na jevo, že byl jakýmkoli způsobem strýcem pokořen, neřku-li aby prozradil, co se bylo v pravdě sběhlo...

Zábava u obou stolů byla vždy nenucenější, ba rozpustilejší.

I vtipy, ovšem nehrubě vybrané, začaly již vždy bezuzdněji prováděti své rejdy — a jenom Vorovka a Helebrand byli zamlklí, ba tento vždy mrzutější. —

— — — —

Zatím co v šenkovně skoro úplně zapomněli, že neobvyklý ruch a šum, hluk, jásot a řev zaléhá ru-

šivě do komůrky, ve kteréž by mělo právě panovati ticho, pracovala v komůrce té žena Rorejsova k smrti vždy namahavěji.

Plápolavý kahánek na rohu kamen umístěný osvětloval komůrku jen matně a chvějivé stíny dodávaly celému okolí rázu skoro příšerného.

Nemocná ležela na znak bez hnutí. Jen prsa se nápadně zdvihala a zase zapadala.

Dech byl těžký, chraptivý. Občas dostavil se křečovitý kašel.

Někdy pronesla vzlykavě a namahavě dvě, tři slova ...

Stará Byšická seděla u lože, číhajíc na každé slovo a na každý pokyn, by nemocné vyhověla.

Dcera Purčí seděla v tmavém koutku na nízké stoličce a tiše se modlila ...

Kdykoli se nemocná na chvíli ztišila a stará Byšická neměla, čím se zabývati, zaletala v duchu z pravidla ku svému Erazímkovi.

Byla o něj sice bez starosti; „ale matka je matka“ — — — —

— — — — —

Erazímek byl zatím strávil den obvyklým způsobem

Procitnuv shledal, že je matka zase mimo chatu. Nepodivil se. Umyl se, oblékl a připravil si sám snídani.

Podojiv kozu a pustiv ji na pastvu, pojedl trochu nadojeného mléka, do něhož si nalámal kousek chleba, načež komůrku uklidil a šel do lesa, by nasbíral a natrhal, čeho se v zásobách nedostávalo.

Vrátil se po poledni, uvařil si trochu „zavrcené“ (polívku: slanou vodu, do níž je zamíchán ždibek

mouky), a šukal pak zase kolem chaty, až nadešel večer.

Tentokráte nevzal ani jednou knihu do ruky.

Bylo mu jaksi podivno, poloteskno a polo svěže — jakoby se mělo něco přihoditi, co jej potěší.

Připomenul si stero věcí, ale žádná ho dlouho nebavila. Duch jeho těkal s předmětu na předmět.

Teprve pod večer, když usedl před chatou pod bez na totéž místo, kde jej byl agent Horyna den před tím spatřil, zdálo se mu, že na něco myslí vytrvale; ale nevěděl na co...

Občas se rozhlédl po okolí.

Viděl, kterak nad lesy vystupují mraky, ale ani ho nenapadlo, že může pršeti.

Zůstal před chatou až do čiré tmy.

Viděl, jak mraky vždy více houštnou a vystupují vždy výše — jak zahalují jednu nápadnější hvězdu po druhé, až zahalily celý obzor...

Vešel tudíž do chaty, zapálil louč na krbu a usednuv opodál, díval se do žlutavého plamínku, až jej někdy přešel zrak...

Zamhouřil tudíž oči a popustil myšlenkám a zpomínkám úplně uzdu — snil...

Posléze, asi tak k desáté hodině se svlékl a ulehl na své lůžko.

Louč v krbu poprskávajíc dohořívala, až konečně dohořela.

V komurce rozhostila se čirá tma.

Chvíli snil hoch se zamhouřenýma očima.

Náhle kmitnul před očima jeho žlutavý zásvit. Otevřel oči; než — kolkolem byla čirá, neproniknutelná tma...

Po několika vteřinách šlehnul komůrkou intensivní záblesk. Hoch postřehl okénkem, že pošlehávají venku z mraků matné blesky.

Dlouho díval se k okénku.

Pobleskávání jej bavilo, ba později jej vylákalo i z lože.

Přiblížil se k okénku, přitáhl k němu stolici a usednuv, díval se oknem ven.

Obloha byla úplně zatažena černým těžkým mrakem, jenž zdál se býti, když se zablesklo, překlenut přes celý údol.

Nepršelo však. Občas, někdy i v přestávkách několikaminutových kmitnul více méně matný zážeh blesku z černého mraku a osvítil na okamžik krajinu.

Temné zahřmění následovalo však doposud ještě vždy po tak dlouhé době, že nebudilo skoro ani pozornosti.

Erazímka zajímaly a bavily zatím pouhé blesky, z nichž jen mnohý šlehnul tak intensivně, že musil hoch přimhouřit oči — — —

— — — —

V téže asi době bylo v krčmě Rorejsově již tak hlučno, jako ve dnech mimořádného veselí — o nějaké svatbě a podobných.

Někdy nebylo vlastního slova slyšeti.

Skoro celá společnost byla rozjařena. Někteří začínali již prozpěvovati, jiní se přeli a hádali — vtip začínal býti vždy smělejší a bujnější...

Náhle vstoupil hostinský Rorejs do šenkovny se slzami v očích. Dovrávorav do koutka ke kamnům, sklesl na stolici jako bez vlády a vypukl v štkavý pláč.

V šenkovně zavládlo na chvíli ticho.

Všichni byli porozuměli, co to znamená...

Někteří vstali a přiblížili se k Rorejsovi, jiní vyšli do předsíňky a někteří vloudili se zvědavě i za práh komůrky, v kteréž Rorejsova žena dodychávala.

Zábava byla přerušena.

Šum a ruch ovšem neustal, poněvadž kromě představeného, Vorovky a Brzdíčka nikdo nezůstal seděti...

Florian Helebrand byl vstal a skoro potácivě vyšel jako jiní do předsíně, odkud se byli někteří vrátili a kam jiní zase vyšli.

V komůrce zatím došlo ku katastrofě.

Nemocná byla se na polo a zároveň naposled vztyčila a sklesnuvši nazpět, zůstala s očima v sloupu ležeti... Bylať v agonii...

Purčí vyskočivši z koutka, zavolala matku jménem, ale matka neodpověděla.

S výkřikem bezměrné bolesti vrávorala ubohá dívka do vedlejší komůrky a u téhož okénka, na něž byl minulé noci Florianek zaťukal, sklesla...

Chvíli setrvala bez hnutí.

Náhle šlehnul venku intensivní blesk.

Dívka se vztyčila a zadívala oknem ven... Zaslechla temné zahřmění a hned po té slyšela jen příšerně hrčivý chrapot z vedlejší komůrky.

Chtěla zpět k matce, aby ji jen ještě jednou spatřila...

V tom šlehl venku nový blesk a dívka postřehla zcela zřejmě Floriana Helebranda potácejícího se odkudsi od návsi ku krčmě...

V bezprostředně následujícím okamžiku však se dívka obrátila a vrávorala k loži umírající matky.

Postála však u lože jen několik minut — matka dodýchala...

S výkřikem, jejž zaslechli i v šenkovně, vrhla se dívka na mrtvolu a křečovitý pláč ulevil poněkud její bolesti.

Na výkřik ten vstal i představený a Vorovka — a oba opustili svá místa.

Jen mrzák Brzdíček zůstal seděti; ale i on byl zmatkem, jenž v šenkovně zavládl, tak vzrušen, že hrubě ani nevěděl, co se děje.

Po několika minutách sem tam přecházení a pobíhání zmatek zase minul a hosté vraceli se na svá místa.

Když vrátil se první host — kmotr Votýpka — z předsíně, seděl Florian Helebrand zase na svém místě.

Ostatní vrátili se nebo zaujali svá místa jeden po druhém.

V šenkovně zavládlo skoro až trapné ticho.

Zábava, která slibovala dnes býti nadmíru bujná, byla osudnou katastrofou přerušena a možná, že se vůbec již ani nerozproudí.

Hosté skoro již jen šeptají... Zamlklost jest všeobecná — — — —

— — — —

V témž okamžiku postřehl však Erazímek Byšický z chaty cosi neobyčejného.

Zdáloť se mu, jakoby se bylo zablesklo; ale nikoli na obloze, nýbrž kdesi níže — nápadně níže...

I zadíval se okénkem pozorněji.

Po kratinké chvíli postřehl podobný zážeh; ale již zcela zřejmě, — z údolu...

Bez rozpaků vyběhl jako laňka před chatu a rozhlédl se po údolu.

Kolkolem však byla čirá tma; jenom tu a tam blikalo žlutavé světýlko z některého okénka.

Náhle — co to?

Hluboko v údolu — asi v místech, kde je Rorejsova krčma — kmitlo čirou tmou cosi jako žhavý jazyk, jenž hned zase zmizel...

Hoch upřel zrak svůj v místo ono napjatě.

Po několika vteřinách postřehl, že žhavý jazyk není osamělý — že jich čirým temnem prokmitává několik těsně vedle sebe...

V tom vyšlehl plamen...

„Hoří!" houknul hoch do údolu, až se to daleko rozlehlo.

Výkřik jeho však sotva kdo slyšel; — nikdo se aspoň neozval...

Nad údolem rozkládalo se hluboké ticho...

Vyšlehnutí plamenu však zpozorováno i v krčmě.

„Někde hoří!" zvolal skoro v témž okamžiku, jako byl Erazímek od chaty zahouknul, mrzák Brzdíček.

Upomenutí toho nebylo však vůbec ani třeba. Rudý zážeh šlehl do očí všem a všickni kromě mrzáka vyskočili.

Prvním u okna byl Votýpka, jenž pohlédnuv ven vykřiknul:

„Ježíš Marja! To hoří u mne — moje stodola!"

Zmatek, jenž na výkřik ten nastal, jest k nevypsání. Statek i hořící stodola Votýpkova byly jen asi sto kroků od krčmy vzdáleny.

Všickni spěchali ven...

„Hoří! hoří!" voláno.

Hluk, lomoz a ryk se vzmáhá.

Plamen vyšlehuje vždy mocněji do výše a úžasně rychle se šíří.

Není také divu!

Stodola je kryta jen doškami. Část nízké střechy vyčnívá přes plot na náves a právě odtud šlehá plamen vždy prudčeji do výše.

Černý mrak, sklenutý nad údolem, vůčihledě rudne. Prostranství před statkem jest již jasně a přece příšerně osvětleno...

Skoro všickni běží k místu neštěstí... Ale v podnapilosti — co počíti?

Nikdo neví rady — každý jen křičí:

„Hoří, hoří! Pomozte!“

Hluk a pokřikování, jež zaznívá již také z jiných stavení, kde byli požár postřehli, přehlušuje někdy děsný praskot ohně.

První doběhl ku stavení Votýpka. Ale dříve nežli otevřel přivřená jen vrátka, spatřil, že vyskočil někdo z okna v přízemí v košili a kvíle běží směrem k Rorejsově krčmě.

Poznal svou dceru Ludmilu. Leč dříve nežli se rozhodnul, má-li pospíšiti za dcerou nebo vraziti do dvora, spatřil, že dcera klopýtla a že ji někteří vlekou do krčmy.

Vrazil tedy do dvora, kde již čeleď v zmatku pobíhá, nevědouc si rady.

On sám jest jako bezhlavý...

Před statkem hluk a lomoz se vzmáhá; se všech stran sbíhají se lidé, by přispěli ku pomoci...

Náhle zazněl z hluku všem známý ženský hlas paní Brigitty, která byla pospíšila, by řídila ochranné práce.

IX.

Co následovalo, netřeba líčiti.

Střecha stodoly byla již v plném plamenu, jenž šlehal vysoko do výše, plazil se po buližníkové skalní stěně a přeskočiv na nejbližší stáje a chlévy, zachvátil i ty a za nedlouho přesunul se i na sousední statek Lopíčkův, kde začaly hořeti již chlévy poblíž stodoly.

Statek představeného byl od hořící stodoly oddělen Votýpkou zahradou, tudíž skoro v bezpečí.

Veškerá snaha hasících obrácena tedy k zachránění statku Lopíčkova.

Ku cti paní Brigitty budiž připomenuto, že řídila ochranné práce s chladnokrevností a obezřelostí muže nejotužilejšího.

I ostatní, ba i podnapilí, přičinili se ze všech sil přispěti ku pomoci.

Ale veškeré úsilí bývalo by marným, kdyby asi po půl hodině, — patrně následkem mocného rozproudění vzduchu — nebyl se spustil z mraku, nad údolem sklenutého, prudký a vydatný liják.

V osadě bez stříkačky a hasičského náčiní, kam pomoc z cizích osad mohla přijíti na nejvýš po několika hodinách — byl tento déšť pravým štěstím.

Zachránilť aspoň statek Lopíčkův a obydlí Votýpkovo. Stodola, chlévy a stáje Votýpkovy, z části pak i chlévy Lopíčkovy lehly popelem.

Nejkrasší pohled na děsné divadlo měl, jak přirozeno, Erazímek Byšický.

Vorovka zahlédl jen požár v prvopočátcích. Použilť nastalého zmatku, by pospíšil nepozorován ku své ženě Božence.

Požárem ze sna vyburcované obyvatelstvo probdělo skoro vesměs i zbytek noci.

Liják sice zvědavce rozehnal, ale z větší části jen do nejbližších úkrytu, odkud se mohli pohodlně dívati, kterak proudy vod, řinoucí se z krvavého mraku, zdánlivě málomocně zápolí s rozpoutaným živlem, až jej přece jen zkrotily a posléze i utlumily.

Jakmile začalo pršeti, zbyli u požáru jen nejstatečnější a nejobětavější, aby i nyní ještě ze všech sil pomáhali.

Vytrvali skoro do svítání, až nabyli úplného přesvědčení, že nehrozí více žádného nebezpečí.

Mezi nejobětivějšími byla paní Brigitta, která za nejprudčího lijáku řídila práce ochranné povzbuzujíc, kde a jak bylo po jejím mínění třeba.

Hlas její bylo slyšeti mnohdy i za největšího lomozu a hluku; ji samu bylo začasté viděti i na místech nejnebezpečnějších, jako když krov stodoly se sřítil a doutnající kláda jedna svalila se s ohlušujícím rachotem těsně vedle paní představené.

Manžel její byl i tentokráte jako obyčejně, „pátým kolem u vozu".

Snažil se sice jako „hlava obce" přivésti důstojnost svou také k jakési platnosti — pobíhal podle hořícího statku, radil i rozkazoval.

Ale skoro nikdo ho neposlouchal, každý dbal jen rozkazu paní Brigitty nebo se řídil vlastním pudem.

Nejúzkostlivěji počínal si Lopíček, jehož statek byl ohrožen nejnebezpečněji.

Pobíhal jako smyslu zbavený — štkal, plakal a řval — lomil rukama a trhal si vlasy z hlavy...

Možná, že právě tímto svým počínáním přimël mnohé, že s nasazením životů pokusili se o zachránění jeho majetku.

Starý Pitrdle a Florianek Helebrand aspoň přes to vše, že byli podnapilí, napínali veškeré své síly, ba jeden druhého v záchranné práci překonával.

Horlivost jejich byla příkladem i jiným, tak že většina hasících soustředila činnost svou k zachránění statku Lopíčkova a — hořící stodolu, chlévy a stáje Votýpkovy ponechala jejich osudu.

Votýpka sice byl v prvním okamžiku zdrcen; ale v brzku nabyl aspoň tolik duchapřítomnosti, že mohl jako každý jiný horlivý obětavec pomáhati rozpoutaný živel krotiti.

Přičinil se, jak přirozeno, ze všech sil a jedině jemu a paní Brigittě bylo děkovati, že zachráněno aspoň obydlí jeho.

Teprve na úsvitě, když přestalo i pršeti, rozešli se poslední, kteří byli při požáru pomáhali, a mezi kterýmiž byla i paní Brigitta.

Manžel její byl opustil místo požáru hned po jeho utlumení.

Starý Pitrdle a Helebrand vytrvali s paní Brigittou, která neopomenula oba po zásluze za jejich horlivou obětavost pochváliti.

Z obyvatelů celé osady neměly na požáru jen tři osoby nejmenšího zájmu: Pitrdlova dcera Kačenka, která po neklidné noci minulé tentokráte nadmíru tvrdě spala a o požáru nevěděla, pak Vorovka, jenž použil nastalého zmatku a pospíšil domů, — a jeho žena Božena — — —

— — — —

V jakém rozpoložení mysli byl představený ubohou oběť krutých poměru politicko-sociálních a zá-

roveň i své vášně opustil, možno se spíše domysliti, nežli lze vylíčiti.

Mluva lidská nemá dostatek slov k označení všech pocitů, jež ubohou ženu postupně rozchvívaly.

Po odchodu představeného zůstala dlouho v úplné ztrnulosti.

Jen chvílemi, když šlehla mozkem žhavější jiskřinka, připomínající, co se bylo právě sběhlo — zamrazilo ji, ale hned zase se jí zdálo, jakoby ztuhlá krev znenáhla roztávala...

A přece cítila nevýslovnou palčivost v mozku i v srdci — cítila, jak jí pulsy buší a srdce křečovitě se svírá.

Ležela na mužově loži úplně bez vlády na znak — s očima k hambalkovému stropu upřenýma, ba vytřeštěnýma...

Chvílemi se jí zdálo, že není vůbec snad ani možno pochopiti, co, jak a proč se bylo stalo; ale hned zase zdála se býti úplně přesvědčena, že jinak vůbec ani se státi nemohlo — že musilo se státi, co se bylo stalo...

Náhle projelo duší její jako blesk úplné vědomí bezpříkladného skutku se všemi možnými i nemožnými důslednostmi.

Vztyčila se na loži jako k smrti raněná lvice. Zaúpěla — seskočila s lože, jakoby chtěla prchnouti před děsným přízrakem.

Ale sotva učinila několik vrávoravých kroků směrem ku dveřím, sklesla se srdcerývným výkřikem k zemi a narazivši hlavou o stěnu, pozbyla smyslů...

Jak dlouho ležela na studené, jen upěchované podlaze, sama nevěděla.

Venku byla již čirá, neproniknutelná noc, když začala se probírati z mrákot.

Jen znenáhla se vracející vědomí prokázalo jí přímo neocenitelnou přirozenou službu tím, že se jí zdálo, jakoby děsný případ, jenž ji snadno mohl přivésti na pokraj zoufalosti, náležel vlastně dávné minulosti.

Případ sám o sobě pozbyl pro ni nápadně na své děsnosti — důslednosti zdály se býti ubohé ženě nepoměrně příznivější, nežli když si byla po delší duševní stagnaci připomenula vše při úplných smyslech.

Jednotlivé obrazy vystupovaly v duši její zvolna a matně, jakoby se dříve prodíraly hustou mlhou — a zůstaly zamženy, i když se snažila připomenouti si je co možná nejživěji.

Někdy jí ovšem i nyní šlehla duší myšlenka, že měla nůž, kterýmž se bránila, přece jen vraziti do prsou člověka, kterýmž z hlubin duše opovrhovala —

A přece se jí hned zase zdálo, že bezměrná oběť, kterou byla spíše z donucení nežli dobrovolně přinesla, vyváží více nežli skutek nejnásilnější — že jest snad přece jen jediným prostředkem k možné spáse . . .

Avšak i tato mdlá sofismata pozbyla vždy zase na své zdánlivě přesvědčující síle — ubohá žena i nyní vypukla v křečovitý pláč . . .

Doplížila se za čiré tmy ku svému loži, vrhla se na ně a plakala — hořce a usedavě, div se jí srdce nerozskočilo.

Cit měl převahu nad reflexí.

Nepřemítala — nemohla přemítati. Činnost mozku byla skoro úplně latentní.

Za to tím konvulsivněji pracovalo srdce: stud, lítost, bolest a hned zase odpor, nechuť, opovržení, nenávist a vztek rozchvívaly ji od mrazivého pocitu,

jejž působí pouhý pohled na odporný předmět, až po horečné rozechvění malomocnosti, když krev víří žilami jako žhavá láva a člověk bez rady a pomoci jest zůstaven jen své zoufalosti...

Tak míjela hodina po hodině, až paní Božena postřehla venku zarudlou záplavu.

Z počátku se domnívala, že to předzvěst vycházejícího slunce. Ale dříve nežli jí bylo nápadno, že záplava liší se od červánků, zaslechla před chatou rychle se blížící kroky.

Zachvěla se.

Napadloť jí, že to muž — a srdce se jí zoužilo studem a nevýslovnou lítostí...

V bezprostředně následujícím okamžiku však si připomenula, že Vorovka chodívá domů vždy tiše, by jí neprobudil.

Stud a lítost vystřídala bezměrná úzkost...

Seskočila s lože.

V prvním návalu bázně a úzkosti připlížila se ve tmě k místu, kde jí byl nůž vypadl z ruky. Shýbla se a hmatajíc po zemi, nalezla jej a zase se vztyčila, jsouc odhodlána k obraně na život a na smrt...

V tom cvakla venku nápadně chvatně petlice, v předsíňce rozlehly se pádné blížící se kroky.

Zároveň zaslechla paní Božena Vorovkův skoro jásavý hlas, volající:

„Boženko! Milá, drahá Boženko!“

V pouhém přízvuku hlasu spočívalo zvláštní kouzlo, věštící zprávu v svrchované míře potěšitelnou.

Paní Boženě vypadl nuž z ruky. Chtěla postoupiti, aby se vrhla milovanému muži na prsa a jedním výkřikem mu pověděla, co se bylo stalo — ale v nerozdílném okamihu otevřely se dvéře a do jizby vrazil Vorovka.

„Boženko! Odpusť, prosím, že tě budím," volal sotva dechu popadaje.

Paní Božena však stála jako přimrazena. Na rtech chvěla se jí otázka: „Co se stalo?" — ale ani prostinká ta tři slůvka nebyla s to pronésti.

„Konečně — konečně jsme spaseni!" pokračoval zatím Vorovka chvátaje k ženinu loži podle ženy své, které ve tmě nepostřehl. „Ve vsi hoří — ale my, my jsme zachráněni — konečně zachráněni!..."

Paní Boženě již první slova o konečné spáse projela celým tělem, jako když z mrazivého ovzduší octne se člověk náhle v příjemném teple.

Napadlo jí, že snad muž zvěstuje slovy první následky bezměrné její oběti.

Na okamžik se jí zdálo, jakoby jí rozchvíval pocit nejblažšího uspokojení.

Ale přece byla bez vlády — i jazyk zdál se býti ochromen... Jenom prsa mocně, bouřlivě se dmula a do očí tlačily se tiché slzy...

Muž dospěv k ženinu loži a naleznuv je prázdné uleknut stanul.

„Probůh, Boženko! Kde jsi?" zvolal úzkostlivě.

Rozhlednuv se zároveň po jizbě domníval se pozorovati opodál temnější stín stojící postavy a úzkost jeho se zdvojnásobila.

Na štěstí odpověděla žena hlubokým vzdechem a Vorovka ji po vzdechu poznal.

„Pro bůh, ty stojíš a mlčíš, když tě volám, duše má nejdražší?" zvolal udiven, chvátaje k ženě.

Ale dříve nežli se ozvala, to jest nežli se mohla ozvati, objal ji jednou rukou a přitisknuv ji k srdci mluvil:

„Ach, odpusť, odpusť — ale nemohu jinak... Snad ještě nikdy — —"

*

Nechápala sice, co slovy těmi míní.

Mimoděk objala jej oběma rukama a začala jej líbati — vášnivě, náruživě, skoro možno říci šíleně...

Vorovkovi se zdálo, jakoby to byl nejvášnivější výbuch lásky... Opětoval líbání a byl po několik okamžiků nevýslovně blažen...

Po chvíli však se přece ženě vyvinul jemně a šetrně z náručí a promluvil:

„Doposud ještě nikdy jsem se nevracel s takovým uspokojením jako tentokráte, milá duše... Prosím tě, rozsvěť!"

Poslední slovo působilo na ženu jako úšklebek. Zachvěla se studem...

„Ne, ne!" uklouzlo jí chvějícím se hlasem.

„A proč, prosím tě?" optal se vlídně muž, nechápaje.

„Snad — není — třeba," ozvala se žena trhaně nevědouc, co odpověděti.

„Máš pravdu," počal Vorovka. „Není ani třeba. Ale až uslyšíš — užasneš... Věř, co dnes ti povím... Ne, ne — sám ani nechápu, jak a proč — a přece.."

Pohnutí jeho bylo doposud příliš mocné, než aby byl mohl promluviti souvisleji.

Odmlčel se tedy; leč když žena neodpovídala, ujal se slova zase sám:

„Tedy spása — konečně spása, milá, drahá duše... Zítra nebo nejdéle za několik dní — kdykoli budeme chtíti, opustíme proklaté toto zákoutí..."

„Není možná!" uklouzlo v udivení ženě.

„A přece pravda!" pokračoval muž chvatně. Ovšem proti vůli úřadův — ale budiž! — Jaká pomoc?... Musíme do ciziny. — A nejen že musíme, my můžeme... Prchneme tedy — prchneme!"

Udivení paní Boženy se vzmáhalo.

Nechápala sice skoro praničeho, ale domnívala se znáti zřídlo, z kteréhož možnost ta prýštila. Zdálo se jí býti nemožným, že trudný osud jejich náhle se mění v příznivější, ale způsob, jakým se to děje a díti bude, byl jí temný.

Chtěla vzkřiknouti: „Vše to tedy — já —“ a chtěla se vrhnouti muži poznovu na prsa; ale muž vše to předešel řka:

„Ne, ne — musím rozsvítit!“

Paní Božena se opět zachvěla; leč tentokráte neměla více síly vzpouzeti se.

Bez hnutí se dívala, jak muž popošel k ohništi, jak škrtnul sirkou a zápaliv louč zastrčil ji, nemoha hned najíti svícen, do štěrbiny na ohništi.

Paní Božena stála jako bezduchá — jen kolem rtů pocukávaly svaly v bezděčné křeči, jakoby zděšením nebo bolestí chtěla vzkřiknouti a — nemohla.

Tvář její byla rozpálena, oči plny slzí...

Jakmile se muž od ohniště obrátil, sklopila zrak.

Teprve, když muž rychle se přiblížil ku stolu, pohlédla tam kradmo a ostýchavě a chvěla se na celém těle...

Bylo jí skoro milo, že muž mlčí, že mu nemusí odpovídati. A přece se jí zase zdálo, že prahne po každém slově, jež by mohl vůbec jen pronésti...

Muž však sám nebyl skoro ani svých smyslů mocen.

Co byl pronesl, diktovalo mu rozčilení. Sám doposud nevěděl, jak ženě pověděti, co se bylo přihodilo, a co a jak se má státi.

Tak stanul u stolu.

Po chvíli mlčení sáhl do kapsy a rozhodil několik scumlaných bankovek po stole.

„Podívej se, milá duše!“ bylo vše, čím výkon ten provázel.

Paní Božena sice pohlédla na stůl, ale pro zaslzený zrak nemohla rozeznati, co byl Vorovka po stole rozhodil.

Zatím byl muž ještě dvakrát sáhl do kapsy a vyprázdnil ji.

„Podívej se!“ opakoval tónem tak rozhodným a zároveň jásavým, že paní Božena přiblížila se ku stolu.

Muž zatím rovnal bankovky a chvatně polohlasitě počítal — k ženě aspoň se nepodíval. —

Paní Božena postála u stolu, se zrakem na stůl upřeným několik minut, nežli poznala, co muž počítá...

Výkřik svrchovaného udivení vydral se jí z prsou.

Muž však toho nedbal; počítal rychle a zároveň od oka povrchně, aby se co možná brzo přibližně přesvědčil, mnoho-li peněz přinesl — až posléze zvolal:

„Bezpochyby asi devět set zlatých!“

Teprve poslední slova paní Boženu vzrušila.

„Devět set zlatých?!“ opakovala dutě chvějícím se hlasem. A po krátké pomlčce dodala:

„A od koho?“

Muž pohlédl k ženě a klidně odpověděl:

„Od paní Brigitty.“

Slova ta působila na paní Boženu jako omračující blesk.

V očích se jí zajiskřilo. Chtěla vykřiknouti; ale hlas jí vypověděl službu — zavrávorala a byla by sklesla na zem, kdyby ji nebyl muž zachytil do náručí...

„Ach, duše drahá, drahá — co se s tebou děje?“ mluvil důvěrně a přítulně. „Až uslyšíš — až ti povím vše — užasneš, jak vznešenou jest tato paní Brigitta. Věř, velkodušnější ženy není!...“

Paní Božena naslouchala slovům těm z úžasem. Bylať jí balsámem a neminula se účinku.

Po několika minutách paní Božena se vzpamatovala a zároveň rozhodla vyslechnouti dříve muže, nežli mu napoví, co se bylo přihodilo jí...

Muž odvedl ženu k jejímu loži.

Usedli na pelesť vedle sebe a muž začal vypravovati: stručně a přece jasně a pravdivě.

Paní Božena naslouchala se zatajeným dechem.

Bylo jí, jakoby naslouchala neuvěřitelné a přece pravdě v nejvyšší míře podobné pohádce.

Vášnivá paní Brigitta vystupovala před duševním zrakem jejím vždy majestátněji.

Podivná, v pravdě velkodušná žena ta zaujala mysl její tou měrou, že pozapomněla na chvíli i na vlastní svůj děsný případ.

Teprve když muž dokončil a paní Božena nabyla úplného přesvědčení, že možná spása jest dílem velkodušnosti paní Brigitty, kdežto její vlastní bezměrná oběť praničeho neprospěla, vydral se jí z prsou výkřik zděšení.

Muž nechápal a žena — ubohá, přeubohá žena neměla více tolik síly, by mu jen slovem naznačila, co jest příčinou jejího zděšení...

Vypukla v křečovitý pláč.

V pláči tom objala muže a líbala jej tak vášnivě, náruživě, ba skoro šíleně — jako když jí šlehla

duší poprvé domněnka, že přivodila možnost spásy svou bezměrnou obětí...

Co se bylo stalo a co chtěla muži svému především povědčti, zůstalo jejím — tajemstvím...

X.

Nadešlo jitro — pošmurné, chladné a nevlídné.

Následkem prudkého lijáku byla půda v celém úvalu zvlhlá, v nížině blátivá; místy byly i kalužiny.

Požár ve Votýpkově statku byl sice zpozorován po záplavě i v jiných okolních obcích. Z některých vypravili se také hasiči se stříkačkami ku pomoci; leč dříve nežli dojeli, záplava zmizela, a hasiči se zase vrátili.

Ze spáleniště kouřilo se i po úplném utlumení požáru ještě po několik hodin.

Spáleniště samo poskytovalo za pošmurného jitra pohled nadmíru truchlivý. Okolí bylo naplněno čpavě dusivým zápachem.

Ze stájů a chlévů šťastně vyvedený dobytek zahnán na luka.

Čeleď lelkovala před statkem nebo přecházela bezúčelně kolem ohořelých zbytků klad, trámů, prken, slámy a sena.

Starý Votýpka seděl v čeledníku zachráněného obydlí na lavici u kamen, v nichž byla čeleď zatopila, by si hospodář mohl osušiti na kůži promoklý, poblácený a místy začmoudlý šat, jehož nebyl ani svlékl.

Seděl bez hnutí s mračným výrazem v tváři, upíraje zrak před sebe na zem.

Co se dělo v jeho duši, lze se snadno domysliti.

Škodu požárem způsobenou páčil si od oka na patnáct až osmnáct tisíc zlatých a poněvadž nebyl pojištěn, neměl nižádné naděje na nějakou náhradu.

Byl zdrcen.

Nejneočekávanější neštěstí bylo přikvačilo tak náhle a nepředvídaně, že skoro ani ještě nechápal, že stihlo jej.

Chvílemi se mu zdálo, jakoby to ani nebylo možno, jakoby jej byl jen příšerný sen polekal. Leč když pohlédl oknem na začazené trosky někdejšího svého majetku nebo když nápadněji vdechl do sebe čmoudem páchnoucí vzduch, připomenul si krutou ránu osudu a bylo mu do pláče.

Jak požár vzniknul, co bylo jeho příčinou, v celé osadě nikdo nevěděl, ba skoro ani netušil.

Sám Votýpka, když v noci postřehl, že hoří v jeho statku, byl v prvním okamžiku toho domnění, že stalo se neštěstí nepozorností někoho z čeledi.

Ale když se přesvědčil, že vyšel oheň ve stodole a sice v místě, ku kterému měl z návsi každý cizí člověk pohodlný přístup, byl přesvědčen, že bylo — založeno.

Téhož náhledu byli skoro všickni, kdož v noci přichvátali k ohni a na vlastní oči viděli, kde začalo hořeti.

Ale kdo oheň založil, byla otázka, na kterou nebylo lze tak snadno odpověděti.

V celé osadě nebylo člověka, na koho by byl mohl padnouti jen stín podezření.

Votýpka nebyl sice nikým obzvláště milován; ale byl přece jen všeobecně vážen jako muž rozšafný, klidný, mírný, a po případě skoro dobročinný — chceme-li slovem tím označiti ochotu pro-

spěti občas nějakou nepatrnou výpomocí člověku nejnuznějšímu.

Jediným člověkem v osadě, jenž nežil s Votýpkou v úplné shodě, byl Florian Helebrand, kterýž sice i Votýpkovi a mnohým jiným napadl jako zločinný původce požáru.

Ale povaha a pověsť mladíka toho byly takového druhu, že vyjímaje jediného Votýpku odkázali všichni podezření to ihned do říše pouhých domněnek a neodvážili se podezření ani pronésti přes to vše, že skoro celá osada již také věděla, jak příkře se byl podnapilý Helebrand minulé noci v Rorejsově krčmě o svém strýci vyjádřil.

O tom, co se bylo mezi strýcem a synovcem k večeru minulého dne sběhlo, neměl nikdo ani tušení.

Ani Votýpka, ani Florianek o tom nikomu nehlesli a přece právě jen tento případ zdál se býti Votýpkovi jedinou, ale zároveň v nejvyšší míře podezřívající okolností, že oheň nezaložil nikdo jiný, nežli tak bezpříkladně krutým způsobem pokáraný — synovec.

Ale jakým způsobem se to stalo a vůbec jen státi mohlo, bylo samému Votýpkovi hádankou.

Helebrand byl přece po celý skoro večer v krčmě.

Nikdo ho neviděl vyjíti samotného ven. Nikdo se nepamatoval, že by byl vůbec jen vyšel do předsíně, a sám Votýpka byl pevně přesvědčen, že synovec krčmy, ba šenkovny vůbec ani neopustil.

A přece, jak již připomenuto, byl Votýpka z důvodných příčin podezřívajících skoro úplně přesvědčen, že žhářem jest jeho synovec.

I Votýpkova dcera Ludmila, která byla v košili vyskočila oknem a omdlelá vtažena do Rorejsovy krčmy, kde ji stará Byšická za přispění Rorejsovy Valpurky vzkřísila, byla v prvém okamžiku, když nabyla opět smyslů, téhož domnění jako otec.

Nicméně když později vše náležitě uvážila, zdálo se jí, že pouhým podezřením Floriankovi Helebrandovi tak ublížila, že — kdyby to zvěděl — nikdy by jí toho nemohl prominouti.

Vrátivši se na úsvitě domů optala se sice otce, co od něho den před tím Helebrand žádal. Když však opatrný otec odpověděl, že nic, co by stálo za řeč, uspokojila se v ohledu tom úplně.

Že byla podobně otci i ona krutým neštěstím téměř zdrcena, jest přirozeno. Přes to vpravila se v nezbytný stav věcí nepoměrně dříve nežli otec a byla mu později i mravní oporou a těšitelkou.

Rozumí se samo sebou, že po celý den v osadě skoro o jiném nemluveno nežli o požáru.

Od nejčasnějšího jitra obcházeli spáleniště dorostlí, výrostkové i děti, vyměňujíce si náhledy své a obhlížejíce trosky.

Někdy obstupovaly spáleniště celé davy, jindy sešla se skoro polovina všech obyvatelů osady, by se za nedlouho rozešla a po chvíli zase vrátila.

Celý den byl pro celou osadu dnem mimořádným. Kdo nevyhnutelně nemusil, skoro ani na práci nepomyslil.

Většina mužů, ba i některé ženy a dívky, kteří při hašení pomáhali, prospali skoro celé dopoledne. Všickni přišli domů na kůži promoklí a jenom zázrakem se stalo, že někteří neonemocněli.

Starý Pitrdle byl po celý den na smrt zemdlen.

Podobně Florian Helebrand, kterýž usnul teprve k poledni a spal až do noci, aniž by byl pojedl.

Oba, když se probudili, nemálo se sami sobě podivili, jak se stalo, že účastníce se nad jiné horlivé hašení v podnapilém stavu, nepřišli k úrazu.

I představený a paní Brigitta pospali si skoro do poledne. Podobně stará Byšická, když vrátila se na úsvitě do své chaty ku svému Erazímkovi.

Rovněž usnuli teprve k ránu i manželé Vorovkovi a spali přes poledne.

Votýpka a jeho dcera, jak přirozeno, nespali žalostí; soused Lopíček pak nespal oblažující radostí, že byl statek jeho od hrozící pohromy zachráněn. Cítil sice neobyčejnou zemdlenost jako Votýpka; ale oba byli duševně tak vzrušeni, že na spánek nebylo ani pomyšlení.

V podobném duševním stavu nalezal se hostinský Rorejs se svou dcerou Valpurkou. Nezamhouřili oka po celou noc a celý den.

A připomeneme-li si, že byli i předcházející noc, kdy žena Rorejsova ochuravěla, skoro celou probděli, domyslíme se ostatního.

Jediný, jenž necítil nejmenšího unavení a jenž byl všeho, co se bylo dělo, pouhopouhým divákem bez jakéhokoli osobního zájmu, byl mrzák Brzdíček.

Díval se na požár od Rorejsovy krčmy, s místa, kde ležel do vozíku zapřažený jeho Kartuš, jakoby se kolem pranic neobyčejného nedělo. A když pak se spustil liják, vlezl pan Matýsek do svého vozíku a odejel úprkem domů, takže zmokl jen povrchně.

Doma ulehl, za chvíli usnul a probudiv se časně z rána, odejel jako kdy jindy — na žebrotu...

Na nenahraditelnou ztrátu, kterou byla utrpěla rodina Rorejsova, v celé osadě skoro nikdo hrubě ani

nevzpomněl. A připomenul-li si ji někdo přece, stalo se to jen mimochodem. V bezprostředně následujícím okamžiku zajímala jej již zase ztráta Votýpkova, tudíž ztráta přes všechnu velikost přece jen nahraditelna...

Toliko paní Brigitta přišla po poledni k Rorejsovům, aby nebohou Valpurku — pokud to vůbec v moci lidské — potěšila.

Zůstala tam déle nežli hodinu a vracejíc se pak domů zastavila se i u kmotra Votýpky, by se poptala, co a jak nyní zamýšlí.

Když si postěžoval, že přišel skoro o celou letošní polní úrodu, nabídla se, že založí jej pro příští rok nejlepším semenem a pro případ, kdyby chtěl stavět a neměl právě hotových peněz, že jej založí i penězi.

Votýpka přijal nabídnutí skoro s jásotem. Nenadálť se ho a bylo mu v těžké, beznadějné chvíli balsámem, za kterýž poděkovati neměl ani slov.

Jinak nesběhlo se v osadě po celý den pranic zvláštního.

Den byl pošmurný až do večera; slunce ani nevysvitlo.

I večer byl tmavý. Mraky se začaly sice trhati; ale i když vyšel měsíc, prokmital šerou záclonou mraků jen jako bledá plocha a jenom občas vysvitnul jasně jako rybí oko, by po chvíli zase buď zmizel nebo jen matně skrze mraky prosvítal.

Za takových poměrů není divu, že bylo večer v Rorejsově krčmě pusto a smutno.

Z každodenních hostů dostavil se jen pan Matýsek, později představený a Lopíček. Za stůl „plebejcův“ zasedli jen dva starší sousedé baráčníci, kteří se asi po hodině zase vytratili.

Rorejs byl zamlklý a měl každou chvíli plné oči slzí. Dcerušku jeho Purčí tentokráte hosté ani neshlédli.

Asi k desáté hodině odešli i hosté každodenní; krčma osiřela.

Následujícího dne bylo u Rorejsů živěji. Konányť přípravy k pohřbu, jehož vystrojení svěřeno staré Byšické, která vše, čeho bylo třeba, „oběhala".

Krčma však zůstala po celý den, ba i podvečer pustou.

Nedostaviltě se nežli mrzák Brzdíček, kterýž, když se byl navečeřel a vypil tři džbánky piva, nevěděl dlouhou chvílí, co počít.

Vybafal sice dvakrát tolik pašovaných doutníků nežli kdy jindy, ale když jej „civění" omrzelo, odejel před devátou hodinou v nejvyšší míře rozmrzen domů.

Tentokráte pocítil mimořádný stav věcí páně Matýskův Kartuš.

Byltě na cestě domů pánem svým několikrát beze vší příčiny tak nemilosrdně švihnut, že bolestně zakňučel.

I doma byl bezúčelným aportováním tak týrán, že jen divem se stalo, že nevypověděl pánu svému poslušnost — — —

Druhého dne dopoledne, jež bylo také ještě pošmurné, byl prostý pohřeb Rorejsovy ženy.

Duchovní přijel z nejbližší vesnice a pohřebního průvodu súčastnilo se obyvatelstvo celé osady.

I pan Matýsek nejel tentokráte na žebrotu. V průvodu pohřebním smykal se od Rorejsova domku až na hřbitov po pahejlech svých nohou a pomocí svých dřevěných „stoliček".

V pruvodu pohřebním byla i Vorovkova žena.

Všem bylo nápadno, že je bledá, že má zanícená víčka očí, jakoby byla dlouho plakala, a že se skoro potácí.

Paní Brigitta šla ruku v ruce s Pitrdlovou Kačenkou, nejdůvěrnější svou družkou. Kdyby ji byl někdo bystře pozoroval, nebylo by mu ušlo, že dívá se každou chvíli po Vorovkově ženě.

Nebožka Rorejsová pohřbena těsně vedle hrobu staré Pitrdlové a po obvyklých smutečních obřadech účastníci pohřebního průvodu se rozešli.

Pan Matýsek, jenž si dal svého Kartuše i s vozíkem dovézti jedním výrostkem až ku hřbitovním stupním, vyčkal, až byla cesta od hřbitova prázdná, načež vlezl do vozíku a jako s větrem o závod sjel dolů k návsi, přejel ji a zabočil na cestu, kterouž obyčejně jezdíval na žebrotu a v několika minutách zmizel.

Ostatní šli k obědu a po té každý po své práci.

Teprve k večeru obloha se vyjasnila a slunce zapadlo v plné čarokráse.

V tu dobu však se byl pan Matýsek již zase ze své potulky vrátil a seděl sám a sám v Rorejsově krčmě.

Za nedlouho začala se šenkovna, jak za takových příležitostí z pravidla bývá, plniti.

V necelé hodině dostavili se až na Vorovku všickni, kdož tu byli před třemi dny večer, když zavítal do hospůdky cizinec.

I Florian Helebrand přišel, ale se zavázanou tváří, předstíraje doposud bolení zubů.

Když pak si u stolu „honorace“ připomenuli, že schází Vorovka, řekl představený Rorejsovi, by pro něj někoho poslal.

Asi v půl hodině dostavil se i Vorovka.

Přes to vše byla zábava nucená.

Po výměně náhledů o úmrtí a pohřbu a později po vyčerpaných již míněních o požáru, rozmluva u obou stolů vždy více vázla, až bylo v krčmě chvílemi skoro trapno.

Vzato tudíž útočiště k obvyklému talismanu — ku hře v karty.

Hráno u obou stolů; ale s podobnou nechutí a nevrlostí, s jakou popíjeno a mluveno. Prohřešováno se každou chvíli proti nejvšednějším pravidlům — nuda a omrzelost zračila se v tvářích skoro všech.

Popudlivý pan Matýsek mrštil několikráte rozmrzele nebo zlostně kartami a prohlásil, že už nehraje; ale přece se zase dal obměkčiti, sesbíral karty a hrál dále.

Roztruchlený Rorejs byl zamlklý a zároveň jaksi zpitomělý. Ploužil se s místa na místo, jakoby nevěděl co počít.

Někdy naň musilo býti dvakrát, i vícekrát zavoláno; mnohdy i přeslechl, co si host přál.

Hosté však s ním měli shovění. I urputný jinak představený oslovil jej několikráte „milý pane Rorejs" a pan Matýsek ani nezaláteřil, když mu Rorejs místo „pro chuť" objednané sklenky slivovice přinesl samožitnou.

Ubohý muž nezdál se míti pro nic, co se kolem něho dělo, smyslu. I když za ním vyšel jednou Vorovka do předsíně a pošeptal mu, že by s ním rád mluvil mezi čtyřma očima, zavrtěl jen hlavou, jakoby chtěl říci, že to není možné.

Teprve když Vorovka šeptmo připomenul, že by rád zaplatil celý svuj dluh, vytřeštil naň Rorejs oči a po chvíli prál:

„Ale, ale, pane Vorovko, kde pak byste tolik peněz vzal?..."

„Na tom nezáleží," vpadl Vorovka. „Rád bych vše vyrovnal... Mnoho-li tedy?"

Rorejs se zamyslil, jakoby vzpomínal a po chvíli stav věcí vyložil, řka:

„Vždyť pak vy mi nejste, milý pane Vorovko, pranic dlužen. Všechno je vyrovnáno a zaplaceno..."

„Někdo tedy zaplatil?" optal se kvapně Vorovka, jakoby neměl nejmenšího tušení, kdo by tak byl učinil.

„Zaplatil, zaplatil," dotvrdil Rorejs, „a zaplatí vše, kdykoli byste ještě něco potřeboval."

„A nemůžete, nebo nesmíte mi říci, kdo zaplatil?" optal se Vorovka s důrazem na slovo „kdo".

„Nesmím," odtušil Rorejs s trpkým úsměvem. „Nežádejte toho tedy, prosím vás!... Ostatně — vždyť snad se domyslíte sám."

„Ovšem," přikývnul Vorovka. „Ale mně jde především o to, nabyti nezvratného přesvědčení, komu vlastně jsem díkem zavázán."

„Mně nejste, milý pane Vorovko," odpověděl hostinský. „Já plnil a plním vůli někoho jiného a doufám, že i příště — —"

„Kdybych tedy nemohl svému dobrodinci snad poděkovat," vpadl Vorovka, „prosím, učiňte tak za mne!"

„Milerád," nabídl se hostinský, ale ihned dodal: „Což pak vy nás chcete opustit, pane Vorovko?"

Teprve tato otázka Vorovkovi uvedla na mysl, aby byl s tajným plánem svým opatrnější.

„Chci-li?" opáčil. „Jakž pak bych nechtěl! Kdyby bylo možno, prchnul bych okamžitě..."

„Prchněte! Prchněte!“ nabádal Rorejs upřímně. „Máte-li několik set zlatých, mužete všady něco podniknout. A věřte, že — —“

„Kde pak bych byl tolik peněz vzal!“ zalhal Vorovka.

Rorejs pokrčil ramenoma a po chvíli doložil:

„Napadlo mi, že snad jste vyhrál.“

Ale hned po té, jakoby si byl něco dułežitého připomenul, zaťukal si prstem na čelo a pravil:

„Jsem to dnes zpitomělý! Od rána, když přišel posel s poštou, nosím psaní v kapse a posud jsem je neodevzdal.“

I sáhl do postranní kapsy, vytáhl dopis a podal jej Vorovkovi.

Vorovka dopis vzal. Ale shledav, že jest adressován Rorejsovi a rozevřen, ihned jej zase hostinskému vracel.

„Ah, ne, ne!“ připomenul Rorejs. „To, je psaní, které přišlo poštou dnes ráno a patří všem, kteří si vsadili na saský los.“

„Tedy list doručíme panu Brzdíčkovi, který si přisadil nejvíce,“ odpověděl Vorovka.

„Prosím, a bude-li třeba — omluvte mne!“ doložil Rorejs.

V tom volán z šenkovny Vorovka, že jest ve hře na něm řada.

Vorovka bez odkladu se vrátil. Přistoupiv až ku stolu položil dopis mlčky před pana Matýska.

Tento vzal dopis, podíval se na adresu a okamžitě uhodnul, co obsahuje.

„Los! — Losy jsou tu!“ zvolal hlasitě zvednuv dopis do výše.

Výkřik ten celou společnost v pravém slova smyslu elektrisoval.

Lopíček, jenž byl tentokráte „bankéřem", odložil karty a dychtivě upřel zrak na dopis, jejž Brzdíček držel nad hlavou. Podobně zadívali se na dopis i ostatní od obou stolů.

Starý Pitrdle pomalu se vztyčil a v ohyzdné tváři jeho zračila se odporná lakota.

Někteří od stolu „plebejců" vstali a nesměle se přiblížili ku stolu „honorace".

Pan Matýsek držel závažný dopis po několik minut ve výši, dráždě tak zvědavost ostatních. Jiskrný zrak jeho těkal vítězoslavně s jednoho hosta na druhého, jakoby nešlo o pouhý los, nýbrž již o skutečnou, zajištěnou výhru.

„Nu, tak tedy ten krám ukažte!" zavrčel konečně představený, jehož dívání na pouhou obálku nejdříve omrzelo.

Pan Matýsek spustil zvolna ruku, rozbalil ruče obálku a vyndav z ní dva barevné losy položil je před sebe na stůl a zpytavě se na ně zadíval.

„Jsou pravé?" ozval se náhle skoro až úzkostlivým tónem starý granátník, nespouštěje zraku s losů.

„Aby nás tak napálil," vzdychnul soused Lopíček, „a poslal nám losy falešné!"

„I to, to — kam pak s tou flintou!" zamručel představený. „Losy jsou asi pravé. Ale výhra na ně — en óno — to je to!"

„Kdož ví, pane představený?" ozval se starý Pitrdle. „Všechno je u pána boha — všechno! A nevyhrajeme-li... Mnoho-li že máme vyhrát?... Eh! Jen kdybychom vyhráli aspoň nějakou stovčičku! Ichuchu! To bychme pili, jedli — hodovali... Nu, pane Matýsku! Pravé? — Jsou pravé?"

*

Tázaný pokrčil mlčky ramenoma.

Posunek ten pusobil na starého Pitrdle a Lopíčka v nejvyšší míře nemile.

V tvářích obou zračilo se skoro leknutí, když pan Matýsek podal jeden los představenému a druhý Votýpkovi, jakoby je vybízel, by oni podali svá dobrozdání.

Oba sice losy prohlédli, ale i oni pokrčili ramenoma a vrátili losy zase panu Matýskovi.

„Vždyť je ten krám německý!' ozval se po delší přestávce představený. „To snad jen Vorovka — —"

Nedořekl — pan Matýsek podal oba losy Vorovkovi, jenž si byl zatím usedl a klidně k počínání ostatních přihlížel.

Vorovka vzav losy, zběžně na ně pohlédl a učinil okamžitě všem rozpakům konec řka:

„Losy jsou pravé!"

„Ah!" oddechli si Lopíček i starý Pitrdle skoro současně.

Tento zamnul si uspokojen i ruce a s nelíčeným potěšením připomenul:

„Skoro se mi zdá, jakoby mne svrběla dlaň — jako když mám brát peníze..."

„Zatím neberete — to je to," ušklíbnul se představený.

Ale starý Pitrdle jako by neslyšel — zrak jeho byl lakotně upřen na losy v ruce Vorovkově.

„A co pak tam, prosím, na těch losech stojí?' optal se po chvíli. „Nemohl byste nám to přečíst, pane Vorovko?"

„Proč ne?' odtušil Vorovka a začal za hrobového skoro ticha čísti.

Po prvních slovech však byl vyrušen.

„Ah, tomu nikdo nerozumí; vždyť je to německy!“ zvolal mrzák Brzdíček.

„Já rozumím — aspoň trochu!“ pochlubil se starý granátník, ačkoli by byl z celého textu losu sotva porozuměl několika slovům.

„Tedy to vyložím po česku!“ nabídl se Vorovka a začal text losu od slova k slovu překládati.

Ostatní skoro se zatajeným dechem naslouchali, až dospěl Vorovka k místu, kde uvádí se den tahu a reprodukoval slova „k tahu dne 17. a 18. srpna.“

„Co to?“ přerušil jej náhle pan Matýsek. „Ku tahu dne 17. a 18. srpna? To je tedy los už prošlý — agent nás přece jen napálil...“

Slova ta měla na přítomné různý účinek.

V tvářích Lopíčka a starého granátníka jevilo se leknutí; v tvářích představeného a Votýpky úšklebná škodylibost — v tvářích hostů od stolu „plebejcův“ buď politování nebo tlumená radost.

Vorovka však i tentokráte učinil rozpakům konec vysvětlením, že jest to los z předcházejícího tahu, kterýmž se musí každý vykázati, kdo si chce vyzvednouti výhru, která na jeho los připadne bezprostředně v tahu následujícím, po případě posledním.

„Přečtěte nám tedy po česku druhý los!“ zvolal starý Pitrdle.

Vorovka i tomu přání ochotně vyhověl a začal překládati druhý los téhož znění, jako byl první.

I nyní nasloucháno s napjetím, až dospěl Vorovka k místu, kde bylo udáno, že „tah poslední počíná dnem 18. září.“

„Ale 18. září přec bylo předevčírem,“ přerušil jej opět pan Matýsek. „Los je tedy prošlý...“

„Ah, nikoli," vyložil Vorovka. „Tah 18. září počal a potrvá celý měsíc, to jest do 18. října."

„To jsme tedy už snad vyhráli!?" vykřiknul starý granátník, zamna si opět spokojen ruce.

„Možná," přisvěčil Vorovka, nemoha se ubrániti lehýnkému úsměvu.

„Nejspíš tři tisíce sedm set osmdesát pět a tři čtvrtiny čtvrtkrejcaráčků," připomenul jizlivě představený.

Starý Pitrdle okamžitě sice nechápal, co tím představený míní, ale udané číslo mu imponovalo.

„Nu, i to by bylo dobré, pane představený," pravil opravdově. „Za to bychom si snad přece mohli každý koupit pěkný baráček — ne?"

„Že jste tak starý a přece ještě takový dětina, pane Augustine!" pokáral nyní starého granátníka kmotr Votýpka, jenž byl od požáru nad míru skoupý na slova.

„Proč pak? proč, pane kmotře Votýpko?" bránil se staroch. „Vyhrát přec může každý, kdo vsadil — ne? A vyhraje-li málo, může vždycky říct: Zaplať pambů! — ne? A nevyhraje-li — nu, pánu bohu poručeno! Poroučet si člověk nemůže."

„To by tak," zavrčel představený, „to by tak ještě scházelo, aby si moh' každý poroučet, co a jak má vyhrát! To by byl ve světě pěkný pořádek, aby si moh' každý lajdalák poroučet vyhrát? — —"

„Slyšíte?" ozval se zase Votýpka. „Pan představený také ví, co a jak — —"

„Nu, já sic ještě nevím, co a jak," vpadl poněkud podrážděn starý granátník; „ale myslím si, že kdybychom vyhráli, nelitoval by toho nikdo tak jako právě vy, pane kmotře" —

„No, no — nevídáno!“ nadýmal se Votýpka. „Já sic přišel o mnoho, ale o výhru — nu, o výhru z cizí loterie nestojím. O tu se rozdělte jen vy, kteří jste vsadili!“

Není nižádné pochybnosti, že by byla rozmluva v brzku vzala nepříjemný obrat.

Výsměch a úšklebek počínal starého granátníka dráždit vždy k většímu odporu a jenom rozvaze a střízlivosti jeho bylo děkovati, že neodvážil se spláceti stejnou neb aspoň podobnou měrou.

Na štěstí byl tentokráte pán Matýsek nepoměrně méně dráždivý než kdy jindy a uznal za dobré učiniti sporu rázem konec.

„Eh, to jsou samé tlachy!“ zvolal. „Dejte mi, pane Vorovko, prosím, losy a já je schovám a dost! Vyhrajeme-li dobře, nevyhrajeme-li — nu, pro několik zlatek také plakat nebudeme.“

Vorovka podal losy panu Matýskovi, jenž je schoval do své tobolky.

Poblíž stolu „honorace“ mlčky zevlující hosté vrátili se na svá místa a u obou stolů zavládlo skoro trapné mlčení.

Každý zabýval se svými myšlenkami. Na nejvýš se napil nebo nějakým posuňkem dal na jevo, že nesedí jako přimrazen. Za krátko dostavilo se i pozivování.

Pan Matýsek pokusil se několikrát přivésti rozmluvu zase do proudu; ale nic na plat — rozmrzelost byla všeobecná.

„Eh, kdož pak by tu mezi vámi civěl, balbousi!“ zavrčel konečně představený. „Raději půjdeme k nám!“

Nikdo neodpověděl; nikdo představeného, jako bývalo ve zvyku, kdykoli chtěl z krčmy dříve nežli

ostatní, nevybízel, aby ještě setrval, což jej donutilo k drsnému výkřiku:

„Rorejse — platit!"

Hostinský pospíšil vyhovět.

„Spočítejte, co jsme ondy propili a projedli!" velel představený. „Ať přec uděláme jednou pořádnost!"

Rorejs vytáhl omolouvanou knížečku, kterouž si byl sám z několika archu papíru sešil, a začal počítati.

Po několika vteřinách byl vyrušen nejen on, nýbrž celá společnost.

Do šenkovny vstoupil chvatným krokem celý udýchán posel telegrafního úřadu.

„Pan hostinský Martin Rorejs?" optal se lakonicky.

Ukázáno mu na Rorejsa, jenž poodstoupil od stolu.

Posel podal Rorejsovi depeši i s recepisem.

V šenkovně zavládlo skoro hrobové ticho.

Rorejs podepsal recepis a vrátil jej poslovi.

„Prosím o zlatý a dvacet krejcarů poselného," připomenul posel.

Rorejs mlčky zaplatil.

Posel poděkovav rozhlédl se kolem, jakoby hledal místo, kde by mohl usednouti.

„Třeba sem!" zvolal kdosi od stolu „plebejců" a posel zasedl mezi „plebejce."

V jizbě zavládlo opět hrobové ticho.

Zraky všech byly upřeny na Rorejsa, jenž stoje skoro uprostřed jizby držel telegrafickou depeši nerozhodně v ruce, jako by byl na rozpacích, má-li ji rozevříti čili nic.

„Nu, přečtěte si přec, kdo a co vám telegrafuje!“ vyzval jej pan Matýsek.

Rorejs rozbalil opatrně depeši a drže ji daleko od očí snažil se ji přečísti.

Zračila-li se před tím ve tvářích všech zvědavost, zračilo se v nich nyní napjetí.

Rorejs však marně se namahal depeši přečísti; po chvíli obrátil se k Vorovkovi a zdvořile požádal:

„Prosím vás, přečtěte mi to, pane Vorovko — já už přec jen nevidím.“

„Na hlas nebo šeptmo?“ optal se Vorovka bera depeši.

„Na hlas, prosím. Vždyť já nemám žádných tajností,“ přál Rorejs a dychtivě nastavil ucho.

Vorovka přání jeho vyhověl a přečetl depeši, která byla v Praze podána, na hlas.

Znělať takto:

„Vyhráno! Dopis včera odeslaný následuje — Ivan Vyžihýn.“

Dojem lakonických slov těch na přítomné byl různý.

Sám Rorejs nerozuměl.

Ivan Vyžihýn, jenž mu telegrafoval, byl mu osobou zcela neznámou. Nepamatovalť se aspoň, že by se byl někdy setkal s někým, kdo by se takto nazýval.

Podobně nerozuměla depeši většina ostatních. Panu Matýskovi docela napadlo, že si někdo ztropil z Rorejsa v nejnevhodnější dobu šašky. I Vorovka, ačkoli byl depeši několikrát pro sebe přečetl, smyslu jejího nechápal.

Jediný starý Pitrdle dal se lapiti prvním slovem „Vyhráno"; byltě přesvědčen, že to depeše od agenta, kterýž zvěstuje, že vyhráli.

Přesvědčení jeho a dojem slova „vyhráno" byly tak mocny a vzrušily jej tou měrou, že dříve, nežli dal někdo své podivení na jevo, vyskočil a jásavě drsným svým hlasem jal se provolávati:

„Vyhráno! Vyhráno! My vyhráli — vyhráli... Jedenkrát sto a několik set tisíc zlatých," dodal spleteně, mávaje oběma rukama nad hlavou.

„I co vás napadá, pane Augustýne!" odpíral pan Matýsek. „To je zcela něco jiného — to je od někoho, kdo — —"

„Ne, ne, ne! Vždyť přec mám uši a slyším!" namítá staroch s houževnatou horlivostí. „My vyhráli, vyhráli... Ichuchú! My vyhráli... Pro Kristovy rány — my vyhráli!"

„Ale, ale, že jste tak starý a přece takový dětina!" opakoval kmotr Votýpka svou výčitku, již byl již pronesl.

Starý Pitrdle však toho nedbal.

„Nežť si nežť si!" volal jásavě. „Dětina sem — starý tam... My vyhráli — vyhráli... Vždyť přec slyším, co a jak... A zrovna mi napadá, že se přec agent nepodpíše vlastním jménem..."

Tentokráte překonal staroch bystrostí své předvídavosti všechny přítomné. Poslední duvod jeho měl do sebe mnoho pravděpodobnosti a mnohého přesvědčil.

V jizbě nastal neobyčejný ruch a šum.

Výměna náhledů a mínění byla tak rychlá, náhledy tak ruzné a vzájemně si odporující a pronášeny tak hlasitě, že po několik minut nebylo pro hluk a lomoz téměř vlastního slova slyšeti.

Starý Pitrdle stál na svém, soused Lopíček se přidal k jeho náhledu, pan Matýsek je podporoval.

Podobně byli téhož náhledu někteří od stolu „plebejcův", kteří byli vstali a ku stolu „honorace" směleji než kdy jindy se přiblížili.

Rorejs stál bez hnutí mlčky. Po mnoho roků nepracoval duch jeho tou měrou, jako tentokráte. Uvažoval — vzpomínal, až pak posléze šlehl z mrákotní minulosti aspoň mdlý zásvit.

Připomenulť si, že před mnoha, mnoha lety přinesl Horyna do školy knihu, která měla nápis „Ivan Vyžihýn" a že ji spolu čtli... Nebylo tudíž pro něj skoro žádné pochybnosti více, že Ivan Vyžihýn není nikdo jiný nežli Václav Horyna.

Když se hluk a lomoz poněkud utišily, pronesl své mínění, přidav se tak k náhledu Pitrdlově, což mělo za následek vřavu skoro ohlušující.

Starý Pitrdle řval radostí.

Z ostatních asi pět nebo šest od stolu „plebejcův" mu přizvukovalo, ačkoli neměli na výhře žádného podílu.

Lopíček vyskočil od stolu a pobíhaje s místa na místo, skuhral podobně jako Pitrdle:

„My vyhráli — vyhráli..."

Po chvíli následoval Pitrdle jeho příkladu. Vylezl ze zástolí a skákaje po jizbě jako zběsilý, křičel, ba spleteně řval:

„Ichuchu! Vyhráno — my vyhráli — jedenkrát sto a třicet osm set tisíc..."

Objímal Lopíčka a vůbec každého, kdo se mu z hostů od stolu „plebejcův" namátl, křiče:

„Kamarádi! Bratři! Teď je vyhráno — my vyhráli!"

A zas a zase provolával spletenou číslici domnělé výhry.

Náhle vykřikl tak mocným hlasem: „Ticho!“, že vřavu přehlušil a když pak se vřava poněkud utišila, zvolal:

„Pane Rorejsi, pane Rorejsi! Když už jste tak hodný, že mi dáváte na křídu několik dní — dal byste mi dnes na křídu několik konví piva?“

„Proč pak ne?“ odpověděl Rorejs ochotně.

„Tedy dvě konve sem!‘ vzkřiknul staroch. „Čtyry — šest konví! Ichuchú! Ať se jednou napijeme! Kamarádi! Bratří!“

Hlučný jásot zazněl v odpověď na slova ta od stolu „plebejcův“ a potrval po několik minut.

Rorejs pospíšil, aby vyhověl přání starého granátníka; leč dříve nežli se vrátil, vřava poněkud utichla.

Okolnosti té využitkoval Vorovka k mírnému napomenutí, řka:

„Pane Pitrdle, prosím vás — mnoho-li pak jsme vyhráli?“

Klidně, skoro mrazivě pronešená slova ta měla na starocha zvláštní účinek.

Nevěděl, co odpověděti — bylo mu, jakoby jej byl někdo studenou vodou polil.

„Mnoho-li?‘ zakoktal po chvíli zřejmých rozpaků. „Mnoho-li že jsme vy — hrá — —“

„Možná, že nám připadla výhra nejmenší,“ vpadl Vorovka.

„A mnoho-li, prosím?‘ vyhrklo dutě a zajíkavě z prsou starochových.

„Asi tolik co jsme vsadili,“ odpověděl chladně Vorovka.

Starý granátník zůstal jako v ztrnutí — s očima do prázdna vypouleným a s pootevřenými ústy.

V jizbě zavládlo nápadné ticho.

Ve tvářích všech zračila se různá hnutí mysli, od prosté dychtivosti až po úšklebnou škodolibost.

Možná, že by byli mnozí, zejména představený a kmotr Votýpka za nedlouho vypukli v hlasitý posměch, kdyby se nebylo sběhlo, čeho se nikdo nenadál.

Rorejs přinášel první dvě konve piva. Sotva však postavil jednu na stůl „plebejcův" a druhou na stůl „honorace", vstoupil podobně jako před tím posel od úřadu telegrafního — chvatně a udýchán — zvláštní posel poštovní.

Něco podobného nebylo se snad ještě nikdy v osadě stalo.

„Expres pro pana Martina Rorejsa," pravil posel, načež stalo se podobně, jako při dodání depeše telegrafické.

I tomuto poslu musilo býti vyplaceno poselného zlatý dvacet krejcarů, i tento posel zasedl za stůl „plebejcův", aby si po dlouhé večerní cestě poodpočinul.

Napjetí bylo tentokráte nepoměrně větší, nežli po dodání depeše. Tušenoť, že jest to signalisovaný dopis, kterýmž bude záhada telegramu vysvětlena.

Rorejs roztrhl obálku a nenamáhaje se ani list přečísti, podal jej prostě Vorovkovi.

Tento vzal list a zatím, co byly zraky všech na něho dychtivě upřeny, přelétl jej nejdříve pro sebe.

Náhle začala se mu ruka třásti; tvář jeho zahořela a list mu vypadl z ruky...

„Co se stalo?" optal se starostlivě pan Matýsek.

„Čtěte, čtěte!" vybízel starý granátník.

Rorejs stojící za Vorovkou nahnul se k němu, jakoby si přál, aby mu aspoň pošeptal, čeho se byl dočetl.

Ale Vorovka shýbnuv se pro list, držel jej křečovitě v třesoucí se ruce a několikrát marně se namáhal pronésti několik slov aspoň k vysvětlení.

Konečně opanoval se aspoň tak dalece, že trhaně a přerývaným hlasem začal čísti.

Četl následující:

Milý příteli!

Ruka se mi třese při psaní... Jsem rozčilen jako ještě nikdy v životě svém.

Mám Ti zvěstovati zprávu, která — — A přece — odpusť mému pohnutí!... Přeju Tobě a všem, kdož jsou s Tebou, abyste užili nejřidšího štěstí, jakéž vůbec lidi potkává.

Los, jejž jsem dal včera na poštu a jejž jsi bezpochyby již dostal, byl o dnešním druhém hlavním tahu tažen a připadla naň hlavní výhra: jedno sto tisíc tolarů.

Nemám slov, kterýmiž bych vám všem, kdož jste tak šťastni, blahopřál. Radím jen, abyste poslali spolehlivou osobu do Lipska a u některého bankéře los svůj s obvyklým rabatem (půl nebo jednoho procenta) zpeněžili.

Mužete sice také vyčkati, až bude loterní úřad lipský výhry dle plánu hry vypláceti; ale myslím, že — co vám radím, jest způsob nejvhodnější a nejjistější.

Buď zdráv a nezapomeň ve svém štěstí na přítele, jenž bezděky zavítal mezi Vás a náhodou učinil Vás všechny šťastnými. ‘

List ten vyslechnut všemi za hrobového ticha; ale dojem jeho byl zvláštní.

Když už byl Vorovka dávno dočetl, nikdo ani nehlesnul, jakoby byli vyslechli zprávu zdrcující.

Každému se zdálo, že není a nemůže býti ani pravdou, co byli právě slyšeli — nedůvěřivost opanovala všechny...

Vorovkovi, jenž pod dojmem překvapující zprávy nebyl slova mocen, zdálo se po chvíli, jakoby se probudil z podivného snu.

„Tedy přece pravda!“ ozval se po dlouhém mlčení dutě starý Pitrdle, jakoby byl promluvil z hrobu.

„Pravda,“ přisvědčil Vorovka. „Myslím, že nyní nemůže už o tom býti žádné pochybnosti.“

„Pravda, pravda,“ přikývnul pan Matýsek a rozjiskřené oči jeho utkvěly na Vorovkovi s výrazem horečného záchvatu.

A zase nastalo po několik minut trvající hluboké, skoro možno říci slavnostní ticho, jež neodvážil se nikdo přerušiti.

„Co počít?“ osmělil se posléze starý Pitrdle a pronesl slova ta tonem tak úzkostlivým, jakoby se bál odpovědi naprosto beznadějné.

A skutečně také mnozí pokrčili jen ramenoma, ostatní pak vůbec zdáli se býti na rozpacích, co má býti podniknuto.

„Myslím,“ ozval se po chvíli Vorovka, „že bude nejlíp, když učiníme, jak se nám v listě radí.“

Teprve tato slova měla příznivý účinek.

„Ano, ano,“ dotvrdil pan Matýsek. „Nejlíp nelenit a los zpeněžit! A to hned — —“

„Ano, hned,“ vpadl Lopíček.

„Hned, hned,“ doložil starý Pitrdle skoro bezmyšlenkovitě.

Jen Florian Helebrand seděl za stolem „plebejcův" němě a bez pohnutí. Slyšel sice vše, o čem byla řeč; ale bylo mu jako člověku, jenž byl mocnými a vzrušujícími dojmy posledních dnu na polo otupěl.

„A koho tedy vyšleme?' optal se Vorovka. „Mimo to musíme se složiti na cestu a opatřiti povoz..."

„Povoz odtud k nádraží pujčím já," nabídnul se Lopíček. „Ale koně ať nám pujčí Votýpka. Má nejrychlejší..."

„Já?' ušklíbnul se Votýpka.

„Zadarmo toho nechceme,' doložil pan Matýsek. „Zaplatíme!'

„Ah, toť něco jiného! Dáte-li — vždyť je noc — koně mohou hnáty polámat — dáte-li tedy desítku..."

„Dáme, dáme třeba hned,' připomíná pan Matýsek, načež vytáhl z tobolky dvě pětizlatové bankovky a položil je před Votýpku.

Tento peníze shrábnul a kývnul na jednoho z „plebejcův".

„Jděte, Jíro! Zbuďte u nás Matouše, aby vyvedl ryzky před dvůr Lopíčkův..."

„A zastavte se i u mne, aby Kilian připravil novou bryčku,' kázal Jírovi Lopíček. „Že se pojede s Votýpkovými ryzkami na nádraží."

„Teď tedy — kdo pojede?' optal se Vorovka.

„Já ne, toť se ví," míní Brzdíček.

„A já také ne," dodává Rorejs.

„Tedy pan Lopíček!" navrhuje starý Pitrdle.

„A třeba také pan Vorovka," dodává Lopíček.

„Ano, ano — pan Vorovka a pan Lopíček," souhlasí pan Matýsek.

„Ale, ale, kam pak s tou flintou!“ zavrčel dušeně představený. „Jeďte si, kdo chcete; ale Vorovka — nesmí. Za toho jsem úřadům odpovědným já!“

„Což když se nám zaručí čestným slovem!“ namítá Brzdíček.

„Ne, ne! Nesvolím — nemohu, nesmím svolit,“ zpečuje se představený.

Brzdíček i Lopíček snaží se představeného oblomiti; ale nic naplat. Urputnost jeho jest známa a sotva by byl povolil, kdyby mu nebyla náhodou napadla — paní Božena.

„Eh, budiž tedy!“ zavrčel konečně s pevným předsevzetím, že nepřítomnosti Vorovkovy využitkuje...

Nyní však měl zase námitku Vorovka. Připomenulť, že musí dříve své ženě oznámiti, kam a proč jede.

Námitku tu však sám představený vyvrátil, řka:

„O to se nestarejte! Však to už někdo z nás — ať Rorejs nebo Pitrdle nebo někdo jiný spořádá.“

„Teď tedy jen peníze na cestu,“ připomíná Vorovka.

„O to buďte bez starosti!“ odpovídá ochotně Lopíček. „Já založím — a až se vrátíme — —“

„Všechno vyrovnáme a vypořádáme,“ vpadl mrzák Brzdíček, čímž zatím vše, čeho bylo třeba, vyřízeno.

Porada trvala ještě asi půl hodiny.

Vorovka, převzav od pana Matýska losy, několikrát navrhl, aby se odjezd odročil na ráno; ale nikdo s ním nesouhlasil, tak že mu nezbylo, nežli se podvoliti naléhání všech.

Krátce před půlnocí bylo vše připraveno. Povoz přijel až ku krčmě.

Vorovka a Lopíček provázeni všemi hostmi vstoupili do vozu a odejeli po vozové cestě směrem k Pitrdlově chatě.

Ostatní vrátili se do krčmy, kde hovořeno ještě dlouho o štěstí, které tak z nenadání do osady zapadlo.

Ale nikdo nejásal — každý zdál se býti zaražen.

Konve piva na stole „honorace" nikdo se nedotknul.

Musili ji vypíti „plebejci", když byli dopili svou.

Po té se společnost tišeji nežli kdy jindy rozešla...

DÍL IV.

*

I.

Zpráva o výhře přikvačila tak náhle, potvrzení její došlo tak neočekávaně a vyřízení všeho, čeho bylo zatím potřebí ku zjednání úplné jistoty a opatření peněz, stalo se tak úžasně rychle a bezpříkladně hladce, že se zdálo, jakoby vše to nebylo vůbec ani možné.

Vždyť pak se vlastně pranic jiného nestalo, nežli že dostal Rorejs o výhře zprávu a že Vorovka s Lopíčkem ihned odejeli pro peníze.

Vše ostatní zůstalo beze změny.

I pan Matýsek, starý Pitrdle a Floriánek Helebrand, kteří přece vyhráli, odcházeli z krčmy jako kdykoli jindy — leda že tomu a onomu občas napadlo, že snad přece jen — není pravda, že se na ně štěstí tak neočekávaně pousmálo.

A přece to každý zvěstoval každému, s kýmkoli vůbec ještě mohl promluviti.

Mnohý vzbudil doma i ženu nebo děti, nebo jiné příbuzné, aby jim pověděl překvapující novinu. A nikdo, pranikdo nechtěl uvěřiti.

Každý měl stero dotazů, kterých nebylo možno k uspokojení zodpovídati.

Prodlením necelé hodiny zvěděla o tom sice nejméně polovice celé osady; leč každý vrtěl nedůvěřivě hlavou.

Nenadálé štěstí několika osob překvapilo každého jako překvapují náhlé elementární pohromy: člověk skoro ani nechápe...

Mnozí pocítili zvláštní druh lítosti, že nevyhráli oni, jiní nemohli se ubrániti pocitu závisti...

Ze šťastných účastníků byl nejklidnější Florian Helebrand.

Někteří kamarádi provázeli jej až k bídné jeho chatě — povídali, radili, loudili; ale Floriánek naslouchal „na půl ucha", přikyvoval nebo vrtěl hlavou, jakoby mu bylo všechno skoro lhostejno.

Doma pak se vrhl na bídné lože a dlouho nemohl usnouti.

Myslil sice na to a ono. Duševní stav jeho však byl tak mimořádný, že kdyby se byl mladíka někdo zeptal, nač myslí, nebyl by snad ani dovedl odpověděti.

Nepoměrně vzrušenější byl pan Matýsek.

I on nemohl dlouho usnouti. Jiskrný proud myšlenek zavířil někdy tak neodolatelně, že mrzák hlasitě vykřiknul a dlouho něco mumlal, jakoby někomu tajemně vykládal své plány do budoucnosti.

Muž ten snad ještě nikdy nepocítil mučivosti samotářství v té míře, jako tentokráte.

Poprvé v životě se mu zastesklo po bytosti, které by se mohl upřímně svěřiti se vším, co duši jeho právě tak příjemně rozchvívalo.

Neměl však a neznal nikoho, koho by byl pokládal za hodna neobmezené své důvěry.

Neštěstí, jež ho bylo před více nežli desíti lety stihlo, bylo jej světu a lidem přece jen odcizilo. Byltě si vědom, že jest jen trpěn, a byť i mu právě neubližovali, že ho přece jen nikdo nemiluje.

V některých okamžicích bylo mu nevýslovně teskno, ba skoro do pláče...

Byl však přece jen muž uvyklý protivenstvím všeho druhu a proto oko jeho nezvlhlo. Naopak — někdy z něho šlehl blesk vzdoru a skoro opovržení.

Starý granátník Pitrdle, kterýž si byl o první ještě nezaručené zvěsti tak pitvorně počínal, byl — když se octnul o samotě — jako vyměněn.

Víra jeho byla sice skalopevná; byl přesvědčen, že se naň štěstí konečně přece jednou usmálo. Ale dětinská radost, která jej byla z počátku opanovala, změnila se v zaraženost a později v nevysvětlitelnou starostlivost a úzkost.

Bylo mu jako člověku, jenž byl nalezl nějaký poklad a začíná se báti, že mu může býti odcizen.

Z té příčiny není divu, že nepocítil nejnepatrnější potřeby nějaké sdílnosti.

Mimo to ho napadlo, že si v noci, ve kteréž byl los objednán, umínil, nezmíniti se o tom své dceři Kačence, dokud by nemohl přinésti peníze a říci:

„Podívej se!... Tohlenc je všechno — všechno tvoje!“

Hnětlo jej tudíž, že zvěděli náhodou o výhře i nezasvěcenci, kterýmž do toho sice pranic nebylo, ale kteří to mohou předčasně zvěstovati Kačence.

I umínil si, že pošle druhého dne časně z rána dceru do trhu, by to zamezil.

Jinak střídal se u něho pocit bezměrné, ale němé radosti s celou stupnicí pocitů opačného druhu

od nejjemnějšího záchvěvu starostlivosti, až po úzkost a bázeň téměř smrtelnou.

Někdy se zachvěl, jakoby mu byl někdo přejel břitvou těsně podle krku... Tak mrazivě pusobila myšlenka možné ztráty doposud ještě nenabytého jmění, když šlehla mozkem...

Když však překročil práh své chaty a octnul se konečně i v sedničce, kde dcera Kačenka klidně spala, přetrpěl strašná muka duševní, jež mu působilo tajení palčivé zvěsti.

I když už ležel, chtěl nesčetněkrát vstáti nebo výkřikem dceru probuditi, by jí pověděl, co jej tak mučilo; leč ku cti dětinského starocha budiž podotknuto, že aspoň v tomto vzhledě — ovšem po krutém boji — osvědčil se býti mužem.

Nejpodivnější a zároveň nejpřirozenější pocity rozchvívaly Rorejsa.

Před třemi dny byla by jej nenadálá zvěsť, že konečně snad bude zbaven odporného mu plahočení se pro skývu chleba, v svrchované míře rozradostnila; leč v den, kdy byl pohřbil bytost, která s ním po tolik roků sdílela strasti života, působila naň zpráva ta z počátku skoro jako úšklebek a později jej rozlítostnila.

Když pak ji zvěstoval své dceři Purčí, která se nalézala v podobném rozpoložení mysli jako on a místo v jásot vypukla v hořký pláč, — když zaštkala: „Ach, milá, dobrá matičko — proč jsi nám zemřela a nedočkala se toho?“ rozplakal se i on...

Pravda, muž ten nebyl citlivůstkář, ba ani něžný, ale večer po pohřbu ženině, která neměla po celý svůj život jiného na mysli, nežli pracovati a lopotiti se, by své jediné dceři upravila pro budoucnost život aspoň poměrně snesitelný — zdálo se mu, že by snad

ničeho tak snadno neoželel jako peněz, jež mu mají z výhry připadnouti.

Z osob, jejichž duší šlehla závist, byl prvním kmotr Votýpka. Šlehlať duší jeho dříve, nežli bylo zjištěno, že bylo vůbec něco vyhráno, a diktovala i úšklebky, jež pronášel.

Závistivé hnutí mysli bylo u něho poněkud vysvětlitelno předcházejícím neštěstím, jež jej bylo stihlo požárem.

Ale když pak zvěst o výhře zjištěna a on si připomenul, že byl také vybízen přisaditi si a že jej jedině představený zradil a zmařil tak možnost uhraditi ztrátu požárem vzniklou výhrou, zavířil duší jeho pocit závisti v celé své síle a — potrval.

Snad ještě nikdy nevracel se Votýpka domů s tak jízlivým a přece tajeným, poněvadž malomocným vztekem jako tenkráte.

Závist byla pobouřila všechny vášně v duši jeho dřímající. Nechť myslil na to neb ono, vždy vystupoval před duševním zrakem jeho — představený jako původce jeho nehody, tudíž jaksi jako nejúhlavnější nepřítel.

Mnohdy se mu zdálo, že by byl v stavu vrhnouti se naň jako lesní šelma na svou kořist a zahrýzti se mu kamkoli a nepustiti ho, až by jej rozsápal...

Votýpka byl v celé osadě jediným, jenž této noci ani oka nezamhouřil.

Představený Mihulka, jenž se byl sice podobně jako Votýpka taktéž několikrát posměšně a úšklebně vyjádřil — nezáviděl naproti tomu nikomu. Byltě příliš mohovitý, než aby mu bylo dvacet nebo čtyřicet tisíc zlatých, jež z výhry připadlo na jednotlivce, imponovalo.

Závist tohoto druhu byla muži tomu vůbec naprosto cizí.

Neznaje nedostatku, ba více — maje po celý svůj život všeho, čeho si vůbec jen přáti mohl, nadbytek, tak že sám nevěděl, co s ním počíti, byl pro kouzlo zbohatnutí jaksi otupělý. On aspoň po zbohatnutí nikdy neprahnul.

Štěstěna byla jej bez jeho přičinění obdařila hojností a nadbytkem, pro které po jeho a paní Brigitty smrti nebylo žádných dědiců.

Komu a proč by byl tedy záviděl nabytí několika tisíc zlatých, když byl přesvědčen, že má nepoměrně více nežli kterýkoli z nejbohatších v dalekém okolí?

Závist, ozvala-li se někdy v jeho duši, mívala za cíl zcela jiné záležitosti, které aspoň byly — nedosažitelny.

Závidívalť každému klidné rodinné štěstí — duševní převahu — samostatnost, rozhodnost a celou řadu mužných ctností, jež mu byla příroda odepřela a kteréž se někdy marně namáhal nahraditi umíněností, drsností a urputností.

Zjištěním výhry nepozbyl Mihulka ani dost málo obvyklé své duševní rovnováhy a když pak se posléze octnul o samotě na cestě k domovu, zabýval se v mysli zcela jinými záležitostmi.

Noc nebyla sice tak magicky čarokrásná, jako ondy, když byl los objednán; ale měsíc, doposud ještě skoro v úplňku, byl již vysoko nad obzorem.

Vzduch však byl nepoměrně chladnější a vlhčí; občas zavál i studený větřík.

Mihulka popošel volným, skoro loudavým krokem až ku svému statku, kde se zastavil a dlouho, skoro po čtvrt hodiny stál, dívaje se bezúčelně brzo

sem, brzo tam, jakoby nevěděl, má-li či nemá-li něčemu věnovati pozornosti.

Náhle se obrátil a šel pomalu nazpět.

Přešel napříč přes náves a zabočil na cestu ku hřbitovu, po které jsme jej byli již jednou v noci sledovali.

Víme tedy, jaký měla cíl — — —

Tentokráte se představený nikde nezastavil.

Šel krokem jistým a dosti rychlým; prošel skalní úžlabinu, přešel i přes potok a teprve když se blížil k chatě Vorovkových, zmírnil krok a skoro se plížil.

Zář měsíce padala poněkud šourem do okének chaty a odrážela se jako od matných zrcadel.

Mihulka však si ničeho nevšímal. Plížilť se k chatě se zrakem k zemi sklopeným, až octnul se u dvířek, kde se zastavil.

Avšak i nyní nezvedl ještě zraku, nýbrž vztáhl ruku po šňůře petlice. Nenahmátnuv ji však, zvedl hlavu, podíval se na dvéře nalézající se v plném jasu měsíce a — couvnul, jakoby jej byl had uštknul.

Šňůra od petlice byla totiž vtažena do vnitř. Otevříti dvéře z venčí nebylo vůbec možno.

V osadě, o které vypravujeme, bylo něco podobného případem tak zvláštním a neobyčejným, že bylo by zarazilo neb aspoň překvapilo každého vůbec.

Pro představeného mělo pak zcela zvláštní a zároveň výmluvný význam.

Znamenaloť — zákaz vstoupiti...

Není tudíž divu, že svraštil čelo a že dlouho stál s mračným výrazem nerozhodnut.

Posléze však se tvář jeho poněkud vyjasnila, ba přelétl ji i lehýnký, ale samolibě vzdorovitý úsměv.

Hned na to poodstoupil Mihulka tiše až těsně k prvnímu okénku, chvíli naslouchal, nezazní-li z chaty nějaký zvuk, načež co možná jemně zašeptal:

„Paní Boženko!“

A zase napjatě naslouchal.

Kolkolem panoval hluboký noční klid. I větřík v bezprostředním okolí byl ustal a jenom z dáli z lesa zazníval táhlý temný hukot.

„Paní Boženko! Paní Boženko!“ opakoval představený po chvíli hlasitěji.

Leč ani nyní se nikdo neozval.

Rozmrzen předstoupil Mihulka před okénko a zadíval se do vnitř.

Po chvíli lehýnce zaťukal a opakoval své volání.

Však ani nyní nedostalo se mu žádné odpovědi.

Zaťukal tudíž nápadněji, až sklo zařinčelo; leč v chatě a kolkolem panuje hluboké ticho.

„Co to?“ zavrčel svraštiv poznovu čelo. „Což pak — opravdu —?“

A zase zaťukal a hned na to zařinčel — —

Ale i nyní žádná odpověď.

„Eh!“ ušklíbnul se a udeřil vší silou pěstí do okna.

Zpráchnivělé dřevo povolilo a okénko se rozlétlo — rozbité sklo jedné tabulky sesypalo se na záokní...

Představený přistoupil těsně k oknu, nahnul se do něho a zadíval se do vnitř sednice, kde panovalo v popředí jen přítmí, v pozadí však čirá tma.

Chvíli napjatě naslouchal.

Když však ze vnitř nezazněl žádný zvuk, zašeptal:

„Odpusťte, paní Boženko — odpusťte!“

Žádná odpověď.

„Paní Boženko!" vzkřiknul podrážděn. „Což pak mne neslyšíte? Nesu vám novinu — důležitou novinu. Váš muž odejel do Sas... Vyhrál..."

Avšak ani nyní nikdo se neozval.

„Paní Boženko!" houknul nyní představený skoro rozvzteklen. „Neslyšíte mne? Nebo mne nechcete slyšet?"

Opět žádná odpověď.

„Eh! Však já si zjednám jistotu!" rozhodnul se Mihulka a skokem vyšinul se do okénka.

Ale neseskočil dovnitř, nýbrž zadíval se ještě jednou napjatě do jizby.

V popředí rozeznal skoro všechny předměty; v pozadí však byla zdánlivě neproniknutelná tma.

Zrak jeho divoce kroužil po jizbě.... Náhle utkvěl v levém koutě na místě, kde z temna zdály se vystupovati sotva pozorovatelné obrysy lože.

Upřel tam zrak ještě napjatěji a postřehl ve tmě dva lesklé body — nepohnuté a přece skoro příšerně se lesknoucí...

V tom se mu zdálo, že pozoruje ve tmě matné obrysy na loži sedící osoby.

Již chtěl zase vzkřiknouti: „Paní Boženko!" a zároveň seskočiti dovnitř, když z místa, kam se právě díval, šlehnul mu do očí bílý blesk, jako když v přítmí někdo čepelí velkého nože pohne...

Mozkem šlehla mu děsná myšlenka.

Zamrazilo jej a v bezprostředně následujícím okamžiku seskočil s okna nazpět před chatu.

Tvář jeho měla výraz mračné hrůzy a bezpříkladného zděšení.

Chvíli stál jako v ztrnutí; po té kvapně couvnul a rychlým krokem se vzdálil touže cestou, kterouž se byl připlížil.

Přešed přes potok zrychlil krok a později skoro utíkal.

Teprve u hřbitova zase krok zmírnil a sestupoval po cestě pomalu.

Chvílemi se zastavoval, něco zamručel nebo pěstí do prázdna pohrozil...

Co dělo se v jeho duši, zůstalo jeho tajemstvím; ale z jednotlivých slov, jež mu uklouzla hlasitěji, bylo zřejmo, že zabývá se myšlenkou pomsty.

Náhle se zastavil, přikývnul několikrát hlavou a zamumlal:

„Tak, tak! Zejtra — zejtra! Však ty nám, ptáčku, neuklouzneš... To by tak! Nejsemť dnešní... Ani výhra ti nepomůže!... O to se už postaráme..."

Po té rozhodně vykročil a sestupoval rychle dolů.

Za několik minut octnul se před svým statkem.

Pes sice zaštěknul, ale poznav pána, hned ztichl.

Představený, v jehož statku jako jinde taktéž nezavíráno, vešel do dvora, vystoupil po schůdkách a octnuv se ve své ložnici, dlouho v ní ještě přecházel.

Když pak posléze ulehl, nemohl i on dlouho usnouti.

II.

Nejčasnějším jitrem rozletěla se zpráva o výhře po celé osadě.

Dříve, nežli se vyhouplo slunce nad obzor, vědělo to snad již každé dítě. Ve dvou, ve třech hodi-

nách nebylo snad dorostlého člověka, jenž by si nebyl s desíti a více jinými lidmi vyměnil o tom své náhledy.

Teprve nyní začínali mnozí chápati dosah události.

Přirozenoť, že kolovaly již také různé, nezaručené pověsti o tom neb onom ze šťastných — že přemílána jejich minulost, povahy, snahy i plány do budoucnosti — že pronášeny i domněnky, jak který z nich si bude počínati, co komu asi uštědří, co si koupí, atd. — krátce pravda i lež, hodnověrné zprávy i pomluva, předvídavost a domněnky, hana, výsměch i úšklebek slavily pravé triumfy.

Kdožkoli opustil chatu, učinil tak jen v úmyslu, by někomu pověděl své mínění a vyslechl jeho.

Nikdy nebyli si osadníci a osadnice vyměnili v několika hodinách tolik návštěv jako tentokráte.

Na práci, nebyla-li právě nejnalehavější, nikdo ani nepomyslil. Před některou chatou nebo v některé sednici sešlo se deset i více osob, aby si pokleply a nerozešly se jinak, než aby se některé sešly jinde a poklepty si zase.

Z počátku byly výrazy udivení a úžasu všeobecny. Později prosvitaly z řečí zákmity různých nadějí, možného sklamání, ba i závisti.

Nejbližším a nejpřístupnějším ze šťastných byl Florianek Helebrand.

Někteří z nejdůvěrnějších jeho kamarádů dostavili před jeho chatu již před východem slunce a čekali, až procitne, aby z jeho úst zvěděli, co a jak, atd.

Když však se nemohli dlouho dočkat, vzbudili jej a v několika okamžicích byla bídná světnička v pravém slova smyslu přeplněna.

Vyptáváno se, dotazováno, povídáno — div mladík neohluchnul. On sám nevěděl, co by o celé záležitosti jiného pověděl, nežli co všickni již věděli.

Vábili jej do hospody, ale on odřekl.

„Nemám peněz, kamarádi," prál upřímně, „a časně z rána přec nemohu pít na křídu."

„Což o to!" zní odpověď. „My se zatím složíme — sami si pro tebe vydlužíme — však ty nám zaplatíš — oplatíš..."

„Ale po pohřbu staré Rorejsovy ženy," namítá Florianek.

„Pošleme si tedy pro pivo odtud," odpovídají kamarádi. „Hola! Kdo pujde pro konev piva?"

Tři se hlásí dobrovolně a jdou...

A po několika minutách koluje již konev piva z ruky do ruky — od úst k ústum...

Floriankovi kamarádi a známí popíjejí na účet kamarádův — stojíce nebo sedíce po zemi — vůbec kde si kdo našel místa...

Konev piva za konví putuje z Rorejsovy krčmy do bídné chaty Helebrandovy a vrací se vyprázdněna k Rorejsovi, by byla znovu naplněná přinesena zpět.

Když se venku oteplilo, vyhrnuli se všickni před chatu a v pitce pokračováno pod širým nebem.

Za nedlouho přidružili se k popíjejícím i nekamarádi. Přišly i ženy, ba i děti — —

Helebrandova chata a okolí její nebyly doposud ještě nikdy svědky tak zvláštních výjevů jako tentokráte.

Floriánek s obvázaným obličejem byl však zamlklý — skoro smutný. Kamarádi marně se namáhali rozveseliti jej. Byl jako zaleknutý — — —

— — — —

Mrzák Brzdíček procitl jako obyčejně před úsvitem.

Oblékl se, zapřáhl si svého Kartuše, ale nikoli aby jel na žebrotu, nýbrž aby — se projížděl po osadě.

Především zajel k Rorejsově hospodě, zavolal Rorejsa, promluvil s ním o výhře, poptal se, co tomu říká Purčí — a když pak i Purčí vyšla a pověděla, vypravoval mrzák, co myslí on — krátce vyčerpali látku do posledního záhybu.

U Rorejsa si Brzdíček vzpomenul na starou Byšickou, která o svém štěstí ještě nevěděla.

Ihned obrátil svůj vozík a ujížděl po klikaté a neschůdné cestě k chatě Byšické.

Náhoda však tomu chtěla, že zastal v chýži jen Erazímka a dověděl se, že přišli v noci pro matku ze vzdálenější osady, kde někdo ochuravěl.

Mrzák chtěl tedy pověděti Erazímkovi, co a jak; ale rozmyslil si to. Nepověděl ničeho, ale daroval Erazímkovi tři stříbrné zlatníky.

Hoch byl v nejvyšší míře udiven.

Nechápal — a přece se mu zdálo, že chápe; napadloť mu, že snad pan Matýsek někde nějaké peníze buď našel nebo po někom zdědil nebo vyhrál.

Od Erazímka jel mrzák zase do vsi — přejel několikrát přes náves, načež jel až ku hřbitovu.

Když pak odtud zahlédl dav lidí před chatou Helebrandovou, sjel dolů a dal si pověděti, co a jak.

Uvítali jej z daleka s jásotem jako nějakého knížete. Dali si povědít, co věděl, a on zase vyslechl, co věděli nebo soudili oni.

Zavdal si z konví několikrát a rozhodil mezi přítomné několik hrstí drobných a poslal pro několik konví na vlastní účet.

Odtud zajel k Pitrdlovi; ale zastal doma jen starocha — Kačenka byla na trhu...

Povídali si přes dvě hodiny a čas jim tak uběhl jako „pár minut", jak se pronesl Pitrdle.

Od starého granátníka sjel mrzák zase do vsi a připomenuv si Vorovkovu ženu, zajel k ní.

Podivil se, že už ví, že muž její vyhrál a že v noci odejel, ačkoli mu Vorovková hned, když přišel, napověděla, že posud ještě s nikým nemluvila.

Také mu bylo nápadno, že je zaražena, že se neraduje, jak se domníval, ba že je smutná, jakoby se o ni pokoušela nějaká nemoc.

Bylo mu jí líto. Těšil ji, jak mohl, a vypravoval vše, jak se bylo sběhlo...

Od Vorovkové odvážil se zajet k paní Brigittě, která však už dávno všechno věděla; ale přece mrzáka ochotně vyslechla.

Od paní Brigitty jel zase k Rorejsovi k obědu, pak k Helebrandovi a k jiným známým, slovem projížděl se tentokráte po celý den po osadě.

Ku cti jeho však budiž připomenuto, že choval se a mluvil umírněně, střízlivě a s jakousi reservou, „jakoby přece ještě mohlo sklapnout", jak se několikrát vyjádřil.

Vystupování jeho jako šťastného člověka bylo v celku důstojné.

I u Votýpky se několikrát zastavil; ale dcera byla kdesi na poli a Votýpka se dal buď zapřít nebo byl také někde v lese nebo na poli...

Podobně soudil pan Matýsek o představeném, o němž mu paní Brigitta prála, že není doma, že někam vyšel.

Mihulka však nebyl ani v lese, ani na poli, ani na lukách.

Daltě ráno kočímu rozkaz, aby zapřáhl do bryčky a vyjel k lesu za chatou Pitrdlovou a tam počkal. Sám pak odešel z bytu do zahrady, vystoupil po klikaté stezce po stráni do lesa a velkou oklikou lesem dostal se k místu, kde kočí čekal.

Vsedl do vozu, a jako s vichrem o závod ujížděli koně dále k městu, v němž bylo okresní hejtmanství.

Před městem kázal představený zastavit a šel do města pěšky.

Nějaký čas se potuloval z ulice do ulice, až se octnul před budovou okresního hejtmanství.

I zde se chvíli rozhlížel, jakoby pátral, není-li na blízku nějaký známý, načež vklouznul do budovy a po několika minutách stál tváří v tvář okresnímu hejtmanu.

Za jakou příčinou byl představený přijel, zůstalo úředním tajemstvím.

Asi po půl hodině opustil Mihulka se zářícím obličejem budovu. Poloudav se zase ulicemi, vrátil se k povozu před městem čekajícímu a ujížděl úprkem k domovu.

U lesa nedaleko Pitrdlovy chaty slezl a šel cestou lesem a po stráni domů, kdežto prázdný povoz vrátil se po vozové cestě a poněvadž byl rovněž tak prázdný, jako když odjížděl, nikdo si toho ve vsi hrubě ani nepovšiml.

Představený vykonal tudíž cestu k okresnímu hejtmanství a nazpět, aniž by to byl někdo v osadě tušil. Kočí pak měl přísný zákaz někomu se o tom zmíniti.

Opatření bezpečnosti byla učiněna, ale neprospěla.

*

Pitrdlova Kačenka, která ve městě na trhu náhodou představeného byla zahlédla, pověděla to, když se vrátila domů, otci.

Tento pak, jenž byl viděl podle chaty jeti prázdný povoz, nemálo se tomu podivil; a když odpoledne sešel do vsi, pověděl to Rorejsovi, tento panu Matýskovi — a asi po půl hodině dověděla se to i paní Brigitta.

Největší podivení, ba skoro poplach způsobilo v obci, že k večeru přišel do vsi četník s nasazeným na pušce bodákem a prošed křížem celou osadu — čehož jindy nikdy nečiníval — zastavil se u představeného a zase odešel.

III.

Schýlilo se k večeru.

Mrzák Brzdíček, jenž byl prodlením dne několikrát projel celou osadu a své i cizí sdílnosti skoro se přesytil, seděl již dávno na svém místě v Rorejsově krčmě, odfukuje spokojeně velké kotouče kouře a přemítaje o tom, jak upraví si pro budoucnost svůj život.

Florian Helebrand nedostal se z klepet kamarádu a známých, stav se tak hned prvního dne v jistém ohledu obětí svého štěstí.

Popíjenoť v chatě jeho a před ní od časného rána. Nepito nežli pivo nevalně vyležené, tedy špatné; ale přece s chutí, ba s lakotou, tak že se celá společnost již prodlením dopoledne rozjařila.

Jazyky se začaly plésti; výskánoť, zpíváno a hýřeno jako o nějaké veselce.

Mnohý po celý den ničeho nepojedl; nedbal o to — pivo mu bylo milejší.

Někdy podobala se společnost před chatou táboru rozjařených cigánů.

Chvílemi byla vřava skoro ohlušující. I ku sporům, ba hádkám došlo; ba i rvačka zdála se býti několikrát nezbytnou; ale vždycky podařilo se ji zameziti.

Floriánek vpravil se v mimořádný stav věcí teprve prodlením několika hodin. Začalť mu lahoditi, že jest všeho toho původcem a středem.

Vytrval tedy. Občas si také přihnul; ale neopil se.

Odpoledne ovšem divoká zábava vázla všeobecnou unaveností.

Mnohý se vytratil, aby doma pospal nebo se najedl; jiný se převalil opodál v trávě a usnul ve stínu neb i v úpalu slunce.

Jenom nejstatnější vytrvali.

K večeru, dříve ještě nežli slunce zapadlo, zájem na pití a nenucené, mnohdy i bezuzdné zábavě zase se vzpružil.

Společnost se rozmnožila prospalými i jinými, kteří dříve neměli ještě dosti kuráže.

Rozjařenosti přibývalo. A když pak posléze vydal kdosi heslo: „Do hospody!", zdvihla se celá společnost, aby promarněný den dovršila přiměřenou kratochvíli večerní.

Floriánek přes všecko zpečování se vyzvednut na ramena dvou nejstatnějších kumpánů a nesen jako u vítězoslávě v průvodu jásajících, výskajících a povykujících mužů, žen, dívek, jonáků i dětí, jež tvořily předvoj — k Rorejsově krčmě.

Podivný pruvod neubíral se však ku krčmě přímo. Přešed můstek přes potok, zahnul směrem na náves a zde nesen Floriánek neméně nežli třikrát kolem do kola a potom teprve ku krčmě.

S ohlušujícím lomozem vrazili první podnapilí do šenkovny.

„Pivo, pivo, pane Rorejse!" hulákal jeden přes druhého.

V několika minutách byla šenkovna přeplněna.

Stolu „honorace", za kterýmž seděl až dosud jen pan Matýsek, ovšem šetřeno; leč stůl „plebejcův", jenž byl okamžitě obsazen, nestačil.

Rorejs musil přinésti do šenkovny kde jaký stůl a jakou stolici nebo lavici měl.

A ještě nebylo místa pro všechny.

Někteří stáli, jiní zasedli na improvisovaná sedadla: jeden na obrácenou nůši, jiný na několik polen dřeva. Jiní zůstali před krčmou, kde v tlupách ženy, dívky a děti zevlovaly jako o muzice, neb o zvláštní nějaké veselce.

Floriánek uveleben v čelo stolu „plebejcův" jako kníže nebo král. Obsluhován s nejvzornější dobrovolnou ochotou a každé chvíle mu připíjeno na zdraví.

Jako tentokráte nebyla krčma Rorejsova doposud ještě nikdy navštívena.

Dnes byla naděje na slušný výdělečck, a Rorejs, jemuž dcera Purčí zručně vypomáhala, také se přičinil.

Džbán za džbánem, konev za konví putovaly z přísklepku ve dvoře do šenkovny, kde hluk a vřava vždy více se vzmáhaly, až někdy uši zalehaly.

A přece byla společnost doposud pouze rozjařena.

Mnohý byl skoro ještě střízliv; zpitý a opilý nebyl nikdo.

Slaboučké pivo Rorejsovo nemělo dostatečné opojné síly.

I nejhltavější doušek, kterýmž takořka jedním dechem vyprázdněn celý džbánek, neměl na mnohého, ani když byl několikráte po sobě opakován, valného účinku. Celodenní popíjení bylo nevalnou opojnost piva skoro k malomocnosti oslabilo.

Pan Matýsek měl z „mely" té takové potěšení, že dal i nyní — jako byl již dříve učinil — celou řadu konví přinést na vlastní svůj účet a pobádal k pití, kde kdo zdál se mu býti liknavým nebo nesmělým.

Představený Mihulka dostavil se tentokráte o něco později než obyčejně a sotva se davem protlačil ku stolu „honorace".

Byl zamračen a možná, že by byl dříve nebo později dal i nevrlost svou na jevo, kdyby nebyl měl kdosi šťastný nápad provolati mu „Slávu".

Ostatní s ohlušujícím rykem vpadli a jásající vřava „hlavu obce" aspoň poněkud usmířila.

Asi po půl hodině dostavil se i starý Pitrdle, kterýž — jak sám prál — „seděl doma jako na řeřavém uhlí" a přišel se „jen pozeptat, není-li nic nového".

Všeobecná pitka na cizí řád přišla mu právě vhod. Neměltě zase ani krejcaru.

Dcera Kačenka byla sice na trhu odprodala něco drůbeže, ale za stržené peníze nakoupila nejpotřebnějších věcí pro domácnost a slíbila, že půjde na trh i příští ráno, aby byl doma nějaký groš — „pro strejčka Příhodu".

Starý granátník počal si rychle a statně přihýbati.

V necelé hodině byl rozjařenější nežli mnohý z oněch, kdož popíjeli již od časného rána. Začal plésti páté přes deváté, ba chvílemi blábolil již jen nesmysl, což však za všeobecné větší nebo menší nepříčetnosti nebylo nikomu nápadno.

I pan Matýsek pil dnes, jak se sám vyjádřil, „za dva" nebo docela „za tři"; představený pak začal za nedlouho do sebe líti džbánek za džbánkem, jako by pil „na zlost".

Votýpka se tentokráte nedostavil.

Tříčlenná společnost u stolu „honorace", nemohouc se pro hluk a vřavu baviti mezi sebou, bavila se hlavně nasloucháním, pozorováním a občas nějakým výkřikem.

Nejzajímavější skupení utvořilo se kolem Floriánka.

I tam pronášen již nesmysl za nesmyslem; ale chvílemi přece ještě mluveno souvisle a srozumitelně.

„A čím pak nás podělíš, Floriánku, až dostaneš peníze?" ptal se na příklad kdosi několikrát po sobě, aniž by byl dostal od Helebranda odpovědi.

„A co pak koupíš mně — mně, ty dobrá duše?" domlouval se jiný, bera Floriánka kolem krku.

„A mně — co mně?" volá třetí.

„A mně? Já přece taky něco chci," křičí čtvrtý.

„A mně snad bys pranic nekoupil?" řve pátý.

„Něco nám koupit musíš! Každému něco — každému!" hartusí šestý.

„A co pak kdo chcete?" optal se konečně Floriánek.

„Mně kup nové kšandy!"

„Mně dej spravit chlév!"

„Mně kup podsvinče nebo už velké čuně!“ — —

Tak a podobně dává jeden přes druhého své skromňoučké přání na jevo.

„A koupíš? — Dáš?‘ zařvalo náhle asi deset hrdel.

„Dám — koupím!“ odpovídá ochotně Floriánek. „Ale co pak takové hlouposti. Tobě“ — při tom ukazoval buď na toho neb onoho — „koupím tele — tobě krávu — tobě koně — tobě celý nový mundur... A tobě dám vystavit nový barák — tobě přivezu z města flintu — tobě pluh — tobě řebřinový vůz — tobě koupím kozu... A tobě dám pětku — tobě desítku — tobě stovku...“

Možná, že by byl ještě dále sliboval, kdyby se nebyl ozval představený řka:

„A co pak mně, Floriánku — co?“

Oslovení to mladíka zarazilo. Vstal a skoro nesměle prohlásil:

„Vám, pane představený, co si — sám budete přát...“

„A což kdybych si přál, abyste mi koupil zlatý řetěz na krk?“ zavrčel Mihulka.

„Koupím, koupím,“ odpovídá Floriánek a usedá.

Velkodušná marnotratnost Helebrandova představeného podráždila.

„Rorejse!“ vykřiknul na hostinského. „Co se od teďka vypije — na můj řád!“

„Sláva!... Sláva panu představenému!“ zahřmělo asi z třiceti hrdel.

„Sláva!“ zadunělo i před krčmou.

„A těm tam venku — dejte taky několik konví, Rorejse!“ velel představený.

Rorejs pospíšil, aby vyhověl přání rozjařené a v návalu velkodušnosti „marnotratné hlavy obce“.

„A což pak hérinky?“ zvolal představený připomenuv si, jaký účinek měly slanečky ondy. „Hérinky — hoši, nechcete?“

V odpověď zazněla ohlušující vřava, z které vyznívalo jediné srozumitelné slovo:

„Chceme!“

Jakmile se Rorejs zase vrátil, objednal představený slanečky.

Ale Rorejs pokrčil ramenoma.

„Nemám — došly mi už — prosím.“

„Co tedy máte? Ať je to cokoli!“ míní představený. „Jen když bude něco pro chuť.“

Rorejs chvíli přemýšlel; neměltě v zásobě pražádných lahůdek, pražádných dráždidel.

„Co tedy? Pranic?“ hartusí Mihulka.

„Kdyby snad,“ míní nesměle Rorejs, „několik syrečků nebo trochu uleženého sýra — —“

A zase zazněla v odpověď ohlušující vřava, z které vyznívá refrain, že podnapilá společnost spokojí se se vším.

„A trochu pepře!“ volá ještě kdosi z davu za Rorejsem. —

V několika minutách byla společnost obsloužena.

Tři bochníky chleba, asi padesát syrečků, obrovský krajáč uloženého sýra a trochu pepře — — — ejhle! první hostina na počest hlavní výhry ze saské loterie!...

Kouřem prosycený vzduch naplnil se na delší chvíli čpavým zápachem.

Avšak poskytnutá lahudka pojídána tak chvatně a hltavě, že zmizela, nežli se kdo nadál. Na mnohého sotva se dostalo skyvy chleba v soli obalené.

Následek byl přirozený.

Pito s obnovenou chutí a s neobyčejnou úsporou času.

Konev kolovala z ruky do ruky. Ze džbánů skoro ani nepito, neboť vyprazdňován džbán na jeden nebo na dva doušky.

Tak míjela hodina po hodině.

Pustá pitka byla vždy divočejší — vřava vždy zběsilejší.

Tlučeno, ba mláceno džbány o stůl; mnohá nádoba vzala za své.

Sprostý a surový vtip slavil pravé orgie. Spory, hádky, ba i rvačky přišly na „denní pořádek" — a přece zas a zase pito mizerné pivo...

Posléze však se přece dostavila ochablost.

Některý se vytratil, jiný kdesi v koutě sklesl — z ostatních jen nejstatečnější hlučeli a řvali...

Představený byl rovněž rozjařen a měl z divoké vřavy zvláštní potěšení. Skoro se zdálo, že přehlušila tajný jeho vztek.

K osvěžení ochabující vřavy musil Rorejs vydati veškerou zásobu „šnáby": slivovici, perlovou i samožitnou — i poslední láhvičku rumu...

A když pak i to nespomohlo, poslal představený do vlastního sklepa pro padesát lahví vína.

Na další asi hodinu rozproudila se nejdivější, nejzběsilejší zábava, jakou si lze pomysliti.

Bylo to cosi jako orgie divochů.

A za nejzběsilejšího ryku povstal posléze představený a hlasem tura snažil se překřičeti vřavu.

Promluvilť k přítomným, z nichž snad ani jediný nebyl již v stavu příčetném, čeho by se do něho nikdo nebyl nadál.

Napdloť mu, že jako nejbohatší člověk v obci nesmí se dát zahanbiti žebrákem Helebrandem a proto se ozval s veškerou rozhodností své povahy:

„A jak tu jsme, — ať taky já... Tedy já — já taky jako Florian... A co byl Floriánek komu slíbil dát a koupit, koupím a dám i já... Ať má každý památku — ať každý přijde a poví, co..."

Pronešení slov těch, jež však sotva pátý z přítomných pro ohlušující vřavu slyšel a jejichž smyslu snad jen dva nebo tři rozuměli úplně, stálo představeného nemalého namáhání.

Měltě sám již „skoro víc než dost"; skleslť na stolici jako pařez a něco mumlaje jen hlavou přikyvoval — — —

Druhá hodina s půlnoci byla již dávno minula, když divoký, zběsilý rej ještě jednou, ale jen na chvíli přerušen.

Mezi zpitými objevil se posel telegrafního úřadu přinášeje Rorejsovi depeši, podanou v Lipsku po deváté hodině večerní.

Rorejs depeši nemohl přečísti ze známé příčiny.

Mezi přítomnými nebylo však více ani jediného, jenž by tak mohl učiniti místo Rorejse. Nezbylo tedy, než aby ji přečetl posel sám.

Učinil tak po přání Rorejsově co možná hlasitě.

Byla od Lopíčka a zněla:

„Všechno v pořádku. Peníze budou nám vyplaceny zítra časně ráno."

Vždy jindy byla by depeše ta, kterouž definitivně výhra dotvrzena, učinila hluboký dojem; ale tentokráte minula se na všechny účinku.

I panu Matýskovi, Pitrdlovi a Floriánkovi, kterýmž přece zvěstovala bezměrné štěstí, byla skoro lhostejnou.

Všickni tři byli již ve stavu naprosto nepříčetném.

Toliko Rorejs, jenž byl jediný střízliv, zachvěl se blahým pocitem...

Divoká, zběsilá pitka byla by však na jisto trvala do bílého rána, kdyby nebyla Rorejsovi asi po půl hodině došla i zásoba piva.

Nebylоť co píti; nezbylo, nežli se rozejíti.

S jakou nevrlostí, s jakým hněvem, ba vztekem se to stalo, možno se domysliti.

Co bylo vše Rorejsovi poškozeno, rozbito a rozmláceno, nebylo možno zjistiti až druhého dne.

Odchod a rozejití se podobalo se soudnému dni. Z Rorejsovy krčmy aspoň ještě nikdy nevyhrnulo se tolik a tak spitých zběsilců jako tentokráte.

Hulákáno a řváno i venku...

Všickni vrávorali — mnozí se potáceli...

Někteří po několika krocích sklesli a zůstali hodinu i déle ležeti. Jiní se prospali v šenkovně, v předsíni nebo před krčmou, vůbec byli přemoženi.

I pan Matýsek, Pitrdle a zvláště Floriánek dostali se domů bez pohromy jen zázrakem.

Představený zdál se býti ze všech nejstřízlivější; ale pouze zdál... Padlť na cestě k domovu několikráte a jenom ztíží se dovlekl do své ložnice...

Jediný Rorejs zachoval duševní rovnováhu.

Ale když shasl v šenkovně a přivřev domovní dvéře octnul se ve své komůrce, byl k smrti unaven.

Napjetí, rozechvění a namáhání právě minulých několika dnů a nocí bylo jej schvátilo. Spočítal v umolousané své knížce, kam si zapisoval dluhy,

celodenní příjem, a shledal, že má dostati úhrnem 487 zlatých, tudíž částku, jakou druhdy začasté nepřijal za půl roku.

Avšak ani to ho nepotěšilo...

„Co vše naplat!“ vzdychnul si. „Vždyť to nevydržím... Padnu jako pes...“

Postesknutí to bylo zřejmým důkazem, že byl skutečně k smrti unaven a nepřál si nežli klidu...

IV.

Zpráva o výhře nerozletěla se však pouze po obci, pro kterou byla zvláště zajímavou, nýbrž i po obcích okolních — blízkých i vzdálenějších.

Prodlením jediného dne zvědělo o tom snad několik set lidí, kteří se postarali o rozšíření zprávy přes to vše, že ji skoro všickni pokládali za pouhý výmysl a žert.

Skoro nikdo nevěřil, obzvláště, když uváděny zejména osoby, kterýmž byla slepá Štěstěna celou přehouślí z rohu hojnosti uštědřila.

Neduvěřivost ta ovšem byla domorodcům úplně lhostejnou, zvláště v den a noc, kdy poprvé zasvětili nenadálé objevení se bohyně štěstí.

Neměliť pokdy zabývati se takovými malichernostmi a skoro celá obec snad ještě nikdy tak pozdě neprocitla jako tentokráte.

V některé chatě otevřela se dvířka o hodinu, o dvě i více hodin později, nežli obyčejně; někde docela až o polednách nebo po poledni.

Však s nejčasnějším jitrem — kde se vzal, tu se vzal — přecházel drobným krůčkem podle Rorej-

sovy krčmy asi šedesátiletý cizí člověk v ošumělém, zamaštěném a zašpiněném šatě.

Na pohled žebrák neb aspoň nuzák.

Vráskovitý obličej s číhavýma, nazelenalýma očima s malilitkými zornicemi, cadrnaté obočí, zahnutý nos, odulé rty, neholená brada, prošedivělý přizrzlý vlas — vše jest důkazem, že to jeden z prapotomků Judy, na kteréhož byla Štěstěna úplně zapomněla, neobdařivši ho dle všeho snad ani obyčejným a všedním kmenovým nadáním — k šachru.

Přes všechnu číhavost očí, chvílemi skoro odpornou, budí obličej a celý zjev soucit s osudem ubožáka, kterémuž by snad i nejfanatičtější antisemita uštědřil almužny.

Ostýchavost, nesmělost, bázlivost zračí se v každém rysu tváře, v každém kroku, v každém pohybu. I když klidně stojí, zdá se prositi: „Mějte slitování s ubožákem!"

Přechází před krčmou sem tam, ničeho kolem sebe si nevšímaje.

Jen někdy si dechne do dlaní, zamne ruce a pohlédne ku přivřeným jen dveřím, jakoby čekal, brzo-li se již otevrou.

Nemilou náhodou probouzí se tentokráte, jak již připomenuto, celá osada nepoměrně později nežli obyčejně.

I Rorejs procitl o dvě hodiny později a rozespalý vyšel na práh, aby se rozhlédl po drůbeži.

„Pánbů' rač pozdravit, pane šenkýř!" pozdravil mužík se známým přízvukem svého kmene, nadzvednuv umolousanou a propocenou čepičku s úzkým dýnkem. „Já už tu čekám přes tři hodiny — prosím . . ."

„A co pak si přejete?" optal se Rorejs pozivuje.

„Drobínko pivečka — tak za tři, za čtyry krejcárky."

„Ah, dnes nemám — došlo mi."

„To snad, prosím, ani není možno."

„A přece pravda; měli jsme tu včera pitku skoro až do rána..."

„Ah!" zadivil se stařec. „To ovšem — — Ale krapíneček pivečka snad přece zbyl — ne? Jen tak pro ovlažení vyprahlého chřtánu... Šel jsem skoro celou noc..."

„Chcete-li slivky — —"

„Eh — třeba," vpadl živě staroch. „A možno-li skyvinčinku chlebíčka."

„Pojďte tedy dál!" vybízí Rorejs.

„I to já ani nechci obtěžovat; já jen tady venku..."

„Nu, pro mne!" vece Rorejs, načež zmizel.

Po chvíli přinesl půl džbánu slivek, sklenici a krajíc chleba.

Staroch usedl na práh, nalil si ze džbánu do sklenice, vytáhl z kapsy zavírák, nakrájel si chleba na dlouho, a namáčeje jej do piva, pojídal jej.

Chvílemi si připil.

Rorejs zatím uvnitř něco šukal.

Po chvíli bylo slyšeti i hlas Purčin, kteréž otec dával nějaké rozkazy. Ještě později vyšel Rorejs úplně oblečen ven.

„Ah, kam pak, pane šenkýř?" zvolal udiven stařec na prahu. „Na cestu — na cestu?"

„Musím do pivovaru a do města objednat, co nám včera došlo," odpověděl Rorejs.

„I tam já, prosím, taky jdu. Mohli bychom snad jít spolu, prosím," nabízí se cizinec.

„Pro mne — pojďte! Ale já jdu rychle," připomíná hostinský.

„I to já taky umím klusat!" chlubí se stařeček a napiv se chce platit.

Rorejs peněz nepřijal.

Staroch poděkoval, načež odnesl sám džbánek do šenkovny a vrátil se.

Vydali se na cestu směrem k Pitrdlově chatě. Do vrchu stařec sotva dechu popadal. I na vrchu dlouho ještě těžce oddychoval.

Posléze, když byla cesta rovnější, počal rozhovor.

Z počátku trhaně, ledabylo.

Staroch ptal se na to a ono. Jak se Rorejsovi daří, jak je spokojen?

Rorejs pověděl upřímně:

„Spokojen bych byl; ale psota — hrozná psota.. Jsem schvácen."

„A proč si neulevíte, nepohovíte?" míní stařec. „Proč si nenajmete někoho k výpomoci?"

„To tak — aby okrádal?!"

Židáček nevěděl, co odpovědít.

Klusal tedy zase mlčky podle Rorejsa, číhaje na první slovo z jeho úst.

Jakmile se Rorejs opět ozval, optav se na něco všedního, židáček ochotně odpověděl; leč ihned odbočil k původnímu thematu, že je živobytí bídné, zvláště šenk — člověk že nemá ve dne v noci pokoje, že musí před každým hrbit záda atd., krátce psota a nic než psota.

Rorejs nemohl jinak, nežli přisvědčiti.

Každé slovo bylo mu mluveno z duše. Byltě svým zaměstnáním skutečně přesycen a rozmrzen.

Kdyby bylo možno, byl by se ho už dávno zbavil nebo je aspoň za jiné vyměnil.

„A jak povídám, pane šenkýř," počal zase židák švadronit, „všechno na světě: hroudy tlouct, hadry a kosti sbírat, dratve smolit — fuj! — jenom ne šenkovat!... Takhle v městě — nu, to ještě! Slušný hotel, pěkná restaurace, úhledný hostineček — to je něco jiného...

Ale ve vsi — v chudé, bídné vesnici — oh!... Pul vsi nepije, druhá polovice buď přijde pít jednou za uherský měsíc nebo pije na křídu... A tu aby měl člověk kachní žaludek! Upomínat — nic než upomínat! A upomíná-li, dají člověku jen krobiánství — div ho nesfackujou... Žluč člověku puká vzteky — ne?"

Rorejs zase nemohl jinak nežli přisvědčiti. Měltě zkušenosti ještě trpčí, nežli právě připomínány. Byltě kdysi skutečně spoličkován, protože se opovážil upomenout. Věděl tedy, s jakými příjemnostmi jest stav jeho spojen.

Tak a podobně bavili se po celou cestu až do osady, kde byl pivovar, jenž dodával Rorejsovi pivo.

Rorejs vešel do pivovaru, zaplatil pivo a objednal nové.

Židáček počkal před pivovarem, až si Rorejs vše opatřil.

A zase šli spolu dále ku městu, kde chtěl Rorejs objednat ruzné věci, jež mu byly došly.

A opět se bavili tímže zpusobem jako dříve — výměnou náhledu o psotném živobytí šenkýřském.

„Jak jsem prál, pane šenkýř," vykládal židáček. „Naflákat na to — naflákat! To není živobytí pro slušného člověka, který dbá na čest a uhospodařil si nějaký groš, tak že muže býti pohodlně živ jako

pán... Hospoda ve vsi je jen pro člověka, který se může a chce s lidmi špinit — který se špinit musí, protože — — Eh, milý pane šenkýř — já být vámi, já bych tím fleknul — a bylo by to..."

„To se snadno řekne," míní Rorejs; „ale z čeho bude člověk živ — z čeho?"

„Z čeho?" opáčilo žídě mžourajíc chytrácky očima. „Vždyť snad to někomu jen tak nehodíte — zadarmo — co? To byste byl hloupý — to ne! A dá-li vám za to někdo dvanáct stovek, můžete si hezkých pár let přilepšovat — ne?"

„A až stovky vylítají, bude člověk na holičkách," připomenul Rorejs.

„Tedy to propachtujte! Dvacet, třicet zlatých měsíčně pacht, to je přec slušný groš," vykládá žídě. „Já bych to za ten pacht převzal sám. Já umím upomínat. Se mnou může dlužník stokrát dvéře vyrazit, já přijdu přece zas a nastavím ruku. A to vy nemůžete... Vy jste slušný, pořádný člověk — vám by to ani neslušelo, zvláště teď, když prej jste vyhrál pár set zlatých a můžete být živ jako pán."

Rorejs se přiznal, že vyhrál; ale připomenul, že peněz ještě nedostal.

„Ah, což o to," spustilo žídě. „Jen když je vyhráno! O výhru vás nikdo nepřipraví. Tu vám musí vyplatit, ať chtějí nebo nechtějí. To je jistý peníz — jako ve spořitelně... O ten se už bát nemusíte."

„A kam pak bych se vystěhoval?" namítl Rorejs.

„I o to není starost," konejší žídě. „Kdybyste svolil k nájmu, moh' byste zůstat, jak dlouho byste chtěl — třeba věčně... Kdo pak by vás vyháněl?!... Mně byste moh' vyprázdnit někde nějaký kout —

*

třeba v kulně — na pudě... Prosím vás! Mně je to jedno.... A vy byste žil jako teď a přece jako pán..“

Za podobných řečí, ku kterýmž — kdykoli odbočeno k jiným předmětum — zas a zase se vraceli, došli do města.

Žídě se Rorejsa více nespustilo. Provázelo jej po městě ze závodu do závodu. Povědělo, kde co dostane laciněji, — radilo — —

Když bylo vše opatřeno, zastavili se oba v jedné z lepších hospůdek a zase se rozhovořili o prodeji neb aspoň o propachtování Rorejsovy krčmy.

Rorejs nebyl člověk „na hlavu padlý“. Židova dotíravost a nabízení se, že by převzal krčmu v nájem, byly mu z počátku podezřelé.

Nicméně, když vyslechl žida úplně a seznal všechny nabízené podmínky, nemohl jinak nežli souditi, žě to míní žid upřímně a poctivě. Krátce nežli opustili hospudku, rozhodnul se Rorejs, že krčmu svou propachtuje.

Bez odkladu zastavili se u notáře, aby napsal smlouvu, z kteréž bylo nade všecku pochybnost jasno, že žid nemá úmyslu Rorejsa jakýmkoli způsobem zkrátiti nebo ošiditi.

Znělať po obapolném shodnutí se skoro vesměs k návrhům židovým v tento smysl:

Martin Rorejs přenechává dnešním dnem počínaje krčmu svou na půl roku v nájem Mojžíšovi Brücknerovi za měsíční pacht třiceti pěti zlatých, jež nájemce odvádí vždy prvního dne v měsíci napřed.

Martin Rorejs i s rodinou muže v domku svém zustati, jak dlouho mu bude libo, aniž by měl Mojžíš Brückner jiných práv, nežli užívati domku a všeho, co k němu přísluší, po pul roku k účelum ho-

stinským, a bydleti jen v místnosti šenkovní. Po uplynutí půl roku jest Mojžíš Brückner povinen odevzdati Martinu Rorejsovi všechno v témže stavu, jak to byl přijal, po případě dáti mu přiměřenou náhradu.

Po uplynutí doby nájemné může, ale nemusí býti nájem obnoven. Mojžíšovi Brücknerovi neplynou však z toho práva pražádná.

Mimo to vyhražuje si Martin Rorejs ještě tři dny na rozmyšlenou.

Neprohlásí-li do tří dnů tuto smlouvu za neplatnou, vejde smlouva v platnost.

Vzhledem k poměrům, v jakýchž Rorejs žil, byla to smlouva výhodná a zároveň poctivě sestavená, tak že nebylo nejmenší obavy, že by mohl přijíti k jakékoli škodě.

Mojžíš vyplatil Rorejsovi bez odkladu nejen měsíční nájemné, nýbrž i peníze, jež byl Rorejs vydal za zboží a objednané pivo — úhrnem 684 zl. Mimo to učinil opatření, aby bylo veškeré zboží složeno na jeden vůz, sám pak vyzval Rorejsa, by si přisedl — a tak jeli nazpět.

Dojeli teprve k večeru.

Mojžíš převzal ihned veškeré břímě s beder Rorejsových, ujav se správy krčmy.

Objednané pivo bylo již přivezeno a složeno, a když pak složeno i přivezené právě zboží, bylo vše v úplném pořádku.

Rorejsova Purčí sice se nemálo podivila, když jí otec zvěstoval, co se bylo stalo; ale nejen že ničeho nenamítala, — naopak ona schválila vše, co byl otec učinil.

„Dobře's udělal, tatíčku!“ prála. „Vždyť bys se umořil a usoužil. Bez maminky beztoho nevím, jak

bychom to zastali, a ty potřebuješ oddechu. Půl roku nás nezabije. A po půl roce, až nájem dojde, uvidíme, co a jak... Vždyť se ničeho nezbavujeme na věky."

Rorejs byl téhož náhledu a byl spokojen, ba potěšen, že dcera souhlasí.

Zatím co byl Rorejs mimo domov, nesběhlo se v osadě pranic, co by stálo za řeč, leda že se zdálo, jakoby přes to vše, že slunce jasně svítilo, vznášel se nad úvalem dusivý mrak, pod kterýmž dech se krátí, tepny leniněji bijí a přece každý jest dráždivější a popudlivější, než kdy jindy.

Skoro celá osada procitla, jak již připomenuto, později než obyčejně.

Kdo právě nemusil jíti nevyhnutelně po práci, nešel. Těžké hlavy, nevrlost, mrzutost, výčitky, spory, ba i hádky, slovem všechny symptomy „kocoviny" bylo lze postřehnouti skoro v každé chatě.

„Kocovina" byla všeobecná; i mnohé ženy a děti stýskaly si.

Jenom málo osob, kterýmž se nedostalo pochybného štěstí súčastniti-se prvního zasvěcení výhry nemírným zpusobem, bylo ušetřeno; ale nemohly se ubrániti zvláštnímu pocitu, když viděly následky bezuzdné rozjařenosti minulého dne a noci.

Mnohý z těch, kdož byli den před tím nejbujnější, v duchu se zaklínal, že nikdy více se nedá k podobnému něčemu strhnouti. Jiný skoro ani nechápal, jak se do toho dostal a někteří se hrubě ani nepamatovali, co a jak se bylo vlastně dělo.

Žízeň, u mnohých palčivá a skoro nesnesitelná, byla údělem všech, kdož byli zapomněli, že nemírné pití má také své nepříjemné následky.

Nejhůře bylo ovšem těm, kdož měli dosti mravní síly zpytovati i v tomto mimořádném stavu svá svě-

domí a postřehli se při nějakém skutku, za kterýž se styděli, nebo když v rejstříku svých hříchů z minulého dne a noci nalezli na příklad i ten, že objednali u Rorejsa také nějakou konev piva na svůj vlastní řád a nemají čím zaplatiti.

Mnohý se přenesl přes tento hřích hravě, pomysliv si: „Ať zaplatí, kdo chce, nebo kdo má!" nebo: „Však on to Florián Helebrand zaplatí, až dostane peníze!"

Mnohého však tento hřích hnětl nejpalčivěji.

Některý si marně lámal hlavu, připomenouti si, kdo a jak mu byl ublížil — nebo komu a jak ublížil on sám a jaké to to asi bude míti pro něj následky...

Mnohému se zdálo, že páchal věci bezpříkladně odporné, rozumného člověka nehodné, za které by zasluhoval přísný trest; ale byl rád, že nebyl samojediný, že páchali podobné i jiní, kteří si na ně snad ani nevzdechli.

Byli však také někteří, zvláště mladší a nad jiné statnější, kteří přes těžké hlavy a palčivou žízeň byli doposud při chuti a nebyli by se dali dvakrát pobízet, kdyby byla podobná „mela" začala poznovu.

Mnozí z nich měli i nové nápady: co a jak by se mohlo jinak provádět a někteří zanášeli se docela plány pro případ, kdyby měl býti podobný randál opakován.

Tolik bylo jisto, že něco podobného nestalo se doposud v osadě nikdy.

Každý byl přesvědčen, že na to nikdo, kdo byl účasten nebo třeba jen svědkem, nikdy nezapomene.

Tolik nových, neobvyklých, bujných a výstředních momentů poskytovala jediná bezuzdná pitka na řád lidí, kterýmž na tom právě nezáleželo, mnoho-li kdo vypije.

V den ten dobrá polovice obyvatelů celé osady skoro nic nebo pranic nejedla.

I pan Matýsek, jenž byl přece piják vyškolený, a Florián Helebrand, kterýž zase snesl více nežli dva, tři nejstatnější, nevzali po celý den ani do úst a snažili se uhasiti palčivou žízeň pouhou vodou.

Starý Pitrdle byl po celý den na polo mrtev.

Na štěstí byla dcera Kačenka i tentokráte časně z rána odešla; staroch si mohl tudíž pohodlně hověti.

Proležel celý den.

Ale jaké to ležení a hovění! Hlava brní, žaludek kručí, hrtán učiněná pec...

„Do nejdelší smrti," zaklínal se, „mne nikdo v hospodě neuvidí!"

A přece mu hned zase napadá, že do krčmy přec aspoň ještě jednou musí — pro peníze...

V.

V nejnepříjemnějším rozpoložení mysli byl představený Mihulka.

I on procitl asi k poledni s těžkou hlavou; ale ku „kocovině" fysické přidružila se i „kocovina" mravní.

Muž ten nebyl sice žádný citlivůstkář, aby snad se trápil pro nějaký poklések proti obvyklostem; ale byl nadutý, a proto jej hnětlo netoliko mravní pokoření, jakého se mu bylo dostalo před chatou Vorovkových, nýbrž i myšlenka, že v nepříčetném stavu, jenž byl pokoření toho vlastním následkem, zadal snad i úřadní své dustojnosti před lidmi, jež

vůbec ani za hodny neuznával, aby jim věnoval pozornosti.

Paměť jeho však byla latentní.

Marně se namáhal připomenouti si, jak vlastně včerejší pitka skončila a co předcházelo bezprostředně její konec.

Pamatoval se jen, že Florian Helebrand kamarádům a známým svým něco sliboval, co jej, Mihulku, tak podráždilo, že i on jim něco slíbil. Ale co a proč a za jakých okolností, nevěděl již.

Co následovalo po tomto jeho slibu, nemohl si více připamatovati.

Není tudíž divu, že byl nevrlý a mrzutý a že se trochu i styděl.

Stud jeho ovšem se poněkud lišil od studu vůbec. Bylo to cosi jako trpká rozhořčenost číhající na první příležitost, aby si mohla na něčem „spraviti žáhu".

Nicméně právě tato příležitost se nenaskytla.

Paní Brigitta zcela dobře věděla, v jakém stavu se byl manžel její v noci vrátil a znajíc jeho povahu učinila i tentokráte jako vždy jindy všemožná opatření bezpečnosti.

Vše, nač by si byl snad mohl manžel vzpomenouti, musilo býti, dříve nežli procitnul, přivedeno do nejvzornějšího pořádku.

Jemu samému poskytnuta možnost, aby se v klidu a tichu vyspal.

Ložnice jeho střežena jako ložnice na smrt nemocného: nejmenší hluk a lomoz nesměl do ní vniknouti.

Mimo to připravena i mimořádná snídaně: nakyslá polévka, marinovaný úhoř a láhev mělnického; slovem paní Brigitta vyznamenala se jako vzorná

žena přes to vše, že od okamžiku, kdy se byl k ní manžel v noci tak brutálně zachoval, nebyla s ním ještě ani slova promluvila.

Nasnídav se pocítil Mihulka jakousi úlevu a poněvadž už bylo po poledni, převalil se jako obyčejně po obědě i nyní ještě na postel a odbyl si tak, ovšem již jen v polodřímotě obvyklou svou odpolední siestu a vyšel pak na obvyklou procházku.

Sotva však byl několik kroku od statku, zahlédl příštipkáře Strnada, jenž mu, jak víme, odnesl úřadní zásilku na okresní hejtmanství.

Strnad stál opodál statku, jakoby na někoho čekal.

Jakmile shlédl představeného, postavil se do uctivé posice.

Když šel Mihulka podle něho, smekl s nápadnou a přece bázlivou uctivostí. Tvář jeho jevila zcela zřejmou nerozhodnost, jakoby chtěl i nechtěl představeného osloviti.

Zvláštní, nesměle prosebný výraz tváře ubožákovy vynutil na Mihulkovi, jenž se zastavil, lakonicky drsnou otázku:

„Co dobrého, Strnade?"

Strnad se skoro zalekl.

„Prosím poníženě, pane představený," počal po chvíli nesmělým hlasem, žmole čepici v obou rukou; „já bych prosil co nejponíženěj — —"

„Nu — co, co?" vpadl vrčivě představený.

„Snad ráčejí vědět, pane představený," osmělil se Strnad, „že mi Florian Helebrand slíbil včera kozu — —"

„Kozu?" uklouzlo mimoděk mručivě Mihulkovi, jenž si připomenul i svuj vlastní slib.

„Ano, prosím, kozu!... Jako že bůh nebeský je svědek — slíbil, poníženě prosím," jal se ochotně vykládati Strnad, pokládaje slovo, jež byl představený pronesl, za pokyn, aby dopověděl.

Mihulka však stál s mračným výrazem nerozhodně.

Byltě na rozpacích, co odpovědít — a již již chtěl Strnada odbýt surovým: „Vem tě, chlape, čert, i s kozou," když si připomenul, že by to přece jen bylo nedustojno nedostáti slovu.

Odpověděl tudíž nevrle sice, ale přece jaksi blahosklonně řka:

„Nu, — a já, myslím, — slíbil jsem vám také něco — ne?"

„Ah, poníženě prosím, — taky kozu — taky!" zvolal Strnad radostně a tvář jeho zazářila.

„Tedy si pro ni jděte!" zavrčel představený.

Strnad zajásal.

„A kam, prosím, poníženě?" zajektal hned na to.

„Jděte k paní Brigittě," kázal Mihulka, „a řekněte, aby vám dala vyvést z chléva černou „Čmuchalku" — že jsem vám ji dal."

„Zaplať pánbů'!" děkoval Strnad. „Pán bůh nebeský račiž nadělit jinou!"

Na to zatočil čepicí nad hlavou a pospíchal do dvora k paní Brigittě, kdežto představený ubíral se loudavě dále.

Přirozenoť, že se paní Brigitta nemálo podivila, když ji Strnad vyhledal a pověděl vzkaz představeného.

Chtěla se sice zeptati: „Co pak to mému muži napadlo, dávat vám kozu?" — ale když si připomenula, že muž není právě z těch, kteří bez příčiny

někomu něco dávají, vyhověla mužovu přání, aniž by se ptala na důvod.

Strnad odvlekl kozu do své chaty.

Rozumí se, že se ihned sousedům pochlubil, jak snadno jí byl nabyl.

V půl hodině zvědělo o tom neméně než asi deset sousedů a mladíků, kteří byli minulého večera a v noci v krčmě a kterýmž byl každému Florian Helebrand něco slíbil.

A jeden po druhém pospíšil po příkladu Strnadově ku statku Mihulkově, aby počkal na představeného, až se vrátí.

Po statku šukající paní Brigitta si sice mužu před statkem přecházejících a lelkujících všimla; ale nenapadlo jí zeptati se, chtějí-li něco a co.

Za to uhodnul to představený, když se vracel k večeru ze své potulky, okamžitě, jakmile čekající muže zahlédl z daleka.

Tvář jeho zbrunátněla hněvem.

Ale v bezprostředně následujícím okamžiku si připamatoval totéž, co poprvé: že by to přece jen bylo nedůstojno slovu nedostáti.

Došed ke skupení čekajících mužu prál:

„Vím, nač čekáte — pojďte!"

Vyzvaní v uctivé vzdálenosti plížili se za představeným do dvora a dále do kanceláře.

„Co jsem komu slíbil?" optal se představený beze všeho úvodu.

Vyzvaní začali povídati: Jeden, že mu slíbil představený nové šle — druhý, že zlatku — třetí, že celý nový mundur atd.

Představený sáhl do opasku a mlčky poděloval muže penězi.

Co byl slíbil, nestálo hrubě ani za řeč. I „nový mundur“ odbyl pouhou dvacítkou, největším to slíbeným darem.

„Jste tedy všickni odbyti?“ optal se posléze, když už se nikdo nehlásil.

„Všickni,“ zaznělo z několika úst, načež následovaly obvyklé díky.

Toliko jeden z mužů stál opodál nesměle, ale konečně i on se vzmužil a přiblíživ se k představenému zajíkavě promluvil:

„Mně, prosím poníženě, ráčili slíbit — —“

„Co?“ zamručil Mihulka.

„Krávu, poníženě prosím,“ zní skoro šeptmo odpověď.

„Krávu?!“ vyhrknul představený hněvivě; ale hned se zase vzpamatoval, řka drsně:

„Dobře! Až se vrátí dobytek z pastvy, přijďte si pro krávu!“

Rozradostněný chtěl poděkovati, ale v představeném vzkypěl náhle hněv, jehož nemohl více potlačiti.

„A tedy ‚alou‘ — ať jste ze dveří!“ houknul pánovitě.

Obdaření vyhrnuli se z kanceláře.

Představený, octnuv se o samotě, rozsoptil se hněvem, že také jednou něco vyvedl, z čeho by jej mohla paní Brigitta jako kloučka pokárati.

Dlouho přecházel pádnými kroky po jizbě, odplivuje a mruče a kopaje do všeho, k čemu se přiblížil.

Věděl, že není ještě vše odbyto, že přijdou buď dnes nebo zejtra ještě jiní a že lehkomyslný a nepředložený žert může jej snad státi tisícovku...

„A proč — proč?“ ptal se sama sebe.

Nemoha uvésti rozumného duvodu, zaklel, a udeřil pěstí na stul, až na něm všechny předměty poskočily.

Rozhořčenost a hněv Mihulkovy byly však rovněž tak bezúčelny, jako malomocny. Vyléval si vztek svuj jen na bezduchých předmětech.

Když se byl dosti nasoptil, odebral se do své ložnice a bez večeře ulehl, aniž mu napadlo jíti, jako činíval každodenně, do hospody.

V Rorejsově krčmě nebylo snad ještě nikdy tak pusto, nevlídno a smutno jako tentokráte.

Po celý den živá duše o krčmu nezavadila.

První, skoro možno říci všeobecná výstřednost takořka celou osadu ochromila.

Skoro se zdálo, jakoby se všichni vyhýbali místu včerejšího hřešení.

I mrzák Brzdíček dostavil se až pozdě večer a nemálo se podivil, když jej na práhu místo Rorejsa uvítalo staré žídě.

„Ke všem všudy krucihnátum!“ zaláteřil. „Kde je Rorejs?“

„Prosím poníženě, vzácný pane, nejspíš někde na dvoře nebo v komoře,“ odpověděl s úlisnou ochotou žid. „On mi totiž tuto hospůdku propachtoval.“

Brzdíček vyvalil na žida oči a bylo mu, jakoby měl židovi plivnout do tváře.

Ale opanoval se přece aspoň tak dalece, že jen z temna zaklel, a šoural se ku stolu.

Žid, jenž byl patrně od Rorejsa dostal přiměřené ponaučení, mrzáka následoval a beze slova, leč s nejšetrnější opatrností mu pomohl na jeho místo, což mrzáka s odpornou novotou poněkud usmířilo.

„A co to starému bláznu napadlo, propachtovat hospodu?!“ houknul Brzdíček na žida, jenž stoje

přihrben opodál stolu s výrazem číhavé nesmělosti, čekal rozkazů prvního svého hosta.

„To, prosím, poníženě — nevím; ale myslím, že je pan Rorejs už starý pán a že by si rád odpočinul."

„Ale tys, žide, starší!" namítnul mrzák.

„Ah, poníženě prosím, vzácný pane, to je něco jiného," začal žid vykládati. „Pan Rorejs snad už se nepotřebuje dřít, ale já — ubožák... Já musím dřít, třeba by mi jazyk vylez' z huby jako psu..."

Poslední drsná slova pronesl žid s tak zvláštním trpce bolestným přízvukem, že i otužilého mrzáka poněkud zamrazilo.

„A kdo pak jste? A odkud?" optal se méně příkře.

„Což pak se na mne, vzácný pane, už nepamatujete?" odtušil tázaný, snaže se dáti odporné tváři výrazu co možná nejlaskavějšího. „Já jsem Mojžíš, který před dvaceti lety dodával maso do nemocnice, v které — —"

„Ah!" uklouzlo mrzákovi, jemuž tím připamatováno něco milého. „Vy jste tedy Mojžíš Brückner, který se tenkrát tak často na mne poptával a jednou nebo dvakrát mne i navštívil?"

Žid radostně přikývnul.

„A co vás tak, prosím, Mojžíši, tenkrát za mnou táhlo?" optal se mrzák skoro již přívětivě.

Mojžíš patrně otázky té neočekával. Po tváři jeho kmitlo cosi jako mírné rozpaky; leč hned se vzpamatoval, řka:

„Nu, teď — když už je moje dcera Rachel přes deset roků v zemi — snad mohu povědít pravdu; Rachel mne posílala — Rachel..."

Prostý a přece skoro romantický výklad ten působil na mrzáka nejen konejšivě usmiřujíc, nýbrž mu objevil žida v nejpříznivějším světle.

Nemělť ani tušení, že je židův výklad pouhý výmysl, že jej zchytralý žiďák tehdá navštívil za příčinou výhradně jen obchodní.

Proslýchaloť se totiž, že podnikatelstvo žulových lomu, v kterýchž přišel Brzdíček k smrtelnému úrazu, bude nejspíše soudem donuceno uvoliti se k doživotní rentě pro mrzáka.

Z té příčiny přišel žid rekognoskovati, nedalo-li by se něco vydělat odkoupením renty za hotový peníz; ale když pak později tvrzeno, že stalo se neštěstí vlastní vinou Brzdíčkovou, ponechal mrzáka jeho osudu.

Vymyšleným důvodem však si nyní mrzáka naklonil, že podal mu tento ruku a podanou pravici přátelsky potřásal.

Brzdíčkovi sice i nyní poněkud lahodilo, že byl před lety tak švarný, až i neznámá židovka se o něj zajímala; leč přece se neodvážil vyptávati se Mojžíše na podrobnosti.

Řekl jen vlídně, co si přeje k večeři, a Mojžíš pospíšil, aby vyplnil přání prvního hosta, jehož přízeň, ba snad i přátelství byl si tak hravě získal.

Za nedlouho přišel i Rorejs a poprvé po mnoha letech zasedl zase jednou za stůl jako — pouhý host.

Rozumí se, že zasedl za stul „honorace“ k Brzdíčkovi a že mu všechno pověděl, co, jak a proč se bylo stalo.

Rovněž se rozumí, že rozmlouvali o výhře — o Lopíčkovi a Vorovkovi, kdy se asi vrátí, ba že vyměnili několikrát i obavy, že může se snad přece

ještě štěstí nepředvídaným nějakým způsobem zvrhnouti atd.

Oba však byli v svrchované míře unaveni a zemdleni.

Každou chvíli se odmlkali nebo pozivovali. I výměna myšlenek o nenadálém štěstí zdánlivě jich netěšila; únava zplodila nudu...

Pachtýř Mojžíš naprosto se nevtíral. Usedl v koutě u kamen v šeru na malou stoličku, skřížil ruce přes kolena a zdál se podřimovati.

V pravdě však pozorně naslouchal.

Jakmile Brzdíček nebo Rorejs něco si přáli, vyskočil a pospíšil ochotně přání jejich vyhověti.

Konečně, když ani po desáté hodině žádný nový host se nedostavil, rozloučili se i nudící se zemdlení dva hosté.

Brzdíček odejel obvyklým způsobem, Rorejs odebral se do své komory a oba v brzku usnuli.

Rorejs spal tvrdě a už dávno si tak nepohověl jako tentokráte.

Podobně dobře spal i Brzdíček.

Žid Mojžíš upravil si nejprimitivnější lože v šenkovně na zemi v zákamní.

I on brzo ulehl; ale dlouho neusnul. Přemítalť nejen o výhodném obchodě, jenž se mu byl dnes podařil, nýbrž i o plánech do nejbližší budoucnosti.

VI.

Už dávno neusnulo skoro veškeré obyvatelstvo osady tak záhy a nespalo tak tvrdě jako tentokráte.

Zemdlenost vyžadovala odpočinku a klidu aspoň několikahodinného.

Časným jitrem zbuzen zase zájem na všech věcech, pro které den před tím nezdála se míti většina obyvatelů skoro již smyslu: především na výhře a možných jejích následcích.

Skoro ve všech chatách, jakmile v nich obyvatelé procitli, nemluveno o jiném než o šťastných hráčích atd. a pronášeny začasté nejpodivnější, mnohdy i nejsměšnější domněnky.

Zvědavost přihlásila se zase ku svému právu a vzmáhala se.

Jakmile někdo opustil chatu, pohlédl přede vším jiným k Rorejsově krčmě, jakoby odtamtud mohla býti zvědavost ukojena.

Mnozí tam také ihned zaměřili, aby se poptali, nedošla-li už nová nějaká zpráva a jaká — a každý se nemálo podivil, když zvěděl, že Rorejs vzal si pachtýře.

Někteří vykládali Rorejsovi ve zlé, že přenechal hospodu právě židovi — prvnímu to židovi, jenž se v osadě usídlil. Jiným to bylo lhostejno; někteří pak prostě práli:

„Rorejs je svým pánem a nikdo mu nemůže poroučet!“

Změna v hostinském však zvědavým nikterak nevadila, by po celé dopoledne neputovali buď jednotlivě neb i houfně k Rorejsově krčmě, poptat se, co a jak.

Někteří přišli desetkrát, jiní i vícekrát.

V den ten zase skoro v celé osadě nepracováno, a kdo šel po své práci přece, odbýval ji ledabylo, loudavě — myšlenky jeho bloudily jinde...

Konečně krátce před polednem zahlédl kdosi na cestě od Pitrdlovy chaty do vsi vedoucí posla telegrafního úřadu a učinil poplach.

Nežli sešel posel ku krčmě Rorejsově, bylo se k ní seběhlo půl vsi.

Posel odevzdal depeši Rorejsovi, kterýž pak vyšel před hospodu a oznámil lidem její obsah: že Vorovka s Lopíčkem přijedou k desáté hodině večer a že jim má býti na nejbližší stanici železniční poslán povoz.

V několika minutách zvěděla to celá ves — i Brzdíček, kterýž i tentokráte nejel více na žebrotu, a Helebrand.

Starý Pitrdle byl náhodou, když šel posel podle jeho chaty, v lese a neměl tudíž o brzkém příjezdu vyslaných ani tušení.

Kačenka Pitrdlova, kterou chtěl otec překvapiti penězi, nedověděla se sice ze vsi o výhře ničeho; ale zaslechla o tom v městě na trhu.

Když pak se doma otce na to ptala, prál jí, že někdo něco ve vsi vyhrál, ale že neví kdo a mnoho-li a že to beztoho asi nebude stát ani za řeč.

Tím byla zvědavost Kačenčina ukojena.

Otce stálo však tajení přece jen bezpříkladného přemáhání se. Choval se tak podivně, mluvil tak zmateně, že se ho Kačenka mnohokrát ptala, není-li mu něco, nestůně-li.

Když však ji nějakým slovem potěšil, uspokojila se.

Podobně nezvěděli o výhře ničeho podstatného stará Byšická a Erazímek.

Byšická meškala doposud ještě u těžce nemocné ve vzdálenější osadě, kam sice pověst o výhře také již zaletěla, ale jen mlhavě a neurčitě: že někdo něco vyhrál.

*

Byšická sice nezapřela povahy ženské a vyptávala se, kdo a co atd.; ale nikdo jí nemohl pověděti nic určitého.

Erazímkovi bylo podivné rejdění ve vsi v nejvyšší míře nápadno.

Nesčetněkráte chtěl seběhnouti dolů do vsi, poptat se, co to znamená a zaskočiti při příležitosti té také do poboční skalní úžlabiny k chatě Vorovkových k potoku, by natrhal, jak měl uloženo, olšového listí.

Nicméně neučinil tak, aniž by sám věděl vlastně proč.

Díval se jen dolů na podivné hemžení; naslouchal, když k němu zalehl buď hromadný nebo nápadný jednotlivý výkřik nebo jásot a vysvětloval si vše, buď že je něčí svátek nebo nějaká svatba.

Byltě ostatně od nějakého času jako vyměněn.

Málo co, vlastně skoro pranic, co se kolem něho dělo, nezajímalo ho již v té míře jako jindy.

Nejraději buď seděl v chatě nebo před ní s přimhouřenýma nebo do prázdna vytřeštěnýma očima a — vzpomínal...

Nač — začasté sám ani nevěděl.

I tentokráte pozoroval zase ve vsi a před Rorejsovou krčmou podivné hemžení; ale poněvadž bylo nenápadnější nežli předevčírem, nevěnoval mu valné pozornosti.

Mrzák Brzdíček, zvěděv o došlé zprávě, hned si zapřáhl svého Kartuše a jel k Rorejsovi.

Podobně dostavil se tam i Helebrand.

Krčma byla, „jak by nabil" — Mojžíš nestačil nalévati...

Rorejs, objednav u Lopíčků povoz a u Votýpky koně, radil se s panem Matýskem a Helebrandem, co má býti ještě učiněno.

„Já jim pojedu naproti až na nádraží," rozhodnul se pan Matýsek.

„A Florianek může jeti ve voze," doložil Rorejs, „a může vzít i starého Pitrdla."

„A to my jim pojedeme taky naproti!" zvolal kdosi z naslouchajících osadníků.

„Pojedeme, pojedeme!" zaznělo asi z desatera úst skoro současně. „Pan představený nám půjčí vůz!"

A jak za takových okolností bývá, někteří z nejochotnějších pospíšili k představenému a nestihnuvše ho, poprosili paní Brigittu, která žádosti jejich vyhověla.

Asi v půl hodině stál před krčmou Lopíčkův povoz se zapřaženými Votýpkovými ryzkami a velký řebřinový vůz představeného, do něhož nalezlo neméně než asi dvacet mužů, mladíků a výrostků.

Ženské pohlaví bylo vyloučeno.

Za ohlušujícího jásotu před krčmou shromážděných povozy se hnuly.

Napřed jel pan Matýsek ve své „ekypáži", pak Floriánek, a konečně řebřinový vůz, s kterého máváno klobouky a čepicemi na rozloučenou, což od osob před krčmou opětováno.

Sotva však vozy popojely několik kroků, pustil se za nimi dav žen, výrostků a dětí a provázel je, any jely do vrchu pomalu, až k chatě Pitrdlově.

Náhodou vracel se starý Pitrdle z lesa.

Zahlédnuv povozy, uhodnul, co se stalo — kolena pod ním klesala...

Však co byl po několik dní před svou dcerou s tak bezpříkladným přemáháním tajil, prozrazeno.

Lidé jí pověděli, že vyhrál také její otec, a sice „moc a moc tisíc“, dříve nežli staroch doběhl k chatě.

Nepředvídaná zpráva ta působila na starou pannu jako blesk — omračujíc... Nepromluvila ani slova — zbledla a padla do mdlob...

Nejochotnější ji donesli do chaty a teprve po několika minutách ji vzkřísili.

„Je to pravda, tatíčku?“ byla první slova, jež vzlykavě pronesla.

Otec přisvědčil.

Dcera vypukla v jásavý pláč.

„Jdi, jdi, tatíčku! Jeď, jeď!“ vybízela otce sotva dechu popadajíc.

Otec uposlechl.

Vsedl, aniž by se byl převlékl, k Helebrandovi do vozu.

A po několika minutách ujížděly povozy úprkem dále.

Někteří výrostkové a hoši pustili se sice za povozy, ale když jich nemohli dohoniti, vrátili se.

Ve vsi nastala asi dvouhodinná pausa oddechu.

Přes to vše téměř nikdo na práci ani nepomyslil.

Po druhé hodině byla Rorejsova krčma zase skoro plna a zároveň obležena davem zevlujících.

Asi o hodinu později vylézali již někteří na vrch až k chatě Pitrdlově, odkud bylo viděti dosti daleko po vozové cestě.

Každý sice věděl, že očekávaní přijedou až pozdě večer, ba snad až k půlnoci; ale skoro každého zmocnilo se zvláštní napjetí, jež se od hodiny k hodině stupňovalo.

K večeru rozhodli se někteří z nejnetrpělivějších, že vyjedou přijíždějícím aspoň kus cesty v ústrety.

Vyprosili si od paní Brigitty ještě jeden žebřinový vůz a vzali tentokráte na milost i ženy, ba i děti obojího pohlaví.

Vuz naplněn a odejel za bezpříkladného jásotu.

A přece zůstala krčma plna: osm mužů, šest žen a smělejších dívek, ostatní děti...

Mojžíš měl zase dobrý počinek. Nestačil obsluhovati.

Vyžádal, vlastně vyškemral si přisluhování Rorejsovy Purčí a ještě dvou žen.

Jinak nesběhlo se nic zvláštního, leda že někteří krčmu opustili a jiní se zase dostavili a že panoval v krčmě i před ní neobyčejný pořádek.

Tak míjela hodina po hodině.

Večer byl tichý a příjemný, ale v první době po západu slunce zavládlo šero.

Teprve když před devátou hodinou vyšel měsíc, začalo býti před krčmou nápadně živo.

I cesta od krčmy až k Pitrdlově chatě byla oživena. Každou chvíli si totiž někdo vzpomněl jíti očekávaným v ústrety a šel.

Někteří šli pěšky až dvě hodiny cesty daleko, jiní hodinu, půl neb aspoň čtvrt.

Největší očekávání a napjetí zavládlo, jak přirozeno, v krčmě a před ní.

Desátá hodina dávno již byla minula — po očekávaných ani památky.

Čekáno vždy netrpělivěji.

I z krčmy, kam se byl již z večera dostavil nejen představený, nýbrž i Votýpka, vycházejí jednotlivci každou chvíli před domek, aby se podívali a poze-

ptali, blíží-li se již povozy nebo je-li z dáli aspoň něco slyšeti.

Ale i nyní míjí jedna čtvrt hodina po druhé, aniž by se jevily někde nějaké známky.

Asi o jedenácté hodině zahučelo to náhle z dáli od Pitrdlovy chaty, jako když se bouře valí z hor.

Brzo na to bylo slyšeti i jásot a vždy více se blížící štěkot hafana.

Po několika minutách objevil se na vršině mrzák Brzdíček, sjíždějící ve svém vozíku jako s vichrem o závod dolů.

Objevení se jeho uvítáno z dola ohlušujícím jásotem.

Z krčmy vyhrnuli se skoro všickni hosté před dům.

Hluk a lomoz jest bezpříkladný.

Pan Matýsek sjíždí mávaje kloboukem a z daleka již volá, vlastně řve mocným hlasem:

„Vyhráno! Vyhráno! Všechno v pořádku!“

Od krčmy zazněl v odpověď ohlušující řev a nesrozumitelné volání.

Konečně octnul se mrzák před krčmou a zajisté jen zázrakem se stalo, že po srázné cestě nesrazil vazu nebo jinak si neublížil.

Kartuš jeho je spocen jako zmoklá myš, má vyplazený jazyk a sotva dechu popadá. Jakmile vozík stanul, převalil se pes, jakoby mu byl někdo náhle všechny nohy podťal.

Pán jeho však stále jen provolává:

„Vyhráno! Vyhráno! Peníze vezou! Všechno v pořádku — všechno!“

A ostatní řvou, že není vlastního slova slyšeti.

I slova páně Matýskova časem ve vřavě zanikají

a slyšeti jen jednotlivé slabiky nebo nápadně vyrážené hlásky.

Ruče vylezl pan Matýsek z vozíku a šoural se obvyklým způsobem pomocí svých dřevěných stoliček do krčmy. —

O něco později objevil se na vrchu druhý povoz a uvítán jako vozík s mrzákem — dlouho trvajícím hromovým „hurrá!"

V jasné záři měsíce bylo již z dáli viděti, kterak starý Pitrdle sedě na kozlíku vedle kočího práská zběsile do koní, kdežto kočí, zdržující s napjetím všech sil koně v zběsilém úprku, snaží se zároveň vyrvati mu bič z ruky.

„Hurrá! Vyhráno! Vyhráno!" volá chraplavě starý granátník.

„Hurrá! Hurrá!" zní v odpověď zdola z dvacatero hrdel mužských, ženských i dětských.

Na divoký řev ten vrátil se i pan Matýsek, jenž byl v šenkovně zastihl jen představeného, Rorejsa a Votýpku, zase před domek.

Ostatní tři, kterýmž byl v stručnosti pověděl o šťastném výsledku výpravy, jej následovali, tak že v šenkovně nezustalo živé duše kromě žida Mojžíše, jenž sem tam pobíhaje nevěděl pro chvat v obsluhování, kde má hlavu.

I druhý povoz sjel po neschůdné cestě jen zázrakem bez pohromy.

Z upěněných koní se kouří.

Bylit po celou cestu starým granátníkem pobádáni k zběsilému úprku, by drželi stejný krok s páně Matýskovým Kartušem, jenž s lehkým vozíkem a ještě lehčím břemenem svého pána uháněl napřed a každých tisíc nebo méně kroků se musil zastavovat, aby nezůstaly povozy příliš daleko vzadu.

Starý Pitrdle, jenž si již na kozlíku počínal skoro jako šílený, seskočil první dolu a začal se s prvními muži, ba i ženami, již mu přišli v cestu, objímati.

„Ach, bože, bože — lidičky! Vyhráno — všechno vyhráno!" volal při tom nebo vzlykal, jakoby úpěl. „Vezeme peněz jako smetí — samé bankocetle — samé... Až to uvidíte, oslepnete!... A to jsme my všechno vyhráli — já, Pitrdle — starý Pitrdle a pan Matýsek, Floriánek a ti ostatní, co si přisadili..."

Zatím byli z povozu vystoupili i ostatní tři: Lopíček, nesoucí pod pážím velkou koženou tobolku, pak Vorovka a Floriánek.

Lopíček, spatřiv Pitrdla, jak se s některými objímá, domníval se, že tak musí učiniti i on, a začal objímati představeného, jenž stál právě nejblíže.

Ale tento jej nevrle odstrčil.

Lopíček zaražen rozhlížel se kolem a upustil i tobolku, kterouž Vorovka rychle zvedl.

Helebrand choval se klidně, skoro lhostejně. Ale kamarádi a známí jeho začali jej objímati, jako objímal starý Pitrdle jiné, tak že před povozem nastal nevylíčitelný ruch, šum, ba lomoz, že nebylo chvílemi vlastního slova slyšeti.

Náhle přehlušil divoké chaos zvuků výkřik zděšení.

Hluk jako na povel se ztišil. Všichni zůstali jako v ztrnutí a upřeli zraky k místu, odkud byl výkřik zazněl — ke koním...

Ale neviděli, nežli jednoho koně; druhý byl klesl a před koněm tím stál Votýpka, lomě rukama.

„Vždyť jste mi koně schvátili!" naříká Votýpka, nakláněje se nad padlé zvíře, jež konvulsivně sebou zachvívajíc, patrně v několika minutách dokoná.

Jazyk má povyplazený, z nozder teče zkrvácená pěna. Jedno oko, do něhož se vlastník koně právě dívá, jest vypouleno do prázdna a má v bledém svitu měsíce příšerný výraz.

„Kůň je schvácen — dodělává!“ hořekuje Votýpka za nastalého ticha. „Kdo mi ho zaplatí? Kdo — kdo?“

„Já!“ vykřiknul z pozadí pan Matýsek, jejž byla poslední slova Votýpkova, kterémuž nešlo patrně o koně, nýbrž jen o peníze, popudila.

Votýpka se vztyčil a pohlédl k místu, odkud bylo slůvko „já“ zaznělo.

„Pan Matýsek — pan Matýsek zaplatí koně!“ vysvětlováno s několika stran, čímž odvrácena pozornost od první oběti, kterouž si byla výhra vyžádala.

„Co pak je o jednoho koně, když máme peněz jako smetí!“ ozval se ještě starý Pitrdle.

A několik osob dalo mu za pravdu.

Hluk a řev se zase vzmáhal.

Nikdo více nedbal, že po několika vteřinách skácel se i druhý kůň.

„Do hospody! Pojďme do hospody!“ zvolal kdosi.

Někteří obrátili se ku vchodu do krčmy. Leč v témže okamžiku objevil se na vrchu povoz třetí a hned za ním čtvrtý — oba chvojím ozdobeny.

I lidé na vozích měli chvoje a ratolesti a mávali jimi nad hlavami, hulákajíce jako opilí.

I tyto povozy uvítány jako povoz druhý. Ale někteří, najmě ti, kdož byli přijeli, nevyčkali již, až povozy sjedou dolů, nýbrž vešli do krčmy.

V několika vteřinách byly stoly obsazeny.

Stul „honorace“ právě jen tak, jak jsme jej viděli večer, když zavítal do krčmy agent Horyna, toliko s tím rozdílem, že na místě Horynově seděl tentokrát Rorejs.

U stolu toho bylo sice ještě asi pro tři, po případě i pro pět osob místa; nicméně z ostatních hostu nikdo se neodvážil ku stolu tomu zasednouti.

Stůl „plebejcův“ obsazen nahodile.

Jenom Florian Helebrand seděl na témže místě jako připomenutého večera.

Ostatní hosté stáli nebo seděli, kde kdo vůbec nalezl místa mimo stul.

Dříve, nežli poslední povozy sjely dolů, byla šenkovna v pravém slova smyslu přeplněna a ještě se ze dveří tlačili hosté dovnitř, takže Mojžíš a přisluhující mu ženštiny musili se namáhavě prodírati.

Hluk byl přímo ohlušující.

Mluvno páté přes deváté. Vyptáváno se a odpovídáno na vše možné, ba i na mnohé nemožné, po případě nesmyslné.

Každý chtěl vědět něco, co mu právě napadlo a na co z deseti i více sotva jeden nebo vubec nikdo nemohl odpověděti.

U stolu „honorace“ připomenuli si zatím i starou Byšickou, která po právu také náležela mezi šťastné a o svém štěstí doposud ještě nevěděla.

„Snad není ještě doma,“ mínil pan Matýsek.

„Mohlo by se pro ni poslat — ne?“ ozval se Vorovka.

Ostatní přisvědčili.

Pan Matýsek vyzval dva z nejblíže lelkujících výrostku, by došli pro Byšickou.

„Neví-li už, že vyhrála, neříkejte jí to!“ po-

účoval. „Řekněte jen, že je tu dole nějaký randál a že tu někomu hlavu rozbili...“

Pro hluk, jenž v krčmě panoval, nebylo však u stolu „honorace“ skoro vlastního slova slyšeti. Na nějakou výměnu náhledů obvyklým zpusobem nebylo ani pomyšlení.

Pan Matýsek, po něm i Lopíček několikráte napomínali k tichu; ale marně.

Rozjaření a rozčilení bylo všeobecné.

Vřavy spíše přibývalo, než aby ochabovala, zvláště od okamžiku, kdy sjely oba vozy před krčmu.

Hluk, jejž působili nově přibylí, dorážel do šenkovny; mimo to každou chvíli snažil se ještě někdo prodrati dovnitř.

Nezbylo, nežli požádati zdvořile představeného o zakročení, což Mihulkovi zalichotilo.

Vstal a mocným hlasem volal:

„Ticho!“

Vřava poněkud utichla a Mihulka mohl pohodlněji pověděti, co chtěl říci.

„Co se stalo, víte,“ prál. „Co tu ještě chcete? Teď bude dělení... Ale kdo pak se může dělit o peníze, když je takový rámus? Kdo tu tedy nemá co dělat, ať jde ven!“

Doposud ještě nikdy neměla slova „hlavy obce“ na lid tak zvláštního účinku jako tentokráte.

Přes všechnu drsnou příkrost a pánovitost, s jakou bylo vyzvání proneseno, byli by jindy snad všichni bez odmluvy rozkazu vyhověli. Ale v mimořádném případu, kdy byly všechny mysli rozčileny, ba pobouřeny, ozvalo se temné reptání.

„A to by tak!“ osmělil se kdosi zamručet. „My jsme tu na pivě...“

„A v hospodě je host jako host,“ vpadl jiný.

„Host jako host!“ opakovalo zpurně několik hlasu současně a hluk vždy více se vzmáhal.

Tvář představeného začala rudnouti.

Odplivnul crkavě skrze zaťaté zuby a pravá ruka zaťala se bezděky v pěsť.

„Nu, půjdete nebo nepůjdete!?“ houknul pánovitěji nežli před tím.

„Nepůjdeme!“ zaznělo vzdorovitě v odpověď a opakováno několikrát vždy zpupněji.

Představený nevěda si rady zaskřípal zuby, div nepřekousnul špičku své dýmky, a spustil se tak prudce na stolici, až úpěnlivě zavrzla.

„Co dělat?“ zavrčel vztekle krče ramenoma. „Já je přece odtud nemohu vymlátit.“

„To ne, to ne!“ míní pan Matýsek.

„A nebude toho snad ani třeba,“ dodává Vorovka. „Možná, že si dají říci po dobrém. Slibte jim něco, pane Matýsku!“

Mrzák nedal se dvakrát pobízet.

„Poslechněte, kamarádi!“ zvolal hlasitě, načež udobřujícím tónem pokračoval: „My vás odtud nevyháníme — to víte... V hospodě je host jako host... Ale jak pak se můžeme dělit o peníze, když pro hluk vlastního slova neslyšíme.

Necháte-li nás pul hodiny na pokoji — nebudeme od nějaké diškerece za to: dáme vám vyvalit soudek piva před hospodu... Venku svítí měsíc a mnohému snad bude milejší pít venku za naše peníze nežli tady za své.

„Chcete-li nám to tedy udělat k vuli, udělejte! Až vypijete první soudek, dáme vám vyvalit ještě jeden.“

Na ta slova někteří sice ještě mručeli, pobádajíce k odporu; ale většina byla ochotna vyhověti. Někteří tlačili se již ven.

„Hola, Mojžíši!“ vzkřiknul pan Matýsek. „Vyvalte před hospodu dva soudky!“

Rozhodný tento rozkaz měl také rozhodný účinek.

Většina hostů vyhrnula se před krčmu.

V šenkovně zůstaly obsazeny toliko oba stoly a jenom tu a tam v koutech osamělá místa, na kterýchž bylo možno poseděti.

Hluk venku ovšem se vzmáhal; ale v šenkovně přece bylo možno aspoň pohodlněji mluviti.

„Nu, tak tedy!“ ozval se pan Matýsek mrkna jiskrnýma svýma očima po velké tobolce ležící před Vorovkou na stole.

Vorovka mlčky zvedl tobolku do výše a ukázal, že má zámeček.

„Klíč má pan Lopíček,“ podotknul. „Však dříve, nežli tobolku otevru, musím v stručnosti pověděti, jak jsme pochodili, jak se nám dařilo.“

„Ah, to až po druhé!“ zvolal starý Pitrdle.

„Teď jenom honem otevřte a ukažte peníze!“ doložil netrpělivě pan Matýsek.

Lopíček vytáhl z kapsy malý klíček, podal jej Vorovkovi, kterýž pomalu a opatrně tobolku otvíral.

V šenkovně nikdo nehlesl. Zraky všech byly upřeny na tobolku. Skoro se zdálo, jakoby se byl všem zatajil dech.

Vorovka otevřev tobolku vytáhl rychle a přece opatrně pouze čtyry balíčky, jeden větší podlouhlý, asi na dva palce tlustý, ostatní tři menší a nepoměrně, skoro o dvě třetiny, tenčí.

Lehýnké, ale skoro všeobecné, táhlé „ah!“ vzrušilo poměrné ticho.

Vorovka položiv balíčky před sebe pravil:

„Především tedy v největší stručnosti: co a jak jsme vyřídili — mnoho-li neseme — co jsme kde platili a mnoho-li na každého z nás přijde.“

„Tedy! Ale rychle!“ pobízel pan Matýsek a zrak jeho právě tak jako zraky všech ostatních spočíval lakotně na balíčkách.

„Prozatím tedy jen několik slov,“ ujal se slova Vorovka. „Vyhráli jsme jedenkrát sto tisíc tolarů, což činí v našich penězích asi jedenkrát sto a padesát tisíc zlatých; ale vezeme pouze 141.368 zlatých.“

„Jakže!?“ vzkřiknul udiveně pan Matýsek. „Skoro o deset tisíc méně?“

„Ano, skoro o deset tisíc, t. j. o 8632 zlaté méně,“ dotvrdil Vorovka.

„Ku všem všudy krucihnátům!“ rozkřiknul se divoce mrzák, udeřiv pěstí na stůl, až džbány a sklenice poskočily. „O tolik nás okradli? A kdo — kdo — nás okradl?“

„Okamžitě vysvětlím,“ odpověděl klidně Vorovka, a mrzák, z jehož očí ršely blesky hněvu, napjatě naslouchal. „Presentovali jsme losy u bankéře R. Wolfa s žádostí, aby nám byla výhra ihned vyplacena v penězích rakouských. Odpověděno, že nám ochotně bude vyhověno, zaplatíme-li dvě procenta provise a všechny poplatky kolkové. Provise činila tedy úhrnem tři tisíce, poplatky pak 5632 zl....“

„Teď rozumím,“ vpadl pan Matýsek.

Vorovka nedbaje vzrušení pokračoval:

„Vyžádali jsme si také, aby nám byly peníze vyplaceny v oněch druzích bankovek, abychom mohli výhru pohodlně rozděliti.

Rozpočítali jsme tedy vše takto:

Na jeden zlatý sázky připadne ze 140.000 zlatých výhry — když odložíme zatím 1368 zl., jež zbyly z patnácté desítitisícovky stranou — 3500 zl. a na pět zlatých výhry pětkrát tolik, nebo-li 17.500 zl. A poněvadž každý z nás vsadil pět zlatých a jenom pan Matýsek deset, dostaneme každý 17.500 zl., pan Matýsek pak dvakrát tolik, nebo-li 35.000 zl."

„Pětatřicet tisíc zlatých pan Matýsek!" opakoval starý Pitrdle, nemoha zatajiti úžasu svého.

Vorovka jen přikývnul a pokračoval:

„Neseme tedy v těchto čtyrech balíčkách: v prvním 136 tisícovek, v druhém 32 stovek, v třetím 56 desítek a ve čtvrtém 48 pětek, což činí 140.000 zl. Každý z nás, kdo jsme vsadili pět zlatých, dostane: 17 tisícovek, 4 stovky, 7 desítek a 6 pětek, pan Matýsek pak 34 tisícovek, 8 stovek, 14 desítek a 12 pětek: Zbytek 1368 zlatých má zatím ve své tobolce pan Lopíček, kterémuž jest nutno nahraditi peníze, jimiž nás na cestě založil, úhrnem 88 zl., tak že zbývá 1280 zl."

Po tomto věcném a zároveň přehledném výkladu nikdo ani nehlesnul. Každému bylo rozpočítání zcela jasné a pochopitelné.

Vorovka rozbalil tudíž první, největší balíček a začal odpočítávati tisícovky.

Udělal osm hromádek po sedmnácti bankovkách.

Totéž učinil s ostatními balíčky, položiv na každou hromádku 4 stovky, 7 desítek a 6 pětek.

Na to vzal dvě hromádky a podal je panu Matýskovi, jenž po nich hrábnul oběma rukama.

Jednu hromádku dal Rorejsovi, druhou Lopíčkovi a třetí Pitrdlovi.

Zbyly před ním ještě tři.

„Jedna," pravil, „patří staré Byšické, druhá mně, třetí panu Helebrandovi."

Teprve poslední slovo všem připomenulo Floriánka, jenž sice napjatě naslouchal a lakotně ku stolu „honorace" pohlížel, ale neodvážil se ani slova pronésti.

„Floriánku!" zvolal nyní sám představený. „Pojďte si pro své peníze!"

Mladý muž zvolna se zvedl a pomalu, skoro bázlivě se plížil ku stolu.

„Tohlenc je vaše!" oslovil jej představený, vyndav dýmku z úst a ukázav jí na jednu hromádku.

Helebrand však stál jako do země zarytý. Nevěřil vlastním uším a očím právě tak jako Pitrdle, jenž taktéž upíral zrak na hromádku před sebou, nevěda, co s ní počíti.

„Jen vemte, Floriánku!" vybídl jej představený. „Peníze jsou vaše. Kupte si k baráčku kousek polí — ožeňte se — —"

Mladík postoupil a vztáhl ruku po penězích. Chvěla se mu a on sám zdál se býti i nyní ještě na rozpacích, smí-li či nesmí-li peníze vzíti.

„Nu, tak," připomenul představený, když byl Helebrand peníze vzal a drže je v ruce, upřeně se na ně díval. „Teď jen dejte pozor, abyste nic neztratil! I jedné tisícovky, ba i stovky bylo by škoda."

Mladík upřel zrak na představeného, jakoby děkoval za upozornění, na to zakroužil zrak jeho kolem a setkal se — poprvé zase po několika dnech — s pohledem strýce Votýpky, v němž zračila se právě mračná závist.

Tvář Helebrandovu přelétl lehýnký úsměv uspokojení; ale hned zase nabyla tvář jeho výrazu skoro až truchlivého...

V tom zazněl před krčmou divoký řev a nesrozumitelné volání, čímž pozornost hostů v šenkovně odvrácena od Floriánka, kterýž se odplížil zase ku svému stolu, usedl a položil peníze před sebe na stůl.

Ostatní u stolu „plebejců" seskupili se kolem něho a prohlíželi peníze, zvláště tisícovky, z nichž dvě nebo tři kolovaly z ruky do ruky, při čemž vyměňovány plané a bezúčelné poznámky.

Venku byla zatím vřava poněkud ztichla; leč po chvíli bylo slyšeti zcela srozumitelné volání:

„Paní Háto! Paní Byšická! Vždyť jste vyhrála! Co pak nevíte, že jste vyhrála? A moc peněz — moc a moc!"

Za chvíli zazněl z předsíňky hlučivý lomoz, jako když se několik osob hotuje ku rvačce.

Hned po té objevila se na práhu stará Byšická, kterouž dva sousedé vlekli za ruce, kdežto třetí ji násilně strkal do šenkovny.

Za nimi hrnul se dav mužů, žen i dětí.

Stará Byšická napínala veškeré své síly, by se ubránila neb aspoň vytrhla.

Tvář její jevila onen zvláštní druh polokomického hněvu, jenž se zračívá v dobromyslných tvářích, když se v nich má zračiti skoro rozkacenost.

„Nechte mne! Pusťte mne — blázni!" sípala, škubajíc sebou. „Buď jsem blázen já, nebo vy... Pusťte mne!"

„Jen pojďte dál, paní Byšická!" zvolal pan Matýsek.

*

„A vy ji pusťte!“ kázal představený mužům, kteří uposlechli, až když stařenu dovlekli ku stolu „honorace“.

Šat Byšické byl celý pocuchán. Ona sama měla v okamžiku tom v tváři výraz skoro odporný.

„Už to těm lidem, paní Byšická, odpusťte,“ ujal se slova pan Matýsek. „Oni za to nemohou. Všechno jsem spískal já, protože jsem pro vás poslal...“

„Ale já myslila, že jdu k nemocnému a zatím jsem přišla mezi opilce,“ ozvala se stařena rovnajíc si kočíček s felčarskými potřebami.

„Jaká pomoc, milá paní Háto!“ pokračoval pan Matýsek. „Ale teď už jste tu a mužete říci: Stotisíckrát zaplať pánbuh!“

Temný tento obrat řeči zdál se býti stařeně dukazem, že si z ní ztropil sám pan Matýsek nevčasný žert.

Zamračila se a upírajíc zrak s hněvnou výčitkou na mrzáka, odsekla:

„Jen vy si, pane Matýsku, sám děkujte pánu bohu, že vám, — když už vám řezali nohy — nevyřízli taky jedovatý jazyk! Já jsem chvála bohu spokojená a poctivá žena — dám celému světu svatý pokoj... A proto vy si ze mne nemusíte žádné blázny dělat — rozumíte!?“

Slova ta pana Matýska mimo nadání nikterak nepohněvala. Bylť přesvědčen, že stařena nevěří a proto učinil všemu několika slovy konec.

„Nic vy se, paní Háto, nekaťte — pranic se nekaťte!“ prál vážně. „Vy jste si přisadila — my vyhráli — tady“ — (při tom ukázal na jednu hromádku bankovek před Vorovkou) — „tady jsou vaše peníze!“

Teprve nyní všimla si stařena hromádek bankovek na stole.

Tvář její jevila svrchované podivení a přece hned zase nedůvěru a rozpaky.

„Tedy jí, pane Vorovko, její peníze podejte!“ kázal pan Matýsek.

Vorovka tak učinil beze slova.

Stařena vzala peníze, chvíli se na ně dívala, načež se zase zamračila a zvolala:

„Ah, ne, ne! Vždyť já vím, že je to všechno pouhý špás — že to nejsou ani pravé peníze — že jsou falešné!“

„Ah, láry fáry!“ ozval se nyní představený. „Mně snad uvěříte, Háto — ne?“

„Ah, ovšem, ovšem, pane představený,“ zajikla se stařena. „Ale když já přece — —“

„A což pak — ani panu Vorovkovi byste neuvěřila?“ vykřiknul Brzdíček.

Stařena upřela zrak na Vorovku, jenž jen lehýnce hlavou přikývnul a tím stařenu přesvědčil.

Uvěřila, že jsou to peníze pravé a její; ale neměla doposud ani potuchy, mnoho-li vyhrála. Drželať balíček v ruce a dívala se na vrchní bankovky: na pětky a desítky. Domnívala se, že jiný druh peněz ani není.

„A teď se tedy podívejte, mnoho-li jste vyhrála,“ ozval se pan Matýsek. „Spočítejte si to! Máte v ruce šest pětek, sedm desítek, čtyry stovky a sedmnáct tisícovek.“

Poslední slova stařenu poznovu pomátla; bylať nyní přesvědčena, že to přece jen žert nastrojený k jejímu posměchu.

Několik okamžiků byla na rozpacích, co počíti. Prohlížela bankovky a shlédnouc nejdoleji stov-

ky a pod nimi tisícovky, jež nebyla co živa viděla, byla ve svém přesvědčení dotvrzena.

Náhle bankovky v hrsti smáčkla a hodila je na stul, až se na vše strany rozlítly.

„I vždyť já vím, že je to pouhá legrace!“ vzkřikla a obrátila se k odchodu.

Ale mužové, kteří ji byli přivlekli a doposud opodál za ní stáli, jí v tom bránili.

„I jen ji pusťte!“ zvolal představený. „Peníze seberte a někdo ať je vezme a uloží! Až se Háta vyspí — však ona si pro ně přijde!“

Rozpaky stařeniny byly ještě větší nežli dříve.

Věřila i nevěřila — víra a nedůvěřivost držely si však rovnováhu přes to vše, že skoro všickni hosté snažili se ji ještě chvíli přesvědčiti.

Peníze tedy sebrány a představený vyzván, aby je schoval. Paní Háta pak vyzvána, by si pro ně přišla, kdykoli jí bude libo.

Mimo nadání se stařena rozhodla.

„Eh, tedy mi peníze dejte, ať už je to pravda nebo špás!“ prála rozhodně.

Šenkovnou zazněl jásavý hlahol souhlasu.

Peníze staré Byšické podány.

Zabalila a zavázala si je do cípu svého velkého šátku a titíž mužové, kteří ji byli přivlekli, vedli ji nyní vítězoslavně zase ven.

VII.

Peníze tedy byly šťastně rozděleny.

Nikdo ničeho nenamítal. Každý ze šťastných byl spokojen.

A přece po odchodu staré Háty zavládla u stolu „honorace“ nápadná zamlklost.

Celý případ zdál se býti co do minulosti, ba i budoucnosti do dna vyčerpán.

Hromádky bankovek ležely na stole. Každý se na ně jen díval nebo se v nich probíral a — myšlénky jeho — bůh ví kde těkaly...

Nicméně jásavé potěšení, jaké z pravidla každé nenadálé štěstí působí, nedostavovalo se.

Každý zdál se býti spíše zaražen nežli potěšen.

Jisto sice, že se každý v duchu obíral nejbližší budoucností; ale myšlenky byly temné, chaotické a sdílnost — jakoby by byla náhle zakleta.

Chvílemi padlo sice nějaké slovo; ale bezvýznamné a více méně bezúčelné — obyčejně nějaká fráse, která nikoho nezajímala, na kterou neuznal nikdo za dobré odpověditi.

„A kam ten krám dát?“ ozval se konečně s polosarkastickým opovržením pan Matýsek. „Člověk na to nemá ani tobolku, ba ani kapsu.“

„Pravda, ani kapsu!“ přisvědčil starý Pitrdle, kterýž byl skoro po čtvrt hodiny němě zevloval a občas v bankovkách se prohrabával.

„Teď aby měl člověk strach, aby mu to nikdo neukrad',“ doložil Lopíček, kterýž byl taktéž němým svědkem celého posledního výjevu.

„Nu, o to bude, myslím, teď největší starost,“ dotvrdil Brzdíček. „Nejlíp, aby na tom doma člověk spal.“

„Toť se rozumí!“ vpadl starý granátník. „Já se na to položím celým hřbetem.“

„Přijdou-li zloději,“ připomenul Lopíček, „však vás odvalejí! Zloději to umějí...“

„Eh, tak zle nebude,“ vyložil představený. „Já mívám doma také někdy hezkých pár tisíc hotových peněz. A zloděj se ještě nikdy neodvážil.“

„U vás je to něco jinšího, pane představený," míní starý granátník. „K vám se zloději bojí."

„A co pak my tu máme ve vsi zloděje?" rozkřiknul se představený. „Slyšel někdy někdo, že by byl někdo někomu peníze ukrad'? Vždyť tu nikdo ani na zámek a na klíč nezavírá... Petlice zlodějům nepřekáží."

„Ah, já nemyslím, že naši," omlouvá se Pitrdle. „To mi nenapadlo... U nás si tak někdo někdy něco na poli nebo v lese nebo v zahradě ‚pajzne'. Naši tedy ne — chraň bůh! — číbrž přespolní — krajáci..."

„Ti si dají zajít," ujal se slova představený. „Vždyť tu obchází žandáři."

„Ovšem, ale jednou za uherský měsíc," ozval se Lopíček.

„Jak pak — jak pak za uherský měsíc!" vykládá představený. „To by byl pěkný pořádek v obci — to by tak... Tyhlenc dny byli tu žandáři každý den. Že jste jich neviděl, když jste byl pryč, za to nikdo nemůže... Což pak myslíte, že na úřadě nevědí, že tu hořelo a že někdo založil? A teď kdyby se něco šustlo — teď — máte tu žandáry jako na koni... Teď už nebude, jako bývalo."

Neobvyklý výklad představeného sice nikoho nebavil, ale vzbudil přece pozornost.

Mnozí, jako na příklad sám Votýpka byli si všimli, že právě v minulých dnech obcházeli na blízku i po vsi četníci častěji než jindy.

„Bát se tedy nemusíme!" zvolal nyní starý Pitrdle; ale hned skoro úzkostlivě dodal:

„Ale kam to jen dát? Kdyby to měl člověk aspoň do čeho zabalit — třeba do kusu hadru nebo do papíru."

Na ta slova vytáhl Vorovka z náprsní kapsy celý balík novin, jež si byl na cestě koupil a na dráze čtením čas si krátil.

Všickni, kdož měli peníze, sáhli po novinách. Každý odtrhl velký půlarch nebo více a složiv bankovky, zaobalil je do papíru.

Toliko panu Matýskovi, jenž měl dvakrát tolik jako každý jiný, nabídnuta velká tobolka, kterou s vděčností přijal. Z novin ovšem zbylo ještě dosti, což vše zahozeno do kouta.

A opět jevila celá společnost u stolu „honorace" zamlklost.

Za to byla společnost u stolu „plebejců" rozjařenější.

Kamarádi a přátelé Helebrandovi doráželi naň, aby dal, co komu slíbil a Florianek velkomyslně rozdával:

Tomu na nový mundur dvě desítky, onomu na šle pět zlatých atd., jak byl komu slíbil. I na vepře a krávu nezapomenuto. Na vepře dal Florianek dvě desítky, na krávu dvě stovky.

Přirozenoť, že měla tato velkodušnost divoké jásání v zápětí.

Každý, komu byl Florianek slíbil a nyní buď již dostal nebo doufal, že dostane asi totéž od představeného, jásal.

Jásot tedy byl skoro všeobecný a vždy hlučnější.

Připíjeno Floriankovi i představenému.

Ruch a šum se vzmáhal právě tak, jako před krčmou, kde popíjeno bezohledně.

„A kamarádům venku nedáš nic, Florianku?" ozval se náhle kdosi hlasitě.

„Eh, ať jim vyvalí Mojžíš ještě jeden soudek!“ odpověděl Florianek.

„A na můj účet také jeden,“ zvolal nyní Lopíček, nechtěje se dát zahanbiti.

„A na můj také — jeden!“ zamumlal starý granátník. „Ať pijou, až se budou hory doly zelenat!“

Někteří od stolu „plebejcův“ pospíšili, by Mojžíšovi vyřídili, co se má státi.

V několika minutách bylo před krčmou piva nejen dostatek, nýbrž i přebytek. — — —

Líčiti jednotlivé výjevy nebo celkový obraz zajisté není ani třeba.

Byla to pustá, nevázaná pitka, o jaké se druhdy v osadě nikomu ani nesnilo.

Každý druhý, třetí pospíšil domů pro nějakou nádobu: džbán nebo hrnek, aby si mohl pohodlně ze sudu sám natáčet...

Prostranství před krčmou podobalo se táboru vojska, jež se bylo vrátilo z drancování. Vřava byla někdy v pravém slova smyslu pekelná a jenom divoké výkřiky jásotu nebo výhrůžky ji přehlušovaly.

Někdy zazněl i zpěv; tu tam mnozí poskakovali a tančili.

Hrubý, surový žert slavil pravé orgie.

Ve dvou hodinách byly spity nejen děti, dívky a ženy, nýbrž i mužové, kteří „snesli“ za dva a za tři.

Několikrát došlo ku sporům a hádkám, ba i ku rvačkám — —

Pět nebo šest osob zraněno do krve a výrostek jeden, jenž byl ve rvačce poražen a pošlapán, musil býti odnešen...

Rozumí se, že každou chvíli vhrnuli se také někteří do šenkovny a zase ven — a že žid Mojžíš skutečně skoro ani nevěděl, kde má hlavu...

I v šenkovně, kde obyčejná zábava vázla, popíjeno v náhradu s neobyčejnou úsporou času.

Stůl „plebejcův", u něhož pito, jak přirozeno, na účet Floriánkův, byl spitý i s Floriánkem v necelé hodině.

U stolu „honorace" jediný Vorovka jevil zdrželivost.

Tvářil se sice, jakoby popíjel jako ostatní; ale přihýbal si jen na oko.

Za to lili pan Matýsek a starý Pitrdle do sebe džbánek za džbánkem, jakoby si chtěli vynahraditi, co byli z počátku zanedbali.

Podobně přihýbal si neobyčejně statně kmotr Votýpka, jenž seděl s mračným výrazem ve tváři, nejevě na ničem zájmu.

Lopíček a představený popíjeli také statně; ale Mihulka vzal si dnes, jak se zdálo, zdrželivého Vorovku za příklad; popíjelť občas také jen spíše na oko.

Přirozenoť, že mluveno páté přes deváté, že žvaněno.

Největší triumf v ohledu tom slavil starý Pitrdle, takže mu bylo několikrát odpověděno, „že si už ani do huby nevidí".

„Jak pak bych neviděl — jak pak?" ozval se konečně zpurně. „Kdybych se postavil před zrcadlo, viděl bych si až do chřtánu... Já vidím všady a všechno — já vidím každému i do duše..."

„Nu tak — teď to máme — teď nám vidí i do duše," škádlil pan Matýsek. „Teď snad i ví, co si myslí starý náš Rorejs, který tu sedí teď mezi námi jako pán a popíjí, jako kdokoli z nás."

„Jak pak ne — jak pak ne!" zařičel staroch, „Rorejs si myslí, aby vás všechny všickni draci, kdo

jste mu dlužni a neplatíte!.... Já jsem dlužen, Florianek je dlužen — —“

„Kdo že je dlužen?“ ozval se na ta slova kdosi od stolu „plebejcuv“.

„Nu, Florianek — Rorejsovi,“ koktá Pitrdle a na štěstí mu napadá také co. „Což pak nevíte, že pujčil Rorejs Floriankovi a staré Hátě po pětičce do hry?“

„I to se musí zaplatit — hned zaplatit,“ volá kdosi u stolu „plebejcův“.

„Za to zaslouží Rorejs stovku,“ míní představený.

„Florianku, Florianku!“ volá jeden z kamarádu jeho. „Zaplať Rorejsovi stovku!“

A Florianek beze slova podává po kamarádovi stovku Rorejsovi.

„A stará Háta taky zaplatí,“ ujal se slova starý Pitrdle. „A já — nu, já myslím, Rorejsi, že ten svuj dluh odbudu desítičkou — ne?“

„Nic, nic! — Teď vám dluh odpouštím,“ odpovídá Rorejs dobromyslně.

„Jakže?“ vyskočil starý granátník popuzen. „Já nechci — nepotřebuju žádnou milost...“

Po té rozbalil svuj balíček, vytáhl desítku a hodil ji před Rorejse.

„Děkuju,“ odpověděl Rorejs, nechtěje starocha dráždit.

„A vám, Florianku,“ obrátil se k tomuto, „děkuju také. Zejtra to spočítáme!“

I rozbalil svuj balíček, položil do něho stovku i desítku a zase jej zabalil.

„Toté dnes jako mezi knížaty,“ ozval se konečně nevrlým tónem kmotr Votýpka a slova i tón, kterýmž byla pronešena, byly dukazem, jak závistivě

nesl štěstí ostatních. „Desítky a stovky lítají jako smetí."

„Nu — proč by nelítaly?" ozval se představený. „Kdo je má, může je nechat lítat. A kdo nemá —"

„Nu, nu, nevídáno!" zahučel Votýpka nevrleji nežli před tím. „Proto se nemusíte, Mihulko, tak naparovat! Já měl taky — a že mi někdo založil —"

„Nu, já snad jsem vám stodolu nezapálil!" zavrčel zlostně představený.

„To neříkám," odsekl popuzen Votýpka, v němž vřel závistivý vztek již po celý večer; „ale o peníze — a o moc peněz jste mne připravil přec..."

„Jakže?! Já — vás — o peníze?" zasyčel představený marně se namahaje tvářiti se klidným.

„Kdož pak jiný — kdo?" dráždil Votýpka. „Kdyby vás nebylo, mohl jsem si stodolu zas vystavět a ještě pár tisíc zlatých uložit..."

„Co to blafáte, Votýpko?" vzkřiknul představený. „Teď pověz, chlape, kde a jak — —?"

„Nu — kde a jak?!" posmíval se Votýpka. „Tady — zrovna tady u stolu — — Kdo pak mne zradil, abych si nepřisadil —? Co?... he?... Kdo?"

Představený i ostatní teprve nyní pochopili, co Votýpka míní.

Starý Votýpka se dal do hlasitého smíchu, představený pak udeřiv pěstí na stůl, houknul:

„Teď tedy víme: proto že jsem si nepřisadil já, nepřisadil si taky on — a já mu teď snad mám nahradit, co — nevyhrál — — Já?"

„A kdo jiný, hulváte!" rozkřiknul se Votýpka, nejsa svých smyslů skoro ani mocen.

„Hulváte, hulváte?!" zaječel starý Pitrdle. „Vy nadáváte našemu panu představenému, který nejen

panu Vorovkovi, ale i mně přisadil po dvou zlatých a — —“

„Ty, drž hubu, ať ti do ní nevletí cihlička!“ vpadnul Votýpka úšklebně.

Starý granátník na ta slova hrozivě se vztyčil.

Ohyzdná tvář jeho měla výraz rozvášnění. Oči byly vypouleny, ústa pootevřena a rty konvulsivně poškubávaly.

„Nu, snad mne nechceš spolknout, starý kozle?“ dráždil Votýpka, zvedaje v pěsť zaťatou ruku do výše.

Pan Matýsek i Vorovka snažili se rozlícené starce ukonejšiti; ale hned první slova jejich je ještě více popudila.

„Hrozit — hrozit mi pěstí!“ zaječel starý Pitrdle. „Mně — starému vojáku, který čtrnáct let císaři pánu —“

Nedořekl.

Votýpka pohrozil pěstí skutečně.

Pitrdle odšoupnuv svůj balíček bankovek k Vorovkovi, jakoby jej mlčky žádal, by je vzal v opatrování, učinil několik kroků od stolu a postaviv se výhrůžně do prostřed jizby, začal si kasati rukávy.

„Snad se nechceš, starý kozle, rvát?!“ vykřikl Votýpka.

„Bojíš se — viď! Naskakuje ti husí kůže — co?“ posmíval se a dráždil nyní starý granátník. „A teprve vidíš jen chlupatý hnát... Což až ti tím hnátem dám jednu do tejla jako králíkovi... Svalíš se na jednu ránu — na jedinou ránu.“

Na slova ta zazněl od stolu „plebejcuv“ úšklebný smích, jenž Votýpku popudil.

Vyskočil a odšoupnuv stůl popošel se zaťatými pěstmi proti Pitrdlovi, kterýž jej se zaťatými pěstmi očekával.

Tak stáli chvíli proti sobě. Chvěli se oba; z očí sršely jim blesky...

Náhle se popadli skoro jako na povel do křížku.

Sípěli, vrčeli a pronášeli nesrozumitelná slova, snažíce se jeden druhého povaliti.

Rána nepadla však žádná, ani na plocho, tím méně pěstí. —

Hluk a lomoz přehlušuje každé slovo, jež pronášejí ostatní hosté, z nichž někteří zápasící dráždí, jiní konejší.

Zápas trvá však bez výsledku několik minut.

Brzo se zdá, že podlehne Pitrdle a hned zase, že Votýpka. Oba zdají se býti stejně silni a na své stáří stejně obratní.

Náhle sklesl Votýpka na jedno koleno a strhl i starého granátníka tím způsobem, že dopadl pravým uchem na ústa Votýpkova.

V témž okamžiku Pitrdle bolestně zařval. Zároveň byl Votýpkou vší silou odstrčen, tak že sklesl nazpět, kdežto Votýpka se vztyčil.

Votýpkova tvář byla brunátná; z očí sršely blesky rozvášnění. Ústa měl plná krve, která stékala i po bradě.

Pitrdle naproti tomu svíjel se po zemi v bolestech, přidržuje si místo v okolí pravého ucha, odkud proudem srčela krev.

„Pro Kristovy rány — moje ucho!“ řičel cvakaje zuby. „On mi ukous' ucho!“

Votýpka zatím ukousnuté ucho s opovržením vyplivnul a šlapaje vztekle po něm prskavě odplivoval.

„To máš, chlape," mumlal, „za ucho, které jsi v Praze nabodnul na bajonet!..."

Vše to bylo skutkem takořka nerozdílného okamžiku.

Očití svědkové pochopili úplně, co se bylo stalo, teprve když už bylo Pitrdlovo ucho na zemi rozšlapáno.

Někteří sice přiskočili, by dalšímu boji zabránili, ale nebylo toho více třeba.

Votýpkův vztek byl zatím ukojen a bolestí řičící Pitrdle neměl již zmužilosti a chuti k dalšímu zápasu.

Votýpka přistoupil ku stolu, popadl svuj džbánek a vypláknul si ústa.

Pitrdle pomalu a namáhavě vstal. Krev, kterou si byl po celé tváři rozmazal, řinula se mu z rány proudem za krk pod košili.

I oči měl plné krve, tak že skoro ani neviděl.

Ohyzdná, nyní bolestně zkřivená a zkrvácená tvář jeho měla příšerný výraz. Zdáloť se, jakoby s ní byla kuže stažena.

Řiče bolestí, potácel se brzo sem, brzo tam, nevěda, co počíti.

V šenkovně nastal bezpříkladný zmatek.

Ni jeden host, kromě pana Matýska, nezustal na svém místě.

Někteří seskupili se kolem starého granátníka, jiní kolem Votýpky.

Někteří vyhrožovali, jiní dráždili a ještě jiní kárali a napomínali. Ale co kdo mluvil, nikdo pro hrozný hluk nerozuměl.

Skoro se již zdálo, že dojde ku rvačce mezi samými hosty, když pan Matýsek mocným hlasem kterýmž hluk aspoň poněkud překřikl, zvolal:

„Zavolejte starou Byšickou!“

Kdo to zaslechl, vyrozuměl, že má stará felčarka přispěti starému granátníkovi ku pomoci.

Kdosi přistoupil k otevřenému oknu a zařval ven:

„Háto!... Kde je Byšická?“

Venku byli však hlukem v šenkovně vzniklým upozorněni.

Někteří hlučíce a povykujíce byli se již vhrnuli do předsíňky a tlačili se do šenkovny, jiní obstupovali okna a ještě jiní snažili se vyšplhati se okny do jizby.

Hluk byl i venku ohlušující. Volání, vlastně řvaní po Byšické zaslechli jen někteří.

Avšak po staré felčarce nebylo více ani památky.

Bylať si dala, když opustila šenkovnu a octla se mezi spitým již lidem, ledacos líbiti, čím jí ti neb oni dávali svou radost a potěšení na jevo; leč jakmile se jí naskytla příležitost, nepozorovaně uprchla.

Vřava v šenkovně vždy více se vzmáhá.

Mezi hosty i vniklým lidem tvoří se dvě strany a jako obyčejně v podobných případech — většina přidává se ku straně poškozeného a raněného.

Vyhrožují a spílají Votýpkovi, kteréhož jen někteří chrání a tlačí k oknu a posléze nutí, aby uprchl oknem.

Učinil tak přes všechnu nedůstojnost takového útěku.

Pozornost skoro všech obrácena nyní ku starému Pitrdlovi.

Rorejsova Purčí první mu přispěla. Přineslať džbán čerstvé vody a několik cárů. Pomáhala omývati a zastaviti krev, a konečně velkým vlhkým hadrem rána starého granátníka obvázána.

Nežli se tak stalo, minulo skoro půl hodiny, ve kteréžto době byli se mnozí zase vytratili z šenkovny, by se vrátili ku džbánům a jiným nádobám, ze kterýchž venku popíjeno.

Vorovka použil nastalého zmatku a protlačiv se ven, chvátal s vyhranými penězi domů.

Soused Lopíček, jemuž byl zase Vorovka svěřené Pitrdlovy peníze dal v opatrování, učinil za nedlouho po příkladu Vorovkově, svěřiv Pitrdlovu výhru v opatrování panu Matýskovi.

Když pak se hluk konečně poněkud utišil a starý granátník s obvázanou ranou zasedl za stůl a pídil se po svých penězích, neseděl za stolem než pan Matýsek, jenž mu také ihned peníze přistrčil.

Rorejs byl zmizel z těchže důvodů jako Lopíček a Vorovka.

Jenom představený procházel se ještě venku mezi lidem, hledaje — Vorovku, kteréhož byl několik jen minut po jeho zmizení pohřešil.

Nemoha ho venku najíti, vrátil se na okamžik ještě do šenkovny a nepostřehnuv ho ani zde, učinil taktéž po jeho příkladu: vytratil se nepozorovaně, aniž by byl řád svuj zaplatil, a chvatným krokem ubíral se k domovu...

U stolu „honorace“ bylo po zábavě.

Palčivá bolest, kterou starý Pitrdle cítil, nedovolovala hrubě ani odpovídati na dotazy nejnutnější.

Z té příčiny učinil pan Matýsek opatření, aby byl starý granátník dvěma střízlivějšími spolehlivými muži domů doveden.

Staroch se sice vzpíral; ale posléze se podvolil.

Drže křečovitě balíček s bankovkami v ruce dal se domů dovésti.

Pan Matýsek ještě chvíli setrval, načež se i on odebral obvyklým způsobem domů.

Ostatní pili a hřešili skoro až do bílého rána — dokud totiž bylo piva.

Pitka skončila podobným způsobem jako minule, toliko s tím rozdílem, že došlo ještě několikrát ku krvavým rvačkám...

VIII.

Co se dělo u každého, kdo si odnášel výhru — v jeho bytě, možno se skoro domysliti.

Stará Byšická teprve na cestě k domovu — když vše rozvážila, čeho byla právě svědkyní, — uvěřila, že to přece jen není žádný žert.

První myšlenka, která jí v štěstí kmitla mozkem, platila Erazímkovi.

Svírajíc peníze křečovitě v hrsti, chvátala k domovu, seč vůbec byla, a skoro bez dechu vrazila do sedničky.

Erazímek tentokráte již spal; ale v krbu ještě hořel zbytek louče.

Matka již ve dveřích volala:

„Erazímku, Erazímku! Peníze — já nesu peníze! Teď z tebe přece bude doktor, nebo velebný pán...“

V prostinkých těchto slovech byl obsažen celý plán staré Háty pro budoucnost.

Hoch vztyčil se na postýlce hned po prvním zavolání.

A když pak mu hodila matka balík bankovek do postýlky, když mu několika slovy pověděla, co se bylo stalo a co se stane: že s ním hned zítra

půjde k doktorovi Doubravskému, by se postaral hocha dostati do škol, aby se z něho stal buď doktor nebo páter, padl hošík matce kolem krku a líbal ji jako doposud snad ještě nikdy.

Nejvroucnější přání, nejsmělejší sen nadaného hocha začínal se blížiti svému uskutečnění.

Hochovi bylo tak podivně volně a blaze, že mu vstoupily i slzy do očí.

Sliboval matce, jak se bude pilně učit — jak bude celé dny a noci ležet v knihách a kromě na knihy na nikoho a na nic vzpomínat a myslit nežli na ni — na svou milou, drahou, nejdražší maminku.

A matka po svém švitořivém způsobu povídala vše možné: co a jak asi bude — asi desetkrát opakovala, že se pan doktor Doubravský na hošíka ptal a že je slíbil navštíviti — krátce matka i synek bavili se dlouho jako dvě radostí rozčilené děti.

A když pak matka peníze uložila — instinktivně pod podhlavnici ve své posteli — oba ulehli.

Když usnuli, obletovaly je sny nejpříjemnější.

Erazímek nesčetněkráte viděl ve snu podobného anděla strážce, jak byl vypodobněn na obraze nad jeho postýlkou, ale spanilejšího, klidnějšího, usměvavějšího — — — —

— — — —

Zcela jinak dařilo se jiným.

Rozlícený Votýpka nespal rozčilením po celou noc. Vůbec se ani nesvlékl; přecházelť po jizbě a nesčetněkráte chtěl se do krčmy zase vrátit a po případě třeba ještě jednou starého Pitrdle pokárat a potrestat.

Rozradostněný Lopíček, jehož právě pranic nesoužilo a netrápilo, nemohl sice také dlouho usnouti — radostí; nicméně byl dlouhou nezvyklou cestou

tak unaven, že konečně — rozumí se, když se byl penězi do syta potěšil, nesčetněkráte je přepočítal a posléze i bezpečně pod podhlavnici uložil — přece jen usnul.

Starý Rorejs zachoval, dokud byl ve společnosti, vzácný klid. Bylo mu však přece jen jaksi trpce. A když pak se octnul o samotě ve své komůrce a připomenul si nebožku ženu, vstoupily mu slzy do očí.

„Proč, proč musila jsi, ubohá, zemříti a nedočkala se našeho štěstí?" vzlykal přitlumeně. „Co jsi se po celý svůj život nastarala a nalopotila, abychom na stará kolena aspoň v klidu mohli očekávati smrt!... A když jsme se konečně náhodou náhle zbavili všech starostí, kdy bys sobě mohla oddechnouti a potěšiti se štěstím své milé dobré Purčí — opustila's nás, abys se více nevrátila..."

Posléze však i on se poněkud smířil s nezbytností a uloživ peníze — taktéž pod hlavu — usnul, kdežto dcera jeho Purčí lopotila se přisluhováním v krčmě až do časného rána — — — —

— — — —

I mrzák Brzdíček pocítil teprve o samotě změnu duševní nálady.

Již na cestě k domovu si několikrát zalusknul prsty, a když pak se octnul ve své jizbičce, smykal se po pahejlech svých nohou po zemi, jakoby mu bylo do tance, mával kloboukem, pokřikoval a jásal.

„Oh, teď už mne nikdo víc nespatří na žebrotě!" pronesl nesčetněkráte všemi možnými přízvuky drsného svého hlasu — od přízvuku skoro šílené radosti až po přízvuk sardonického úšklebku.

A z mumlaných, trhaných slov, jež pronášel, bylo zřejmo, že zanáší se plány do nejbližší budoucnosti.

„Kartuše na pensi!“ bylo slyšeti mimo jiné. „A koně — koníka — nový vozík — nové šaty — fešácké — ichuchu!... A kloučka k obsluze! A nový barák — domek — — A pít a jíst se bude, co hrdlo ráčí... A potom — eh! — hlouposti, hlouposti!... Ženit ne! pro vše na světě ne! — leda na hodinu — na dvě... ichuchu! Teď jsme přece chňapli štěstí za pačesy — teď nám neuteče — teď už ho nepustíme — — ichuchu!“

Pan Matýsek byl, jak víme, napilý.

Myšlenky vířily mu mozkem chaoticky a žádná neupoutala ho trvale...

Nemyslil na nikoho nežli na sebe. Neměl na koho mysliti, ba ani vzpomínati.

Jediná bytost, která mu napadla, byla babička. Leč deset roků po smrti jest i nejmilejší obraz v paměti tak mlhavý, že nepoutá než jako pouhý zákmit...

I Brzdíček, když si posléze ulehl a peníze, podobně jako ostatní dal pod hlavu, nemohl dlouho usnouti.

Když pak usnul, spal neklidně.

Zdálo se mu, jakoby jej někdo honil — jakoby slyšel odněkud výhružné hlasy — jakoby se něčeho bál a nevěděl čeho...

Zvláštních nějakých obrazu plastických a barvitých mu obraznost nepředváděla. Kmitnul-li některý před duševním jeho zrakem, zmizel ihned beze stopy a zustavil jen výše připomenuté trapné pocity — — — —

— — — —

O Florianku Helebrandovi byl každý přesvědčen, že vytrval v krčmě s ostatními skoro až do rána a přece tomu nebylo tak.

Byltě se za nastalého zmatku po zápase starého Pitrdle se starým Votýpkou nepozorovaně vytratil a vrátil se po více nežli půl hodině, aniž by ho byl v době té někdo v krčmě pohřešil.

Nenadálá upomínka na matku byla jej naladila měkce a vypudila jej na hřbitov k matčině hrobu.

Potácel se tam podobným způsobem a v podobné zádumčivě trpké duševní náladě jako minule, kdy byl skoro rovněž tak napilý jako tentokráte.

Lítost byla se v něm zase ozvala s veškerou silou elementárního pocitu, jenž zachvacuje obyčejně jen osoby, které se nenaučily vzácnému umění opanovávati se.

Již na cestě ku hřbitovu zvlhly mu oči několikráte — na hřbitově pak se rozplakal jako dítě, aniž hrubě věděl, proč vlastně pláče.

Bylo mu tak podivně sladce-bolestně jako snad ještě nikdy.

Věděl nyní, že jest po vší bídě a psotě — věděl, že nyní směle může předstoupiti před starého Rorejsa a říci: „Vaše Purčí mne má ráda — dejte mi ji za ženu!“ — a přece se mu zdálo, že se mu ještě něčeho nedostává, že jej něco tíží, co musí stůj co stůj setřásti, ačkoli nevěděl, co vlastně...

V krčmě uprostřed hluku a vřavy byl si sice několikráte připomenul strýcův vyhořelý statek; leč ani jednou mu nebylo strýce líto.

Naopak — vždy pocítil skoro slastné uspokojení.

Na hřbitově však šlehla vzpomínka duší jeho tak bolestně, jakoby mu byl někdo náhle nuž vrazil do prsou.

Padl na matčin hrob, lkal, úpěl a vzlykal — rval si vlasy — vubec počínal si jako šílený.

Mluvil jako ondy sám k sobě, vlastně jakoby mluvil k matce v hrobě; ale tak trhaně, nesrozumitelně, že by byl smyslu samomluvy jeho nepostihl ani člověk, jenž by byl stál těsně vedle něho.

Z jednotlivých úryvku bylo vyrozuměti, jakoby z něčeho vinil vlastní matku — jakoby byla něco opomenula…

„Proč — proč, matičko, má drahá?“ lkal mimo jiné. „Ne, ne — ty, ty — — Proč ty — ach, bože! — — Jen několik dní — několik… Proč — když už jsem snášel vše po tolik let — proč právě tenkrát — proč zde u tvého hrobu…? Ne, ne — já nemohu, nesmím…“

Chvílemi prokmitalo z nesrozumitelných úryvku vzlykavě blábolené samomluvy jeho, jakoby také obviňoval sebe; ale vždy zase se obracel k matičce, prose ji úpěnlivě za prominutí a slibuje, že se vynasnaží něco napraviti…

Kdo by jej byl viděl a poslouchal, nebyl by mohl jinak souditi, nežli že se minul rozumem.

Posléze však přece ustal lkáti, zvedl se a potácel se nazpět ku krčmě.

Balíček s penězi nesl v ruce a skoro se zdálo, že si ho necení. Neslť jej nedbale jako bezcenný předmět, jejž možno každým okamžikem odhoditi.

Na cestě zpáteční několikrát se zastavil, jakoby si na něco vzpomínal neb o něčem přemítal. Několikrát urovnal si šátek, kterýmž měl tvář doposud obvázanou a skoro vždy při tom vzdychnul.

Když se ubíral podle strýcova statku, zastavil se těsně před otevřeným oknem obydlí a chvíli naslouchal.

Strýc byl už doma.

Florianek slyšel jej prudce přecházeti po jizbě a něco mumlati. Naslouchal, ale nerozuměl ani slovu.

Náhle učinil posuněk, jakoby chtěl balíček s penězi vhoditi oknem do jizby; ale ruka se jen nadzvedla a zase — sklesla...

Po několika vteřinách vrávoral Florianek dále, až se octnul mezi popíjejícím lidem před krčmou a později mezi soudruhy v krčmě u stolu „plebejcův".

I začal si zase přihýbati a neustal, až ustali poslední.

Jak se dostal domů, sám nevěděl — — —

— — — —

Hůře ubíral se k domovu starý Pitrdle přes to vše, že byl veden dvěma muži. Byltě v půl hodině skoro úplně vystřízlivěl a bál se své vlastní dcery — bál se předstoupiti před ni bez ucha...

Kačenka očekávala otce s horečnou nedočkavostí.

Od osudné noci, kdy jí byl podivný sen tak příjemně rozechvěl, žila jako v zcela jiném světě. Nemělať téměř pro jiného smyslu nežli pro tento svůj sen, jejž vždy, kdykoli se octla o samotě, zas a zase v duchu rozpřádala.

Anděl míru, jenž ji byl ve snu unesl v nevyzpytné sféry, o kterýchž neměla až dosud ani zdání, tanul jí na mysli živě. Leč ještě živěji a skoro možno říci neustále se jí zdálo, jakoby anděl ten měl vlastně podobu — Matýska Brzdíčka.

Od okamžiku pak, kdy časně z rána před kapličkou slíbila mrzákovi presentem „ždibeček králi-

čího", pociťovala každou chvíli slastné rozechvění, jakoby již již mělo se dostaviti neuvědomělé a nepochopitelné štěstí, po jakémž již po několik let prahla.

A když pak konečně zvěděla o výhře — o začátku dostavujícího se štěstí, byl již organismus její několikadenním rozechvěním tak seslaben, že sklesla, jak víme, do mdlob.

Když se vzpamatovala, bylo jí, jakoby byla procitla z hlubokého sna a nemohla se z něho probrati úplně.

Bylo jí, jakoby mozkem šlehaly nesčetné jiskérky, měnící se v ruzné předměty; ale jako by jich smysly svými nemohla postihnouti.

Zdálo se jí, jakoby cítila vše nepoměrně hlouběji nežli jindy a přece jakoby byla jaksi otupělá — jakoby se nalézala v mlze a marně se namáhala někam do dálky dohlédnouti...

Když před pulnocí zaslechla jásot z nádraží se vracejících, připlížila se k okénku, dívala se ven a viděla všechno — i otce na kozlíku vedle kočího, jak zběsile práská bičem do koní... Ale neměla síly vykřiknouti, ba skoro ani síly pohnouti se.

Celý neobvyklý výjev táhl podle chaty jako fantasmagorický přelud.

A když pak vše zmizelo a kolem nastalo ticho, sklesla ubohá stará panna na lože a ležela skoro bez hnutí.

Duše její jakoby usínala a nemohla usnouti...

Tak míjela hodina po hodině, až dostavil se zubožený otec...

Teprve když Kačenka spatřila obvázanou hlavu a pokrvácený otcuv šat, vzpamatovala se.

Ale přes to vše, že ihned učinila, čeho bylo k pohodlí otce potřebí, bylo přece zřejmo, že není více bytostí, jakou bývala...

Neuleklať se ani spousty seschlé krve, když se otec svlékl, ba ani nevykřikla, když otec sňal obvazek s hlavy a ona postřehla, že nemá ucha...

Mluvila sice blábolivě něžně jako jindy: „Tatíčku sem, tatíčku tam" — ale kdyby byl v témž okamžiku otec mrtev klesl k zemi, možná, že by oko její nebylo ani zvlhlo...

Tak zvláštní, tak podivná změna byla se s ní stala.

Obvázala otci znovu ránu, upravila mu lože a pomohla mu ulehnouti.

Povídala i poslouchala; ale když se otec na něco ptal, odpovídala úsečně nebo zvráceně, ba jaksi pomateně.

I na výhru — na peníze jakoby byla úplně zapomněla. Ani se nezeptala.

Teprve když se otec zmínil sám, jakoby ji byla zázračná síla z polomrákoty probudila.

„Peníze!?" vykřikla jásavě. „Kde máš peníze?.. Kde, kde — drahý tatíčku!?"

Otec ukázal na balíček, jejž byl odložil na stůl.

Vzala jej chvatně, rozbalila křečovitě a dětinsky blábolíc prohlížela bankovky, z nichž znala jen desítky a pětky, kdežto stovky a tisícovky byly jí úplně neznámy.

„A co mi koupíš, tatíčku?" optala se náhle s nejdětinějším přízvukem.

„Všechno, co jen budeš chtít, dušinko," odpověděl co do slov něžně, ale co do přízvuku chroptivě staroch, jejž rána pálila, jakoby ji byl pepřem a solí posypal.

„Šatičky — šatičky! — Viď že, milý, dobrý, zlatý tatíčku?“ zvolala Kačenka s nejdětinější důvěrností. „Bělоučké jak padlý sníh, heboučké jako — jako akamit —“

„Chceš snad říci aksamit,“ opravil dcerku otec, krejčí, jenž látku tu znal aspoň dle jména.

Dcera však opravy nedbala.

„Ach, bože, bože!“ jásala. „Bílé — sněhobílé ‚herbábné‘ šaty! Nebo myslíš, tatíčku, atlas? Mně je to jedno — jen když budou bílé a lehoučké a budou se lesknout jako padlý sníh, když na něj slunce nebo měsíc svítí... Oh! Oh!... A co pak ještě? Co? Krajky?... Jaké pak krajky? A šlojíř — bílý, bělоučký šlojíř až na zem, aby se vlík' po zemi jako bílý had...

„Všechno, všechno, co jen budeš chtít, dušinko,“ opakoval otec jako poprvé.

„A bílý kabátek s kožíškem — viď že? viď?“ pokračovala Kačenka jako u vytržení. „Bílý, bělоučký — ovroubený ‚hemelínem‘.... Ach, oh! — ‚hemelínem‘.... A co pak, prosím tě, tatíčku, na hlavu? Snad ‚tyadém‘ se samými ‚tydamenty‘ a ‚sapéry‘?“

Otec jen přikývnul. Rozumělť zvláštnímu názvosloví své dcery příliš dobře, než aby nebyl věděl, že si přeje diadem s diamanty a safíry, ačkoli ani on, ani ona vlastně nevěděli, co to jest a jenom se domnívali, že je to něco ku okrase.

„A co pak do vlasů, tatíčku?“ pokračovala Kačenka. „Do těchhle krásných, dlouhých, heboučkých vlasů, které mi jaktěživa každá kamarádka záviděla?... Zlatý nebo stříbrný hřebínek — nemyslíš? Nebo snad zlatou ‚citrnódli‘ se ‚sapéry‘ nebo ‚tydamenty‘, aby se ve vlasech třásla a třpytila jako porosená pampuliška?... Ach, bože, bože! Vidíš,

tatíčku — vidíš, že na mne pánbíček přece jen nezapomněl!? Teď budu jako princeznička... Teď už nebudu nosit tyhlenc hadry a cáry!..."

A ryc! — strhla se sebe kus šatu a odhodila...

Ale okamžitě se zase vzpamatovala.

„Ach, bože!" zvolala. „Co pak jsem to vyvedla? Vždyť je i těch hadrů a cárů škoda!"

Shýbla se, zvedla odtržený cár a položivši jej na stůl připlížila se k otcovu loži a chvíli se na otce mlčky dívala.

Náhle otec bolestí zaúpěl.

Kačenka rychle přitáhla stolici, usedla a hladíc otce blábolivě jej těšila a konejšila, jako konejšívají něžné matky nemluvňátka.

Kdyby ji byl někdo viděl a slyšel, nebyl by se mohl ubrániti smíchu — tak komicky působil celý výjev.

Po chvíli si připomenula, že jest nutno peníze uložiti.

„Ale kam — kam dáme peníze, milý tatíčku?" zvolala... „Kam je uložíme? — Kam schováme, aby nám je nikdo neukrad'?"

Na ta slova otec přes palčivou bolest prudce se vztyčil, jakoby skutečně již někdo cizí vztahoval ruku po penězích.

„Sem, sem! Mně pod hlavu!" zachroptěl.

Dcera vzala peníze a uložila je pod otcovu hlavu.

Na to otec zase ulehl, dcera opět usedla a dlouho, dlouho s komickou něžností blábolila, až otec posléze zemdlením přece usnul.

Teprve nyní odplížila se Kačenka ku své posteli, ulehla, jak byla, oblečena; ale neusnula...

Bavilať se v duchu jako koketní dítě toilettními hříčkami. Pro jiného neměla zatím skoro ani smyslu — — — —

— — — —

Zcela jinak nežli všickni ostatní vracel se domů „anarchista“ Vorovka, kterýž se byl z krčmy první a to nepozorovaně vytratil.

Ještě nikdy nespěchal k bídné chatě v ústraní osady tak chvatně a s takovým uspokojením, jako tentokráte.

Vraceltť se nejen s penězi, kterýmiž mohlo býti bídě nadobro odpomoženo, nýbrž i se zcela promyšleným plánem, co a jak má býti bez odkladu provedeno.

Octnuv se za návsí, kde nemohl býti skoro nikým neb aspoň málo kým pozorován, dal se do útěku a v několika minutách stanul skoro bez dechu u dveří chaty.

Tentokráte neučinil nejmenšího opatření, aby snad ženu svou neprobudil.

Naopak — chtěl vejíti beze všech okolku, ale nemohl — šňura petlice byla vtažena do vnitř.

Nepodivil se ani dost málo; napadloť mu, že se tak stalo nejspíše nedopatřením.

I přistoupil k okénku a zlehka zaťukal.

„Jsi ty to, Klimente?“ ozvala se Boženka bez odkladu, což bylo zřejmým důkazem, že doposud nespala.

„Jsem, jsem!“ odpověděl; ale pro nesnadnost dýchání tak chvějivě, že zněla sluvka ta, jakoby je byl pronesl tonem nejúzkostlivějším.

„Pro milosrdenství boží, co se stalo?“ vzkřikla paní Božena uleknuta a pospíšila — jak byla: bosa a v košili — otevříti.

„Nic se nelekej — všechno v pořádku!“ byla první slova, jež Vorovka pronesl, když žena otevřela.

Vešel kvapně a nechal dvéře předsíňky jen přivřeny.

„Mám rozsvítit, milý Klimente?“ optala se Boženka, když se octli oba v jizbě, jejíž dvéře zůstaly do kořán.

„Ne, ne!“ zašeptal muž. „Vždyť svítí měsíc...“

Více nemohl pronésti — žena mu padla do náručí a náruživě jej začala líbati.

Opětoval líbání její; ale po chvíli se jí přece vymknul jemně z náručí a pravil:

„Není pomoci — milá duše! Musíme okamžitě odtud — okamžitě!“

„Jak to?“ optala se udiveně.

„Co se sběhlo, to jest že jsme vyhráli — víš,“ odpověděl muž. „Nesu sedmnáct tisíc pět set zlatých... A proto, — pryč, pryč odtud — přes hranice!...“

Z ňader Bożenčiných vydral se přitlumený jásot. Bez dalšího vyptávání začala se oblékati.

Muž usedl zatím na stolici, aby si pooddechl.

„Jsem sice, milá Boženko, cestou k smrti znaven,“ ujal se po chvíli slova, „ale není pomoci!... Musíme prchnouti, dokud jest vše v rozčilení... Neber ničeho zbytečného! Ustroj se jen, vezmi kufřík a nezapomeň na peníze od paní Brigitty...“

„Ano, ano, — jak si přeješ, milá duše,“ odpovídala paní Božena, strojíc se s neobvyklým chvatem. „Napadá mi sice, že bychom snad mohli vyčkati až do rána — —“

„Proč myslíš — do rána?“ vpadl muž.

„Napadlo mi," připomenula Boženka, „že bychom snad měli paní Brigittě — —"

„Peníze její zase vrátit?" vpadl opět muž. „Ovšem že. Napadlo mi již na cestě, abychom jí je poslali z Bavor poštou."

„Také dobře, vlastně ještě líp," podotkla Božena a po chvíli dodala: „Tak! Teď jsem hotova... Co ještě?"

„Rozpomeň se, čeho bys snad mohla ještě na cestu potřebovat!" upozornil muž. „Pujdeme přes palouk, pak zabočíme lesem na vozovou cestu a dvě, tři hodiny po východu slunce můžeme býti za hranicemi."

„Hned, hned," odpověděla žena a chvíli ještě sem tam šukala.

„A peníze od paní Brigitty máš také?" optal se muž vstávaje.

„Mám, mám," odpověděla.

„Pojďme tedy!" zvolal přitlumeným hlasem Vorovka a učinil dva kroky směrem k otevřeným dveřím.

V tom zazněly z předsíňky pádné kroky.

Vorovka zaražen stanul.

„Kdo zde?" houknul drsně.

V tom šlehl z šeré předsíňky matný bílý blesk, jako když někdo nad hlavou nožem mávne.

„Co to? Kdo zde? Co chce?" opakoval Vorovka s durazem.

„Jménem zákona — rozsvěťte!" zaznělo v odpověď z předsíňky.

Vorovka se okamžitě domyslil, co to znamená. Přes to nepozbyl duchapřítomnosti, právě tak jako jí nepozbyla paní Božena.

„Račte laskavě okamžik poshověti!“ pravil zdvořile. „Rozsvítím hned — nebo rozsvítí žena.“

Paní Božena byla zatím couvla do pozadí, postavila cestovní kufřík do kouta, shodila svrchní šátek, zula střevíce a rozepnula z části i šaty, jakoby byla jen na polo ustrojena.

Vorovkovi ovšem k podobnému nezbylo času, musilť rozsvítiti.

„Čeho si přejete?“ optal se, když byl rozžehl petrolejovou lampu a postavil ji na stůl.

Teprve na ta slova vešel četník v úplné zbroji a s bodákem na pušce.

„Odpusťte, pane Vorovko, že musím konati povinnost svou v tak pozdní chvíli,“ oslovil četník vlídně Vorovku, kteréhož znal jako písaře z kanceláře představeného.

„Prosím,“ bylo vše, co Vorovka odpověděl.

„Příčiny, pro kterou přicházím,“ pokračoval četník, „nemusíte se však lekati. Mámť toliko rozkaz doprovoditi k vám pana představeného, který vám doručí nějaký úřední přípis.“

„Představeného?“ zadivil se Vorovka. „Vždyť jsem s ním před půl hodinou seděl ještě v krčmě.“

„Úřední přípis byl dodán,“ počal četník, ale nedokončil.

Představený vstoupil.

Z ňader paní Boženky vydral se lehynký vzdech. Odvrátila se a sklesla na svou postel, kde ukryla tvář do obou dlaní.

„To je tak, Vorovko,“ ujal se slova představený. „Když jsem přišel domu, čekal na mne pan četník. Dal mi tenhle přípis zároveň s písemním rozkazem, abych vám přípis dodal hned a sám.“

Po té podal zapečetěnou úřadní listinu Vorovkovi.

Tento pohlédnuv na adresu a pečeť, seznal, že to přípis od okresního hejtmanství. Rychle jej rozpečetil a přiblíživ se ku světlu četl následující:

„Jelikož došlo c. k. okresní hejtmanství věrohodné oznámení, že Kliment Vorovka, jemuž jest dle soudního nálezu vykázán jen jistý okršlek k provozování živnosti, buď dědictvím nebo jiným zpusobem nabyl značnějšího jmění v hotových penězích, nařizuje se představenému panu Petru Mihulkovi, aby tento přípis za assistence c. k. četníka Klimentovi Vorovkovi bez odkladu doručil a Klimenta Vorovku vyzval, aby veškeré peníze, jež má na hotovosti, představenému Petru Mihulkovi v dočasné opatrování odevzdal.

Pan Petr Mihulka ručí Klimentovi Vorovkovi za odevzdané peníze svým jměním a jest povinen vydávati Klimentu Vorovkovi z peněz těch buď denně nebo týdně jen tolik, mnoho-li dle uznání představenstva obce Kliment Vorovka k uhražení potřeb životních nutně potřebuje.

Proti zakoupení nemovitostí ovšem se ničeho nenamítá, poněvadž mimořádné opatření toto stalo se jen za tím účelem, aby Kliment Vorovka neužil nabytých peněz k účelum, kterýmiž by nález slavného c. k. zemského, jinak trestního soudu v Praze mohl býti obejit. Opatření to zůstává v platnosti ovšem jen tak dlouho, dokud slavný c. k. zemský, co trestní soud, kterémuž byla o tom ihned zpráva podána, jinak nerozhodne.“

Účel opatření toho byl zřejmý. Úmysl Vorovkův uchýliti se do ciziny, zmařen.

Přes to vše nepozbyl Vorovka duchapřítomnosti. Klidně se obrátil k představenému řka chladnokrevně:

„Lituji, že slavné c. k. okresní hejtmanství jest nuceno pečovati tímto způsobem o moje a ženy mé blaho. Mně ostatně ani ve snu nenapadlo — prchati; chtěl jsem — —“

Nedořekl, nýbrž sáhl do náprsní kapsy, vytáhl doposud ještě nerozbalený balíček bankovek a podal je představenému.

Tento přistoupiv ku stolu, položil naň balíček, rozbalil jej a vyzvav četníka, by se přesvědčil, mnoho-li přijímá, polohlasitě peníze přepočítal.

„Stvrzení dám vám, chcete-li hned,“ prál pak zaobaluje bankovky.

„Jak je libo, pane představený,“ odtušil Vorovka.

„Nebo vám je pošlu časně ráno,“ doložil Mihulka.

„Jak je libo, pane představený,“ opakoval Vorovka.

„Tedy časně ráno,“ zahučel představený a upřel zrak svůj na Vorovku.

„Přejete si snad ještě něčeho, pane představený?“ optal se s nezměněným klidem Vorovka.

„Ovšem,“ zavrčel tázaný.

„A co, prosím?“

„Jsou to všechny peníze, které máte?“

Vorovka chtěl odpovědít rozhodně: „Jsou“, ale přece se dříve ještě optal:

„Jak to míníte, pane představený?“

„Nu, jak to míním?“ zavrčel Mihulka sešpouliv úšklebně rty. „Myslím — jestli jste mi odevzdal všechny peníze, které máte doma?“

„Toť přece vše, co mi bylo, jak sám víte, v Rorejsově krčmě dnes dodáno."

„A více a jiných peněz nemáte?" optal se Mihulka s jízlivým přízvukem.

Vorovka mlčel.

„A což pak peníze Brigittiny?" zaskuhral představený pološeptmo.

„Vy víte?" uklouzlo bezděky Vorovkovi.

„Jak pak bych nevěděl?" zasípal Mihulka. „Vždyť jsem přece v předsíni slyšel, co jste paní Boženě prál — he? — rozumíme?"

Až dosud chladnokrevně si počínající Vorovka jevil svrchované rozpaky.

Duševní jeho převaha nad Mihulkou nebyla mu pranic platna; byltě se přece jen octnul v tenatech.

„Nu — vydejte jen peníze, kterýmiž vás paní Brigitta bezpochyby k žádosti nebo prosbě vaší založila!" zasyčel po chvíli netrpělivě představený. „Já vám je nevezmu — nýbrž jen uložím jako ostatní."

Vorovkovi nezbylo, nežli vyzvání vyhověti.

I popošel do kouta, kam byla žena jeho cestovní kufřík postavila, otevřel jej, vyndal z něho balíček bankovek a podal je představenému.

„Mnoho-li?" optal se Mihulka drsně.

„Nevím," odtušil Vorovka.

„Přepočítáme tedy!" ozval se představený a v několika okamžicích peníze přepočítal.

„Osm set šedesát zlatých," pravil. „Stvrzení pošlu vám tedy také časně ráno."

„Jak je libo," odpověděl Vorovka napínaje všechny své síly, by potlačil mocné hnutí mysli, vlastně divokou bouři, která v duši jeho zuřila.

„Tedy jsme hotovi a můžeme jít!" zavrčel představený obrátiv se k četníkovi, jenž byl po přepočítání peněz od paní Brigitty poodstoupil ku dveřím.

Četník pozdraviv zmizel v předsíňce.

Představený šel za ním; na prahu však se zastavil a obrátiv se prál:

„Dobrou noc, paní Boženko! Dobrou noc, Vorovko! Nebojte se! — O nic nepřijdete! Ani o krejcar!"

„Věřím, pane představený," podotknul Vorovka přemáhaje se, „jako jsem přesvědčen, že jest to vlastně vaše dílo."

„Eh, láry fáry!" zalhal Mihulka. „Jak pak — co?.... Kdyby nebylo mne, bylo by to dopadlo huř..."

„Jak to?" vpadl Vorovka.

„Nu, jak to?" lže představený. „Když jste s Lopíčkem odejel, zavolali mne na hejtmanství a práli: „Vorovka prý vyhrál ze saské — to se musí konfiskovat a pokutovat.. ." Ale já řek': „Ne — nevím nic — nevyhrál..." To je to — tak to je..."

„Ale četníci přece vědí," namítl Vorovka, nechápaje velkodušnost Mihulkovu.

„Vědí, vědí — jako to snad ví celý svět," dotvrdil představený. „Ale když jsem jim řek', aby zamhouřili oko — nevědí taky nic... Kdo pak je může nutit, aby věděli — co? he?"

Vorovka žasnul v duchu nad velkomyslnou obratností muže, jehož si nikdy nevážil a jenž mu byl od prvního setkání se s ním protiven.

Tentokráte však začal nabývati přesvědčení, že to s ním Mihulka přece jen míní upřímně a dobře.

„Děkuji vám, pane představený," pravil měkce podávaje Mihulkovi ruku.

„Nemáte, Vorovko, zač," odtušil Mihulka drsně. „To víte, že člověk pro vás rád něco udělá."

„Ani nevím, jak jsme si toho zasloužili," uklouzlo s vděčným přízvukem Vorovkovi.

„Jak — jak že jste si toho zasloužili?" zavrčel představený, a kolem rtu zahrál mu úšklebný úsměv, když úsečně dodal:

„Paní Božena vám poví — —"

„Božena?" zvolal udiven Vorovka.

„Nu, arci — kdož jiný?" pokračoval představený drsněji nežli před tím.

Na ta slova paní Božena, sedící na svém loži, prudce se vztyčila.

Tvář její hořela — ze zarosených očí sršely blesky studu, lítosti a hněvu — rty se jí chvěly...

Trapné mlčení, jež nastalo, přerušil po chvíli představený.

„Nu, to je tak, Vorovko," prál drsně. „Kdyby nebylo paní Boženy, nebyl bych — — Ale co vám to budu povídat já?! Ať vám poví ona — bude-li totiž chtít — —"

Po těchto slovech se obrátil a bez pozdravu zmizel v šeré předsíňce.

Duší Vorovkovou šlehlo nejčernější podezření.

Zustal jako v ztrnutí, upíraje vytřeštěně zrak do šeré předsíňky, ve kteréž byl představený zmizel.

Paní Božena naproti tomu po zmizení představeného prudce, vášnivě sebou pohnula, jakoby chtěla za představeným; ale učinivši několik kroků zavrávorala a sklesla těsně před Vorovkou.

„Pro buh — co se stalo v mé nepřítomnosti?!" zaúpěl Vorovka.

„V tvé nepřítomnosti — nic — pranic!" zablábolila Božena.

Vorovka z hluboka si oddechl; ale bezprostředně po té vzplanul v něm hněv.

„Proč tedy on?“ vzkřiknul a pohnul sebou tak divoce, jakoby se chtěl vrhnouti za zmizelým představeným.

S výkřikem zoufalosti objala paní Božena jeho kolena tak křečovitě, že nemohl sebou skoro ani pohnouti.

Duší jeho zavířilo cosi, co mívá obyčejně v zápětí čin nejzoufalejší; ale nový výkřik ženin jej odzbrojil.

„Odpusť!“ zaúpěla bolestně.

A v jediném slově tom spočívalo vše: přiznání, vysvětlení i úpěnlivá prosba za prominutí bezměrné oběti.

Vorovka na polo pochopil; ale neptal se více na nic. Nahnul se k ženě, zvedl ji se země a políbil ji na čelo...

Objala jej křečovitě, jakoby ho nikdy více nechtěla pustiti z náručí — a líbala jej vášnivě, divoce, jakoby jej chtěla ulíbati...

IX.

Nadešlo jitro — šeré a střízlivé.

I tentokráte procitla obec neobyčejně pozdě.

Byla-li kocovina po první pitce, kterouž zasvěceny první zprávy o výhře, všeobecnou, byla tentokráte v mnohém ohledu co do následků významnější.

Nebyloť skoro ani chaty, ve kteréž by hned v prvních hodinách ranních nebo později nebylo došlo k různým nemilým výjevům, jaké plodívá ne-

vyspalostí zplozená nevrlost a dráždivost — přirozený to následek každé výstřednosti.

Těžké, brnící a pobolívající hlavy, podrážděné zažívací orgány a zmalátnělé údy měly za následek, že zůstala práce skoro úplně ladem ležeti.

A podivno!

V chatách, do kterýchž byla Štěstěna z rohu hojnosti náhodou a neočekávaně nasypala závidění hodného bohatství, bylo časně z rána i později zcela všedně, toliko s tím rozdílem, že skoro všady procitli později nežli obyčejně.

První procitl Erazímek Byšický a probudil matku.

Vyskočila jako srnka.

První myšlenka její platila penězům. Odhrnula podhlavnici a shlédnouc pod ní peníze, jak je tam byla uložila, uspokojeně se usmála.

„Rychle, Erazímku, stroj se — stroj!" vybídla hocha.

Hoch uposlechl.

Také matka začala se ruče oblékati, mluvíc při tom s hochem obvyklým, dětinsky žvatlavým zpusobem.

Když se oblékli, začala matka vařiti snídaní, kdežto hoch obstaral „hospodářství": dohlédl ke drubeži, pustil kozu na pastvu atd.

K snídani byla bramborová polévka, nelišící se od obyčejné polévky toho druhu nežli tím, že přidala matka o ždibeček slepičího sádla více.

Po snídani vzala matka peníze, zabalila a zavázala je do cípu svého šátku.

Na to vydali se matka i synek pěšky na cestu do města k doktorovi Doubravskému.

Bylo už dávno po poledni, když překročili práh lékařovy studovny.

Doubravský uvítal starou felčarku srdečně; ale nemohl se ubrániti pousmání, když shlédl Erazímka. Domyslil se, že to Hátin synek, o němž byl slyšel dosti pochvalného; přes to učinil naň hoch v nehrubě vybraném, vlastně vyžebraném obleku po nepoměrně starších hoších komický dojem.

„A co pak si tedy přejete, milá paní Háto?“ optal se lékař po výměně obvyklých frází zdvořilostních.

„Přicházím, milostpane, na radu,“ odtušila. „Můj Erazímek byl by rád buď doktorem jako vy, nebo aspoň velebníčkem ...“

„Vím, vím,“ vpadl Doubravský připomenuv si, co mu byla Byšická dost často vypravovala; leč dříve nežli dále promluvil, upoutalo pozornost jeho další jednání Hátino.

Rozvázalať rychle cíp svého šátku a položila peníze před doktora na stůl.

„Co to?“ zadivil se muž vědy, nevěře vlastním očím.

„Peníze, poníženě prosím,“ odpověděla Háta s dobrodušnou naivností.

„A kde jste k nim přišla?“ optal se muž vědy dychtivě.

Háta pověděla.

Udivení lékařovo se vzmáhalo.

Dal si vypravovati vše, co Háta věděla. Teprve, když zvěděl, co se v osadě v právě minulých dnech dělo a prohlédnuv pozorně peníze, přesvědčil se, že nejsou falešny, uvěřil.

Co následovalo, možno sice vypravovati podrobně; nám zdá se však, že stačí, zaznamenáme-li pouze úhrnný výsledek.

Doubravský podrobil Erazímka přede vším jiným předběžné zkoušce. Dal mu něco přečíst, něco napsat a něco „z hlavy" vypočítat.

Hochova zručnost ve čtení, psaní i počítání lékaře překvapila.

I začal mu klásti různé otázky.

Hoch odpovídal prostě, ale jasně a logicky.

V několika minutách nabyl Doubravský nezvratného přesvědčení, že má před sebou rozhodný talent. Ba více — podivilť se nejen chápavosti, nýbrž i zvláštní, abychom tak řekli snivě klidné určitosti, s jakou hoch myšlenky své pronášel.

Nechť byl optán na cokoli, při žádné otázce nejevil nejmenších rozpaků; na nic nezůstal dlužen odpovědi.

Vše to mělo za následek, že doktor Doubravský rozhodnul se převzíti dozor nad dalším vychováním nadaného hocha, což Byšická s vděčností přijala.

Dále poradil, aby byl hoch poslán do Prahy, uvolil se, že tam sám s hochem po sv. Václavě dojede a všechno opatří, aby byl přijat do gymnasia, pro které má více nežli dostatečnou průpravu.

Matka i hoch radostně přikyvovali.

„A což peníze? Kam s tolika penězi?" optal se konečně Doubravský, když bylo i vše ostatní dopodrobna ujednáno.

Byšická nebyla ani na okamžik na rozpacích. Poprosila Doubravského, aby je převzal v opatrování, a on, ač nerad, konečně i tomuto přání staré ženy vyhověl.

Vnutil jí však sto zlatých s výslovným připomenutím, aby si nyní jako mohovitá žena se svým synkem přilepšila, by hochovi opatřila nový vhodný šat a konečně aby vždy, kdykoli by potřebovala peněz, jen vzkázala nebo poštou oznámila, že jí okamžitě pošle, mnoho-li si bude přáti.

Kromě toho ji ještě ujistil, že učiní všechna právní opatření, aby nemohla býti o svůj majetek nižádným způsobem oloupena: že uloží peníze v městské spořitelně s vyhražením, že nesmí býti na vkladní knížku žádný obnos nikomu jinému vyplacen nežli jemu, když vykáže se přípisem podepsaným Byšickou.

Se svrchovaným uspokojením opustila stará Byšická se svým Erazímkem doktora Doubravského.

Když si byli v nejbližší hospůdce „přilepšili", t. j. zcela obyčejně a k tomu dosti lacině se naobědvali, vydali se na zpáteční cestu. — — — —

— — — —

Podobně a přece zcela jinak dálo se časně z rána v chatě Pitrdlových.

Kačenka, jak víme, po usnutí svého otce více nespala.

Když začalo svítati, odplížila se do vedlejší komory a dlouho dívala se okénkem do úvalu.

Zrak její každou chvíli utkvěl na chatě Brzdíčkově, jakoby čekala, brzo-li vyjede mrzák obvyklým způsobem na žebrotu.

Nedočkala se však.

Mrzák spal déle než kdy jindy — a tvář Kačenčina jevíc z počátku snivou napjatost znenáhla se zachmuřila.

Posléze se Kačenka od okénka odvrátila a loudavým krokem vyšla před chatu, jakoby chtěla při-

hlédnouti ku drubeži a králíkům; ale zdá se, že si na ně ani nevzpomněla.

Chvíli postála přede dveřmi, na to plížila se se svěšenou k prsoum hlavou kolem chaty, zašla i do blízkého lesa; leč po chvíli se zase vrátila a poznovu se plížila kolem chaty.

Tvář její zatím se poněkud vyjasnila. Chvílemi přelétl ji i matný úsměv, ale přece spíše bolestný nežli opravdově radostný.

Posléze vrátila se zase do chaty a začala jako kdy jindy vařiti snídaní — oukrop...

Dříve nežli Kačenka snídaně uvařila, procitl mrzák Brzdíček.

I on jako stará Byšická především jiným poodhrnul podhlavnici, aby se přesvědčil, jsou-li peníze na témže místě, kam je byl uložil. Spatřiv velkou tobolku, uspokojen se usmál, vzal ji do ruky, otevřel klíčkem a přepočítav peníze, zase ji zavřel a položil na stolek u lože.

Po té rychle se oblékl, zastrčil tobolku do kapsy a šoural se před chatu, kde rovněž tak chvatně, jako se byl oblékal, zapřáhl svého Kartuše.

Na to vsedl do vozíku a odejel tímže směrem, jakým jezdíval na žebrotu.

Dle všeho měl pro první den plán již promyšlený, ale nesvěřil se jím nikomu.

Zatím byla Pitrdlova Kačenka snídaně dovařila a seděla v snivém zamyšlení na malé stoličce poblíž ohniště.

Náhle zaslechla zběsilý štěkot páně Matýskova Kartuše.

Vztyčila se a pohlédla vytřeštěným zrakem k okénku směrem k vozové cestě, po které mrzák jezdíval podle chaty.

Tvář její jevila radostnou úzkostlivost a zároveň panenské rozpaky. Z výrazu jejího bylo zřejmo, že neví, co počíti.

Štěkot Kartušův vždy více se blížil — tvář Kačenčina vždy více se studem pýřila...

V tom zazněl štěkot téměř před chatou.

Kačenka prudce se pohnula a chvátala ven. Octla se před chatou, když už byl mrzák se svým povozem asi dvacet kroků za chatou. Spatřilať jen mrzákova záda a kotouče modravého kouře, jež odfukoval...

Chtěla něco vykřiknout, ale hlas jí vypověděl službu; zablábolila jen něco šeptmo a zajíkavě...

Mrzák ujížděl zatím jako s vichrem o závod dále.

Kačenka jej sledovala s vytřeštěným zrakem, až po několika minutách zmizel ve vzdáleném lese.. Z ňader jejích vydral se hluboký vzdech — tvář její se zachmuřila.

Po chvíli vrátila se do chaty, usedla na tutéž nízkou stoličku u ohniště a čekala trpělivě, až se „tatíček“ probudí.

I stalo se tak asi po hodině.

Pitrdlova první myšlenka po procitnutí — platila penězům.

„Kde jsou peníze? Pro Kristovy rány — kde jsou peníze?“ zvolal úzkostlivě.

Kačenka pověděla, že je má pod hlavou.

Starochova tvář radostně se protáhla. Vytáhl balíček a začal se prohrabávati v bankovkách.

„A koupíš mi, milý, dobrý tatíčku, co jsi mi slíbil?“ optala se Kačenka s dětinskou úzkostlivostí.

„Všechno, všechno,“ ujišťuje staroch přemahaje palčivou bolest, která mu připomíná nešťastnou příhodu minulé noci.

„A dnes — dnes?“ pokračuje Kačenka netrpělivě.

„Toť se ví, že dnes – že hned,“ odpovídá otec.

Kačenka zajásala...

Otec bolestí zaúpěl.

Dcera mu převázala ránu. Rozplakala se jako dítě a přece otce těšila a napomínala, by byl trpěliv, že se mu rána brzo zahojí...

Nasnídali se, žvatlajíce jako děti skoro výhradně jen o tom, co „tatíček“ své Kačence dnes koupí.

Chtěli se dát do města dovézti; ale když si připomenuli, že by musili za dovoz snad zaplatit, bylo jim líto peněz a rozhodli se, že půjdou pěšky.

Největší starost měl starý Pitrdle s vyhranými penězi: kam je schovat?

Chtěl je i v lese někde na bezpečném místě zakopat; ale posléze se přece rozhodnul, že bude nejlíp, když je vezme s sebou a dá pozor, aby je neztratil neb aby mu jich nikdo neukradl.

Asi v půl hodině byl starý Pitrdle se svou dcerou na cestě ku městu, by nakoupili, co si Kačenka přáti bude...

Na štěstí dohonil je asi po hodině soused Lopíček, kterýž jel taktéž do města a svezl je.

Lopíček měl ze všech, kteří vyhráli, jak se zdá, plán nejpraktičtější.

Jakmile procitl, potěšil se vyhranými penězi, přebíraje se v nich a zas a zase je přepočítávaje.

Když se byl tímto zpusobem nasytil, poodložil jednu tisícovku pro svého syna „na přilepšenou“, a dal zapřáhnouti, aby odvezl ostatní vyhrané peníze do městské spořitelny.

„Nesáhnu ani na jediný krejcar!“ prál sám k sobě. „Čtyrmi procenty zúrokované peníze pone-

sou přes půl sedma sta zlatých ročně úroků a nevyzvednu-li ani úrok po deset roků, budu míti ve spořitelně přes čtyřiadvacet tisíc."

Ovšem uznal za dobré nesvěřiti se tím nikomu a mlčeti „jako hrob"....

Rorejs naproti tomu skutečně nevěděl, co s penězi.

Nad jiné praktický nájemce Rorejsovy krčmy Mojžíš ovšem radil, aby si dal Rorejs peníze do spořitelny a menší částky aby půjčoval na značný úrok; ale Rorejs k návrhu tomu nepřistoupil.

Radil se sice i se svou dcerou Purčí; ale i ta mu nedovedla poraditi.

Nezbylo tedy zatím, nežli aby Rorejs nosil všechny peníze v kapse, aby — mu jich doma v jeho nepřítomnosti nikdo neukradl.

Nejbezstarostnějším byl Florian Helebrand.

Když před polednem procitl, vlastně když byl několika kamarády probuzen, ani si na vyhrané peníze nevzpomněl a teprve asi po čtvrt hodině je nalezl pohozené u kamen. On jediný jich v noci neuložil, nýbrž v nepříčetném stavu pohodil.

Avšak po stovkách, desítkách a pětkách nebylo více ani památky. Padlyť hned prvního večera za oběť Floriánkova dobrého srdce a nepříčetnosti jeho.

Zbyly mu jen tisícovky.

Co s nimi?

Floriánek dlouho nepřemítal.

„Jednu proměním a ostatní si dám schovat Rorejsovi," byla jediná a zajisté dosti závažná myšlenka jeho.

Kde však proměnit tisícovku?

„Snad má žid Mojžíš?“ připomenul jeden z kamarádů — a celá společnost: Floriánek s osmi kamarády putuje do Rorejsovy krčmy.

„Žide, nemáš za tisícovku drobné?“ oslovil zpurně jeden z kumpánů Mojžíše.

„Ach, kde pak bych vzal, prosím — já, ubohý člověk,“ omlouvá se žid. „Ale opatřím, opatřím... Zatím jen sedněte, posloužím na úvěr!“

A společnost zasedá za stůl...

Floriánek ještě zavčas odevzdal šestnáct tisícovek Rorejsovi k uschování — sedmnáctá putovala k Mojžíšovi, který slíbil opatřiti drobné.

V hodině bylo vypito více nežli druhdy za celý večer: džbán za džbánem, konev za konví... I jídla bylo dost a dost. Mojžíš opatřil vše, co si kdo poručil — i kuřata dal usmažit...

Mojžíš od časného jitra vůbec nelenil.

Zjednal si ještě dvě ženy k obsluze a upravil šenkovnu pro všechny možné případy. Skoupil a vydlužil si několik stolů a stolic a dal vše rozestaviti s úsporou místa, tak že se nyní do šenkovny vešlo neméně než asi třikrát, ba čtyřikrát více hostů nežli dříve.

I pro případ velkého návalu učinil vhodná opatření.

Hned dopoledne dal několika výrostky před krčmou zatlouci do země kůly a na ně přibiti široká prkna, slovem improvisoval stoly a lavice po způsobu, jako o poutích a slavnostech pod širým nebem.

Mimo to přemítal i o tom, co by si hosté asi mohli přáti, aby mohl vším možným posloužiti. Skoupil, co bylo v osadě možno koupiti a pro ostatní poslal hned časně z rána do města.

Slanečků, sardelí a sardinek objednal více, nežli byl Rorejs prodal v desíti letech...

I víno a likéry, kaviar a parmesánský sýr, pomeranče, citrony, marinované úhoře, vůbec vše možné, nač by si hosté mohli vzpomenouti.

Když pak se před polednem dostavili první hosté s Floriánkem Helebrandem, byl Mojžíš vtělenou ochotou a úslužností. Obcházel, ba v pravém slova smyslu obskakoval hosty, snaže se uhodnouti každé jejich přání a každému vyhověti.

I k večeru, když sešlo se hostů více a společnost se rozveselila a rozjařila, tak že mnozí z rozpustilosti Mojžíše jinak nenazývali nežli „žide", a přidávali různá posměšná a surová epitheta, Mojžíš ani jednou se nezamračil; ba více — i když po něm plivali, ba když mu jeden z nejrozpustilejších z pouhopouhé surové svévole naplil do tváře, ani se neušklíbnul.

„Vždyť jsem vám neublížil," bylo vše, co pološeptmo a přece trpce uklouzlo jeho rtům.

Odvrátil se a pospíšil posloužiti jinému hostu, by nezavdával zbytečně popud k pohoršení...

Tentokráte sešlo se sice nepoměrně méně hostů nežli minulého večera, ale přece dosti, aby byla šenkovna v pravém slova smyslu přeplněna.

Rovněž byl povšechný ráz společnosti a způsob její zábavy jiný: nepoměrně umírněnější, — vlastně ochablejší.

Dychtivé napjetí a skoro až horečná zvědavost minulého dne a večera byly v podstatě ukojeny.

Dnes nešlo již nikomu o nic jiného, než aby prozahálený den důstojně dovršil prozaháleným večerem.

Floriánkovi kamarádi a známí ovšem také měli i jiný účel na zřeteli: aby se buď zdarma najedli a napili, nebo — aby na dobrém hochovi, kterýž nezdál se míti pro změněný stav věcí hrubě ani smyslu, vymámili ještě nějaké presenty.

Zábava byla tudíž v celku nejen všední, nýbrž i nezajímava.

Většina hostů pouze mlčky popíjela nebo jen občas pronesla líně nějaké slovo.

Toliko kolem stolu, za kterýmž seděl Helebrand se svými kumpány, bylo živo; ale i tam byla zábava všednější nežli kdy jindy, jakoby vubec již ani nebylo o čem myšlenky rozpřádati.

Stul „honorace" skoro naprosto osiřel.

Teprve když se setmělo, zasedl za něj jediný Rorejs, kterýž snad ještě nikdy tak vytrvale nezíval jako tentokráte. Byltě si sice jak náleží dopoledne pohověl, ale odpoledne se mu pozastesklo po obvyklém šukání.

Nemaje však doma ničeho na práci, vyšel si na neobvyklou procházku.

Několikrát prošel křížem krážem vesnici, zastavil se též v některé chatě u některého známého, promluvil několik slov a šel zase dále, až jej to omrzelo.

Kam však jíti?

Do lesa byla myšlenka nejbližší...

Ale jakž pak jest možno odvážiti se do lesa sám a sám, když má člověk tolik tisíc zlatých hotových peněz při sobě?

Zustal tedy v údolu na blízku lidských obydlí, kde byl svým majetkem úplně jist a loudal se s místa na místo, nudě se a pozivuje, až se konečně znudil tou měrou, že před západem slunce vrátil se domu do své komory.

Nuda však jej pronásledovala i tam.

Přesedával nebo přecházel s místa na místo. K uchu jeho dorážela nudná a zvláště jemu odporná vřava ze šenkovny.

A přece právě tato vřava vábila. Místo, z něhož zaznívala, bylo jediným, kde možno se snad zbaviti dlouhé chvíle.

Rorejs vešel do šenkovny a zasedl za stůl „honorace“.

Chvíli byl, jak přirozeno, předmětem obdivu a zvědavosti. Někteří jej obklopili a vyptávali se na to a ono; leč konečně omrzelo Rorejsa na všední, bezvýznamné dotazy odpovídati a vyptávající se omrzelo tázati se.

Rorejs u stolu, za nějž se nikdo neodvážil zasednouti, osiřel.

I zde měl nejen svoje, nýbrž i Helebrandovy peníze v levé náprsní kapse a každou chvíli si hmátl k srdci, aby se přesvědčil, neztratil-li jich.

Z každodenních hostů od stolu „honorace“ nedostavil se ani jediný.

Představený byl po celý den obtěžován prosebníky, kterýmž nebyl ještě daroval nebo vyplatil, co jim byl po příkladu Floriana Helebranda v nepředloženém okamžiku slíbil.

Jest jisto, že dostavil se také mnohý, kterému nebylo Helebrandem pranic slíbeno, který tudíž neměl nižádného práva žádati něco na představeném.

Ale právě tak jako Helebrand nevěděl, co byl komu slíbil, nevěděl toho také Mihulka a dával a vyplácel tudíž každému, kdožkoli se dostavil.

Přirozenoť, že daného slova nesčetněkráte litoval a že se každou chvíli rozčertil. Ale nepředloženému pozdě bycha honit!

*

Tentokráte byla v zástavě Mihulkova čest jako boháče. kterýž se přece nesmí dát zahanbit „takovým žebrákem, jakým byl předevčírem ještě Helebrand!“

Odvrácení zahanbení toho ovšem stálo Mihulku úhrnem nejen asi tisíc zlatých na penězích, nýbrž i zlosti a vzteku jako ještě nikdy.

Nejpádnějším toho dukazem byla okolnost, že nešel tentokráte ani odpoledne na obvyklou procházku, ba ani večer do hospody.

Podobně měl dosti důvodnou příčinu nejíti do krčmy kmotr Votýpka.

Lidé — ať již ti, kteří byli vyhráli nebo se z výhry pouze radovali nebo docela jen na cizí účet popíjeli, byli mu v největší míře protivni...

Nevyšelť z domu po celý den a večer záhy ulehl, aby — bude-li vubec možno — vztek svuj zaspal...

Soused Lopíček vubec se již nevrátil. Odejelť po dráze k svému synovi do Brodu nad Lesy, kde byl syn při pohraniční stráži, aby mu jednak zvěstoval, co se bylo přihodilo a zároveň aby mu doručil tisícovku „na přilepšenou“.

K cestě nazpět užili Lopíčkova povozu pouze starý Pitrdle se svou dcerou, kteří byli ve městě nakoupili, co si Kačenka přála. Slezli však s vozu před svou chatu, tak že povoz přijel do vsi prázdný.

Mrzáka Brzdíčka, kterýž byl dle všeho taktéž odejel do města něco nakoupit, po celý den nikdo neshlédl. I večer každý, kdožkoli si naň vzpomenul, nemohl zatajiti své podivení, proč že už nesedí v krčmě a nepopíjí, jak byl po tolik roků večer co večer činíval.

Nejvíce jej pohřešoval nudící se Rorejs. Každou chvíli přes vřavu v jizbě panující naslouchal, není-li

z dáli slyšeti známý štěkot mrzákova tahouna, ba každou chvíli obracel zrak svůj ke dveřím, jakoby se mohl mrzák objeviti na prahu bez obvyklého předběžného ohlášení se Kartušovým štěkotem.

Hodina však míjela po hodině; mrzák se nedostavoval.

Rorejs vždy vytrvaleji pozivoval.

Již mu ani pivo nechutnalo a bezstarostná pohova, jakou právě měl jako pouhý host, byla mu obtížnou.

Nudná a všední, ba nejvšednější zábava kolem již také valně ochabovala. Nebyloť žádného popudu k jejímu vzpružení.

Mnozí již podobně jako Rorejs pozivovali.

Jednotlivé výkřiky „Ichuchu!“ nebo „Připijme Floriánkovi!“ skoro nikoho již nedráždily...

Náhle zazněl z dáli známý štěkot mrzákova Kartuše.

„Pan Matýsek — pan Matýsek přijíždí!“ zaznělo z několikera úst skoro současně.

Mnozí vyběhli i před krčmu, by viděli mrzáka sjížděti s vrchu.

Celá společnost náhle nápadně oživla. Skoro ve všech tvářích jevila se větší nebo menší dychtivost a zvědavost, jakoby mrzák přinášel podobně zajímavé zprávy, jako byla zpráva o výhře.

Po několika minutách štěkot hafanův před krčmou umlkl.

Mrzák vylezl z vozíku a šoural se do šenkovny.

Na prahu uvítán skoro ohlušující vřavou jásotu. Někteří z hostů jej vyzvedli a odnesli ke stolu „honorace“, kde jej posadili na místo, na němž obyčejně sedával.

Tvář jeho jevila mírnou rozjařenost. Dle všeho byl si již v městě někde po chuti přihnul, leč po cestě zase trochu vystřízlivěl; neboť první jeho slovo platilo Mojžíšovi:

„Hola, hospodo! Pivo! A to hned! Nebo —!"

Nedořekl, nýbrž podal pravici, kterouž chtěl právě udeřiti na stůl, aby dodal slovům svým důrazu, Rorejsovi.

„Vida, vida," prál dobrodušně; „teď jsem si chtěl zaláteřit na Rorejsa a Rorejs tu zatím sedí jako kterýkoli jiný host... Jak pak jste se po celý den měl?"

Však dříve nežli Rorejs odpověděl, upoutána pozornost všech novým hostem: starým Pitrdlem, kterýž se objevil na prahu a uvítán podobně jako před chvílí pan Matýsek ohlušující vřavou všeobecného jásotu.

„Jen dále, pane Augustine!" vybízel pan Matýsek.

Vybídnutý se musil hostmi skoro prodrati, nežli se dostal na své místo ku stolu „honorace".

„Nu, to já jen na chviličku," prál tónem omlouvavým podávaje ruku panu Matýskovi. „Když jsme přijeli s Kačenkou z města," pokračoval po krátké pomlčce, „seděli jsme doma a povídali si. Ale jakmile Kačka zaslechla z daleka štěkot vašeho Kartuše, prála:

„Jdi, tatíčku, jdi, a zeptej se milého pana Matýska, jak si pochutnal na králičím — —"

„Znamenitě!" vpadl mrzák nemoha potlačiti úšklebného úsměvu.

Starý granátník však si toho nepovšimnul, nýbrž pokračoval:

„Já sic nechtěl — vždyť už mi ty moje staré hnáty k flámování neslouží; ale když začal Kartuš štěkat vždy blíže, zved' jsem se přec a šel pěšinkou.. A teď tu jsem...“

„A dobře jste udělal, pane Augustine,“ dotvrzoval mrzák. „Co pak byste v tom svém doupěti dělal? Snad byste se teď, když jste boháčem, nestyděl sedět za pecí jako stará baba a modlit se růženec..“

„Ah, to já se, prosím, na růženci nikdy nemodlím,“ vyložil s dobrodušnou upřímností staroch, načež se rozpředla obvyklá všední rozprávka, jak se kdo měl, kde byl a co dělal.

Rorejs se vyzpovídal upřímně.

Podobně pověděl starý Pitrdle, co vše se svou dcerou koupil: na kolikeré a jaké šaty — na jaký kabátek, jaké botky a jiné tretky — všeho všudy za sto a několik zlatých.

„A teď,“ končil svou zpověď, „musím se pustit do práce, abych Kačence aspoň do neděle ušil šaty a kabátek...“

„Snad byste se nestyděl — takový boháč a — šít sám!?“ vpadl mrzák Brzdíček. „Teď byste snad přece mohl popřát nějaký vejdělečck některému jinému krejčíčkovi...“

„Ale tak, jak to chce Kačenka mít, snad by to ani nikdo nedoved',“ odvážil se namítnouti staroch.

„Nu, z našich vesnických hnidopichů ovšem žádný,“ dotvrdil mrzák. „Ale ve městě jsou jinší krejčí, kteří šijou i pro panstvo — — A proto vemte vy jen dobré panně Kačence hezky míru, zajeďte si zejtra do města, vyhledejte šikovného pana mistra a máte po práci i po starosti! Co pak za to dáte? Pár grošů vás nezabije.“

Starý granátník nemohl jinak nežli přisvědčiti. Mělť beztoho nemalou starost, že takovou práci, jak si Kačenka přála, nesvede. Nevyznalť se v ní ani z mládí, neřku-li nyní, když už oči neslouží a ruce se třesou. Chtěl se práci té podvoliti z pouhopouhé bravury, by se pokusil dokázati, že snad přece ještě s něco jest.

Slovy mrzákovými byl upozorněn, že se to dá přece nějak jinak vykličkovati, aniž by při tom utrpěla „krejčovská jeho čest" a proto milerád prohlásil, že rady mrzákovy uposlechne.

„A co pak jste koupil sobě, pane Augustine?" optal se Brzdíček.

„Já — sobě?" opáčil staroch udiven, jakoby něco podobného vubec ani možným nebylo.

„Kdož pak jiný a komu jinému? Což pak jste na sebe zapomněl?" pokračoval mrzák.

„Vždyť já, prosím, praničeho nepotřebuju," odpověděl Pitrdle s onou jistotou, která nepřipouští nejmenší pochybnosti.

„Ale peníze jste měl přece s sebou — ne?" připomenul mrzák.

„Ovšem, ovšem — všechny... A pořád jsem držel ruku na kapse a umíral starostí, abych nic neztratil."

„A to jste si nepopřál ničeho — praničeho..."

„Ah, něco, prosím, přece..."

„Nu, tak! A co pak, prosím vás — co pak?" dorážel mrzák.

„Zaskočili jsme si s Kačenkou v poledne do hospody," zpovídal se upřímně staroch. „Řek' jsem, aby nám dali každému po mísce polívky. Když jsme ji snědli, přinesli nám každému flák hovězího masa a po mase každému kus pečínky...

A když jsem se najed', pomyslil jsem si: „Eh, teď kdyby tak bylo něco pro chuť!" A jak se stalo, tak se stalo — ani sám nevím — v malé chvilce stála na stole štamprlička slivovice a já ji vyzunk' na jeden doušek...

„Šmakuje, tatíčku, šmakuje?" prála Kačenka. A když jsem přikývnul, poručila mi sama dát ještě jednu. A já ji zas vyzunk' na jeden doušek..."

Upřímná zpověď ta byla zřejmým důkazem, že starý granátník prvního dne skutečně nevěděl, co s penězi počíti a že — kdyby nebylo Kačenky — byl by nejspíše zůstal doma a nanejvýš jen do vsi do krčmy zašel.

Po výměně několika všedních, bezvýznamných frásí připomenul si Pitrdle, že mrzák Brzdíček doposud nepověděl, co dělal po celý den on.

„A co pak jste si koupil vy, pane Matýsku?" optal se důvěrně. „Byl jste patrně taky v městě — a podivno, že jsme se nikde nepotkali neb aspoň neviděli."

„Nic divného, pranic divného, milý pane Augustine," vyložil mrzák. „Nežli vy jste přišli do města, měl jsem už všechno obstaráno a dřepěl jen ve vinárně..."

„Aj!" uklouzlo mimoděk Pitrdlovi. „A co pak jste si koupil — co?" optal se dychtivě.

Mrzák se potutelně usmál.

„Prozatím jsem si vše, co potřebuju, objednal a zamluvil," pravil chladně.

„A nic, pranic jste si nekoupil?" dotíral Pitrdle, jakoby vubec ani nebylo možno meškati ve městě a nic si nekoupiti.

„Něco přece — a to hned, jakmile jsem se v městě zastavil před prvním krámem," odpověděl mrzák.

„A co, prosím, co?" optal se dychtivě staroch a po něm zvědavě i někteří jiní.

„Hádejte!" dráždil mrzák zvědavost.

Starý Pitrdle a někteří hosté začali hádati.

Ale mrzák potutelně se usmívaje vrtěl jen záporně hlavou.

„Neuhodnete ani do soudného dne," prál konečně, když byli hádající uvedli asi sto ruzných předmětů.

„Tedy se poddáme — pykáme!" zvolal starý Pitrdle s dětinskou zvědavostí.

Mrzák natahoval sice zvědavost ještě chvíli na skřipec a posléze ji přece ukojil.

Beze slov vytáhl a položil před sebe na stůl — malý, elegantní, šestihlavňový revolver...

„Aj!" vzkřiknul starý granátník. „Pistolka — pistolička — —"

„Revolvéřík," opravil mrzák, zvednuv zbraň a namířil ji na starého granátníka.

Staroch bezděky se přikrčil.

„Nebojte se, pane Augustine!" omlouval se mrzák. „Neníť nabito — náboj mám v kapse."

Neznámá v osadě zbraň vzbudila všeobecnou zvědavost a putovala z ruky do ruky.

Pan Matýsek musil vysvětliti její mechanismus a pověděti, jak se nabíjí a jak se z ní střílí. Výklad provázel také experimentálně. Vytáhl z kapsy náboj a revolver nabil.

„Teď střelte!" zvolal kdosi.

„Ale kam?" optal se mrzák.

„Kamkoli! Třeba z okna!" volá jiný.

Přiskočiv pak k oknu, otevřel je a houknul na lidi před krčmou:

„Pryč, pryč! Pan Matýsek bude střílet oknem!“

Ženy, děvčata i děti před krčmou se rozprchly; ale pan Matýsek nevystřelil.

„Ne, ne!“ zpečoval se. „Mohlo by se státi nějaké neštěstí. Čert nikdy nespí a já jsem si revolver koupil jen proto, abych se měl čím bránit, kdyby mne navštívil nějaký zlodějíček... Rozumíme? Pět, šest ran vypálím do něho v jedné minutě.“

Někteří hosté ještě chvíli na mrzáka nalehali, by ukázal, jak se z revolveru střílí, ale marně — Brzdíček nevyhověl.

Posléze položil revolver před sebe na stůl a hovor přesunul se k jiným věcem.

Mluveno o všem možném.

Vyptáváno se na maličkosti a odpovídáno frásovitě — vůbec zábava byla všední, bezduchá, více méně nudná.

Později, když se mrzák Brzdíček a starý Pitrdle, ba i Rorejs pitím poněkud rozjařili, byla sice zábava u jejich stolu živější, ale přece nikoho z nich neuspokojovala. Byliť všickni tři unaveni, ochablí — a snad ještě nikdy necítili v hospodě takovou duševní prázdnotu jako tentokráte.

Není tudíž divu, že popíjeli vždy statněji, kdežto u jiných stolů mnohým pivo již ani nechutnalo a mnozí, taktéž již znavení, vytratili se nepozorovaně z krčmy.

I prostranství před krčmou tentokráte nápadně brzo se vyprázdnilo.

Nikomu v krčmě totiž nenapadlo, dát vyvaliti jako minulé noci „nějaký soudek“ před krčmu a nazdařbůh jest i lelkování nudné.

Krátce po půlnoci nebylo před krčmou živé duše a v krčmě nebyla již ani polovina hostí jako z večera.

Ovšem zbyli nejstatečnější, kteří něco vydrželi, a jest jisto, že po užití nějakého vzpružujícího prostředku, jakýmž se byli na příklad již dříve osvědčily laciné slanečky, byla by se celá společnost znovu rozjařila, kdyby to nebyl náhodou zamezil nepředvídaný případ.

Před krčmou zazněl totiž náhle zběsilý štěkot dvou hafanu, jako v podvečer, když byl do krčmy zavítal agent Horyna.

Každý poznal, že to Rorejsuv Fišlifutri a Brzdíčkuv Kartuš.

„Ke všem všudy krucihnátům!" rozkřiknul se podnapilý již mrzák hned po prvním zaštěknutí. „Co pak jste to, Rorejse, zase spáchal?"

Rorejs však posledních slov snad ani nezaslechl. Byltě na první zaštěknutí vyskočil a pospíšil před krčmu, by psy ukonejšil.

Podnapilý mrzák zatím podrážděn mlátil pěstí do stolu a láteřil.

Na štěstí podařilo se Rorejsovi ukonejšiti hafany v několika minutách. Štěkot před krčmou aspoň utichl a chvíli bylo slyšeti jen temné vrčení Kartušovo, načež umlklo i to.

Mrzák se utišil; tvář jeho jevila aspoň poměrný klid, když spatřil, kterak Rorejs vleče svou Fišlifutri za kuži na krku skrze předsíňku.

„Proč pak ji neuvážete, Rorejse?" vzkřikl tonem vyčítavým.

Rorejs s hafanem se zastavil přede dveřmi a chtěl něco odpovědít; ale mrzák jej předešel.

„Zavlečte ji zatím sem a uvažte někde!“ zvolal. „Vždyť jste tu teď hostem a můžete si sem vzít svou mrchu jako každý jiný host.“

Rorejs, jsa zvyklý mrzákovi neodporovati, učinil, ač nerad, po přání Brzdíčkově.

Zavlekl hafana až ke stolu a šťouchnuv jej kolenem do břicha, zvolal: „Lehni!“

Hafan však, patrně ještě podrážděn, neposlechl, nýbrž zůstal státi a zadíval se na svého pána.

„Lehni, mrcho!“ velel nyní Brzdíček.

Hafan pootočil hlavu k mrzákovi a zadíval se na něho.

Mrzák však střelhbitě sáhl po revolvéru, namířil na hafana a střelil. Zvíře zasáhnuto do hlavy skleslo na zem, kde konvulsivně sebou škubalo. Krev zbarvila podlahu...

Vše to stalo se skoro v nerozdílném okamžiku. Dunivá rána skoro všechny zarazila.

Prvním, jenž se ozval, byl sám Brzdíček.

„Však jsem vám to vždycky, Rorejse,“ předpovídal, že vám tu prašivou mrchu jednou zabiju,“ vzkřiknul vítězoslavně. „A teď je zabita — teď už se nevzpamatuje.“

Rorejs však stál nad dokonávajícím psem beze slova, jakoby nechápal, co a proč se bylo stalo.

„Nu, snad se nedáte pro prašivou mrchu do pláče, Rorejse?“ ozval se mrzák posměšným tonem.

Rorejs neodpověděl; ale upřel zrak svůj na mrzáka s tak podivným výrazem přátelské výčitky, že jej odzbrojil.

„Nu, nu,“ ozval se Brzdíček tonem poněkud konejšivým. „Co se stalo, stalo se — jaká pomoc... A je-li vám mrchy tak líto, já vám to odplatím. Můj Kartuš je váš — rozumíte? Zejtra nebo pozejtří,

až mi dodají, čeho jsem si objednal, dostanete Kartuše. Ten vám přece stokrát líp poslouží, nežli ta ohyzdná, odporná mrcha... Chcete?"

Rorejs neodporoval i nyní, nýbrž polo chtě a polo nechtě přikývnul.

Po té se shýbnul a odvlekl hafana na dvorek.

Zatím byli i jiní hosté vyměnili své náhledy. Ale když se Rorejs zase vrátil a usedl na své místo, uznal každý za dobré nezmiňovati se o tom více.

Prchlivou svévolností mrzákovou byla zábava naprosto zaražena. Někteří šprýmaři marně se namáhali znovu ji vzpružiti.

Nic naplat!

Asi v půl hodině rozešla se celá společnost, a to rozmrzelejší, nežli by se byl kdo nadál...

X.

Následujícího dne z rána měla osada zdánlivě obvyklou svou fysiognomii.

Procitla sice zase později nežli obyčejně, ale přece dříve nežli minulého dne. Mnohý z osadníků šel i po své práci.

Většina obyvatelů ovšem na práci ani nepomyslila. Zvědavost byla sice v hlavních věcech ukojena; nicméně neobyčejný případ poskytoval doposud dosti látky k hovorům, domněnkám i klepům.

Očekávání, jak si budou „šťastní" počínati, bylo všeobecné; ale bylo zklamáno... Nepočínaliť si, abychom tak řekli, nikterak.

Mrzák Brzdíček odejel časně z rána z vísky, Vorovku živá duše neshlédla, Lopíček byl mimo osadu,

stará Byšická vůbec ani do vsi nesešla, kdežto starý Fitrdle vypravil se po východu slunce do města.

Zbyl jen Rorejs a Helebrand. Avšak i Rorejs si objednal dopoledne povoz u představeného a kamsi odejel, kdežto Helebrand, když jej kamarádi zase z rána navštívili, byl tak nevrlý a mrzutý, že s ním nebylo ani řeči.

Peněz vůbec neměl — Mojžíš doposud tisícovky nepromněnil...

Co tedy s ním?

Nezbylo nežli jej nechat „chrounit" — a zajít si do krčmy bez Floriánka a popít tentokráte na vlastní účet.

Mnohým, kteří byli Floriánkem a představeným náhodou obmyšleni presenty, nebylo to za těžké.

Za peníze, jež jim byl Helebrand daroval, aby si za ně koupili, co jim byl slíbil, nebyla si většina doposud ničeho koupila a mohla si tudíž za nějakou částku udělati „dobrý den".

U Mojžíše sešla se tudíž dopoledne dosti četná společnost — skoro vesměs kamarádi a důvěrnější známí Helebrandovi.

Z počátku popíjeno umírněně.

Mojžíš byl vtělená úslužnost. Obsluhoval hosty s neobvyklou u někdejšího hostinského Rorejsa ochotou.

Znal již skoro každého dle jména a věděl skoro o každém něco: má-li chatu nebo políčko a jaké, čím se zabývá, je-li ženat a kolik má dětí nebo je-li svoboden atd.

Hosté se tomu nikterak nedivili. Naopak skoro každému lichotilo, že jej uznal žid za hodna povšimnutí.

Byli tudíž k židovi vlídnější, vlastně méně drsní a příkří nežli dříve, když se nalezali ve stavu více méně nepříčetném.

Mojžíš splácel stejnou měrou: neskrblil pochvalou, ať již šlo o celou obec neb o jednotlivce. Přikyvoval, když většina s něčím souhlasila a vrtěl záporně hlavou, když se většina něčemu vzpírala, krátce snažil se ze všech sil přizpusobiti se stavu věcí, vpraviti se v poměry a každému ve všem všudy stuj co stuj vyhověti, byť šlo třeba o pouhé zalichocení.

Rozumí se, že své pivo a své zboží vubec opatrně a přece s durazem vychvaloval a sliboval, že bude vše ještě lepší, jakmile se jen náležitě zařídí a všechno si upraví.

Nabízel to a ono „pro chuť" nebo jen na ukázku: tu sardinky neb úhoře, kyselé okurky a podobné.

Ten a onen ochutnal.

Mojžíš nabízel jiné: dobrou snídani, něčeho ždibeček na vidličku, výborný oběd — po případě lacinou traktaci pro všechný hosty...

A co se nestalo v osadě doposud ještě nikdy, stalo se tentokráte.

Po dlouhém váhání, uvažování a rozmýšlení se objednali si hosté společný oběd — ovšem laciný, že lacinějšího by v širém světě nedostali: sedmdesát krejcaru za osobu, jichž se bylo sešlo skoro dvacet.

Oběd připraven s úžasnou rychlostí.

Každý se divil, že to vubec možné.

Rovněž se každý podivil, kde nabral Mojžíš porculánových talířu a ostatního náčiní, jakého v krčmě před tím nikdy nebylo.

I bílými ubrousky poslouženo každému hostu.

Skleněná pepřenka zvláště se líbila a putovala z ruky do ruky. Byla dvojitá: na pepř a na papriku...

Silná a zároveň řádně okořeněná polévka z masa, po jejímž povrchu plovalo množství „masných ok", chutnala všem.

Podobně liboval si každý měkkou, řádně prosolenou hovězinu s hořčicí a nad jiné pochutnal si každý na křehoučké vepřovince, která se v pravém slova smyslu rozsypávala jako dort.

Po vepřovině přišla na stůl zvěřina: prosolená, prokořeněná a prošpikovaná, tak že libě páchla na mnoho kroků.

„Traktace" ukončena vlašským salátem — lahůdkou, o jaké neměli hosté až dosud ani ponětí.

Bylo-li pravé potěšení dívati se na hodující, zvyklé jen na polévky z vody a na stravu nejprostší, vlastně nejnuznější, když pojídali chutnou polévku a ještě chutnější pečeně, byla pravá rozkoš dívati se na ně, když došlo na „vlašský salát".

Kyselým okurkám, skroječkům bramborů, slanečkům, červené řípě a cibuli se hosté nedivili, ale sardinky, kousky ouhoře a kaviar, citron a velké bílé boby, zvláště však chutný vinný ocet a libě páchnoucí provençalský olej, vše to budilo v celku i každé zvlášť podivení.

Salát pojídán z počátku chutě; ale čím dále tím hltavěji.

Přiléváno i octa a přidáváno pepře i papriky — a zapíjeno doušky vždy statnějšími.

Půl hodiny po obědě, kterýmž byl každý ve svrchované míře uspokojen, objevila se na stole první konev piva — a od té chvíle popíjeno vždy s větší úsporou času.

Nálada stávala se vždy ružovější, ba bujnější.

A Mojžíš toho využitkoval.

Nabízel se hostům ku všem možným službám, k jakémukoli sprostředkování čehokoli a za jakýchkoli podmínek.

Nabízel se ku koupi obnošených šatu, starého železa, drůbeže, zajícu, koroptví, vubec všeho, co by kdo chtěl prodat.

I peníze že opatří, bude-li někdy někdo potřebovat a dá-li něco v zástavu nebo-li zaň bude někdo ručit, kdo něco má — vubec že všechno opatří, všechno sprostředkuje, všechno zbytečné a nepotřebné odkoupí...

„A co bys dal, žide, za kozu, kterou mi daroval představený?“ zvolal občan, jenž byl, jak víme, tak hravě přišel ku koze.

„Aj?!“ odpověděl žid zdráhavě. „Co, prosím, s kozou? Každý má kozu — každý... Mlíko je za fatku...“

„Dáš-li patnáct zlatých, je koza tvoje,“ nabízel se občan, židovým zdráháním podrážděn.

„Patnáct zlatek — patnáct!“ sprásknul ruce žid tváře se udiven a zaleknut velkou částkou.

„Co bys tedy dal?“ volá kdosi.

„Co nabídnout? Zajíce v pytli kupovat — — to snad — —“

„Čerta zajíce? — Kozu, kozu!“ vpadl jiný.

„Nu — kozu v pytli — —“

„Za desítku však stojí, věř, žide!“ ujišťuje vlastník kozy.

„Ale co s kozou, prosím,“ zdráhá se žid. „Co já — s kozou? Kam ji dám? Nemám snad ani chlív. A — zabít? Co se zabitou kozou? Za maso bych ani pětku nestržil...“

„Dáš-li, žide, pětku, je koza tvoje!“ vykřiknul vlastník ku koupi nabízeného zvířete.

„Nu — pětku dám,“ rozhodnul se žid zdráhavě a vysázel pět stříbrných zlaťáků na stůl.

Stříbrné peníze na dřevě podráždily i jiné hosty.

„A co bys dal, žide, za krávu?“ optal se občan, jenž byl podobně náhodným zpusobem dostal darem od představeného krávu.

Žid ničeho nenabídl.

„Co s kravou?“ vzpouzel se. „Všechno jiné koupím radši nežli krávu — všechno... Co s kravou, povídám? Jenom zabít!... A co z ní vysekám masa? Za dvacítku... A kdo je koupí?... Ne, ne! Krávu nekoupím — nemohu koupit... bůh svědek, že nemohu...“

Rozjařená společnost však dotírá na žida, nabízí, nutí, a po dlouhém „handrkování“ nabízí konečně žid za krávu třicet zlatých.

„Snad bys nechtěl, žide, koupit krávu za třicet stříbrných,“ rozkřiknul se vlastník krávy, „jako koupili tvoji praotcové Krista Pána?“

Žid byl v rozpacích; ale jen okamžik.

„Nu — dám třicet a jeden,“ odpověděl nesměle nastaviv prodávajícímu pravici.

Prodávající plácnul.

Mojžíš vysázel na stůl třicet a jeden stříbrný a kráva byla jeho...

Tak uzavřel Mojžíš Brückner první dva výhodné obchody, a zahájil tím zároveň vedle živnosti hostinské i živnost novou, vedlejší sice, ale jak zřejmo — nad jiné výnosnější.

Rozjaření, ba z větší části již podnapilí hosté byli skoro vesměs spokojeni.

*

Část stržených peněz obětována společné rozkoši. Popíjeno vždy nestřídměji a k večeru byla celá společnost již zpita, ale zároveň také znavena.

Vřava, která byla skoro po celé odpůldne trvala, znenáhla umlkala. Jednotlivci vrávorali domů, jiní ještě čekali, aniž by věděli, na koho nebo na co; slovem po západu slunce poskytovala krčma pohled velice smutný.

Z každodenních hostů nedostavil se nežli představený; ale vypil jen dva džbánky a rozmrzen odešel.

I Rorejs, jenž se byl po celý den ve městě nudil, vrátiv se, v šenkovně ani se nezastavil, nýbrž dal si přinést pivo do své komůrky a nudil se dále.

Někteří z napilých, ale přece ne zcela zpitých došli si k večeru pro Florianka Helebranda; ale nestihli ho již doma. Byltě si poležel až přes poledne a cítě se k smrti znaven, vyšel pak kamsi do lesa.

Nejstatečnější čekali tedy v krčmě aspoň na mrzáka Brzdíčka; ale nedočkali se.

Hodina míjela po hodině; mrzák se nedostavoval. I před desátou hodinou večerní, když vrávoral k domovu poslední zpitý host a krčma byla již úplně prázdna, nebylo po mrzákovi ještě ani památky.

Dle všeho byl rozmrzen špatnou zábavou minulé noci a dal přednost jiné, veselejší snad společnosti ve městě; neboť teprve asi dvě hodiny po půlnoci bylo v osadě slyšeti štěkot jako Kartuše...

Tak smutně skončil tedy den, kdy bez účastenství „šťastných" zahájena byla pitka dosti nadějně a zejména po dobrém, ba výborném obědě slibovala se aspoň vyrovnati pitkám posledních dnu...

Jinak nesběhlo se v den ten v celé osadě pranic nápadnějšího, leda že v chatách občanu, kteří se

byli v podnapilosti zbavili: jeden kozy a druhý krávy — došlo k nejprudčím výstupům...

Ženy obou plakaly — začaly mužům vyčítat lehkomyslnost a hýřivost.

A konec konců byl, že občan, jenž se byl zbavil kozy, vyhodil ženu z chaty, kdežto občan, jenž byl prodal krávu, serval se se ženou do krve a byl z chaty vyhozen sám...

XI.

K neuvěření a přece pravda — následujícího dne nesběhlo se v osadě pranic, co by nasvědčovalo řídkému štěstí, jež bylo některé osadníky tak neočekávaně potkalo.

Ti, kdož si byli den před tím na vlastní pěst zahýřili, ovšem pociťovali toho přirozené následky — ostatní šli z větší části po své práci.

I po „šťastných“ nebylo skoro ani památky, leda že ten neb onen toho neb onoho zahlédl — nic více.

Zdálo se, ba skoro bylo jisto, že „šťastní“ vůbec snad ani nevědí, co s penězi počíti, jak si další život upraviti, ba že ani nevěděli, co by měli nutného a nejpotřebnějšího koupiti neb aspoň objednati.

O některých ovšem víme, že tomu nebylo tak; ale někteří jako na příklad Florian Helebrand a starý Rorejs vskutku nevěděli, co a jak s penězi.

„Anarchista“ Vorovka byl snad jediný, jenž měl zcela promyšlený plán do nejbližší budoucnosti; ale plán ten mu byl, jak víme, zmařen.

Co dělo se v duši Vorovkově a přeubohé jeho ženy po odchodu nestoudného představeného, lze se

nepoměrně snáze domysliti, nežli jest možno třeba jen sebe povrchněji slovy naznačiti.

Vorovka i jeho žena přestáli v několika minutách nevylíčitelně strašné duševní bouře, jaké mívají z pravidla v zápětí skutky zoufalé.

A jenom zázrakem se stalo, že neklesli...

Nejčernější, drzým představeným ovšem jen naznačené, ale paní Boženou, když právě ne potvrzené, tedy aspoň připouštěné podezření zajisté úplně stačilo k rozčilení a rozlícení.

Avšak události právě minulých dnu byly Vorovku jednak naladily klidným a spolu jej naplnily netušenou sebedůvěrou; ale zároveň jej také tělesně v tak svrchované míře unavily, že v prvním okamžiku po opětné katastrofě zustal jako v ztrnutí.

Ducha jeho byla aspoň opanovala skoro až ledová resignace.

Bylť jist, že první krok ku konečnému osvobození z děsných, skoro již zoufalých poměru jest učiněn a že dříve nebo později musí dojíti i ku krokům dalším.

Nejtrudnější, ponižující a skličující bída aspoň byla zažehnána. Zbývalo již jen vybavení se z pout, v jakéž jej a ženu jeho byl sevřel neúprosný prozatím zákon.

Avšak i zákony, byť i na pohled sebe krutější a sebe bezohledněji prováděné, skytají z pravidla dosti příležitosti k objití jich neb i odčinění následkův, byť pro okamžik zdánlivě neodčinitelných — má-li člověk po ruce vhodných prostředků.

Dočasné odejmutí vyhraných a paní Brigittou k útěku poskytnutých peněz Vorovku sice překvapilo, ale nikterak nezaleklo. Byltě jist, že nejsou peníze ztraceny a že jich v brzku zase nabude...

A potom — — —

Avšak co byl nestoudný představený vzhledem k paní Boženě naznačil a o čem byl, jak víme, Vorovka se ženou svou již dříve hovořil, byla rána vedená přímo k srdci — rána, jakou snésti snad jest možno jen povahám ocelovým, jakou Vorovka naprosto nebyl.

V duši jeho vzkypěl oprávněný hněv — cosi jako záchvat zoufalé pomstylačnosti.

Avšak jediný výkřik z úst vášnivě milované ženy jej odzbrojil.

Jí — ženě své aspoň nemohl ublížiti ani slovem, ba ani pohledem. Byla a zůstala mu světicí i nyní...

Mlčel, neptal se na nic více — nejinak než jako by nebyl smyslu děsného podezření vůbec ani postřehl.

Vzácná šetrnost jeho byla v prvním okamžiku přeubohé ženě jeho balsámem. Umožnilať jí aspoň oddání se v nezbytnost dokonané události; ale zároveň jí připravila, jak přirozeno, děsná duševní muka pro budoucnost.

Vzpamatovavši se po první ráně, chtěla muži svému pověděti vše; ale — nemohla...

Neměla slov, neměla síly, neměla ani dosti odvahy.

Mlčela tudíž...

Prodlením noci, kterou oba manželé probděli, chtěla se muži svému vyzpovídati nesčetněkráte; ale ani druhého a třetího dne neměla odvahy, ni síly, ba ani slov.

Po probděné první noci, v kteréž si byli vyměnili všechny náhledy v příčině nabytého jmění a dalšího zatímného uspořádání života, nenaskytlo se paní Boženě hrubě ani příležitosti.

Vorovka usnuv spal po celý den a celou následující noc. I druhého dne si jenom hověl a podřimoval a teprve třetího dne byl zase aspoň poněkud v pravé míře.

Rozčilení jeho bylo zatím minulo. Byl nápadně klidným, spokojeným. Naděje byla opanovala celou jeho bytost...

A v takovém rozpoložení mysli nemyslil na jiné, nežli jak by své žínce ve všem vyhověl... Byl šťasten a domníval se, že jest rovněž tak neb aspoň podobně šťastnou i jeho Božena.

Rozumí se, že zabýval se též plány do nejbližší budoucnosti a to nejen vzhledem k sobě, nýbrž také k jiným.

Rozhodnul se, že odstěhuje se do vsi do příhodnější a pohodlnější některé chaty, že objedná si nějaké knihy a že se předplatí na jeden nebo dva časopisy, jež nechá vyložené v Mojžíšově krčmě, aby i jiní, kdož budou si přáti, zvěděli, co se ve světě děje.

Dále přemýšlel také o tom, jak by se nyní — ovšem hlavně za pomoci oněch, jež byla Štěstěna tak neočekávaně přebytkem obdařila — daly provésti některé výhodné změny na prospěch všeobecný.

Zasaditi se o zřízení školy, malého chudobince a po případu i nemocnice bylo na prvním místě.

Vedle toho zanášel se také plánem praktickým, zřízením společného nějakého závodu na využitkování laciného dříví — závodu, v němž by si obyvatelstvo v době prázdně, kdy není jiné práce, mohlo něco přivydělati a z jehož čistého výtěžku mohla by se každoročně nějaká částka věnovati podnikům všeobecným.

Rozumí se, že nezapomněl též na vhodnější spojení s městem: na zřízení nové vozové cesty místo do vrchu podle chaty Pitrdlovy podle potoka přes luka za krčmou Rorejsovou, kde mohla býti dosti lacino zřízena nová silnice s nepatrným jen stoupáním, tudíž nejen méně nebezpečna, nýbrž i v každém ohledu i pro každého výhodná.

Všechny tyto a mnohé ještě jiné, méně důležité plány Vorovka nejen zrale promyslil, nýbrž rozvrhl také vhodný způsob provedení pro jednotlivé osoby.

Přirozenoť, že kojil se též nadějí, že i paní Brigitta Mihulková, jakmile se dozví, oč jde, bude mezi prvními účastníky a podporovateli i v případu, kdyby muž její se vzpíral a zpouzel...

O tom, co sběhlo se ve vsi a v Rorejsově, nyní Mojžíšově krčmě v právě minulých dvou dnech, neměl Vorovka ani zdání, ačkoli předpokládal, že dělo se něco kromobyčejného.

Z té příčiny vypravil se třetího dne pod večer do krčmy v naději, že setká se tam aspoň s někým, koho by mohl pro některý ze svých plánů prozatím získati.

Ale k nemalému podivení svému shledal, že jest krčma úplně prázdna.

Ptal se, co dělo se minulé dva dny a když mu bylo Mojžíšem pověděno, nebylo třeba dalšího vysvětlení.

Vorovka vypil džbánek piva a vrátil se domů.

Avšak i následujícího dne — v sobotu — když si odpoledne vyšel do vsi, neshledal na pohled nejnepatrnější změny.

Celá osada měla všední svou fysiognomii, jako by se nebylo pranic zvláštního sběhlo.

I lidé, jež potkal, pozdravovali obvyklým způsobem a jenom asi u dvou nebo tří postřehl, že pozdravují uctivěji než druhdy.

Nikdo však ho nezastavil, nikdo se na nic neptal, nikdo nejevil nejmenší zvědavosti.

Vše to zdálo se býti Vorovkovi dobrým znamením.

Výstřednostem prvních dnu a nocí nikterak se nedivil. Zdály se mu býti zcela přirozeny, ale že se více neopakovaly, bylo mu zárukou, že bude již v nejbližší době možno pokusiti se o provedení některého jeho plánu.

Na této potulce osadou připomenul si též agenta Horynu, hlavního puvodce výhry, zejména však jeho přípis, kterýmž příteli svému Rorejsovi oznamoval, že na los připadla hlavní výhra a v kterémž mimo jiné stála také slova, by Rorejs ve svém štěstí na svého přítele nezapomněl.

I rozhodl se, že všem, kdož byli vyhráli, navrhne, aby byl Horynovi poslán písemní dík a zároveň aby byl vyzván, navštíviti osadu, kde mu bude doručena zvláštní peněžitá odměna.

Z té příčiny zastavil se i tentokráte pod večer v krčmě; ale nestihl tu opět kromě nudícího se Rorejsa nikoho.

Rorejs s plánem v příčině odměny Horynovi souhlasil. Jinak byl samý stesk; trápilať jej dlouhá chvíle.

Rozmlouvali, aniž by se bavili, až posléze Rorejs zcela upřímně se přiznal, že neví, co s penězi, ba že neví, co s vlastním svým životem . . .

„Tedy litujete již, že jste závodeček svůj propachtoval?“ připomenul Vorovka.

„A jak!“ postesknul si Rorejs. „Milerád bych zaplatil Mojžíšovi pět set i více zlatých, kdyby chtěl odstoupiti... Tak se mi stýská po šukání, po práci, ba po starostech...“

„Nejde-li vám o nic jiného,“ odpověděl po krátkém rozmýšlení Vorovka, „jest odpomožení snadné: Zařiďte si nový závod, novou hospodu!“

„Ale kde a jak?“ vpadl Rorejs. „V celé osadě není vhodné místnosti — a stavět přec už teď na podzim nemohu.“

„Jak pak ne!?“ zvolal Vorovka. „Nezáleží-li vám na několika stovkách, vystaví vám každý dobrý stavitel v měsíci a dříve pěkný domek.“

„Ale kde, kde?“ optal se Rorejs.

„Kdekoli — třeba na návsi,“ radí Vorovka. „Myslím, že by vám teď každý ochotně odprodal potřebný pozemek.“

Rorejs chvíli přemítal, načež pravil:

„Máte pravdu — poslechnu.“

A bez odkladu vyšli oba na náves a po pouhém rozhlédnutí se nalezeno vhodné místo pro novou hospodu a sice přímo proti staré krčmě na pozemku, jenž náležel kmotrovi Votýpkovi, a při kterémž bylo také kus zahrady. Zašli tedy k Votýpkovi, pověděli, oč jde, a koupě v několika minutách uzavřena.

Votýpkovi ovšem nepověděno, že kupuje se staveniště, a on, jemuž byl nyní každý groš vítaný, také se na nic neptal.

„A zejtra nebo pozejtří zajeďte si do města ku staviteli,“ radil Vorovka Rorejsovi. „Nechť sem přijede! Ve třech dnech mohou býti plány hotovy.

Za týden nebo za deset dní může býti stavba zahájena a prodlením dalších dvaceti dnů hotova. Něco podobného není přece žádný zázrak."

Rorejs slíbil, že tak učiní, čímž záležitost ta zatím k uspokojení jeho vyřízena.

Vrátili se do krčmy a ještě chvíli o více méně nudných a všedních věcech hovořili, načež — když se nikdo více nedostavil — rozešli se.

Rorejs byl tentokráte uspokojenější. Měltě se čím v duchu zabývati. Přecházel ve své komurce přemítaje, jak má vše zaříditi.

K dovršení spokojenosti jeho stalo se pozdě večer ještě něco.

Floriánek Helebrand, jenž se byl konečně nejen vzpamatoval, nýbrž i odvážil rozhodného kroku, přišel a prostými slovy pověděl, co chtěl v příčině Rorejsovy Purčí pověděti.

Rorejs nikterak se nepodivil — tušilť to; a také, jak přirozeno, ničeho nenamítal.

Krátce — vše vyřízeno prostě v ten smysl, že po uplynutí smuteční doby po Rorejsově ženě, tedy asi po šesti týdnech, bude zasnoubení.

Floriánek uznal sice ještě za dobré budoucímu svému tchánovi přislíbiti, že „bude nyní dělat dobrotu". ale zkušený tchán slibu takového vůbec ani nežádal.

„Vždyť se známe, milý Floriánku, a pro nějaké to přinachmelení nebude snad tak zle," pravil shovívavě. „Však se toho časem svým také nabažíte! A poněvadž máte dobré srdce, bude z vás také dobrý muž!"

Po té se rozloučili.

XII.

Nadešla neděle, — osada vzala na sebe obvyklý sváteční háv...

Někteří z obyvatelů vydali se již časně z rána na cestu do osady, kde byl kostelík — jiní lelkovali po návsi nebo před chatami...

I do krčmy někteří zabloudili jako z pravidla v dny sváteční...

Den byl jasný; slunce příjemně hřálo — celý údol poskytoval pohled skoro čarokrásný...

Rozumí se, že všady, kde utvořilo se nějaké skupení, nemluveno skoro o jiném než o událostech právě minulých dnů a že bylo každému divno, proč že se ani nyní neobjevují „šťastní", po kterýchž nebylo ani památky.

I mrzák Brzdíček nebyl již od dvou dnů nikým viděn. Patrně si v městě zahýřil a zůstal tam i přes noc...

K poledni vrátili se i zbožní z kostela a někteří opouštěli již i krčmu. Na návsi, jak obyčejně, stálo několik skupení mužů, žen, dívek i mladíků, čekajících, brzo-li zazní na hřbitově zvonek, kterýmž ohlašováno poledne.

Mimoděk pohlédl kdosi z jednoho skupení směrem k vozové cestě, vedoucí od Pitrdlovy chaty do vsi a udiveně vzkřiknuv, ukázal rukou k nejvyššímu bodu připomenuté cesty.

Zraky všech se tam obrátily a každý zůstal jako v ztrnutí.

Z temného zelena lesa byla se vynořila vysoká ženská postava v sněhobílém šatě a sestupovala po-

malu skoro majestátně po neschudné, hrbolaté cestě dolu.

Všickni domnívali se poznávati z dáli Pitrdlovu Kačenku a přece nevěřili vlastním zrakum — tak zvláštní, podivný, skoro možno říci bájný zjev to byl...

Někteří popošli podivnému zjevu v ústrety, jiní vyčkali, až sestoupil asi po čtvrt hodině dolu do vsi.

Byla to skutečně Kačenka; ale k nepoznání — jako nějaká princezna z pohádek...

Bylať oblečena v bělostný, v záři slunce se lesknoucí atlasový šat s dlouhou vlečkou. Sněhobílý, taktéž atlasový kožíšek byl ovrouben hermelínem.

Na krku měla bílou vlající stuhu, na nohou bílé střevíčky se stříbrnými přaskami.

Vlas byl uměle zapleten. Nad čelem skvěl se diadém, v němž třpytily se modravě opalisující bílé kamínky. Od diadému vlál dlouhý, sněhobílý závoj.

V pravé ruce nesla modlitební knížku se hřbetem ze slonové kosti.

Tvář její měla výraz usmívavého klidu, oči byly cudně k zemi sklopeny..

Šla zvolna co noha nohu mine, nikoho a ničeho kolem sebe si nevšímajíc.

Jen chvílemi zvedla oči a padl-li zrak její na někoho známého, usmála se zjevněji a někdy i jako na pozdrav přikývla; ale beze slova ubírala se dále.

Udivení všech, kdož ji viděli, podobalo se skoro úžasu.

Mnozí nemohli potlačiti hlasitých výkřiku, jiní dívali se jen jako v ztrnutí, nemajíce slov, jimiž by dali obdiv svuj na jevo.

Klidně a majestátně přešla Kačenka přes náves, načež stanula, rozhlédla se kolem a šla pak dále ku statku představeného.

Vešla do statku, by se ukázala nejdůvěrnější přítelkyni své, paní Brigittě, která však byla náhodou někde v lese.

Beze slova vrátila se Kačenka na náves, přešla ji směrem nazpět a zastavila se před krčmou Rorejsovou, patrně aby promluvila s Purčí. Ale i tato byla náhodou ještě v kostele a Kačence nezbylo, nežli nastoupiti zpáteční cestu.

Zatím byli se zevlující osmělili a neméně než asi dvacet dívek, mladíku, výrostků a dětí, ba i několik žen Kačenku ve vzdálenosti jen několika kroků následovaly.

Jedva však Kačenka učinila několik kroků do vrchu, upoutána pozornost všech novým zjevem.

Na nejvyšším vrcholi objevil se nízký kočárek, tažený dvěma bílými ponny.

V kočárku seděl v popředí mrzák Brzdíček ve zcela novém černém elegantním šatě a s novým kloboukem.

V pozadí seděl v lokajské livreji jakýsi výrostek, Kartuš pak běžel za kočárkem, jejž řídil sám mrzák.

Povoz uvítán z dola divokým jásotem.

Mrzák zamával na pozdrav kloboukem a jako s vichrem o závod sjížděl dolů.

Náhle zahlédl Kačenku. Rychle trhl koňmi a sjížděl pomaleji. Octnuv se u Kačenky, zastavil a vybídl ji, by si přisedla.

S ruměncem panenské stydlivosti vyhověla mrzákovi.

Pan Matýsek práskl do koní.

Skoro v zběsilém úprku sjel povoz dolů a přejel neméně nežli třikrát kolem po návsi. Na to zabočil na cestu ku statku představeného, kde se obrátil a jel zpět.

Přejel náves, zabočil na cestu vedoucí k chatě staré Byšické a vyjel skoro do polovice vrchu. Zde obrátil a jel nazpět — krátce projížděl osadou všemi cestami, po kterýchž bylo vůbec možno jezditi koňmi.

Konečně asi po dvou hodinách vyjel zase do vrchu směrem k Pitrdlově chatě.

Za nedlouho vrátil se bez Kačenky a zastavil před Mojžíšovou krčmou.

Pan Matýsek, podporován svým „lokajem", slezl s vozíku a šoural se do krčmy, které více neopustil.

Povoz zůstal před krčmou obklopen zvědavými.

— — — —

Líčiti, co dálo se v osadě odpoledne, zdá se nám býti zbytečno.

Hodinu po poledni byla krčma v pravém slova smyslu nejen nabita, ale zároveň také obležena.

Předměty hovoru a zároveň obdivu byli: Pitrdlova Kačenka a pan Matýsek — krásné, nádherné šaty staré panny, elegantní kočárek mrzákův a ještě krásnější bílí „rusáčkové".

Rovněž zdá se nám býti zbytečno líčiti, co dálo se v krčmě i před ní podvečer. Musiliť bychom skoro opakovati, co jsme již vypravovali o večeru, když došla zpráva o výhře.

Připomínáme jen, že večer sešli se i u stolu „honorace" všickni jak onoho večera, vyjímaje toliko kmotra Votýpku.

Nálada byla vzorně bodrá. Pan Matýsek pokusil se též o smíření starého Pitrdla, jenž přišel i nyní

ještě se zavázaným uchem, s Votýpkou a podařilo se mu to.

Posláno tudíž pro Votýpku, kterýž se také dostavil.

Zábava byla živá a jak přirozeno nenucená.

Skoro každý vypravoval, jak se mu zatím dařilo: pan Matýsek, kde a zač koupil koně a kočárek; Lopíček, jak potěšil syna tisícovkou a zprávou o výhře; starý Pitrdle, jak kupoval dceři na šaty a jak lacino koupil diamanty, patrně pouhé imitace; Rorejs konečně, že Floriánek Helebrand stane se jeho zetěm.

Prohlášení to mělo za následek, že Floriánek vyzván, aby si přesedl ke stolu „honorace“.

Shoda a dobrá vůle byly všeobecny; úmysly nejvzornější.

Vorovka využitkoval příhodného okamžiku a začal rozvinovati jeden svůj plán po druhém.

Přijaty vesměs skoro s jásotem.

Zvláště zřízení společné továrny uvítáno jako něco, co se samo sebou rozumí a Vorovka požádán, aby vypracoval podrobné plány. Súčastnit se podniku uvolili se i představený a Votýpka přes to vše, že tento nebyl právě při penězích.

Podobně souhlaseno s návrhem, aby byl agent Horyna pozván přijíti si pro slušnou odměnu; slovem vše, co Vorovka navrhl, pokládáno za prospěšné, ba nutné.

Rovněž vyřízeny hladce i další ještě některé věci, zejména rozdělení zbytku vyhraných peněz, jež měl Lopíček.

Gordický uzel rozsekl pan Matýsek několika slovy.

„Ah, což!“ prál. „Máme-li radost my, ať mají také radost a malé potěšení i ti, kteří nevyhráli. Zaplaťme z peněz těch Votýpkovy ryzky a za cestu — ostatní rozhoďme mezi lid před krčmou!“

Návrh schválen jednomyslně a také ihned proveden.

Následek byl přirozený.

Ohlušující vřava, výskání, jásot a zároveň i rvačky před krčmou — jinak pranic neobyčejného.

V krčmě pak dával heslo pan Matýsek.

„Veselme se, radujme se!“ opakoval neustále. „Na všechno ostatní je zatím dost času. Radujme se, veselme se! Ichuchu!“

Ostatní z pravidla vpadli a krčma otřásala se jásotem dříve ještě, nežli byl jen jediný z hostu zpit.

V brzku rozjařili se všickni až na Vorovku, jenž jediný zustal klidným.

I Rorejs dal se strhnouti — popíjelť statně a později si chvílemi i zavýsknul.

S počátku popíjeli hosté každý na vlastní účet. Později zahájil pan Matýsek jako již dříve presenty: pro hosty v krčmě i pro nehosty mimo krčmu.

Ostatní nedali se zahanbiti.

I představený a Votýpka, ačkoli neměli žádné povinnosti a onen byl ještě trochu rozmrzen pro svou onehdejší nepředloženost, která jej stála skoro tisíc zlatých — dali každý vyvaliti před krčmu po soudku . . .

Před půlnocí došlo i na „vlašský salát“, kterýmž ochabující chuť k pití poznovu vzpružena.

I popíjeno, hýřeno a hřešeno jako již dříve, když bylo pito na cizí účet — skoro do bílého rána.

XIII.

Minulo asi šest dní.

A den co den, vlastně večer co večer opakovalo se s nepatrnými jen odchylkami totéž, o čemž jsme se byli právě zmínili.

Práce ležely skoro úplně ladem.

Zábava stíhala zábavu. Na jiné nikdo skoro ani nemyslil.

Stará Byšická a její Erazímek žili zatím skoro jako poustevníci.

Od okamžiku, kdy bylo rozhodnuto, že půjde hoch do Prahy na studie, začal v duši jeho klíčiti zcela nový život.

V prvních dnech konány v chatě přípravy.

Hoch si rovnal a pořádal své věci: sešitky, přírodniny, vubec všecken svůj majetek. Musil s matkou také ještě do města: dát si vzíti míru na dvoje nové šaty a nakoupiti vše, čeho bylo třeba: prádla a jiných věcí potřebných, i tretků nepotřebných.

Když bylo vše připraveno, čekáno již jen na vzkaz Doubravského, kterého dne má se Erazímek dostaviti.

V duši hošíkově vřel a kypěl zatím zcela nový myšlenkový svět.

Skoro vše, co jej druhdy těšívalo, pozbylo proň znenáhla zajímavosti a půvabu.

Svěží a čilá obraznost jeho nebyla snad ještě nikdy tak pružnou jako nyní. Kouzlilať mu nesčetné, ovšem více méně nesprávné obrazy z nového světa, do kteréhož měl za nedlouho vstoupiti a jenž se mu jevil v barvách nejrůžovějších.

*

Po celé hodiny sedával v chatě nebo před ní zadumán nebo bloudil lesem v myšlenky pohřížen.

Neviděl a neslyšel, co se kolem něho dělo. Rozpřádalť snivě dětinské a v celku mlhavé své životní plány.

Úkolu, jejž si dobrovolně z pouhého pudu ukládal, nebyl si sice úplně vědom; ale tušil, že to úkol nad jiné nesnadný a cítil zvláštní, skoro slastné uspokojení, že se muže o úkol ten aspoň pokusiti.

Chvílemi se mu zdálo, že má síly a schopností za sto jiných; ale hned zase cítil se malomocným. Zmužilost jeho ochabla a na dlouho opanoval jej pocit tajemné, nepochopitelné bázně jako před chladnou, nevlídnou, ale skoro příšernou bezpředmětností.

Jakmile však pocit ten minul, bylo mu zase do jásotu.

Tajemný talisman: kniha, o němž neměl doposud zcela jasného ponětí, zdál se mu býti klíčem ku všem tajnostem a záhadám života, o nichž měl sice taktéž jen mlhavý pojem, ale jež jej už mnohým svým zákmitem dráždily k prvním pokusům přesného přemýšlení se stanoviska nepředpojatého.

Domnívalť se, že v knihách nalezne všechno, co mu až dosud matka i jiní nedovedli vysvětliti — že stačí jen čísti a zase čísti a nanejvýše se vynasnažit smyslu knihy porozuměti.

Představoval si tudíž budoucí svůj život zcela jinak nežli jiní, kdo měli o něm aspoň poněkud správnější ponětí.

Domnívalť se, že mu bude ihned vykládán smysl tajemných a záhadných knih, aby snadněji porozuměl — že na jiného nebude moci, ba směti ani pomysliti...

Však právě tyto zvláštní obtíže, toto výlučné oddání se a skoro možno říci obětování se něčemu, o čem neměl zcela jasného ponětí, budilo v duši jeho nevylíčitelný pocit slastně úzkostlivého uspokojení.

Přirozenoť, že s matkou o jiném než o budoucím životě svém nemluvil. Zvlášť pod večer před usnutím vyměňovali si prosté a naivní své myšlenky do omrzení.

Synek i matka nemohli se dočkati dne, kdy se budou musit — rozloučiti.

Konečně den ten nadešel.

Matka dovedla Erazímka k doktorovi Doubravskému, rozloučila se s ním, jakoby ji opouštěl na několik hodin a vrátila se domů.

Následujícího dne odejel Erazímek se svým příznivcem Doubravským po dráze do Prahy — — —

— — — —

V prvních dnech bylo staré Byšické k smrti smutno. Stýskalo se jí. Někdy jí zvlhly oči a přece se jí zdálo, že nemá nejmenšího práva a nejnepatrnější příčiny k truchlivosti.

Přemáhala se...

Ale což naplat! Cit má svá přirozená práva a nedá se nižádným výkladem zaplašiti.

Staré ženě sevřelo se někdy srdce křečovitě, tak že se jako dítě rozplakala.

Teprve nyní chápala, čím jí vlastně Erazímek byl a čím jí doposud jest...

V okamžicích těch stalo se zajisté jen zázrakem, že nevydala se bez odkladu na cestu do Prahy, by si přivedla svého Erazímka zase nazpět domů.

Asi po týdnu došla matku první zpráva od synka. Poslalť jí dlouhý dopis, jejž matka namáhavě přečtla a jenž ji v svrchované míře uspokojil.

Skoro každá řádka pusobila na ni jako slovo zázračně osvěžující.

Hoch psal, že bydlí u zámožné rodiny, že má svůj vlastní pokojíček a že s ním zacházejí jako s nějakým „prinčátkem".

I o škole psal: jak šel k zápisu a jak odbyl s vyznamenáním přijímací zkoušku.

Dále psal, čemu a jak se učí, — co jídá a jak mu chutná — jak jej mají všickni doma i ve škole rádi a že se na něj doposud ještě nikdo ani nezamračil, neřku-li, aby se byl ušklíbnul...

A právě poslední matku nejvíce potěšilo.

„Mají ho rádi," pomyslila si, když list dočtla, „nedají mu ublížit a o ostatní postará se už Erazímek sám."

Na jednom přečtení ovšem neměla dost.

Čtla dopis zas a zase, až si jej vštípila od slova k slovu v paměť a mohla z něho kterékoli místo doslovně opakovati.

Uschovala dopis na místo nejbezpečnější — za ňadra. Leč kdykoli si na Erazímka vzpomněla, vytáhla list a hned jej zase začala čísti nebo přečtla pouze některé místo nebo jej jako nějaký škapulíř jen políbila.

Jinak se v životě staré ženy pranic nezměnilo.

Žila jako jindy prostě, ba nuzně, a jenom někdy, jak jí byl doktor Doubravský radil, přilepšila si na stravě.

Vypravení Erazímka do Prahy nestálo ji více nežli něco přes padesát zlatých. Ze stovky, kterouž si byla vzala z výhry „na přilepšení", zbylo jí něco

přes čtyřicet zlatých, částka to, s kterouž doufala vyjíti po celý rok — — —

— — — —

Zatím dály se dole ve vsi znenáhla změny, jichž se nikdo nenadál a k jejichž podrobnému vypsání nestačil by objemný spis.

Bezpříkladné podivení vzbudilo, když z čista jasna objevili se v osadě přespolní dělníci a začali kopati základy k nové Rorejsově hospodě.

Skoro celá osada se sběhla a obklopila pracující dělníky, vyměňujíc si své náhledy.

Každý byl přesvědčen, že je to namířeno proti židovskému pachtýři, ale Mojžíš nedal ani slovem, ni pohledem svou nelibost na jevo. Byltě přesvědčen, že pro pokročilost doby před zimou stavba dokončena nebude.

Neméně překvapilo, když příkladem Rorejsovým povzbuzen dal si i mrzák Brzdíček na svém vlastním políčku za svou starou chatu stavěti nový domek.

I k tomu povoláni dělníci přespolní, poněvadž z domácích nechtělo se žádnému do práce.

Rorejsova, nyní Mojžíšova krčma stala se střediskem, z něhož vycházely popudy k zábavám, kratochvílím a různým výstřednostem, a v němž sbíhaly se všechny nitky společenského života.

Ústředním bodem střediska toho byl mrzák Brzdíček.

Stav se nezávislým na milosti útrpných lidí, nezůstal sobíkem, jakýmž druhdy k pouhému uhájení života býti musil, nýbrž splácel každému, jenž mu byl vůbec nějakou laskavost prokázal, štědře a velkodušně, začasté skoro marnotratně.

Kdožkoli se k němu v jakékoli záležitosti uchýlil o výpomoc, nikdo neodešel neoslyšán.

Z někdejšího žebráka stal se lidumil v nejušlechtilejším slova smyslu.

Již v prvním týdnu splatil snad nejen vše, co mu bylo kýmkoli z osady dobrého prokázáno — s mnoha procentovými úroky, nýbrž podělil i nuzné a potřebné, že nebylo podobného něčeho pamětníka.

Příklad jeho působil v jisté míře i na ostatní, jimž byla Štěstěna uštědřila z rohu hojnosti, tak že bída z osady v několika dnech úplně zažehnána.

Ovšem k tomu nebylo třeba dobročinnosti zázračné. Tři, čtyři stovky z kapsy Brzdíčkovy a asi po stovce z kapes ostatních spravily vše.

Nikdy nebylo v bídných chatách tolik penčz jako nyní. I tam, kde druhdy začasté po celé měsíce nespatřili krejcaru, mohli v prvních dnech plýtvati i zlatými.

Poměrná bezstarostnost většiny obyvatelstva byla prvním, zcela přirozeným následkem.

I děti mívaly okamžiky radosti.

Rozhoditi mezi ně dvě, tři hrsti drobných peněz nebo stříbrných desetníčků působilo panu Matýskovi obzvláštní potěšení, tak že se v prvních dnech nemohl ani nasytiti.

Vedle toho byl Brzdíček hlavou, z které sršely jiskry životní pružnosti a síly. Kamkoli taková jiskra zapadla, nebo kdekoli jen kmitla, všady budila svěží pružnost životní, někdy i neukrotitelnou bujarost, ba i bujnost.

I jako žebrák býval poměrně dosti veselý kumpán: nyní stal se z něho bezstarostný bonvivant, kterýž si chtěl, jak se zdálo, co možná nejrychleji nahraditi, co byl po tolik let nepřízní osudu postrádal.

Dráždivost a popudlivost jeho jevívaly se sice častěji a nepředvídaněji; ale promíjeny jako přirozené křehkosti.

Již první oběť své popudlivosti, zastřelenou fenu Rorejsovu, nahradil tomuto k úplnému jeho uspokojení darovav mu svého Kartuše, kterýž sice od nového pána odbíhal, kdykoli se mu naskytla příležitost, k starému; ale byl od tohoto tak často vypráskán, že si konečně nového pána oblíbil a chatě Brzdíčkově z daleka se vyhýbal.

Jinak žil Brzdíček přesně dle pravidel bonvivantů. Užíval i v nejbujnějším víru s mírou, a kdykoli pocítil únavu, odpočinul si, až nabyl zase nových sil k solidnímu užívání.

V Mojžíšově krčmě býval hostem nejčastějším a zároveň jedním z nejveselejších.

Přijíždívalť dopoledne k snídaní, načež si vyjel na procházku buď po vsi nebo i do okolí.

Po poledni přijel se naobědvat a po několikahodinné projížďce odpolední přijel zase k večeři a krčmu více neopustil, až když se domníval, že jest čas ku spaní.

První dva tři dny navštěvoval tak krčmu sám; později přidružili se k němu i ostatní „šťastní", vyjímaje starou Byšickou — a snídaně, obědy a večeře připravovány pro všechny společně.

Po týdnu přidružili se i představený a kmotr Votýpka z pýchy, aby dokázali, že mohou si totéž dopřáti.

Společnost byla tudíž úplná, jak jsme se s ní byli seznámili hned prvního večera, až na Pitrdlovu Kačenku a Rorejsovu Purčí, kterýmž donášeno jídlo domů.

Rozumí se, že tyto společné „traktace“ neodbývány beze svědků.

Dostavilť se do krčmy i jiní hosté a bývali z pravidla pozváni k dojedení zbytků, kdežto před krčmou bylo vždy také hojnost zvědavých i laskominy jevících, kteří někdy také ledačím obmyšleni.

A večer byla z pravidla vlastní zábava: pitka po chutné večeři, zpružení ochablosti, nějaká kratochvíl a zase pitka až do únavy, vlastně do vysílení...

V Mojžíšově krčmě bylo den co den, zvláště pod večer vždy něco nového viděti, slyšeti nebo zažíti. Bylať ústředním bodem, v kterémž se znenáhla začaly sbíhati všechny myšlenky k jedinému cíli: k zábavě.

Mojžíš napínal veškeré síly, by četné hosty, zvláště hosty nejvzácnější uspokojil. Nechť měl kdokoli nápad sebe podivnější, každému dovedl vyhověti, — všechno obstaral.

„Zítra chceme mít muziku!“ pronesl se pan Matýsek jen mimochodem.

A druhého dne byli tu šumaři a hráli až uši zaléhaly...

Hosté výskali, zpívali a tančili jako o posvícení až do bílého rána.

„A což pak nějakou komedii, Mojžíši?“ přál pan Matýsek jindy.

A druhého dne přišli komedianti s pimperlaty a třetího dne docela komedianti, kteří na návsi prováděli své krkolomné umění k udivení všech.

„A jakž pak, Mojžíši?“ optal se pan Matýsek jindy. „Cigány a cigánky bys nezaopatřil, aby nám hádali a všejakou jinou kratochvíl připravovali?“

Mojžíš jen přikývnul a následujícího dne byli tu cigáni a cigánky a — hýřeno zase až do rána...

XIV.

Líčiti podrobně všechny výstřednosti a orgie, jichž byla Mojžíšova krčma a nejbližší okolí její svědkyní, zdá se nám býti zbytečno. Vynikalyť v první době nejen všedností, nýbrž i lácí.

Tak znechutilo se kdysi komusi pivo.

„Kdo pak bude tu bryndu do sebe lít?!“ zvolal, když byla společnost rozjařena. „Opatř nám, žide, plzeňské!“

Většina hostů s jásotem souhlasila a Mojžíš opatřil, čeho si hosté přáli. Od té doby špatné obyčejné pivo dopito před krčmou, kdežto v krčmě popíjeno na dále jen plzeňské.

Kdysi před půlnocí zachtělo se starému Pitrdlovi pomeranče, jehož byl naposledy zachutnal, když sloužil ještě první kapitulaci.

Objednal si tedy jeden a Mojžíš jich přinesl na stůl deset.

„A víc už jich, žide, nemáš?“ optal se soused Lopíček.

„Ah, mám, mám,“ zní odpověď a Mojžíš přinesl celou zásobu — přes padesát kusů.

Hosté na ně padli s bezpříkladnou hltavostí. V několika minutách zmizel poslední...

„Zejtra ať máme, žide, pomerančů nejmíň tisíc!“ velel pan Matýsek.

A druhého dne bylo zde skutečně pomerančů „nejméně tisíc“. Byly narovnány v pyramidách na každém stole a budily obdiv skoro každého hosta již z večera.

Když pak se dostavil objednatel pan Matýsek, zahájena „pomerančová traktace“.

Každý mohl pojísti, co mu bylo libo a každý také dovolení toho využitkoval.

Mnohý snědl deset, jiný i dvacet pomerančů — až se přesytil.

V celku pojedeno bezmála pět set kusů — ostatní zbyly . . .

Když pak se hosté později rozjařili a panu Matýskovi z pouhé svévole napadlo popadnouti jeden pomeranč a hoditi jej po komsi u stolu „plebejcův", učinlii ostatní po jeho příkladu a začali se v pravém slova smyslu pomeranči bombardovati.

Bujná „zábava" ta trvala k všeobecnému obveselení skoro celou hodinu.

Začala žertem a jaksi šetrně; ale později „bombardováno" zcela bezohledně.

Pomeranče lítaly jak oranžové sněhové koule. Mnohý posloužil několikrát; jiný se rozplasknul o stěnu neb o jiný tvrdý předmět okamžitě; ale trvalo to přece dlouho, nežli za pekelné vřavy rozmláceno všech . . .

Jako tenkráte nepobavili se hosté už dávno. A přece celá komedie nestála, poněvadž Mojžíš počítal jeden pomeranč za pět krejcarů, nežli něco přes padesát zlatých . . . .

Jindy se hostům znechutila muzika šumařů, kteří hráli už po celý týden den co den samé staré známé písničky.

„Kdo pak bude tu kočičinu pořád poslouchat?!" vzkřiknul kdysi kdosi nevrle.

„Vyhoďme je, vymlaťme je!" poradil jiný.

A rozjaření hosté se zvedli a vymlátili šumaře, rozmlátivše jim nástroje, kterážto kratochvíle nestála více nežli osmdesát zlatých, jež zaplatil starý

Pitrdle s podmínkou, že Mojžíš pro druhý den opatří „ňákou jinou muziku — ať jakoukoli".

A následujícího dne byla v krčmě „jiná muzika" — dudák...

Snad ještě nikdy před tím nebylo v krčmě tak bujně veselo jako tentokrát...

Hýřenoť zase do bílého rána. Dudák musil hrát i druhého dne — vůbec po celý týden den co den, až i on — omrzel...

Místo dudákovo zaujal virtuos na citeru a po dvou dnech, když se to „cvrlinkání" zhnusilo, virtuos na niněru, který měl tolik příznivců jako dudák a produkoval se taktéž po celý týden.

Posléze i niněrista zapuzen a objednáni zase šumaři — jedině praví muzikanti, kteří zahrajou vesele i smutně, tiše i hlučně — jak kdo chce...

Ale musili si po přání a k návrhu starého granátníka objednat malý i turecký buben, „aby to někdy pořádně bouchalo, jako když mašírujou vojáci".

A den co den, vlastně večer co večer scházely se před krčmou i děvčata, ženy i děti — a tančíváno tu pod širým nebem jako o obžinkách.

Každý večer někomu ze „šťastných" napadlo dát vyvaliti i ven před krčmu „nějaký soudek", aby neměli žízeň ani ti, kdož nemohou do hospody.

Celá švanda před krčmou nestála bez toho nikdy mnoho a přispívala k obveselení a rozjaření hostů v krčmě v nemalé míře.

Jednou opomenuto dát vyvaliti soudek před krčmu. Hluk a vřava před domkem v brzku utichly; ženy, děvčata a děti se vytratily.

Za nedlouho bylo i v krčmě tak smutno, že ani nejsmělejší šprýmaři nedovedli více společnost roz-

jařiti, tak že připomenutého opomenutí všeobecně litováno.

Druhého dne opomenuté napraveno dvojnásobným presentem piva pro ty, pro kteréž nebylo v hospodě místa.

A před krčmou i v krčmě bylo zase po celou noc bujně veselo jako za nocí nejsvěžejších, nejbujnějších.

Výskánoť a zpíváno, až se to daleko rozléhalo. Zpitých bylo skoro rovněž tolik, jako když popuštěna v pití uzda úplně...

I ku rvačkám došlo a servaly se ženy, děvčata i děti, aniž věděly hrubě proč.

Práce nikoho netěšila a podjal-li ji někdy přece, vlekla se, nudila.

Myšlenky pracujícího nebyly upjaty ku práci, nýbrž zalétaly k osobám a předmětum, jež nebyly s konanou prací v nejmenší souvislosti.

Příklad „šťastných“ dráždil k napodobení.

Tak již první objevení se Pitrdlovy Kačenky v nádherných šatech mělo za následek, že podobně skvostné, byť i méně křiklavé šaty musil Rorejs koupiti své Purčí, a Votýpka, ačkoli nenáležel mezi „šťastné“, své dceři Ludmile.

Podobně, ovšem s nepoměrně menším nákladem stalo se v mnohé chatě, kde buď fintivá dcera nebo mladá žínka tak dlouho na otci nebo muži škemrala, až bylo parádnictví jejich, ovšem jen změněným poměrum přiměřeně vyhověno.

Kačenka Pitrdlova však se jedinými šaty neuspokojila.

Následující neděle objevila se v nových, hedvábných šatech jemné žluté barvy, za týden v šatech třetích — barvy šedě zelené a zpusobila přes

to vše, že jí to mnozí vykládali za bláznovství, ba že se jí mnohé závistnice potají úšklebně posmívaly, pravou revoluci mezi fintivým pokolením ženským.

Vším tím zůstaly nedotknuty toliko paní Brigitta a Vorovkova žena.

Události, jež bouřily nejen celou osadu, nýbrž lákaly do vsi skoro den co den i přespolní zvědavce, zůstaly jim úplně lhostejny.

V duších obou dály se znenáhla změny, jež žádná moc a síla nedovedla zameziti. Beznadějnost vžírala se vždy hlouběji v jejich duše a otravovala jim znenáhla život.

Od okamžiku, kdy byla paní Brigitta nemilovaným svým mužem tak brutálně odkopnuta, rozevřela se mezi oběma manžely nepřeklenutelná propast. Paní Brigitta začala nemilovaného muže z hlubin duše nenáviděti; ale nedávala nenávist svou ničím jiným na jevo nežli chladným, začasté ledovým vzdorem.

Stalať se ku všemu, co se kolem ní dělo, lhostejnou. Muži svému se vyhýbala a nepromluvila naň více ani slova. Setkal-li se s ní a oslovil-li ji, nedala odpovědi.

V prvních dnech se Mihulka domníval, že vzdorovitý tento vrtoch paní Brigitty pomine. Ale když se tak nestalo ani po týdnu, byl přesvědčen, že jest rozkol dokonanou událostí.

Hněv, jenž v něm vzkypěl, byl hlavní pružinou, která jej zahnala mezi „šťastné“, kde zapíjel svou malomocnost a snažil se zapomenouti na vše, co jej hnětlo.

I jemu bylo tak mnohé, co jej jindy těšívalo, lhostejným. Divoký vír hlučné zábavy byl mu nejmilejším. Opojovalť jej.

Býval mezi bujnými jedním z nejbujnějších a zároveň nejbezohlednějších.

Ze „šťastných“ nemohl se ani jediný pochlubiti, že by byl něco podnikl nebo provedl, aby nebyl představený „držel stejného kroku“.

Nedal se nikdy ničím, ať štědrostí nebo marnotratnou výstředností zahanbiti. Vyhodil-li někdo hrst peněz, vyhodil představený dvě — krátce hýřil jako ostatní, ale z pravidla v míře dvoj- i trojnásobné.

Chtěltě zůstati a také zůstal i v tomto vzhledě „hlavou obce“.

A podle obou hlavních vzorů: podle mrzáka Brzdíčka a představeného Mihulky chovali se i ostatní“, ba i Votýpka.

I nejopatrnější: jako Lopíček, jenž utrácel z vlastního a těšíval se z výhry jen díváním se na spořitelní knížku, kterouž nosíval k vůli bezpečnosti neustále při sobě a v noci si ji dával pod hlavu, stržen byl všeobecným proudem a podlehl.

Podobně stalo se i s méně opatrným a v hýření dosti nehybným Rorejsem, jenž zdál se býti v několika málo dnech jako vyměněn a v popíjení skoro se vyrovnal i statnému v ohledu tom budoucímu svému zeti, Floriánkovi Helebrandovi.

Vorovka jediný zachoval závidění hodný klid a bezpříkladnou umírněnost.

Uznával sice za vhodné „s vlky na oko výti“, aby dříve nebo později mohl se zasaditi o provedení svých plánu, kterýmž byli všickni nakloněni, ale jichž prozatím ještě odkládali.

S představeným, jenž mu z výhry vyplácel jakoukoli částku, za kterou žádal, žil ve vzorné shodě přes to vše, že vyprosil si, aby nemusil více v obecní kanceláři pracovati.

První z plánů, přestěhovati se z bídné chaty do vsi, však neprovedl prostě z té příčiny, že nepřála si tak z neznámé mu příčiny paní Božena. Dal si tedy chatu zříditi a byt upraviti vhodněji, pořídil ženě i sobě nejnutnějších nových šatů, koupil i potřebné nářadí domácí a žil v nadějném vyčkávání příhodné doby k definitivnímu upravení svých poměrů.

Paní Božena naproti tomu žila v ústraní bez jakýchkoli styků s jinými a beze všeho účastenství na událostech osady.

Skoro se zdálo, že jest jí příznivý obrat v trudných, ba děsných poměrech právě minulých dnů lhostejný, nebo že začíná se u ní znenáhla vyvíjeti nějaká choroba, jejímž prvopočátečním příznakem byla snivá zádumčivost.

U přítomnosti mužově snažila se býti veselou, ale nepodařilo se jí to vždy.

Odmlkalať se mnohdy beze vší příčiny, odpovídala roztržitě a jevila výraz truchlivosti. Upozorněna ovšem se vždy hned vzpamatovala a polotrpký, ale přece nevýslovně vábný úsměv přelétl její tvář. Obyčejně muže svého objala a vášnivě líbala...

Jakmile však byla o samotě, usedala kdesi v koutku a dlouho upírala zrak v neurčité prázdno.

Někdy z hluboka vzdychla, jindy se jí zalily oči slzami, někdy vypukla náhle v křečovitý pláč.

Nyní obyčejně bledé líce jí zahořely — vztyčila se, zrak její těkal vytřeštěně kolem...

Po chvíli vyšla ven před chatu a loudala se pak podle potoka. Někdy se zastavila a dlouho dívala se do vody, jakoby ji bavily hravé vlnky, nebo jakoby naslouchala šplounavému bublání.

Jindy zašla i do lesa a vracela se po mnoha hodinách znavena a skoro vysílena.

Byla v svrchované míře nešťastnou.

A přece vítala vždy muže svého s nejjemnějším, nejlaskavějším úsměvem a byla mu ženou v pravém slova toho smyslu: vřele, vroucně, ba vášnivě milující...

Neméně podstatná změna dála se znenáhla také s Pitrdlovou Kačenkou.

Dosáhnuvši, po čem byla po celý svůj život práhla, byla po nějaký čas nevýslovně šťastnou...

Orgií v krčmě se sice nesúčastnila, ale brávala podílu na každé zábavě pod širým nebem.

Nešloť jí, jak se zdálo, o jiné, než aby se mohla v nádherných šatech svých veřejně objeviti — v pravdě však neprahla po jiném, než aby ji spatřil — mrzák Brzdíček...

Od okamžiku, kdy ji byl v novém svém vozíku jako na odiv po vsi provezl, byla přesvědčena, že ji — miluje a že se jen ostýchá přiblížiti se jí a pověděti jí to.

Spokojila se tudíž zatím pouhými pohledy a poloutajenými vzdechy v pevné naději, že dříve nebo později nadejde okamžik svrchovaného štěstí...

XV.

Užívajícím rozkošníkům přála i příroda.

Pohoda byla neobyčejně příznivá. Po tři týdny od rozdělení výhry nebylo ani jednou pršelo; slunce doposud příjemně hřálo.

Práce konaná přespolními dělníky při stavbě Rorejsovy nové hospody a Brzdíčkova domku rychle pokračovala.

„Šťastní“ doposud ještě přímo báječně lacino užívali.

Každodenní, v celku více méně jednotvárná zábava počala konečně přece jen nuditi. I plzeňské pivo a přede vším strava mnohým se znechutila.

Mojžíš postaral se o lacinější vína a zároveň opatřil novou kuchařku, slovem snažil se vyhověti hostům svým i v tomto ohledu.

Mimo nadání však komusi napadlo, že by snad přece jen bylo záhodno využitkovati nadmíru příznivého počasí k nějakým výletům do nejbližšího okolí, najmě do krajského města.

Návrh přijat s jásotem.

Prvního výletu súčastnili se toliko „šťastní“. druhého také jiní a třetí výlet podniknut konečně již na pěti vozech.

Výletníci objížděli jednu osadu po druhé — z pravidla pak zapadli do města, kde se potulovali z hospod do vináren a z těchto do kaváren.

Několikrát podniknut výlet i do Bavor a vždy vráceno se odtamtud až za dva dny.

Zatím co se výletníci bavili mimo osadu, snažili se ostatní baviti doma, jak vůbec bylo možno.

Hned prvního výletu, jehož se súčastnila i Pitrdlova Kačenka a Rorejsova Purčí, vykořistili originelním způsobem, uspořádavše pravou štvanici na Pitrdlovy králíky, z nichž byl starý granátník v nadešlé právě „saisoně králičích hodů“ doposud toliko jen asi pět nebo šest neodolatelným svým laskominám obětoval.

Štěstí pro útlocitnou Kačenku, že nebyla očitou svědkyní strašného krve prolévání, jež pácháno v okolí idylické staré chaty s přímo bestialní rozkoší.

*

Muži, ženy, dívky i děti brodili se v pravém slova smyslu v krvi. Králíci ubíjeni všemožným zpusobem: ranami za uši, kameny, klacky i noži...

Přes dvě stě obětí vlečeno pak u vítězoslávě do vsi.

A v den ten měla celá osada „králičí hody“ a libý, přisládlý zápach, kterýmž v říjnu a listopadu starý Pitrdle a jeho dcera z daleka páchli, vznášel se tentokráte nad celým údolem.

Když se starý Pitrdle vrátil s dcerou svou z výletu, Kačenka div neomdlela.

A jedině její pláč a nářek přiměl starého granátníka, že případ ten udal četnictvu, jež jej oznámilo krajskému soudu, kterýž zavedl s vinníky trestní vyšetřování.

Tím bylo do osady vhozeno první símě neshod a svárů.

Starému granátníku i jeho dceři spíláno a vyhrožováno nejnestoudnějším způsobem.

Nicméně provinění bylo v celku přece jen tak nepatrné a vypátrání vlastních vinníků tak stíženo, že konečně každý začal případ ten bráti na lehkou váhu a smál se i možným následkům.

Podnikání výletu do okolí mělo však pro ty, kdož zbyli v osadě, i jiné následky v zápětí. Pitky a zábavy, druhdy na účet „šťastných“ podnikané, musily býti podnikány na účet vlastní.

V prvních dnech to nikoho nehnětlo. Každý měl ještě nějaký groš v zásobě.

Avšak asi po týdnu počalo se mnohým nedostávati.

Nicméně i v tom případu byla snadná pomoc.

Vždy a ke všemu ochotný Mojžíš odkoupil všechno, co mu bylo ku koupi nabídnuto: husu,

slepici, zajíce, chleba, koroptve, slovem každou cennou věc, ba i každou maličkost: ledajakýs nepotřebný právě nástroj nebo starý cár.

Ba více — Mojžíš dal i na úvěr každému, kdo měl vlastní chatu nebo políčko, ba založil penězi nebo dal na úvěr i tomu, kdo, nemaje vlastního majetku, poskytl jakoukoli záruku...

V pitkách a zábavách, ovšem nepoměrně skromnějších nežli dříve, pokračováno. Práce ležela i nyní ladem — zábava byla jediným cílem.

Orgie výletníků ovšem byly nepoměrně dražší. Plýtvánoť v nich penězi z pouhé svévole, začasté bezúčelně.

Někdy i cizí lidé využitkovali vhodné příležitosti a přepjatým zdražením žádaných věcí poškodili kapsy výletníkův. Přes to vše nebylo doposud ještě třeba pomýšleti na spoření nebo docela na ustání v marnotratném utrácení.

Konečně — na sklonku měsíce října, když začaly se z rána a z večera šourati po okolí první podzimní mlhy, nabaženo se i výletů.

Výletníci i nevýletníci soustředili se zase v Mojžíšově krčmě.

Vorovka, jemuž se byly výletní orgie tak zhnusily, že posledních výletů již se nesúčastnil, pokusil se hned prvního večera o zrealisování některého ze svých plánů.

Souhlaseno s ním i nyní; ale přece ještě otáleno.

Připomenuto si též agenta Horynu; ale poněvadž nikdo nevěděl, kde právě mešká, rozhodnuto odročiti i tuto záležitost, až někdo zajede do Prahy a vyptá se po Horynově bytu.

Mimo to zvěděli shromáždění od představeného, že došel představenstva obecního úřadní přípis konsistoře pražské, nebylo-li by záhodno pomýšleti v obci na vystavění kaple nebo kostelíčka a zřízení samostatné farnosti.

Na otázku, co konsistoři odpověděl neb odpoví, připomenul představený, že v záležitosti té o vlastní ujmě ničeho podniknouti nemůže a že asi za tři týdny nebo za měsíc svolá schůzi obecního zastupitelstva...

První večer strávený „šťastnými" i ostatními v krčmě Mojžíšově byl památný také tím, že dostavil se i Lopíčkův syn, jenž byl zatím otcem darovanou tisícovku se svými kamarády šťastně prohýřil a vyžádal si celoměsíční dovolenou, by si mohl doma „pooddechnouti".

Byl to drsný mladý muž s přiblblým výrazem v tváři — jinak individuum zcela všední, jež starý otec fysickou i duševní silou předčil.

Lhát však uměl syn jako otec, kdežto v popíjení předčil syn otce.

Od toho večera zavládl v osadě podobný život jako před zahájením výletu, toliko s tím rozdílem, že byl smělejší a bezohlednější.

„Výletníci" vrátili se jaksi smlsaní. Bylť mimo osadu zažili, pojedli i popili tak mnohé, co neměl Mojžíš právě v zásobě. Nezbylo tudíž nežli objednati nová vína, nové druhy lihovin a rozličné lahudky a pamlsky.

Vorovkou předplacené noviny přišly právě vhod; ale nikoli aby v nich bylo čteno, co sběhlo se ve světě nového a zajímavého, nýbrž aby byla den co den pozorně propátrána část insertní, není-li

v ní oznámen prodej nějaké lahůdky, která nebyla ještě na stole a mohla by býti objednána.

Že přihodilo se při tom i ledacos směšného, jest přirozeno.

Tak vypátral a objednal si kdosi prostřednictvím Mojžíše patero nových druhů vína, kdežto jiný, chtěje společnost překvapiti, objednal vlastnoručním dopisem deset lahví rybího tuku.

A všech patnáct lahví přišlo o společném obědě současně na stůl...

Nejhorlivějším v tomto insertním pátrání byl pan Matýsek, jenž pročetl každý den všechny inseráty a poradiv se vždy jen ještě s představeným, objednával vše, co zdálo se jim býti hodno objednání.

I hračky: brunčály, tajtrlíci, harmoniky a všelijaké jiné titěrnosti putovaly z krajského města nebo z Prahy do osady, by na chvíli pobavily.

Rovněž nezapomínáno na různá dráždidla čichového nervu. Kdysi objednána celá bednička voňavek a dvě bedničky voňavého mýdla, čímž podělena celá osada.

Od té chvíle páchla zejména Pitrdlova Kačenka, Rorejsova Purčí a Votýpkova Ludmila jako kterákoli vyškolená salonní dáma každého dne jiným druhem libé i nelibé vůně.

Vedle titěrností a malicherností naznačeného druhu, kterýmiž ukájeny vrtochy a libůstky, rozmohla se mezi „šťastnými" i ostatním obyvatelstvem pravá horečka ve zkoušení štěstí cestou náhody.

Sázenoť do loterie o překot.

Každých deset dní odnášel zvláštní posel značnou částku peněz do loterní sběrny v krajském městě a přinášel za ně spoustu reškond.

Mimo to kupovány, jak přirozeno, tuzemské i cizozemské losy, kteréž opatřoval Mojžíš, v záležitostech toho druhu úplně obeznalý.

„Šťastní“ nakoupili si v týdnu losů za několik tisíc zlatých.

Jediný pan Matýsek vydal za ně bezmála celou tisícovku — tak mocně jej dráždila první výhra.

Starý Pitrdle „špendýroval“ na novou výhru přes čtyři sta zlatých.

Podobně Lopíček i Rorejs, ba i představený a Votýpka; toliko Vorovka žádného losu nekoupil.

Ostatní obyvatelé skládali se na jednotlivé, zvláště cizozemské zakázané losy po částkách. Mnohý přisadil si začasté jen několik krejcarů; ale byl šťasten, že si vůbec přisaditi mohl.

Rozumí se, že hovory zhusta, skoro možno říci každý den točily se kolem možnosti nové velké nebo menší výhry.

Zvláště „šťastní“, kteří měli nyní asi s padesáti losy nepoměrně větší naději na výhru, nežli když se složili na los jediný, těšili se mnohdy jako děti a slibovali přátelům a známým hory doly.

Jinak panovala mezi „šťastnými“ vzácná shoda.

Nikomu nešlo, jak se zdálo, o nic jiného, nežli o dobré jídlo, výborné pití, pohovu a všemožnou, po případě dětinskou nebo bláznivou zábavu.

Jeden druhého v pravém toho slova smyslu předstihoval v úslužnosti a zároveň i marnotratnictví.

Nejsměleji počínal si v ohledu tom představený Mihulka.

Z muže druhdy v nejvyšší míře opatrného, ba skrblivého stal se v krátké době lehkomyslný hýřil

a marnotratník první třídy, kterého bujně hýřivé marnotratnictví někdejšího žebráka Brzdíčka dráždilo vždy k větším výstřednostem.

XVI.

Za poměrů, jež jsme byli právě naznačili, není divu, že základní, charakteristický ráz osady změnil se v několika dnech.

Po závidění hodném klidu a vzorné trpělivosti, s kterouž snášeny útrapy více méně bezradostného života, věnovaného vytrvalé, začasté vysilující a úmorné práci, nebylo skoro ani památky.

I někdejší oddání se v nezbytnost trudného osudu znali skoro všickni již jen skoro podle jména.

V každém, kdo nebyl mezi „šťastnými", vřela u větší nebo menší míře nespokojenost s vlastním osudem.

Každému se zdálo, jakoby jej hryzlo svědomí pro dosavadní způsob jeho života.

Nechť pohlédl kamkoli, všady postřehl něco, co mu bývalo druhdy lhostejno, ale nyní budilo více méně trpkost a rozhořčenost.

Co pokládal druhdy zcela přirozeným a nezbytným, zdálo se mu býti nyní křiklavým bezprávím, jež možno, ba nutno odčiniti — ať již způsobem jakýmkoli.

V celé osadě nebylo snad chaty, v kteréž by se den co den nebyla ozývala závist ve všech možných odstínech: od sotva pozorovatelného zákmitu nepřejícnosti až po závist uvědomělou a účelnou, která zahání spánek a plodí nejčernější plány.

Mnohý nezáviděl pouze oněm, kdož byli slepou Štěstěnou tak náhle přebytkem oblaženi, nýbrž i těm, kdož měli už dávno více, nežli potřebovali a kterýmž záviděti doposud ještě nikdy mu nenapadlo.

Malomocná závist ovšem plodila zcela přirozeně i jiná hnutí mysli: jako posměch a úšklebek, jež jízlivostí svou začasté překvapovaly i vlastní své původce.

Všední, více méně nevinný klep někdejší více nestačil.

Pomluva začala bujiti v neslýchané míře. Pomlouvánoť bezohledně — někdy bezúčelně, jindy však se zcela zřejmým účelem: potupiti a zhanobiti.

Spory a hádky vznikaly vždy častěji z příčin vždy malichernějších — byly vždy houževnatější a příkřejší a končívaly, ať již v chatách nebo mimo ně, najmě v krčmě a před ní — začasté rvačkami.

Vznětlivost byla všeobecná a zároveň skoro chorobná.

Každý buď byl nebo se zdál býti rozechvěn nebo rozčilen — nedutkliv, dráždiv a popudliv...

Mnohdy stačilo jediné slovo, jindy jediný posunek nebo docela pouhý pohled k rozplamenění vášně, která vedla k výstupům nejpohoršlivějším.

Ve všem, ať v myšlenkách, slovech nebo jednání skoro každého jevila se zdánlivě nevysvětlitelná horečnost.

I ti, kdož zdáli se býti nejklidnějšími, nejrozvážlivějšími, postihli se začasté při skutcích nejbujnějších, při slovech nejsmělejších a při myšlenkách nejodpornějších.

Práce ležela skoro úplně ladem nebo odbývána ledabylo.

Toliko na staveništích: o nové Rorejsově hospodě a Brzdíčkově domku pracovali dobře placení cizí dělníci s úžasnou pílí, tak že obě stavby rychle pokračovaly.

Ku konci října byly již skoro úplně dohotoveny a již se začalo v osadě rokovati, jakým způsobem má býti nová hospoda zasvěcena, když z čista jasna dostalo jedním dnem neméně nežli sedmnáct osob obžaloby pro přestupek krádeže Pitrdlových králíků.

Možnoť se domysliti, jaké vzrušení to mělo v zápětí.

Ke cti obžalovaných budiž připomenuto, že chovali se v celku klidně a že si ulevovali jen jízlivými a úšklebnými poznámkami o starém granátníkovi a jeho dceři, aniž by změnili bezstarostného nyní života.

Dobrému jinak Pitrdlovi bylo nyní líto, že případ ten udal a byl by se milerád za několik stovek vykoupil.

Ale nic na plat!

I ochota jeho, že vinníkům vše promíjí, před soudem neprospěla, jak si přál.

Byliť vesměs odsouzeni. Toliko trest zmírněn každému na jednodenní vězení a zároveň nevysloveno, že jsou povinni poškozenému škodu nahraditi.

Přes to vše bylo rozhořčení odsouzených tak velké, že i pod večer, když starý Pitrdle některým z nich na usmíření dal v Mojžíšově krčmě vyvaliti soudek piva a uvolil se zaplatiti každému odsouzenému pět zlatých náhrady, neuspokojili se tím, nýbrž žádali na starém granátníkovi pro každého odsouzeného stovku neb aspoň padesát zlatých.

Pivem ovšem nepovrhli.

Když pak se rozjařili, ba zpili, spor o náhradu obnoven, až došlo k hádce, pak ku rvačce a posléze i ku krvavé řeži, jaké krčma doposud ještě nikdy nebyla svědkyní.

Neméně než patnáct hostů zraněno do krve, šest nebo sedm dosti nebezpečně — dva musili býti domů odneseni.

V krčmě rozbito množství sklenic, mis a džbánu; dva stoly, několik stolic a obě okna roztřískány.

Následek byl přirozený: stará Byšická měla několik pacientu, Mojžíš podal na nejzuřivější výstředníky žalobu k soudu a ze sesvářivších se zažalovalo se vzájemně několik jednak pro urážky na cti a pro lehká i těžká poranění.

Za několik dní dostavili se do obce dva četníci, zatkli tři zběsilce a odvedli je ku krajskému soudu do vyšetřovací vazby.

Rozhořčení proti starému Pitrdlovi, jenž považován za všeho toho puvodce, vzmáhalo se v tak povážlivé míře, že staroch k utišení vlastního svědomí a k zachránění nových násilností podělil rodiny zatčených stovkami a každému, kdo byl odsouzen pro krádež králíku, vyplatil deset zlatých.

Podobně byla část obyvatelstva rozhořčena na Mojžíše, kterémuž pranic neprospělo, že vzal žalobu svoji nazpět. Spíláno mu na celé kolo, vyhrožováno a těšeno se, až bude nová hospoda Rorejsova dostavěna, že k židovi nikdo více nezavítá...

Přes to vše ani tyto události v životě „šťastných“ a většiny jiných praničeho nezměnily.

Mojžíšova krčma byla den co den nabita.

Žid kupoval staré i nové věci, půjčoval peníze, dával na úvěr, ovšem jen se zárukou, krátce dělal výborné obchody.

Konečně asi v polovici listopadu stavba Rorejsovy hospody dokončena a vše připraveno k jejímu otevření.

Rorejs, jenž pokládal Floriánka Helebranda již za svého zetě, platil veškeré útraty za sebe i Floriánka ze svého, tak že peníze, jež byl Helebrand budoucímu tchánovi v opatrování dal, zůstaly nedotknuty.

Po dostavění své hospody rozhodnul se Rorejs, že otevření její zasvětí zasnoubením své dcery s Helebrandem a že při příležitosti té odevzdá zeťovi jeho peníze.

Z vlastní výhry neměl již Rorejs skoro ničeho.

Vše byla pohltila jednak stavba a vhodná úprava nové hospody a skoro dvouměsíční hýřivost. Ale měl nový závod, od kterého očekával za přispění svého zetě vše dobré a těšil se již na den, kdy bude zase ve svém živlu.

Konečně den ten nadešel.

Rorejs, jenž se byl již před tím do nové budovy přestěhoval a Helebrandovi výhodně upravený byt přepustil, učinil všechna možná opatření k důstojnému otevření své hospody.

Helebrand, jenž se choval v poslední době velmi umírněně, byl mu ve všem možném nápomocen.

V hlavní prostorné místnosti v přízemí upravena pro hosty velká tabule a pozvána byla také kapela šumařů, krátce učiněny přípravy k uspokojení hostů.

Slavnost zahájena po poledni a v den ten zůstala krčma Mojžíšova úplně bez hostů.

Vše nahrnulo se do hospody Rorejsovy.

Vyjímaje paní Brigittu, Vorovkovou a Byšickou byli zde všickni, kdož v poslední době den co den navštěvovaly krčmu Mojžíšovu, ba dostavily se i Pitrdlova Kačenka a Votýpkova Ludmila, kdežto Rorejsově Purčí a Helebrandovi jako snoubencům vyhrazeno zvláštní místo v čele velkého stolu pro „honoraci“ určeného.

U ostatních stolů zasedli „plebejci“, mnozí se ženami a dcerami, ba někteří i s dětmi.

Davy dětí, žen, dívek a výrostků před hospodou hlučily; později výskaly a tančily; neboť hudba hrála skoro bez přestání.

Vlastní slavnostní hostina na počest snoubencům počala až večer umírněně a důstojně.

Vorovka využitkovav u stolu „honorace“ slavnostní nálady, přivedl řeč na zamilovaný svuj plán v příčině zřízení společného závodu a setkal se tentokráte mimo nadání nejen se souhlasem, nýbrž i se začátkem skutku.

Brzdíček a představený upsali na společný závod po dvou tisících zlatých, Rorejs, Helebrand, Pitrdle, Lopíček, Votýpka a Vorovka každý po tisíci, takže upsáno zatím závodního kapitálu úhrnem deset tisíc zlatých.

Mimo to každý se zavázal, že v případu potřeby poskytne do závodu ještě jednou tolik.

Vorovka rozvinul celý promyšlený plán, jenž přijat s všeobecným jásotem nejen účastníků, nýbrž i všech ostatních, kdož měli pro věc porozumění.

Výměna myšlenek byla z počátku klidná, zábava nenucená.

Přirozenoť, že prodlením hostiny byla zábava vždy rozjařenější. Později připíjeno i na počest snou-

benců, krátce dělo se, jako bývá o všech podobných příležitostech:

Od hodiny k hodině stávala se zábava vždy rozmarnější, až asi před půl nocí zbujněla tou měrou, že byla pravou orgií.

Většina hostů byla již zpita; někteří výskali a zpívali, jiní tančili — šum a ruch byl k nevypsání.

Mimo nadání dostavil se i četník a uvítán jako nejlepší přítel. Rozjaření hosté jej obklopili a vzavše mu ručnici, donutili jej, že usedl mezi hosty a popíjel jako oni.

Jak bujnou byla již zábava, toho nejpádnějším důkazem jest okolnost, že někteří rozpustilci nalili četníkovi do ručnice piva a zacpali ji kusy papíru.

Přes to nedošlo k žádným sporům a hádkám — průběh zábavy byl tentokráte nad očekávání příznivý.

Nad jiné šťastným byl, jak přirozeno, Floriánek Helebrand. Popíjelť sice dosti opatrně, ale což naplat, když trvá popíjení dlouho a zábava vždy více rozjařuje...

Rozjařil se též, prozpěvoval a výskal a bratříčkoval se s každým, kdo mu přišel do cesty. I četníkovi připil na zdraví a posléze pokusil se v napolo nepříčetném stavu již o zdánlivou nemožnost — o usmíření strýce Votýpky.

A čeho se nikdo nenadál, stalo se — Votýpka, ač na pohled nerad, smířil se přece...

Podal synovci ruku, ba objal jej a skoro všickni, kdož toho byli očití svědci, zajásali.

Strýc i synovec zasedli pak podle sebe a popíjíce, důvěrně a kamarádsky spolu rozmlouvali.

„Vidíš, strýčku, to jsme mohli už dávno udělat," prál asi po hodině již skoro úplně opilý Floriánek. „Mohli jsme si tak mnohé uspořit — ne?"

„Ba že, ba!" přisvědčil strýc. „Tys aspoň mohl být bez téhle namodralé šmouhy," dodal po chvíli úšklebně ukázav na památku po bejkovci.

Připomenutí pokořující a zahanbující scény Floriánka poněkud popudilo; ale místo příkré odpovědi pravil polo žertem:

„A ty zas, strýčku, mohls míti svou stodolu..."

„Jak to?" vpadl nápadně živě Votýpka.

„Nu, nedělej pitomého," naparuje se synovec. „Což pak nevíš, nevíš —?"

„Nevím — jako že buh nade mnou!" dušuje se strýc.

„Tedy to věz teď!" odpovídá Floriánek. „Stodolu jsem ti zapálil já..."

Osudná věta diktovaná upřímností nepříčetnosti!

Nešťastnou náhodou zaslechl ji i četník opodál s kýmsi rozmlouvající. I přistoupil blíže a oslovil Floriánka:

„Vy že jste strýci svému zapálil stodolu?"

„Nu, kdož jiný!" přiznal se Floriánek, ale v témže okamžiku přece se vzpamatoval a začal tvrzení své vytáčet.

Četník chvíli naslouchal, po té pokrčil ramenoma a vzav pušku, hlasitě pravil:

„Ve jménu zákona vás zatýkám!"

Slova ta pusobila na celou společnost skoro omračujíc. Skoro všickni zustali jako zdrceni.

Floriánek se začal vzpouzet — vybízel kamarády k odporu — ale nikdo se ani nehnul.

Nebohá Purčí zvěděvši, oč jde, zoufale vykřikla a omdlela.

Zmatek, šum a ruch byl k nevypsání.

Po několika minutách odváděl četník žháře Floriana Helebranda.

V Rorejsově nové hospodě bylo po zábavě.

Hosté sice ještě chvíli zůstali; ale výměna myšlenek byla trapná. Po půl hodině začali se hosté rozcházeti a po hodině byla hospoda prázdná.

Rorejs zůstal se svou nešťastnou dcerou, kterouž zatím Pitrdlova Kačenka za pomoci jiných žen vzkřísila, o samotě...

Na jedné nehodě té nebylo však osudné noci dosti.

Mrzák Brzdíček, jehož domek byl sice již pod krovem, ale nebyl ještě k obývání, bydlel ještě ve své staré chatě a „lokaj", vlastně kočí jeho spával ve stáji Lopíčkově, kde měl Brzdíček prozatím své ponny umístěné.

Mrzák vrátil se tentokráte asi po druhé hodině ranní domů. Kočí s koňmi i vozíkem jako obyčejně odejel a mrzák ulehl.

Sotva však začal Brzdíček dřímati, zaslechl venku před chatou nějaký podezřelý šramot. Ruče sáhl po revolveru, jejž měl ležeti na stolku vedle lože a napolo se vztyčiv čekal.

V tom vplížilo se do jizby několik temných postav.

Mrzák neohroženě vyčkal, až přiblížila se jedna z nich k loži a začala ve tmě po loži makati.

„Kdo to — ke všem všudy krucihnátům!?" vzkřiknul mrzák.

Postava beze slova se naň vrhla snažíc se jej chytiti za krk.

V tom mrzák vystřelil.

„Ježíš Marja!" zaúpěla postava bolestně, potácejíc se od lože ku dveřím, odkud hrnulo se však několik jiných postav k loži.

Brzdíček vypálil rychle za sebou tři rány, z nichž nejspíše dvě nechybily; neboť s bolestnými výkřiky hrnuly se postavy z jizby.

Útěkem zlosynův povzbuzen došoural se mrzák před chatu; leč pro panující tmu nespatřil nikde nic podezřelého.

Přes to vše učinil poplach volaje o pomoc.

Nežli však se z nejbližších chat dostavili první muži, nebylo po zlosynech ani památky.

Někteří zustali s panem Matýskem v chatě jeho až do rána pro všechny možné případy.

Zlosynové však se více nevrátili a pan Matýsek se rozhodnul, že požádá Rorejsa, by mu vrátil hafana Kartuše, druhdy věrného pomocníka i strážce mrzákova.

Na obou těchto případech nebylo však dosti.

Sotva se rozbřesklo, vyběhl ze svého statku soused Lopíček lomě rukama a volaje, že mu byla spořitelní knížka ukradena.

Avšak dříve nežli se lidé sběhli, vrátil se Lopíček zase do statku a kázal co možná nejrychleji zapřahati.

Ve čtvrt hodině ujížděl již poklusem, ba úprkem ku krajskému městu, by ve spořitelně ztrátu, vlastně krádež spořitelní knížky ohlásil a požádal, aby nebyly peníze nikomu vydány.

Přijel do města po desáté hodině a v několika minutách byl ve spořitelně, kde mu zvěstováno, že veškeré peníze na vkladní knížku vyzvedl — vlastní jeho syn...

Co to znamenalo, uhodnul Lopíček okamžitě. Syn byl patrně s penězi prchl do ciziny...

Lopíček učinil o případu oznámení u policejního úřadu žádaje za stihání uprchlíka. Telegramy rozeslány na všechny strany a skoro zoufající staroch vrátil se teprve k večeru domů.

Zatím byla osada po celý den v pravém slova smyslu pobouřena.

Když se bylo totiž úplně rozednilo, shledáno, že od chaty Brzdíčkovy vede krvavá stopa až k potoku, kde mizí, jakoby byli ranění prchali dále potokem.

Později nalezena krvavá stopa od potoku — daleko za krčmou Mojžíšovou.

Někteří z nejsmělejších a nejzvědavějších šli po stopě, která — někdy ovšem skoro nerozeznatelná — vedla ve velikém oblouku do vrchu k vozové cestě ku krajskému městu vedoucí a odtud zase nazpět až k chatě — Pitrdlově.

Dvéře chaty byly do kořán — uvnitř panovalo hluboké ticho, jakoby nikdo nebyl doma.

Pátrající vešli do komůrky a zrakům jejich objevilo se děsné divadlo.

Starý granátník ležel oblečen, jak se byl vrátil z Rorejsovy nové hospody, na zemi vedle svého lože — zardousen.

Oděv jeho byl na různých místech roztrhán a vůbec vše nasvědčovalo, že se zoufale bránil, nežli podlehl...

Kačenka, taktéž oblečena, ležela opodál otce, ale ještě dýchala... Na hlavě měla krvavou ránu tupým nějakým nástrojem zasazenou — šat její byl krví potřísněn...

*

Po penězích, jež nosil starý granátník neustále při sobě, nebylo ani památky...

Kačenka sice vzkříšena; ale co vlastně a jak se bylo stalo, nemohla udati. Duševní její stav byl v povážlivé míře rozrušen — musila býti ošetřována jako pološílená...

Co bezprostředně následovalo, zajisté není třeba šíře líčiti.

Případy, o nichž jsme se byli právě zmínili, zejména zavraždění a oloupení starého granátníka, pusobily na každého jako živelní pohroma.

Rázem byla celá osada proměněna. Každý zdál se býti zdrcen.

Po celý den obklopovaly davy lidu Pitrdlovu chatu, vyměňujíce si své náhledy.

Pozdě večer přijela soudní komise, ohledala místo zločinu a — zavedeno vyšetřování.

Pohřeb starého Pitrdle vypraven na útraty mrzáka Brzdíčka a súčastnila se ho celá osada, vyjímaje nebožtíkovu dceru, kterouž ošetřovala stará Byšická.

I po pohřbu ještě po několik dní byla celá osada jako zakleta.

Nad údolem zdálo se rozkládati dusné, skličující ovzduší...

Zavedeným vyšetřováním nezjištěno však pranic podstatného. Z veškerého obyvatelstva osady nepohřešen kromě Lopíčkova syna — nikdo.

Ovšem padlo na toho a onoho podezření a tři muži a dva výrostkové byli vzati do vyšetřovací vazby hned prvního dne po vraždě.

Ale asi po týdnu, v kteréžto době skoro veškeré obyvatelstvo putovalo ku krajskému soudu k výslechu, propuštěni zase na svobodu.

Záhadná vražda zůstala nevysvětlitelnou.

Nejhlavnější svědkyně, Kačenka, vyslechnuta v otcově chatě. Ale seznání její bylo temné, odpovědi zmotané.

Dobrozdání soudních lékařů znělo v ten smysl, že jest na mysli pomatena.

Rozumí se, že ode dne vraždy bylo četnictvo každodenním hostem v osadě, že vysláni tam i tajní policisté, ale veškeré pátrání zůstalo bez výsledku.

Asi po desíti dnech konečně dostal starý Lopíček z Hamburka dopis, v kterémž mu syn jeho oznamoval, že „si peníze vydlužil" a že odjíždí do Ameriky, „aby se tam pokusil vésti zcela jiný život, nežli jaký vedl až dosud ve službě c. k. pohraniční stráže rakouské".

Jedna záhada byla tudíž vysvětlena. A když pak starý, skoro si zoufající Lopíček sdělal sobě závěrečnou rozvahu, shledal, že byl prohýřil přes šest tisíc zlatých vlastních peněz.

Nepoměrně větší ztráta a sice ztráta skoro celé výhry hrozila Florianovi Helebrandovi, jenž byl peníze ty uložil u svého tchána Rorejsa.

Helebrand byl se totiž ze svého zločinu upřímně a kajicně vyznal.

Nevěsta jeho byvši předvolána jako svědkyně bez šalby dosvědčila, že viděla Florianka prchati od hořícího statku Votýpkova a Rorejs konečně taktéž upřímně vyznal, že má Helebrand u něho vyhrané peníze uloženy a donucen peníze ty deponovati u soudu, by z nich, bude-li Helebrand odsouzen, mohla býti poškozenému Votýpkovi utrpěná škoda nahražena.

Rorejs, jenž byl hýření své vlastní i Helebrandovo uhražoval z vlastního a na stavbu nové ho-

spody vydal veškeré své peníze, zůstal téměř bez groše, ba více — mnohá práce, zejména nářadí hostinské a vůbec svatební výbava, kterou byl dceři své již opatřil, nebyly ještě zaplaceny.

Nezbylo mu, nežli vydlužiti se na sotva vystavenou novou svou hospodu neméně nežli šest tisíc zlatých, aby mohl zaplatiti aspoň dluhy nejnalehavější...

Nejspokojenějším ovšem byl Votýpka, kterémuž kynula naděje, že bude přece jen odškodněn...

XVII.

Od zavraždění starého granátníka minulo tak asi čtrnáct dní.

Pohoda byla doposud neobyčejně příznivа.

Kromě několika deštivých a několika mlhavých dnů bylo skoro jako v podletí. Mrazík a sníh nebyly se doposud ještě dostavily, ačkoli již bylo do vánoc jen několik dní.

I nejstarší lidé nepamatovali tak příznivý a příjemný prosinec.

Dusné ovzduší bylo však v době té, jak přirozeno, znenáhla ustoupilo původní atmosféře.

V životě představeného Mihulky, mrzáka Brzdíčka a „anarchisty" Vorovky nebylo se pranic změnilo, leda že poměr Mihulkův k paní Brigittě byl vždy napjatější a že Vorovkova žena byla vždy zádumčivější a nešťastnější.

Rorejsova Valpurka rozplývala se v hoři, Rorejs snažil se vpraviti v nezbytnost.

Pitrdlova Kačenka se pozdravila, ale zůstala na smyslech pomatena. Chodívala po lese jako bludná

víla v bílých šatech prozpěvujíc zticha nebo sama k sobě mluvíc...

Někdy si vyšla do lesa i v noci a bloudila lesem až do rána, někdy i déle...

Od nikoho ničeho nechtěla, vše si opatřovala sama jako za dob chudoby, a jenom když někdy někoho potkala, jenž jí nabídl nějaký dárek, jevila dětinskou radost, — děkovala, jakoby jí byl dárce krejcaru prokázal velké dobrodiní...

Práce ležela v osadě doposud úplně ladem.

Nekonečné vyšetřování bylo k ní zapudilo chuť úplně.

Většina obyvatelstva i nyní ještě trávila větší část dne a večery až pozdě do noci buď v krčmě Mojžíšově nebo v nové hospodě Rorejsově.

Po vylíčených katastrofách ovšem byly v prvních dnech zábavy tam i zde jaksi nucené; ale znenáhla zase se rozproudily, až nabyly skoro téže svěžesti a jarosti jako před tím.

Někdy se skoro zdálo, jakoby ti, kdož byli až dosud ušli pohromám, chtěli si vynahraditi vše, co byli po celý svůj život zanedbali nebo jakoby každý z nich pro vlastní osobu očekával nějakou pohromu v době nejbližší.

Pan Matýsek byl se zatím přestěhoval do nového svého domku a měl i svého někdejšího strážce Kartuše, ba i svého „lokaje“ a své koníky pod vlastní střechou.

Nebál se tudíž ničeho a žil bezstarostně.

Představený Mihulka zase zapíjel svůj rozkol s paní Brigittou s bezpříkladnou úsporou času a počínal si začasté jako zběsilý.

Lopíček píval nyní také na zlost — jenom Votýpka radoval se z příznivé pro sebe změny stavu

věcí, kdežto Vorovka, „vyje s vlky“, nemohl jinak, nežli s resignací vyčkávati...

Démon hýření rozpoutal zase veškeré vášně, najmě nenávist, kterouž mnozí chovali ze známých příčin k židovi Mojžíšovi.

Již večer po pohřbu Pitrdlově došlo k malým ruznicím mezi podnapilými hosty z hospody Rorejsovy a z krčmy Mojžíšovy, kam docházeli jen ti, od kterýchž Mojžíš kupoval ruzné věci nebo kterýmž dával na úvěr.

Ruznice takové opakovaly se skoro večer co večer na návsi, když se hosté z obou hospod setkali, až konečně došlo jednou v noci k tak divoké rvačce, že několik osob do krve zraněno, a několik jiných hnalo útokem na krčmu Mojžíšovu.

Krčma zapálena — Mojžíš hledal spásu v útěku.

Následující noci stihla i Vorovku dávno v tichosti připravovaná katastrofa.

Po výstřednostech minulé noci byla Rorejsova krčma nápadně pusta. Dostavili se jen hosté někteří, mezi nimi představený, mrzák Brzdíček, Vorovka, Lopíček a Votýpka.

Zábava vázla — asi po desáté hodině opustil Vorovka hostinec.

Noc byla mlhavá.

Měsíc byl skoro v úplňku, ale vznášel se nad údolem jako bezleskiá plocha.

Vorovka šťastně došel domu; ale k nemalému podivení svému nenalezl ženy v chatě. Volal ji; leč když se neozvala, vyšel před chatu a volal ji tam.

Nikdo však se neozýval.

Hledal poblíž chaty a posléze ustrašen vrátil se do Rorejsovy hospody.

Nezastal však v hospodě nežli představeného Mihulku a Rorejse, kteří zvěděvši, co se bylo stalo, nabídli se, že pomohou Vorovkovi hledati.

Všickni tři vydali se na cestu k Vorovkově chatě. Hledali hodinu, dvě — marně...

Po paní Boženě nebylo nikde památky.

Konečně rozhodli se, že vrátí se zase do osady a budou pátrati od chaty k chatě.

Aby si hledání usnadnili, rozdělili se: Vorovka a Rorejs šli nazpět touže cestou, po které chodíval Vorovka domů, kdežto představený přešel potok a šel po cestě skrze skalní úžlabinu směrem ku hřbitovu, po které jsme jej byli několikrát sledovali.

První dva ubírali se pomalu a opatrně, slídíce v pravo i v levo po cestě, představený pak, jenž v úzké úžlabině nemusil se nikde zdržovati, šel rychle.

Octnul se u hřbitova, když byli Vorovka a Rorejs teprve asi sto kroků od Vorovkovy chaty vzdáleni.

Stanul a rozhlédl se bystře po okolí.

Pro hustou mlhu nebylo však viděti daleko; přes to vše se mu zdálo, jakoby v dáli asi sto kroků pozoroval stín ženské postavy, ubírající se zvolna po stezce dolů k návsi.

Bez odkladu pustil se týmže směrem a zrychlil krok.

Přiblížil se k postavě asi na padesát kroků, když jej postava zpozorovala a taktéž zrychlila krok.

„Paní Boženko!“ zvolal hlasitě.

Na zavolání to dala se postava na útěk...

Pro představeného nebylo žádné pochybnosti, že je to paní Božena skutečně.

Začal ji stíhati.

Ale postava prchala jako poplašená laňka a na návsi kdesi za Rorejsovou novou hospodou zmizela.

Mihulka pospíšil i tam, ale po postavě nebylo ani památky.

Pátral chvíli na vše strany a již již se domníval, že ztratil její stopu, když se mu zdálo, že mihá se na druhém břehu potoka matná silhouetta ženské postavy, blížíc se volným krokem směrem k novému domku páně Matýskovu.

Rychle dal se směrem přímo k potoku a octnuv se u jeho břehu nabyl přesvědčení, že se nemýlil.

Postava byla totiž zatím, co on po ní pátral, přešla přes můstek u vypálené krčmy Mojžíšovy a loudala se nyní ve vzdálenosti asi třiceti kroků po stezce.

Nerozmýšleje se přeskočil Mihulka jedním skokem potok.

Dopadnutím na druhý břeh poplašil však postavu, že dala se opět na útěk a sice přímo k páně Matýskovu domku.

„Paní Boženo, paní Boženo!“ volal pádě úprkem za ní.

V tom však se již rozštěkal v domku páně Matýskově hafan Kartuš.

Kdosi — patrně Brzdíčkův sluha — vyrazil ze dveří a křiče z plna hrdla: „Pomoc! Lupiči!“ pádil v před, kdežto ženská postava v malé oklice blížila se již k domku a představený za ní.

V tom zmizela v otevřených dveřích, odkud zazníval již hlas páně Matýskuv a zběsilý štěkot Kartušuv.

V bezprostředně následujícím okamžiku zaslechl představený šramot, jakoby se byl v jizbě hafan vrhl

na ženštinu a povalil ji na zem. Slyšel i zoufalé zaječení a hned na to zaklení mrzákovo — a vrazil do jizby...

V tom padla rána a představený beze slova skácel se na práhu...

Na poplach Brzdíčkovým sluhou učiněný začali lidé vybíhati z chat.

I Vorovka a Rorejs pospíšili směrem k domku Brzdíčkovu, odkud zazníval hluk.

Mrzák Brzdíček byl zatím rozlíceného Kartuše utišil a rozsvítiv poznal v ženštině Pitrdlovu Kačenku a v muži na práhu ležícím představeného Mihulku.

Zděšení jeho bylo bezpříkladné.

Kačenka byla psem potrhána, krev řinula se jí z několika ran.

Představený byl mrtev.

Kulka z revolveru páně Matýskova byla jej zasáhla v plná prsa poblíž srdce.

Co následovalo, jest tak přirozené, že netřeba toho obšírněji doličovati.

Úžas a zděšení bylo všeobecné — nikdo nechápal, jak a proč se bylo stalo, čeho byl svědkem. Sám pan Matýsek nebyl si hrubě ani vědom, jak vlastně se byla strašná katastrofa sběhla.

Jediný Vorovka, když se s Rorejsem dostavil, zůstal sběhnuvším se neštěstím nedotknut; měltě předtuchu strašnějšího neštěstí...

Zvěděv, co se bylo stalo, zmizel, aby pátral po vlastní ženě; ale veškeré slídění bylo marné.

Teprve ráno, když se vyhouplo slunce nad obzor a mlha začala se rozptylovati, nalezla stará žena jedna Vorovkovu ženu pod vodopádem — mrtvou..

Vorovka, pospíšiv na místo neštěstí, přesvědčil se, že zemřela nebohá žena jeho smrtí dobrovolnou sřítivši se se skaliny dolu pod vodopád, kde rozrazivši si lebku byla patrně okamžitě mrtva.

Příčinu smrti ženiny tušil sice, ale mlhavě. Jediný člověk, jenž ji znal, představený Mihulka, zahynul skoro současně s přeubohou paní Boženkou.

Fitrdlova Kačenka dána opět v ošetřování staré Byšické.

Mrzák Brzdíček rozloučiv se prodlením dopoledne se všemi známými, odejel do krajského města k soudu, kde sám vylíčil, co se bylo sběhlo, a podržán pro zabití ve vyšetřovací vazbě — — —

— — — —

Pohřeb Vorovkovy ženy a představeného odbýván za všeobecného účastenství i z blízkého a dalekého okolí.

Hroby vykopány těsně podle sebe...

Když se účastníci smutného obřadu rozešli, stáli nad zasypanými hroby ještě Vorovka a paní Brigitta. On s hlubokým, bezměrným žalem, ona chladna a klidna.

Ve vzduchu počal právě poletovati první sníh. Bělostné vločky snášely se lehce k zemi.

Náhle zvedli oba sklopené oči — zraky jejich se setkaly. V jeho očích leskly se slzy, její oči jevily tichou, upřímnou soustrast s jeho osudem.

Podali si ruce.

On bezděky podržel její ruku ve své...

„Já jsem vykoupena," zašeptla po chvíli paní Brigitta tklivě; „ale vy jste ztratil andělskou bytost, kterou vám nikdo více ve světě nenahradí... Žijte její památce!"

Stiskli si ruce a beze slova šli podle sebe až k východu ze hřbitova, kde se rozešli.

Ona šla po stezce směrem k návsi, on po téže cestě směrem opačným, kudy chodíval představený k jeho chatě.

Následujícího dne pozvala paní Brigitta Vorovku k sobě, aby vyřídila i politicko-společenskou jeho záležitost.

Teprve nyní z jeho úst zvěděla, co byl představený učinil v příčině Vorovkovy výhry, kdežto zase Vorovka dověděl se z úst paní Brigitty, že muž její prohýřil nejen veškeré hotové peníze, nýbrž že zpronevěřil a prohýřil skoro celou Vorovkovu výhru, kterou měl v úřadním opatrování.

V úřadovně a ložnici představeného nenalezeno nežli něco přes tisíc zlatých.

„Za takových poměrů nezbývá,“ končila paní Brigitta svou zprávu, „nežli abyste mi laskavě poshověl, až buď něco odprodám nebo si zpronevěřenou částku vydlužím.“

„K čemu mi nyní peněz?“ odpověděl temně Vorovka. „Možno-li vám, vymozte mi dovolení, abych se směl vrátit do Prahy.“

Paní Brigitta zavrtěla smutně hlavou.

„Není možno,“ pravila temně. „Vynasnažila jsem se o to v poslední době, když ležely všechny úřadní záležitosti ladem, ze všech sil; ale marně. Muž můj vylíčil vás úřadům tak černými barvami jako státu a společnosti nebezpečného člověka, že na návrat do Prahy není ani pomyšlení. Nechcete-li zde zustati, jest jediná spása — v cizině... Chcete-li, dám okamžitě zapřáhnouti. Vemte zatím z peněz, co

je na hotovosti! Budete-li potřebovat, dopište mi, — pošlu vám obratem pošty.“

Vorovka chvíli přemítal. Zdálo se, že jest na rozpacích.

Když pak se paní Brigitta ještě jednou optala, přikývnul jen hlavou.

„A co se má státi s vašimi penězi v případu, kdyby jste se o ně ve čtvrt roce nepřihlásil?“ optala se paní Brigitta. „Přejete si, aby vám byly na mém majetku pojištěny?“

Vorovka zavrtěl hlavou.

„Nepřihlásím-li se ve čtvrt roce, učiňte s nimi, co sama uznáte za vhodné,“ pravil temně. — — — — — —

Asi po půl hodině odjížděl Vorovka po téže cestě a touže romantickou krajinou do Bavor, po které byl před čtvrt rokem pěšky přišel agent Horyna.

XVIII.

Smutný osud, jenž byl stihl tichou a přes veškeren nedostatek přece jen aspoň poměrně šťastnou osadu, nebyl ještě dovršen.

Úmrtím představeného Mihulky přestala býti paní Brigitta „hlavou obce“ — správu úřadu obecního převzal první radní Votýpka.

Bouřlivé výstupy a výtržnosti posledních dnů měly v zápětí i úřadní opatření bezpečnosti.

V den před smrtí představeného rozhodnuto na příslušném místě, aby byla v obci bez odkladu zřízena samostatná četnická stanice, a již v den po

pohřbu Mihulkově — asi hodinu po odjezdu Vorovkově — přistěhovali se do obce čtyři četníci se strážmistrem a ubytováni v nové hospodě Rorejsově.

V den ten měl údol již zcela jiné vzezření nežli po celé léto a podzim. Sněžilóť po celou noc a po celý následující den.

Údol i osada halily se znenáhla v bělostný háv zimní.

Vše jevilo chladnou ztrnulost. Chaty byly zavřeny — z obyvatelů jen málo kdo objevoval se pod širým nebem.

Za to tím podivněji, skoro možno říci horečněji bylo v chatách.

Po zádumčivém klidu nebo po milé, přítulné šukavosti zimního života v chatách pohorských nebylo skoro nikde ani památky.

Všady jevila se nespokojenost, dráždivost a popudlivost — všady pociťovány následky bouřlivého nezřízeného života právě minulých několika tého-dnů.

Skoro nikde nebyly dokonány ani nejnutnější přípravy pro zimu.

Někde nebyla ani okna slamou, chvojí a stlaním obložena; dvéře neobšity a neucpány, tak že vítr nesčetnými skulinami fičel do vnitř.

Jinde nebylo ani naschráněného paliva nebo bylo naschráněno pozdě; dříví bylo ještě „syrové", v krbech nehořelo nebo čoudilo.

Někde neměli docela ani louče — slovem v každé chatě něco scházelo, něčeho se nedostávalo, ať již nutného nebo docela nejnutnějšího.

Na štěstí bylo ještě skoro všady něco peněz, o které nebyla v právě minulých týdnech nikde zrovna nouze. Byloť jich možno nepoměrně snadněji nabyti: ať pujčkou nebo prodejem něčeho zdánlivě nepotřebného a přebytečného.

Na několik dní aspoň stačily a mohlo za ně býti od souseda, jenž měl náhodou té neb oné nutné věci zásobu, odkoupeno aspoň nejnutnější.

Ale co potom, až dojdou i peníze, jichž bylo zde více, onde méně; ale nikde tolik, aby za ně mohly býti pořízeny potřeby na celou zimu?

Kdožkoli o tom začal nyní vážně přemítati, nemohl se ubrániti pocitu nejtrpčí beznadějnosti.

Zde obviňován z opomenutí a omeškání muž, hlava rodiny, jinde žena, dcery a synové nebo i děti.

Stesky, žaloby a výčitky střídaly se již v prvních dnech skoro v každé chatě. Tu a tam došlo i k prudkým a vášnivým výstupum, někde i k násilnostem.

Obvyklý zimní mír, jenž v pohorských chatách obyvatele sbližuje, vymizel téměř z každé chaty. Všady byl démon sváru rozsil jedovaté své símě, jež začalo vzcházeti hned v prvních dnech.

Na tom však nebylo dosti.

K dosavadním soudním vyšetřováním přidružilo se nové pro výstřednosti posledních dnu a především pro násilné vypuzení pachtýře Rorejsovy staré krčmy a pro její vypálení.

Více nežli polovice obyvatelstva celé vísky putovala prodlením jediného téhodne k předběžnému výslechu ku krajskému soudu.

Někteří z vyslechnutých podržáni ve vyšetřovací vazbě, jiní ponecháni sice na svobodě, ale dáni v obžalobu a ještě jiní povoláni několikrát k výslechu jako pouzí svědkové.

Asi po týdnu přidružilo se k vyšetřování tomu ještě jiné.

Mrzák Brzdíček byl se totiž v předběžném vyšetřování pro zabití představeného Mihulky a těžké zranění Kateřiny Pitrdlovy upřímně vyznal, že celá společnost složivši se, vyhrála na cizozemský los hlavní výhru.

Následek toho byl přirozený: fiskus zahájil vyšetřování, aby byli vypátráni vinníci a odsouzeni k přiměřeným peněžitým pokutám pro zakoupení zakázaných losů.

Brzdíčkovi, Byšické, Rorejsovi i Lopíčkovi diktovány značné pokuty.

První dva zaplatili pokutu s lehkým srdcem, neboť Brzdíček měl ještě něco přes dvanáct tisíc zlatých a za Byšickou zaplatil pokutu doktor Doubravský. Rorejsovi však přišlo placení za těžko; nemělť již hotových peněz a Lopíček, jemuž byla výhra ukradena, div krvavé slzy neplakal.

Rozumí se, že vypátrána i celá řada jiných, kteří si byli později cizozemské losy koupili a praničeho nevyhráli, a — všem diktovány větší nebo menší pokuty.

Dříve však nežli připomenutá vyšetřování ukončena, objevil se v osadě nový démon v podobě nesčetných žalob, kterýmiž Mojžíš Brückner prostřednictvím svého právního zástupce začal se domáhati svého práva, t. j. vymáhati dluhy.

K neuvěření, kdo vše a co byl Mojžíšovi dlužen, kdo vše a za koho ručil, kdo vše byl vydal právní úpisy, že jest Mojžíšovi něčím povinován!

V obci nebylo téměř ani chaty, políčka, zahrádky a vůbec nemovitého majetku, na nichž by

nebyl vázl větší nebo menší dluh na prospěch Mojžíše Brücknera.

Některé úpisy však byl zchytralý žid postoupil jiným, kteří nyní taktéž prostřednictvím soudu naléhali na zaplacení dluhu, krátce v záležitostech majetkových nastala za nedlouho v obci v pravém slova smyslu revoluce.

Ten a onen z mohovitějších umořil jeden dluh dluhem novým ze záložny nebo spořitelny; chudší a nejchudší pozbyli majetku svého v exekučních dražbách.

Přirozenoť, jak srdcervnými, ba začasté zoufalými výjevy byl exekuční prodej provázen...

Ale nic naplat; bezcitný démon odplaty vznášel se nad úvalem a kamkoli zapadl jedovatý jeho pohled, všady pykáno za hříchy lehkomyslnosti a vášně.

Nejtrpčeji pykal, aniž by hrubě věděl proč, Rorejs.

Na složení pokuty musil se již vydlužiti. Doufal však, že výtěžek ze živnosti dostačí aspoň na živobytí.

Ale nová hospoda jeho zůstala prázdnou.

V necelém měsíci dostavila se nouze, ba bída. Když pak první věřitel nalehal na zaplacení dluhu a Rorejs neměl, čím zaplatiti, byla mu nová, nákladná hospoda prodána v exekuční dražbě hluboko pod cenou. Neměláť pro nikoho větší ceny než kterákoli jiná větší chata ve vsi...

Rorejsovi nezbylo nežli zříditi si, pokud v zimě vůbec bylo možno, vypálenou starou krčmu a přestěhovati se do ní s ubohou svou Purčí, která si byla zatím své pomněnkové oči div nevyplakala.

Vrátil se tam s nepatrným kapitálkem, kterýž nepřesahoval někdejší Rorejsovy úspory před výhrou.

Jedinou osobou, která zůstala v divokém tomto víru vášní a následkův jejích ušetřena, byla stará Byšická.

Zaplacení pokuty nikterak ji nehnětlo; nemělať pro to skoro ani náležitého porozumění.

Za to tonula takořka v rozkoši, když si vzpomínala na svého Erazímka nebo když četla některý z jeho prostých a dětinských lístků, jež jí skoro každý týden posílal a v nichž jí vypisoval podrobně život svůj v Praze.

Avšak na tom nebylo dosti.

I doktor Doubravský jí psal několikrát; třikrát ji pozval k sobě a jednou docela sám schválně k ní dojel, aby jí podal zprávy o Erazímkovi, jak mu byly z ředitelstva a od jednotlivých profesorů k žádosti jeho zasílány.

Neobyčejný zájem, jaký jevil muž ten na zdánlivě prostém hošíkovi, vysvětlují nejlépe slova, kterýmiž se naposledy loučil se starou Byšickou.

„O Erazímka, milá paní Háto, buďte tedy úplně bez starosti! Je dobře, ba výborně opatřen a neschází mu nejmenšího. Jinak je to hoch, z kterého budete mít jednou velkou radost. Sám jsem ani netušil, co v dítěti vězí. Vy jste sice, když jste mi ho poprvé přivedla, prála, že má hoch, jak nebožtík otec říkával, jiskry v hlavě, ale já si pomyslil: Nu, bez jiskry není žádné dítě, které jeví chuť k učení se, ať již tomu neb onomu.

A když tak všechno rozvážím, co mi bylo už o něm z Prahy dopsáno, musím vám upřímně pově-

děti pravdu: že to není pouze hoch nadaný, nebo docela velice nadaný... V hlavě jeho nejsou pouhé jiskry, nýbrž cosi, co může někdy vzbuditi úžas a obdiv nejširších kruhů — krátce je to, jak říkáme, v pravém slova smyslu — dítě zázračné..."

Stará Byšická ovšem dosahu slov těch nechápala úplně; ale radost její, že jsou v Praze a že jest i doktor Doubravský s jejím Erazímkem úplně spokojen, byla bezměrná.

A když pak doktor dodal, že hoch přijede domu na prázdniny vánoční, vypukla v jásot...

V ustanovený den najala si od Lopíčka povoz, dojela si pro Erazímka až na nádraží a když jej byla zulíbala, dovezla si jej domů.

Líčiti prostinké výjevy, jež následovaly, zdá se nám býti zbytečno.

Matka i hoch vypravovali si celé dny a večery, co a jak se dělo jednak v osadě, jednak v Praze — a nikdy nevěděli, kdy ustati...

Hoch byl čilý a zdánlivě úplně zdráv.

Leč přes všechnu hovornost jevil, kdykoli se naskytla příležitost, t. j. kdykoli matka ustala se dotazovati, přece jen nápadnou zamlklost. Zdálo se, jakoby myšlenky jeho těkaly jinde, jakoby spíše snil, nežli se zajímal o věci kolem sebe.

I zasněžený kraj, druhdy největší jeho potěšení, jehož pohledem nemohl se z okénka chaty mnohdy ani nasytiti, neměl více pro něj takové zajímavosti jako jindy.

I výraz tváře byl poněkud pozměněn.

Pleť měla lehynký nádech přihnědlosti, kolem očí byly sotva pozorovatelné modravé kruhy; ale oko bylo jiskrné, mnohdy žhavé, jakoby v něm pohrával odlesk tisícerých drobných světýlek...

Zamklost hochova byla ode dne ke dni nápadnější.

Dva dny před opětným odjezdem svým začal si naříkati, že jej pobolívá hlava — v čele mezi očima a den na to procitl z rána rozpálen...

Matka, která byla tisíckráte svědkyní různých horeček, nikterak se nezalekla.

„Patrně se hoch trochu zachladil," pomyslila si; ale přes to — co nebyla doposud ještě u žádného nemocného učinila — kázala hochovi, by neopouštěl lože, pospíšila dolů do vsi a požádala jednoho souseda, by došel pro doktora Doubravského.

Hoch zatím byl dosti dobré mysli.

Poposedal na postýlce, někdy se i prošel po sedničce a zase ulehl — mluvil s matkou skoro jako jindy a na nic si příliš nestěžoval.

Tepna byla sice zrychlena, ale horečka nezdála se býti příliš značná.

K večeru přijel doktor Doubravský.

Možno si pomysliti, s jakým napjetím sledovala stará Byšická lékařovo vyšetření stavu nemocného.

„Že nebude tak zle?" ozvala se konečně, když byl lékař vyšetření ukončil.

„Doufejme!" odtušil lékař, pokrčiv sotva pozorovatelně ramenoma. „Do Prahy prozatím hoch nemůže a pozejtří přijedu zas."

Nařídiv pak, čeho bylo třeba, upravil též lék a pohovořiv s matkou i s hochem, odejel.

Třetího dne přijel zas.

Stav nemocného se nezlepšil, ani nezhoršil — —

Lékař přijel i dne šestého, devátého, dvanáctého ba patnáctého...

Choroba zdála se býti beze změny. Jen horečka se zvýšila, tep zrychlil — apathie hochova byla vždy zjevnější.

V posledních šesti dnech již někdy na dotazy matčiny ani neodpovídal a v noci dne dvanáctého začal blouzniti...

Vztyčoval se na postýlce a blábolil podivné věci: prosté i zvláštní, o nichž matka nikdy nebyla slyšela... Volal kohosi, aniž mohla matka vyrozuměti koho...

Venku hučel vítr svou zádumčivou píseň...

Možno se domysliti, jak teskně a k smrti smutno bylo matce, bdící u lůžka trpícího miláčka...

Z rána se hochovi ulehčilo; přestal blouznit a jenom někdy ztěžka oddychl...

„Bolí tě, dušinko, či snad nemůžeš dýchat?“ ptá se úzkostlivě matka.

„Ah, to já si jen tak hovím, mamičko,“ odpovídá hoch.

A matka zase doufá v brzké pozdravení...

Avšak i další dny míjejí bez nápadné změny. V noci hoch blouzní — k ránu úleva — lékař přijíždí každého druhého dne.

A jednou v noci hoch na postýlce se vztyčil.

„Vidíš, mamičko — vidíš ty žhavé jazyky, jak vyšlehují?“ blouzní trhaně, někdy šeplavě a hned zas jasným, zvučným hlasem, jakoby volal o pomoc. „Hu, hu — jak tam bylo před chvílí černo!... Noc — noc... A já spal a padal — padal do hloubky...

V tom vyšlehnul plamen — plazil se po skále a vyšlehával vysoko — vysoko až k nebi... V tom — vidíš — vidíš, mamičko?... Anděl nad tím plamenem se vznáší — anděl nad údolem... Vysoko

— jako jestřáb ... A přece neletí, ale stojí na veliké kouli — ruce má na prsou skříženy — a dívá se tak klidně, tak jemně, tak mírně do plamenů ...

Oh, což nevíš, nevíš, matičko, že to anděl míru?! Vidím jej — vidím — vždyť je z kamene ...“

Z počátku se matce zdálo, že je to fantas nahodilý; ale když hoch podobně blouznil po několik nocí — brzo šeptmo, nenápadně, brzo hlasitě, úzkostlivě a bolestně, nabyla přesvědčení, že jej mučí utkvělá nějaká představa, cosi, co byl někdy někde viděl a co bylo v duši jeho zůstavilo hluboký, ba nevyhladitelný dojem.

Teprve třetí nebo čtvrté noci domnívala se ze zmatených a nesouvislých vět poznávati, že mučí hocha fantasmagorická představa obrovského požáru, patrně vzpomínka na požár Votýpkova statku a že k příšerně velkolepé představě té přidružuje se obraz nevystihlé krásy — jasná a konejšivě působící představa sochy anděla míru, kterouž byl hoch kdesi viděl, před kterouž byl často a dlouho stál, nemoha se pohledu na ni nasytiti.

Někdy popisoval hoch v blouznění svém zvláštní pošmurný dům — mladého a přece nešťastného muže ... Jindy mluvil zmateně o křížích, pomnících a ruzných jiných sochách, ale vždy zase vracel se k andělu míru ...

Kdysi se napolo vztyčil na postýlce a dlouho díval se upřeně kamsi do prázdna.

Náhle z hluboka vzdychl, a když se k němu matka naklonila, objal ji oběma rukama a dal se do vzlykavého pláče.

„Neplač, dušinko, neplač!“ konejší matka tonem nejlaskavějším.

Hoch ustal plakati a ulehl, jakoby byl přelud zmizel. Avšak po chvíli počal něco nesrozumitelně šeptati, až pak posléze zcela srozumitelně, ale bolestným tonem promluvil:

„Ach, bože, bože! Vystav mezi mnou a smrtí zeď, ať se ta smrt tak na mne netlačí.“

Slova ta projela matčino srdce jako dvojostrá dýka.

Klidné vzezření a chladnokrevné zkoumání průběhu hochovy choroby se strany lékařovy bylo ji až dosud udržovalo v naději, že choroba není aspoň svrchovaně nebezpečnou; avšak vlastní slova jejího miláčka ji upozornila na možnou ztrátu bytosti nejmilejší.

Nahnula se k dítěti, pohladila je po rozpáleném líčku a konejšivě promluvila:

„Ach, nemysli na to, dušinko, nemysli!“

Hošík prudce se vztyčil, poklekl a zadíval se matce s nevylíčitelnou němou prosbou do očí.

„Chceš něco, dušinko?“ optala se matka.

„Nic, nic, mamičko,“ odpovídá hoch, jakoby nevěděl, o čem byl mluvil; ale hned na to ovinul obě ruce kolem matčiny šíje a skloniv hlavu na její prsa, zašeptal:

„Umru-li, mamičko — dej mne do tatíčkova hrobu a na hrob — na hrob — —“

Zajikl se a teprve po několika vteřinách dodal:

„Anděla — víš? — Anděla, který konejší, který uzdravuje a chrání — anděla míru — — —“

Po té prudce se od matky odtrhl a sklesnuv na lože, začal zase blouzniti — nesrozumitelně, zmateně . . .

Noc tu probděla matka u lože v bezměrné úzkosti.

Ani polodřímota, která jí bývala u lože nemocných náhradou za spánek, nedostavila se.

A když pak se rozbřesklo, očekávala příjezd lékařův s horečnou nedočkavostí.

Bylo to dvacátého a prvního ode dne, kdy objevily se první známky hochovy choroby.

Lékař byl slíbil, že dne toho najisto přijede. Matka čekala s trapnou úzkostí.

Konečně k večeru lékař přijel. Usedl jako obyčejně k loži a ohledal stav nemocného.

Horečka i tepna byly beze změny. Hoch neblouznil; ale odpovídal na dotazy lékařovy apaticky.

V smrtelných úzkostech před lékařem stojící matka upírala neodvratně zrak svůj na jeho tvář; ale nevyčtla z ní ničeho.

Konečně, když k ní lékař pohlédl, ozvala se.

„Za jedno dnes prosím snažně, pane doktore," pravila přitlumeně. „Povězte mi, prosím, pravdu: je, či není pomoci?"

„Vy chcete zvěděti pravdu?" optal se lékař klidně.

„Nemohu déle snésti trapné nejistoty. Jsem na všechno připravena," odpověděla pevným hlasem. „Mně se zdá, že pomoci — není."

Lékař váhal okamžik odpověděti, načež temně odtušil:

„Není."

„Že není!" vzkřikla stařena hlasem zoufalým vytřeštivši na lékaře oči, jakoby jí byl dotvrzením vlastního jejího domnění pověděl vlastně něco překvapujícího.

Lékař zavrtěl záporně hlavou.

„Tedy — žádná, žádná naděje?!" zaúpěla.

„Naděje jest sice vždy ještě, dokud nelze zjistiti smrt," ujal se slova lékař; „ale ze sta podobných případu sotva jeden mívá průběh příznivý."

„Ale vaše umění, pane doktore!" ozvala se stařena ostýchavě, jakoby byla na rozpacích, smí-li či nesmí-li to připomenouti.

Výraznou tvář lékařovu přelétl matný úsměv trpkosti.

„Oproti přírodě, milá matičko," odpověděl, „jest umění naše malomocno. Nemůžemeť více, nežli sledovati pruběh tajemného procesu a nezkušeným poraditi, co doporučuje výsledek po věky nastřádaných zkušeností — z větší části jen k úlevě nemocného. Na pruběh nemoci samé nemají prostředky našeho umění podstatného vlivu. I nejosvědčenější osvědčují se začasté úplně bez účinku."

„Vy tedy myslíte, pane doktore," pravila Byšická po krátké pomlčce, „že léky nemají žádného účinku?!"

„Nikoli, matičko," odtušil klidně lékař. „Každý lék musí míti na lidský organismus nějaký, byť sebe nepatrnější nebo i nepostižitelný účinek. Máť jej i požití jediné kapky vody, tím více pak lék, skládající se začasté z látek působících zžíravě, rozpalujíc nebo konejšivě.

Jde však o to, má-li jevící se účinek příznivější nebo nepříznivější pruběh choroby v zápětí; neboť i při známkách povážlivého zhoršení choroby následuje dosti často uzdravení jako při známkách příznivého obratu — smrt. Předvídavost naše jest vždycky více méně pochybna.

Nemůžeme, nežli zjistiti, co právě pozorujeme. Vše ostatní, co přivodí třeba nejbližší vteřina, vymyká se poctivému lidskému soudu."

Stařenka naslouchala výkladu tomu se zatajeným dechem.

Nechápala sice všeho, ale rozuměla aspoň smyslu.

I samému Doubravskému bylo jako člověku, jenž se byl náhle přesvědčil, že zabýval se po celý svůj život něčím, co vzpírá se již podstatou svou příznivému a uspokojivému rozřešení.

Tisícileté zkušenosti, jichž byli myslící pěstitelé vědy lékařské nastřádali, zdály se mu býti u porovnání s namáháním, s jakým bylo nastřádání to spojeno, tak nepatrny a nespolehlivy, že šlehla duší jeho i myšlenka skoro naprosté bezúčelnosti.

Divuplné tajemství vzniku a zániku živoucích tvorů nezdálo se mu býti snad nikdy tak záhadným, jako právě v tomto okamžiku — u smrtelného lůžka bytosti, která neměla pro svět doposud žádného významu a vůči staré, prostoduché a přece bystře soudící ženě, která měla dosti síly a zmužilosti vyprositi si zdrcující ránu nepokryté pravdy přímo do srdce.

Skoro v duchu litoval, že vedl ránu tu bezohledně — že vyhověl přání stařenky a pověděl pravdu.

Zamyslil se, jakoby byl o samotě.

Stařena však stála s výrazem sklíčenosti bez hnutí, neodvažujíc se lékaře vyrušiti. Soudila, že uvažuje o chorobě jejího dítěte.

Mozkem Doubravského vířily však myšlenky zcela jiné. Byltě zapomněl, kde a proč se nalézá.

K smrti pracující hoch byl mu v okamžiku tom lhostejný. Byltě po jeho náhledu ztracen a žádný světa lék nemohl mu prospěti.

Bezcitná příroda dokonávala na něm právě znenáhla děsné dílo konečného rozkladu.

Duší lékařovou kmitaly právě zvláštní myšlenkové jiskérky, ozařující matně povšechné tajemství života.

Náhle mu napadlo, že všechny posavadní, jemu známé theorie o životě jsou přece jen pouhé fantasmagorické přeludy, postrádající reelního podkladu.

Avšak dříve nežli vznikla z jednotlivých zárodku myšlenka jasná a určitá, zvedl mimoděk hlavu a zrak jeho utkvěl na sklíčené tváři staré Byšické.

Jediným pohledem tím dán vznikajícím myšlenkám poněkud jiný směr. Pojalať jej nevysvětlitelná lítost s ubohou ženou z lidu. Bezděčně chtěl napraviti, co byl zavinil.

Začal mluviti v pevném úmyslu, by starou ženu, pokud vubec ještě možno, aspoň ukonejšil.

Mocný proud neobvyklých myšlenkových zárodku valil se však dále, tak že Doubravský z počátku hrubě ani nevěděl, co mluví.

„Ano, ano, matičko,“ pravil jako v polosnu. „Umění naše jest vuči neobmezené a dle přesných, od pravěku ustálených a nezměnitelných zákonu přírody — malomocno.

Neznámeť doposud skoro praničeho. Po tisíciletém úsilí statisícuv poctivých snaživcu nedospěli jsme dále, nežli že tomu neb onomu podaří se občas postřehnouti více méně zjevný účinek některého z nesčetných zákonu přírody...

Mluvíme, přemítáme a uvažujeme o chorobách — snažíme se najíti vhodných a přiměřených prostředků, tudíž léku k zažehnání chorob; ale vlastní příčiny, vznik a skoro i pruběh chorob jest nám doposud tajemstvím... Pozorujeme a zjistíme jen známky dostavující se a dostavivší se choroby — sle-

dujeme dle známek jí vlastních její průběh; ale podstata její jest nám neznáma... Krátce ťapeme doposud ve tmách...

Uvažte jen, jak podivná a zároveň nepostižitelná změna musí se v celém těle lidském státi, když z jarého, silného, své skutky úplně ovládajícího tvora s více méně úplně svobodnou vůlí stane se bezvládná hmota, ležící beze síly vztyčiti se nebo jen pohnouti sebou — bez moci mysliti jako myslívala!

Uvažte jen, jaké změny dějí se asi v těle tom, když zažívací ústrojí zastaví svou činnost, když teplota těla zvýší se na čtyřicet a více stupňů, když tepna buší sto i víckrát v minutě!... Ano, ano, matičko — za takových známek choroby stala se v celém těle nepostižitelná pro nás změna chemická!"

Po závěrečných slovech mluvící umlkl, jakoby mu byla mozkem šlehla závažná myšlenka.

Vztyčil se; ale hned zase usedl a zastřel si oběma rukama tvář.

Po několika vteřinách spustil obě ruce, zvedl poněkud k prsoum nachýlenou hlavu a dívaje se kamsi do prázdna, polohlasitě zamumlal:

„Vždyť pak vznik i konečný rozklad — tudíž snad celý život náš není v podstatě přece nic jiného nežli tajemný, nesčetnými a zároveň nepostižitelnými vlivy podmíněný chemický proces."

Po těchto slovech vstal a sáhl po klobouku.

Byltě myšlenkami svými tak zaujat, že opomenul podati stařeně i ruku, jako činíval, když se s ní loučil.

Stařena vyprovodila jej až před chatu.

Když vsedl do saní, vrátila se do jizbičky.

Byla zase se svým ubohým Erazímkem o samotě.

Usedla k loži a zadívala se na horečně rozpálenou jeho tvář.

Pozorovala po líčkách rudší skvrny, které však vždy zase zmizely — pozorovala i těžší, namahavější dech...

Náhle hoch napolo se vztyčil.

„Co pak chceš, dušinko?“ optala se matka starostlivě.

„Ah, nic, nic, mamičko?“ zaúpěl a zase se položil.

„A nic tě nebolí — pranic?“ vyptávala se dále.

„Ach, hlava, mamičko — hlava,“ vzdychl z hluboka a zustal klidněji ležeti.

Matka ho nevyrušila; domnívalať se, že chce spáti.

Ale hoch nespal. Jenom chvílemi dostavovaly se polomrákoty. Každé chvíle volal matku, nebo tiše vzdychl nebo zasténal. Někdy se i napolo vztyčoval a hned zase ulehal — — —

Asi k pulnoci se vztyčil a upíraje horečně se lesknoucí oči na matčinu tvář, optal se:

„Co pak to máš, mamičko?“

„Kde? — co?“ optala se.

„Tady, tady!“ zvolal hoch, ukazuje třesoucí se rukou na matčino čelo.

Matka přejela plochou dlaní prázdné čelo.

„Nějakou tkaničku,“ doložil hoch po chvíli.

Matka sklonivši hlavu, zpozorovala tkaničku visící od košile.

„Snad tady?“ prála, ukazujíc prstem na tkaničku na svých prsou.

„Tam, tam — kam ukazuješ — na čele,“ dotvrdil skoro s radostným přízvukem hoch, jehož zrakové nervy byly již rozrušeny.

Po té zase sklesl — chvílemi mluvil, úpěl nebo sténal — — —

— — — —

Noc minula — nadešlo jitro, ba minulo i dopoledne a nadešlo odpoledne.

„Znáš mne?“ optala se matka, když se byl hoch opět zase napolo vztyčil a do prázdna zadíval.

„Znám,“ odpověděl apathicky stísněným hlasem.

„A máš mne rád?“ optala se matka, by vůbec něco pověděla.

„Mám,“ zasténal.

Na to se zase položil a ztišil.

Matka domnívajíc se, že usíná, odplížila se.

Po chvíli se zase vrátila.

Hoch ležel s otevřenýma očima na levém boku — pravá ruka chvílemi se nadzvedla a zase klesla.

„Erazímku!“ zašeptla matka dívajíc se mu do očí.

Neodpověděl, jenom oči pohnuly se směrem k matce s výrazem němé prosby.

„Erazímku!“ opakovala stařena hlasitěji.

Opět žádná odpověď.

Pohladila jej po tváři, vzala ruku jeho do své — srdce se jí sevřelo bolestí...

„Erazímku!“ vykřikla zoufale.

Hoch více neslyšel, neviděl a necítil.

Pohyb ruky byla bezděčná křeč. Výraz oka byl bezvýznamný — nerv byl ochrnut.

Kdyby byla matka k oku přiblížila světlo, byla by se přesvědčila, že se zřítelnice více nezúžuje.

Hoch byl bez vědomí.

Matka zůstala v strnutí po několik minut. Po té se jí zdálo, že dívá se na hocha jako druhdy,

když ležíval na postýlce své zdráv a v klidný spánek pohřížen.

Náhle šlehla duší její myšlenka, že miláček — dodýchává.

Srdce se jí sevřelo křečovitou bolestí. Zavrávorala a temně zaúpěvši sklesla vedle lože.

Ležela beze smyslu skoro hodinu.

Když se vzpamatovala, vztyčila se a dlouho, dlouho dívala se na miláčka, jakoby ani pravda býti nemohla, co pozorovala.

Chvílemi štkavě vzlykala, ale neplakala. Prsa její byla křečovitou bolestí sevřena až do večera, kdy přijel lékař poznovu, by zjistil ochrnutí mozku následkem tyfu.

A podivno — i nyní ještě se jí zdálo, jakoby vubec ani nebylo možno, co se bylo stalo a co byl lékař nezvratně dotvrdil.

Teprve když se s ní Doubravský rozloučil a mlčky položil na stul balíček peněz, jež si byla Byšická u něho pro svého Erazímka na studie uschovala, bylo jí to zřejmým dukazem, že jest dítě její ztraceno.

Vzkřikla divoce, jakoby jí byl někdo nůž vrazil do prsou a nevěděla ani, kdy lékař jizbičku opustil.

Penězum nevěnovala žádné pozornosti — neměly pro ni ceny... Zustaly ležeti na stole až do druhého dne, kdy je ledabylo vhodila do šuplete u stolu.

Hoře přeubohé matky bylo bezměrné.

Zmíralať jí nejen veškerá její radost, nýbrž i naděje — vubec vše... Není tudíž divu, že počínala si chvílemi jako šílená...

Pouze vegetabilní dokmitávání miláčkova života, provázené bezděčnými pohyby křečí a chvílemi

chroptivým dechem, trvalo však ještě po dva dny a dvě noci — nejděsnější to okamžiky v životě staré ženy — až pak posléze za zběsilé noční bouře „zázračné dítě“ dodýchalo...

Bděním, lítostí, úzkostí a bezměrnou bolestí k smrti vysílená stařena neplakala. Sklesla na své lože a upadla v hluboký spánek, trvající nepřetržitě den a noc.

Když procitla, bylo jí, jakoby nebylo v žilách krve, jakoby byl i jazyk bez vlády.

Přes to učinila sama vše, čeho bylo potřebí.

Mrtvý Erazímek pohřben po svém přání do hrobu otcova. Kromě matky a úslužných čtyř výrostků, kteří snesli rakev dolů do vsi a donesli na hřbitov, súčastnila se pohřbu jedině paní Brigitta.

Stála u hrobu s přeubohou matkou až byl hrob zasypán; po té jí podala ruku.

V očích paní Brigitty leskly se dvě slzy; oči nešťastné matky více nezvlhly — — —

— — — —

Od té doby byla stará Byšická jako bez ducha.

Neplakala, nehořekovala, nestýskala si. Bezměrná bolest její byla němá.

Den co den chodívala na hřbitov, brodíc se po kolena a výše sněhem a závějemi; celé večery pak proseděla v tichém hoři na nízké stoličce před krbem, dívajíc se celé hodiny neodvratně do plamenů hořící louče a vzpomínajíc na svého Erazímka.

Nejčastěji zabývala se v myšlenkách vzpomínkou na onen večer, kdy jí byl tak krásně vypravoval, jak se mu při dívání do plamenů zdálo, že je celý kraj zasněžen a kterak na hřbitově bludička s hrobu na hrob skáče.

Asi týden po pohřbu — právě když seděla zase u krbu — vzpomněla si náhodou konečně i na peníze, jež jí byl doktor Doubravský vrátil.

I vstala, vyndala balíček bankovek ze šuplete a vrátivši se zase ku krbu, usedla a položila balíček do klína.

Po chvíli skoro bezděky balíček rozbalila a probírajíc se bezmyšlenkovitě v bankovkách začala je konečně počítati.

Ale nedopočítala . . .

Před duševním zrakem jejím vyhoupnul se obraz miláčkuv.

Ruce jí sklesly do klína. Zadívala se upřeně do plamenů v krbu.

Venku zuřila právě zimní bouře.

Vichr vál hučivou svou píseň, brzo jako když hrom doznívá a hned zase úpěl a sténal, jako když v dáli dítě pláče.

Rudé plápolavé plameny na krbu brzo se vztyčovaly a hned zase přikrčovaly. V jizbičce střídalo se šero s přítmím a rudým osvětlením, — příšerné stíny mihaly se po hambalkovém stropě a mezi visícími tam kornouty a pytlíky.

Stařena však si ničeho nevšímala; neviděla ť nežli přelud své obraznosti: svého miláčka . . . Srdce se jí sevřelo a poprvé zase po mnoha dnech jí i oči zvlhly.

Náhle šlehla duší její trpce bolestná myšlenka.

„K čemu mi peněz, když je Erazímek v hrobě?“ pomyslila si.

I smáčkla bezděky bankovky v cumel a jediným mávnutím ruky vhodila je do plamenu na krbu.

Viděla, jak vzplály a kterak plamen výše vyšlehl.

Leč v témž okamžiku se jí zdálo, jakoby k ní z temného hukotu větru zněl Erazímkův sténavý hlas, když blouznil:

„Vidíš, vidíš — mamičko? Anděl vznáší se nad plameny v údolu... Anděla míru dej mi na můj hrob!"

I vztyčila se prudce, jakoby ji byla zmije uštkla, a hrábla třesoucí se rukou po hořících bankovkách do plamenů. Ale nevyhrábla nežli plnou hrst ohořelých zbytků, troud a popel...

Chvíli držela vše křečovitě v hrsti jako drahocenný poklad, načež hrst pomalu otevřela a začala zbytky prohlížeti.

Ze všech bankovek nezbyla celou nežli jediná tisícovka, kterouž byla dle všeho stařena náhodou v nejkompaktnější cumel smáčkla.

Tvář stařenčinu přelétl trpce bolestný úsměv.

Vhodila ohořelé zbytky bankovek do ohně, kde dohořely. Zbylou celou tisícovku vyhladila, načež ji pečlivě uložila do modlitební knížky, do které ukládala si papírové peníze vůbec — — —

Následujícího jitra zmizela stará Byšická z osady.

Skoro po čtrnáct dní ji nikdo neshlédl a náhodou také nepohřešil...

XIX.

Démon rozkošnictví, hýřilství a nesčetných odstínů vášní a náruživostí, jenž byl skoro po čtvrt roku v osadě tak zběsile řádil, byl sice sběhem různých okolností zkrocen a snad i trvale pokořen; ale

následky jeho vlády nebyly doposud ještě zažehnány.

Mrzák Brzdíček byl sice po jednoměsíční vyšetřovací vazbě propuštěn na svobodu, poněvadž proveden přesvědčující důkaz, že představený Mihulka zahynul nešťastnou náhodou a nikoli vinou mrzákovou.

Bodrá mysl mrzákova byla však ta tam. Útrapy žaláře a především výčitky svědomí, že utratil lidský život, působily na ducha jeho v svrchované míře skličujíc.

Vrátil se z vazby s prošedivělým vlasem a se stopami hlubokého žalu v rázovité své tváři, s kteréž byl úsměv zmizel skoro nadobro. S nikým neobcoval, ba skoro s nikým ani nemluvil; žil ve svém novém domku v úplné odloučenosti.

V neklidných, mnohdy i horečných snech vídal skoro den co den buď představeného s výhrůžným nebo úšklebně potupným výrazem v tváři neb ubohou Pitrdlovu Kačenku, která byla jeho Kartušem tak nebezpečně potrhána, že jen stěží vyvázla životem.

Zádumčivost byla se v duši jeho vkradla již ve vazbě; na svobodě v naprosté odloučenosti od světa změnila se v hypochondrii.

Mrzák sedával po celé hodiny bez pohnutí dívaje se v neurčité prázdno.

Někdy mu i doutník vyhasl a on pobafával dále — nejzřejmější to důkaz, že myšlenky jeho bloudily ve sférách mlhavých dum.

Mnohdy se zdálo, jakoby se naň měl strop sesypati nebo podlaha pod ním rozevříti. Nevysvět-

litelná úzkost zmocnila se jeho duše, mučíc ji co nejtrapněji.

Cholerická povaha jeho však tento druh bezradostného, vlastně mučivého života na dlouho nesnesla.

Po nějakém čase vzmužil se aspoň tak dalece, že rozhodnul se zahájiti nový život.

Prodal nový svůj domek a starou chatu i se zahrádkami paní Brigittě a zmizel beze stopy z osady.

Kam se uchýlil, nikdo ani netušil.

Teprve asi po dvou letech došla do osady temná pověsť, že vedl v Bavořích potulně hýřivý život a kdesi v bídné nějaké vísce zahynul.

Nepoměrně truchlivější osud stihl Floriánka Helebranda.

Několik dní po smrti Erazímka Byšického provedeno závěrečné líčení pře, v kterémž Helebrand na základě vlastního přiznání a svědectví své nevěsty uznán vinným zločinem žhářství a vzhledem k četným polehčujícím okolnostem odsouzen do těžkého žaláře na dobu pěti roků, k náhradě řízení soudního, jakož i k nahražení škody poškozenému Votýpkovi, která uhražena z deponované u soudu výhry a úplně ji pohltila.

I starý Lopíček, ačkoliv mu z jmění jeho zbylo přece aspoň tolik, aby mohl býti slušně živ, netěšil se více životu jako druhdy. Vráskovitá tvář jeho v několika týdnech ještě více svraštěla, oči zapadly hluboko do důlků, pleť sežloutla, tak že se podobal živé mrtvole.

Pitrdlova Kačenka po několikatýdenní chorobě konečně se uzdravila; ale tichá pološílenost, vlastně

otupělost byla jí údělem po obou děsných katastrofách.

V první době ujala se jí paní Brigitta, druhdy nejdůvěrnější její přítelkyně; později převzala k vlastní své žádosti péči o ni Ludmila Votýpkova, jejíž otec vyvázl, jak víme, ze všeobecné pohromy poměrně nejšťastněji. Zaplatilť ji pouze několika tisíci zlatých, jež byl — stržen všeobecným proudem — prohýřil.

Však nejen osoby, kterýmž jsme byli v průběhu vypravování věnovali pozornost hlavní, i osoby, jichž jsme vůbec ani nepoznali, vůbec skoro veškeré obyvatelstvo pykalo za své hříchy ještě po několik měsíců...

Démona svárů, různic a nesčetných útrap jakožto následků trestního vyšetřování vystřídal za nedlouho démon ještě děsnější — bída a hlad...

Zasněžením bylo polozapomenuté zákoutí jako každé zimy i tentokráte ještě více od celého světa odloučeno.

Nastoupením trestů byly mnohé rodiny zbaveny svých živitelů, kteří i v kruté době zimní byli by snad přece ještě nějakým způsobem postarali se aspoň o nejnutnější.

Líčiti srdceryvné výjevy, jež se den co den opakovaly v jednotlivých chatách, kde byla bída dostoupila nejkrajnějšího bodu, zdá se nám skoro býti nemožno. Péro vzpírá se bezděky — — —

V osadě vypukl následkem hladu tyf a sdecimoval obyvatelstvo, sdecimované již líčenými katastrofami a vazbami, najmě děti...

Jedině paní Brigittě, která poznavši po několika týdnech bezpříkladně trudný stav jednotlivých rodin,

ze všech sil skytala úlevy, bylo děkovati, že smrt nevyžádala si obětí ještě více — — —

— — — —

Tak míjel den po dni, týden po týdnu, až posléze po hrozných útrapách nadešlo jaro.

Slunce vysvitlo, sníh v několika dnech roztál a v několika dalších dnech vše se zazelenalo.

Romantický úval skytal zase čarokrásný pohled jako v době, kdy jej byl na podzim agent Horyna poprvé navštívil. Ale v osadě samé panoval dusný neklid a ve všem všudy horečný chvat, jakoby mělo býti v několika dnech vykonáno a nahraženo, co bylo prodlením půl roku zanedbáno.

S pracujících tekly potoky znoje, svaly div nepopraskaly... Anděl míru nebyl se doposud ještě snesl nad úval...

Nikdo nezdál se míti pro jiného smyslu, nežli pro úmornou vysilující práci...

Asi v polovici května však zájem obyvatelstva přece obrácen také ještě k něčemu jinému.

Pozdě v noci přijel totiž do osady, když obyvatelstvo spalo, povoz s nějakým těžkým břemenem, provázený několika dělníky. Břemeno dopraveno na hřbitov, kde dělníci po celou noc pracovali.

A když pak obyvatelé z rána procitli, zpozorovali na hřbitově na hrobě Erazímka Byšického a jeho otce velkolepý, daleko viditelný kamenný pomník, představující umělecky provedeného anděla míru se skříženýma na prsou rukama a stojícího na kouli, znázorňující symbolicky vesmír.

Obdiv i úžas obyvatelstva, jež se nahrnulo na hřbitov, byl všeobecný.

Každý věděl, že pomník dala postaviti Háta Byšická; ale nikdo netušil, že tímto dnem počínaje, nadešli osadě konečně první dnové poměrného klidu a míru...

V den ten dostala paní Brigitta dopis od „anarchisty“ Vorovky, v kterémž jí zvěstoval, že podařilo se mu zjednati si slušné postavení v Mnichově, že — jsa s životem svým pro budoucnost vypořádán — kletých peněz výhry nepotřebuje, aby jimi naložila dle vlastního uznání.

Paní Brigitta užila jich k úlevě bídy nejbídnějších a umožnila tak, že anděl míru začal se snášeti vždy níže nad čarokrásný úval.

V týž den došla náhodou do osady i zpráva, že někdejší nájemce Rorejsovy krčmy, žid Mojžíš Brückner, etabloval se ve Vídni jako velkoobchodník a že zanáší se myšlenkou provésti jeden z plánu „anarchisty“ Vorovky: zříditi v osadě, v kteréž byl položil základ ku svému bohatství, továrnu na zužitkování laciného dříví...

*   *
*

Minulo několik dní.

Květen chýlil se ku konci. Polní a zahradní práce byly už dávno ukončeny.

Osada měla na pohled obvyklou fysiognomii.

Nad úvalem klene se bezoblačná azurová obloha. Lesy, stráně i luka — vše leskne se v zlatých paprscích slunce v nesčetných odstínech zelena, z něhož odlišují se nesčetné květy všech možných barev.

Den minul v tiché, ač klopotné práci — slunce schýlilo se k západu.

Po cestě od krajského města k osadě směrem k Pitrdlově staré chatě blíží se pomalu lehký povoz, v němž sedí v koutku schoulen nějaký muž.

Přes to vše, že jest příjemné teplo, jest muž ten pečlivě zahalen v šedý starý plaid, z něhož vykukuje jen část obličeje zažloutlé, chorobné pleti — zašpičatělý nos a horečně se lesknoucí oči.

Na pohled zdá se to býti muž asi šedesátiletý. Chvílemi pohne rukou, přidrží si ji u úst, a snaží se odkašlati.

Okolí nevěnuje nejmenší pozornosti; tvář jeho jeví svrchovanou apathii.

Teprve u Pitrdlovy chaty muž ten ve voze poněkud se nahnul a několikrát přikývnul hlavou, jakoby si byl něco připamatoval.

Pomalu a opatrně sjížděl povoz po klikaté a hrbolaté vozové cestě od Pitrdlovy chaty dolů do vsi, a právě, když slunce zapadlo, zastavil před Rorejsovou krčmou.

Zevnějšek její byl zcela jiný nežli druhdy. Byla dle smlouvy uzavřené mezi Rorejsem a někdejším nájemcem Brücknerem na útraty tohoto znovu vystavěna, vlastně spravena — měla novou taškovou střechu a vůbec ráz modernější.

Cestující zaplativ vozkovi vylezl namáhavě z vozu a pravil přitlumeně:

„Zde zůstanu!“

Na to šoural se pomalu do šenkovny.

Byla čistě vybílená, po někdejších německých nápisech nebylo více ani stopy. Byly v ní zase jen dva stoly; ale žádných hostů.

Cizinec poprošel ku stolu „honorace“ a usedl.

Teprve po chvíli objevila se na práhu Rorejsova Purčí. Pomněnkové oči její byly hluboko v důlkách zapadlé; líčka bez ruměnce, tvář ustaraná.

„Rád bych tu zůstal přes noc," pravil cizinec, když se ho Purčí optala, čeho si přeje. „Mohu?"

Purčí pokrčila lehce ramenoma a nesměle odpověděla:

„Otec, prosím, je ještě na poli — až přijde..."

„Zatím mi tedy upravte něco k večeři — cokoliv," připomenul cizinec, načež dívka zmizela.

Asi po pěti minutách dostavil se i Rorejs s pole. Shléďnuv cizince trpce se usmál, popošel k němu a vlídně, ale přece tonem spíše truchlivým jej přivítal a zůstavil jej taktéž o samotě.

Po dalších asi pěti minutách přišel opět a usedl za týž stul, za kterýmž seděl cizinec.

„Vy tu tedy chcete zustat přes noc?" ujal se slova.

„Nejen přes noc jedinou, rád bych tu ztrávil celé leto," odpověděl tázaný. „Jsem churav, lékař mi poradil klid a venkovský vzduch."

„Postarám se o všemožné vaše pohodlí," připomenul Rorejs úslužně. „Budete spokojen."

„Děkuji vám již napřed," pravil cizinec, načež se oba odmlčeli.

„Piva si nepřejete?" optal se po chvíli Rorejs.

Neznámý zavrtěl hlavou a zase oba mlčeli.

„Doslechl jsem, že tu u vás někdo před nedávnem vyhrál na nějaký los," připomenul konečně cizinec.

„Ano, ano — vyhrál," přisvědčil Rorejs s povzdechem, jakoby chtěl i nechtěl slov neznámého potvrditi.

Zatím bylo se již valně sešeřilo.

Rorejs vstal a rozsvítil připravenou lampu.

Teprve nyní všimnul si bedlivěji tváře neznámého. Byla vyhublá, kost a kůže — pleť špinavě zažloutlá; uši jako z vosku, skoro průsvitny; rty úzké, bledé, pouvadlé; tupý nos nápadně zašpičatělý.

Jinak byla tvář zarostlá valně již prošedivělým plnovousem.

„A slyšel jsem také," ozval se neznámý, když si byl Rorejs zase usedl, „že jste tu vyhráli na cizozemský los — myslím ze saské loterie — a nemýlím-li se — hlavní výhru..."

Rorejs smutně přikývnul hlavou.

„Což pak mi o tom nemůžete dáti žádné zprávy?" optal se cizinec, dívaje se upřeně Rorejsovi do očí.

„Ah, mohu, mohu," odvětil Rorejs; „ale prosím, nežádejte toho ode mne!"

„A proč, prosím?" optal se neznámý. „Či mi nedůvěřujete? Bojíte se mne?"

Rorejs zavrtěl hlavou.

„Čeho bych se bál?" pravil. „Všechno už je odpykáno..."

„Jak to?" vpadl cizinec, načež povzneseným hlasem dodal:

„A — ani mně to nepovíš, milý Martínku? Ani mně? Což pak mne nepoznáváš ani po hlase?"

Rorejs vytřeštil na neznámého oči, ale nepoznal ho ani po sípavém hlase.

„Já jsem Horyna," zašeptal host.

Rorejs prudce vyskočil, zadíval se hostovi pátravě do tváře a teprve nyní jej poznal.

„Ach, bože! Ty, Horyna — v tak zbídačelém stavu?!" uklouzlo mu mimoděk.

„Bohužel!“ vzdychl Horyna.

„A jak se stalo — jak se jen vůbec mohlo stát!?“ zadivil se Rorejs usedaje.

„Zcela jednoduše, milý kamaráde,“ vysvětlil Horyna. „Život za život! Nejsem první a bohužel zajisté také ne poslední, kterýž za život byl nucen život obětovati. Pamatuješ se přece, že byla na mne před osmi měsíci v horách blíže Bavorského Brodu podniknuta honba. Já sice honcum šťastně unikl, ale zaplatil to zánětem plic, z něhož se vyvinuly tuberkule... Toť vše... Tedy život za život..“

Horyna na chvíli se odmlčel; když však Rorejs neodpovídal, pokračoval:

„Kojil jsem se po delší čas nadějí, že se choroba příznivě obrátí. Ale když se dostavila bída, krutá bída — vzpomněl jsem si na vás, že jsem vám, ovšem bez přičinění svého, dopomohl k hlavní výhře.“

„Ah, pravda, pravda,“ připomenul nyní Rorejs. „My na tebe také dosti často vzpomínali. Chtěli jsme tě sem k nám pozvat a složit se na slušnou odměnu pro tebe...“

„„Ale nepozvali jste,“ vpadl Horyna trpce, ale ihned konejšivě dodal:

„Nu, nic nedělá! Teď jsem tu a je snad také dobře, ne? Stav muj, věř, kamaráde, byl už k zoufání. Nesčetněkráte chtěl jsem učiniti konec bídnému živobytí otrávením...“

„Ne, ne!“ zvolal Rorejs. „Já tě neopustím! Zůstaň u mne — u nás!... Moje Purčí bude tě opatrovat a ošetřovat jako ošetřovala nebožku svou matku... Ovšem na skvělý život naději ti dělat nemohu. Jsemť sám sotva živ...“

„Jak to?“ optal se Horyna dychtivě.

Teprve nyní Rorejs poznal, že přítel neví o osudech osady po výhře ničeho.

I vypravoval mu vše...

A dlouho seděli oba v krčmě vyměňujíce si své náhledy.

Zůstali nevyrušeni — nikdo se více nedostavil...

Vypravování Rorejsovo učinilo na Horynu hluboký dojem. Mnohou episodu musil mu Rorejs znovu opakovati, — tak podivnou, neuvěřitelnou se mu zdála a přece zase chvílemi dával na jevo, že skoro ani jinak býti nemohlo.

„Zůstaneš tedy u mne,“ pravil konečně Rorejs, když Horyna zvěděv vše, projevil přání odpočinouti si.

„Zůstanu zde!“ odpověděl Horyna s důrazem na poslední slůvko.

Rorejs dal příteli upraviti tutéž komůrku, ve které byl minulého roku ztrávil část noci, dovedl jej tam a rozloučiv se s ním zůstavil jej o samotě.

Horyna unaven sklesl u okna na stolici a pohřížil se v myšlenky.

Noc byla tichá a vlažná.

Měsíc skoro v úplňku byl dávno minul zenith a vrhal jasnou zář do jizby.

Horyna seděl dlouho bez pohnutí a jenom chvílemi pokašlával.

O čem přemítal, zůstalo jeho tajemstvím, ale podle všeho byly to věci nehrubě příjemné, ba truchlivé. Asi po půl hodině několikrát z hluboka vzdychl a v očích zaleskly se mu dvě slze — po chvíli vypukl v přitlumený pláč.

Náhle se vzchopil a bolestně zamumlal:

„Ne, ne!... Rozhodnuto!... Tys, milý, dobrý Martínku, přece jen chuďas. Břemenem ti nebudu!“

Po té vytáhl notiční knížku, vytrhl z ní jeden lístek a při měsíčním světle napsal naň tužkou několik řádků.

Po té položil lístek pod nerozsvícenou lampu na stole, zaobalil se do svého plaidu a opatrně i tiše plížil se z komůrky do předsíňky.

Octnuv se v předsíňce hmatal podle stěny ve tmě až ku dveřím, které nebyly však více jako druhdy pouze přivřeny, nýbrž na závoru zamčeny.

I odstrčil závoru a vyšed ven dvéře zase přivřel.

Ovanula jej pryskyřicová vůně, již k němu lehynký větřík z lesa zavál. Oddechl si a jako stín plížil se dále k návsi. Zde se zastavil a rozhlédl kolem, jakoby byl na rozpacích, kam kroky své obrátiti.

Zrak jeho zakroužil po celém údolu; ale snivě zádumčivá čarokrása krajiny v magickém osvětlení bledé luny byla mu lhostejna. Pohled jeho utkvěl jen na velkolepém pomníku na hřbitově — na andělu míru, jenž nalézal se právě v plné záři měsíce...

Chvíli se tam upřeně díval, jakoby nechápal, co to znamená, nebo — jakoby jej šálil přelud obraznosti.

Po té vykročil a pomalu co noha nohu mine šoural se po klikaté cestě do vrchu ku hřbitovu.

Octnuv se na hřbitově stanul před pomníkem. Přečetl v záři měsíce i začátek nápisu: „Zde odpočívá Erazímek Byšický v hrobě svého otce — —“ načež upřev zrak na tvář anděla míru zůstal bez pohnutí.

Jak dlouho stál, sám ani nevěděl. Konečně mu vypověděly nohy službu. Sklesl na hrobě. — — —

A druhého dne nalezen na hrobě — otráven...

Lístek, jejž byl zůstavil příteli Rorejsovi, zněl:

„Děkuji ti, milý příteli, za vše, co bys chtěl pro mne učiniti. Můžeš-li, učiň něco pro mé ubohé dítky!...“

Přítel Rorejs ovšem skoro ani nemohl. Za to ujala se osiřelých dítek paní Brigitta, druhdy žena nejvášnivější — nyní tichá, lidumilná trpitelka...

Tiskem České grafické společnosti „Unie" v Praze.